

Затверджено
Науково-методичною радою
ЖДТУ
протокол від 14 вересня 2018 р.
№ 5

**Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів
денної та заочної форм навчання
освітнього рівня бакалавр
за спеціальністю 071 “Облік і оподаткування”
з навчальної дисципліни «Фінансовий облік»**

Розглянуто і рекомендовано на засіданні
кафедри обліку і аудиту
протокол від 28 серпня 2018 р. № 7

Розробник: к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту Вигівська І.М.

Житомир – 2018

ЗМІСТ

Вступ	3
Програма дисципліни	4
Методичні рекомендації щодо самостійної роботи студента при вивченні тем з курсу «Фінансовий облік І»	6
ТЕМА 1. Основи побудови фінансового обліку	6
ТЕМА 2. Облік грошових коштів	16
ТЕМА 3. Облік дебіторської заборгованості	37
ТЕМА 4. Облік основних засобів	45
ТЕМА 5 Облік нематеріальних активів	52
ТЕМА 6. Облік виробничих запасів	58
ТЕМА 7. Облік довгострокових фінансових інвестицій	85
ТЕМА 8. Облік сировини і матеріалів	89
ТЕМА 9. Облік палива та готової продукції	99
ТЕМА 10. Облік поточних фінансових інвестицій	107
ТЕМА 11. Облік витрат виробництва	111
ТЕМА 12. Облік витрат майбутніх періодів	118
Тема 13. Облік короткострокових зобов'язань	125
Тема 14. Облік довгострокових зобов'язань	146
Тема 15. Облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів	168
Тема 16. Облік власного капіталу	174
Тема 17. Облік неоплаченого капіталу	196
Тема 18. Облік праці та її оплати	200
Тема 19. Облік доходів і витрат	222
Тема 20. Облік доходів майбутніх періодів	237
Тема 21. Облік фінансових результатів діяльності підприємства	239
Тема 22. Фінансова звітність підприємства	245

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни “Фінансовий облік” є засвоєння теорії і практики бухгалтерського фінансового обліку, оволодіння студентами базовими знаннями з організації і функціонування установ, підприємств, організацій, формування вміння орієнтуватись у законодавчо-нормативних документах та інструктивно-методичних матеріалах з організації та ведення бухгалтерського обліку; підготовка компетентних фахівців для потреб суб’єктів ринкової економіки в сфері ведення фінансового обліку, складання та подання бухгалтерської фінансової звітності, які б могли кваліфіковано працювати в умовах ринку та бути консультантами-радниками у керівників підприємств.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни “Фінансовий облік” є: опанування теорії і практики ведення фінансового обліку на підприємствах різних форм власності, надання знань щодо раціональної організації ведення на підприємстві обліку активів і пасивів на підставі використання прогресивних форм і національних стандартів.

Досягнення визначених завдань передбачає використання таких *інноваційних навчальних технологій*: при проведенні лекцій: проблемні лекції, розгляд окремих дискусійних питань; при проведенні практичних занять: круглі столи, робота в малих творчих групах, розгляд ситуаційних завдань, дискусії в малих творчих групах, виконання кейсових завдань.

Досягнення визначених завдань передбачає досягнення *загальних компетентностей*:

ЗК1. Здатність вчитися та бути відкритим до засвоєння та застосування знань.

ЗК2. Здатність до аналізу та синтезу як інструментарію виявлення проблем та прийняття рішень для їх розв’язання.

ЗК3. Здатність працювати самостійно та в команді з урахуванням вимог дисципліни, планування та управління часом.

ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально-відповідально та громадсько свідомо.

ЗК6. Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК7. Здатність набуття гнучкого способу мислення, який дає можливість зрозуміти і розв’язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне відношення до усталених наукових концепцій.

ЗК8. Здатність до письмової та усної загальної комунікації державною та іноземною мовою.

ЗК9. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК11. Здатність провести презентацію та написати статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних концепцій для широкого загалу.

Досягнення визначених завдань передбачає досягнення **фахових компетентностей**:

ФК1. Ідентифікувати вплив макро та мікроекономічних факторів. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві трансформаційним процесам в економіці (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Identify impact of macro & microeconomic elements on business organizations»).

ФК2. Розуміти особливості функціонування бізнесу. Здатність забезпечувати ефективну виробничо-комерційну діяльність підприємства та визначати параметри його ринкового позиціонування (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Understand details of business functions, size, sectors & link with theories»).

ФК3. Використовувати економіко-математичний інструментарій. Здатність використовувати математичний інструментарій для дослідження економічних процесів, розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних задач (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Identify & use adequate tools»).

ФК5. Вести облік та формувати й аналізувати звітність. Здатність до відображення відомостей про господарські операції суб'єктів господарювання на рахунках обліку, їх систематизації у звітності та інтерпретації для задоволення потреб осіб, що приймають рішення (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Understand & use bookkeeping and financial systems»).

ФК6. Розуміти принципи оподаткування та права. Здатність застосування знань податкового законодавства та права в практичній діяльності суб'єктів господарювання (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Understand principles of law & link them with business / management»).

ФК7. Аналізувати проблеми підприємства. Здатність проводити діагностику фінансово-економічного стану підприємства з метою прийняття управлінських рішень (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Ability to analyze & structure an enterprise problem + design solution (e.g. entering a new market)»).

ФК8. Використовувати інформаційні системи. Здатність здійснення обліку із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Design and implement information system»).

ФК9. Приймати участь в управлінні підприємством. Здатність застосовувати та формувати інформаційну підтримку для обґрунтованого використання сучасного інструментарію управління підприємством (Відповідає

компетентності з проекту TUNING – «Managing a company – planning & controlling by using concepts & methods»).

ФК10. Проводжувати аудиторську діяльність. Здатність застосовувати основні методики проведення аудиту й надання аудиторських послуг (Відповідає компетентності з проекту TUNING – «Audit an organization and design consultancy plans»).

ФК11. Забезпечувати контроль та якість виконання посадових обов'язків. Здатність здійснювати контроль за дотриманням нормативних актів з методології бухгалтерського та податкового обліку, збереженням і ефективним використанням ресурсів. Здатність підтримувати належний рівень економічних знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Досягнення визначених завдань передбачає досягнення **програмних результатів:**

ПРН1. Показувати базові знання та розуміння економічних категорій, законів, причинно-наслідкових зв'язків, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПРН3. Усвідомлювати сутність об'єктів бухгалтерського спостереження та розуміти особливості відображення господарських операцій й процесів на рахунках обліку.

ПРН4. Формувати й аналізувати звітність підприємств різних форм власності та інтерпретувати отримані відомості для прийняття управлінських рішень.

ПРН6. Демонструвати розуміння особливостей практики здійснення обліку та оподаткування діяльності банків, бюджетних установ та підприємств різних форм власності.

ПРН11. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи і комп'ютерні технології для ведення бухгалтерського обліку.

ПРН12. Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння особливостей його ринкового позиціонування.

ПРН16. Демонструвати самостійність і відповідальність у роботі, професійну повагу до етичних принципів.

ПРН19. Виконувати певні дії за допомогою інструкцій та практичних навичок.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ “ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК”

Змістовий модуль 1. Фінансовий облік коштів та розрахунків підприємства

ТЕМА 1. Основи побудови фінансового обліку

- 1.1. Бухгалтерський облік: сутність, значення, стандарти.
- 1.2. Правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.
- 1.3. Облікова політика підприємства.
- 1.4. План рахунків та форми бухгалтерського обліку.
- 1.5. Фінансова звітність підприємства.

ТЕМА 2. Облік грошових коштів

- 2.1. Облік касових операцій та інших грошових коштів.
- 2.2. Облік грошових коштів на рахунках в банку.

ТЕМА 3. Облік дебіторської заборгованості

- 3.1. П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”.
- 3.2. Облік довгострокової дебіторської заборгованості.
- 3.3. Облік розрахунків з покупцями та замовниками.
- 3.4. Облік резерву сумнівних боргів.
- 3.5. Облік розрахунків з підзвітними особами.
- 3.6. Облік векселів одержаних.
- 3.7. Облік розрахунків з різними дебіторами (розрахунки за авансами виданими, претензіями, нарахованими доходами та ін.).

Змістовий модуль 2. Фінансовий облік необоротних активів та фінансових інвестицій

ТЕМА 4. Облік основних засобів

- 4.1. П(С)БО 7 “Основні засоби”.
- 4.2. Облік основних засобів: визнання, оцінка, класифікація.
- 4.3. Облік шляхів надходження основних засобів.
- 4.4. Облік амортизації (зносу) основних засобів.
- 4.5. Облік капітальних інвестицій, витрат на поліпшення основних засобів.
- 4.6. Облік шляхів вибуття основних засобів.

ТЕМА 5 Облік нематеріальних активів

- 5.1. П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”.
- 5.2. Облік нематеріальних активів: визнання та оцінка нематеріальних активів.
- 5.3. Документування, синтетичний та аналітичний облік нематеріальних активів.
- 5.4. Облік амортизації (зносу) нематеріальних активів.

5.5. Облік шляхів надходження та вибуття нематеріальних активів.

ТЕМА 6. Облік довгострокових фінансових інвестицій

7.1. Сутність довгострокових фінансових інвестицій, їх види та оцінка.

7.2. П(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”.

7.3. Документування, синтетичний та аналітичний облік довгострокових фінансових інвестицій

ТЕМА 7. Облік поточних фінансових інвестицій

10.1. Поточні фінансові інвестиції: сутність, визнання, оцінка.

10.2. Документування операцій з поточними фінансовими інвестиціями.

10.3. Облік поточних фінансових інвестицій.

Змістовий модуль 3. Фінансовий облік запасів та незавершеного виробництва

ТЕМА 8. Облік виробничих запасів

6.1. П(С)БО 9 “Запаси”.

6.2. Облік виробничих запасів: визнання та оцінка.

6.3. Облік товарів.

6.4. Облік МШП.

6.5. Облік напівфабрикатів.

6.6. Документування, синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів.

ТЕМА 9. Облік сировини і матеріалів

8.1. Сутність та складові сировини і матеріалів.

8.2. Облікове відображення та документування операцій із сировиною та матеріалами.

ТЕМА 10. Облік палива та готової продукції

9.1. Облік палива.

9.2. Облік готової продукції.

ТЕМА 11. Облік витрат виробництва

11.1. Облік витрат виробництва.

11.2. Оцінка незавершеного виробництва.

11.3. Документування, синтетичний та аналітичний облік витрат виробництва.

11.4. Облік браку виробництва.

ТЕМА 12. Облік витрат майбутніх періодів

12.1. Витрати майбутніх періодів: сутність, складові, методи розподілу.

12.2. Облік витрат майбутніх періодів.

Змістовий модуль 4. Фінансовий облік зобов'язань та власного капіталу підприємства

ТЕМА 13. Облік короткострокових зобов'язань

13.1. П(С)БО 11 “Зобов'язання”.

13.2. Облік короткострокових позик, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, короткострокових векселів.

13.3. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками.

13.4. Договірна робота на підприємстві. Види договорів та їх структура.

13.5. Документування та облікове відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками.

ТЕМА 14. Облік довгострокових зобов'язань

14.1. Облік довгострокових позик.

14.2. Облік довгострокових зобов'язань за облигаціями.

14.3. Облік довгострокових зобов'язань з оренди.

14.4. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів.

14.5. Облік цільового фінансування.

ТЕМА 15. Облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів

15.1. Облік податку на додану вартість. Податковий кредит та податкове зобов'язання.

15.2. Облік податку на прибуток. Відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання.

ТЕМА 16. Облік власного капіталу.

16.1. Власний капітал та його складові.

16.2. Облік зареєстрованого капіталу.

16.3. Облік капіталу в дооцінках, додаткового і резервного капіталу, нерозподілених прибутків (непокритих збитків).

16.4. Облік вилученого капіталу.

ТЕМА 17. Облік неоплаченого капіталу

17.1. Формування неоплаченого капіталу та документальне забезпечення його обліку.

17.2. Облікове відображення операцій з неоплаченим капіталом.

Змістовий модуль 5. Фінансовий облік розрахунків за виплатами працівникам. Фінансовий облік доходів, витрат та фінансових результатів діяльності. Фінансова звітність підприємства

ТЕМА 18. Облік праці та її оплати

18.1. Форми оплати праці. Структура фонду оплати праці.

18.2. Особливі випадки оплати праці згідно з КЗпП.

18.3. Документування операцій по нарахуванню та виплаті оплати праці.

18.4. Облік нарахувань та утримань із виплат працівникам.

18.5. Облік податку з доходів фізичних осіб. Податкова соціальна пільга.

18.6. Облік нарахування та сплати працівникам виплат соціального характеру

ТЕМА 19. Облік доходів і витрат

19.1. Формування та облік доходів за видами діяльності. Класифікація доходів згідно П(С)БО 15 “Дохід”.

19.2. Облік доходів від реалізації, інших операційних доходів, доходів від участі в капіталі, інших фінансових, інших доходів.

19.3. Загальні підходи до формування та обліку витрат діяльності підприємства. П(С)БО 16 “Витрати”.

19.4. Облік витрат за елементами.

19.5. Облік собівартості реалізації, загальновиробничих і адміністративних витрат, витрат на збут, інших витрат операційної діяльності, фінансових витрат і витрат від участі в капіталі інших витрат.

ТЕМА 20. Облік доходів майбутніх періодів

20.1. Економічна сутність доходів майбутніх періодів.

20.2. Облік формування та розподілу (списання) доходів майбутніх періодів.

ТЕМА 21. Облік фінансових результатів діяльності підприємства

21.1. Поняття та класифікація фінансових результатів.

21.2. Порядок формування та обліку фінансових результатів.

21.3. Документування та відображення фінансових результатів в облікових регістрах.

ТЕМА 22. Фінансова звітність підприємства

22.1. Склад і призначення фінансової звітності. Н(С)БО 1.

22.2. Порядок складання фінансової звітності підприємства.

ТЕМА 1. ОСНОВИ ПОБУДОВИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Згідно із Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства користувачам для прийняття рішень.

Призначення бухгалтерського обліку полягає у впорядкуванні вхідних даних про факти господарського життя і формуванні облікової інформації відповідно до потреб управління. Таке призначення визначається інформаційними потребами користувачів облікової інформації. Бухгалтерський облік надає найбільшу частку економічної інформації для управлінців, фінансистів, економістів, юристів, власників, інвесторів, банкірів, тобто учасників ділових відносин.

Призначення бухгалтерського обліку реалізується через виконання ним триєдиного завдання (рис. 1).

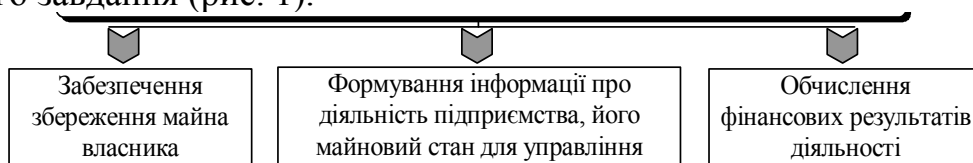


Рис. 1. Завдання бухгалтерського обліку

Усі завдання бухгалтерського обліку виконуються одночасно, оскільки вони взаємопов’язані та обумовлені вимогами управління господарською діяльністю.

Перше завдання є похідним від інтересів власника та передбачає забезпечення за допомогою бухгалтерського обліку збереження майна, яке йому належить. Чим більшою є відстань між власником та управлінцями, тим більше власник зацікавлений у створенні системи інструментів, які забезпечать реєстрацію фактів господарського життя і здійснення взаємного контролю виконавців. Таким чином, виконання даного завдання передбачає: а) облік майна підприємства, його збереження; б) облік прав і відповідальності виконавців.

Друге завдання покликане об’єднати інтереси власників і управлінців підприємства. Інформація, яку надає бухгалтерський облік, потрібна, насамперед, для прийняття дієвих управлінських рішень щодо розпорядження майном, капіталом і зобов’язаннями суб’єкта господарювання.

Третє завдання передбачає обчислення фінансових результатів для встановлення рівня ефективності діяльності та прийняття рішень щодо напрямів подальшого розвитку підприємства.

Похідними від завдань бухгалтерського обліку є його функції: контрольна, інформаційна та аналітична (рис. 2), виконуючи які бухгалтерський облік водночас виступає найважливішою функцією управління, забезпечуючи керівництво різних рівнів інформацією про діяльність суб’єкта господарювання, та безпосередньо впливає на ефективність прийняття управлінських рішень.

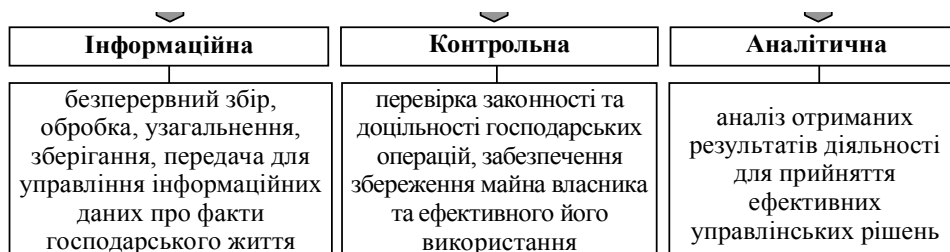


Рис. 2. Функції бухгалтерського обліку

З метою забезпечення інформаційних запитів різних користувачів бухгалтерський облік як єдина цілісна система може складатися з підсистем фінансового, управлінського та податкового обліку. Необхідність поділу єдиної системи обліку на підсистеми зумовлена зростаючим конфліктом економічних інтересів власників, менеджерів, найманих працівників, державних органів. Так, надання інформації для зовнішніх користувачів відбувається через підсистему фінансового й податкового обліку; конфіденційної інформації для внутрішніх користувачів – управлінського обліку.

Залежно від категорії користувачів та їх інформаційних потреб про діяльність підприємства, відомості, які формуються на виході системи бухгалтерського обліку, набувають відповідного характеру та відрізняються за змістом, формою і порядком подання (рис. 3).

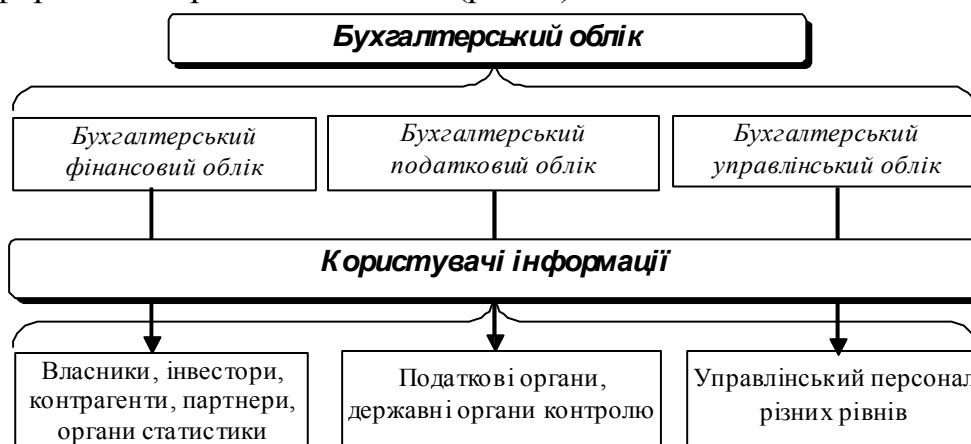


Рис. 3. Інтерпретація інформації в системі бухгалтерського обліку залежно від потреб користувачів

Поділ бухгалтерського обліку на види (підсистеми) або виділення самостійних облікових систем є однією із сучасних проблем теорії бухгалтерського обліку. Виходячи з наявності різних інтересів користувачів бухгалтерської інформації, сьогодні на практиці підприємства змушені організувати для забезпечення відповідних інформаційних потреб три окремі підсистеми обліку: для оподаткування, управління, акціонерів або інвесторів.

Ведення фінансового обліку в Україні є обов'язковим для всіх підприємств. Фінансовий облік фіксує інформацію про господарську діяльність, зокрема, про фінансові результати підприємства, стан дебіторської та кредиторської заборгованості, розміри фінансових інвестицій, стан джерел фінансування тощо. Бухгалтерський фінансовий облік призначений для складання фінансової звітності та орієнтований, в першу чергу, на зовнішніх користувачів.

Користувачами інформації фінансового обліку є передусім зовнішні користувачі, тобто податкові органи, біржі, банки, інші фінансові інститути, постачальники та покупці, потенційні інвестори та внутрішні – управлінський персонал, керівники підрозділів, працівники.

На практиці фінансовий облік є процесом узагальнення інформаційних даних та їх надання у формі фінансової звітності зовнішнім користувачам. Тобто фінансовий облік не є окремою системою із самостійним процесом документування та реєстрації. Він використовує інформацію з бухгалтерських рахунків, узагальнюючи її, а тому більш правильним буде говорити про фінансову звітність, а не облік. Фінансова звітність подається або на біржу, або комісії з цінних паперів, які є посередниками при наданні акціонерам, інвесторам зведених даних. Зазначені органи повинні аналізувати звітність і формувати зведені показники, як за окремими підприємствами та галузями, так і регіонами. Формування показників, призначених для потенційних інвесторів, які зацікавлені в умовах вкладення капіталу, – це макрорівень, а не бухгалтерський облік конкретного підприємства.

З бухгалтерським обліком пов'язано три групи суб'єктів: організації, ведення і нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

Суб'єктами організації бухгалтерського обліку є власник підприємства або уповноважений ним орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до установчих та інших розпорядчих документів, а також головний бухгалтер (або особа, на яку покладено обов'язки з ведення бухгалтерського обліку) підприємства.

Суб'єкти ведення бухгалтерського обліку – бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером або особа, на яку покладено обов'язки з ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Суб'єкти нормативного регулювання бухгалтерського обліку – органи державної влади, які шляхом прийняття відповідних нормативних документів повністю або частково регулюють організацію та ведення бухгалтерського обліку. В Україні такими суб'єктами є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державний комітет статистики України, Державна податкова адміністрація України, Національний банк України та інші державні органи.

Бухгалтерський облік включає сукупність певних принципів, категорій і закономірностей. Їх виявлення та зрозуміле формулювання характеризує перехід бухгалтерського обліку від емпіричного рівня дослідження до теоретичних узагальнень, тобто до пізнання сутності бухгалтерського обліку. Принципи бухгалтерського обліку не тільки складають теоретичну основу, вони виступають практичними вказівками бухгалтеру до дій. Від їх застосування залежить формування найважливіших показників діяльності суб'єкта господарювання, вони є основою для отримання достовірної бухгалтерської інформації. Важливість принципів бухгалтерського обліку обумовлюється визначальним характером для практики облікового відображення фактів господарського життя.

Принципи бухгалтерського обліку лежать в основі розробки конкретних правил ведення обліку, закріплених в стандартах, інструкціях, положеннях, що

регламентують облік на законодавчому рівні. На основі принципів на кожному підприємстві розробляються стратегічні положення та визначаються правила ведення бухгалтерського обліку руху майна, зобов'язань та інших господарських операцій, непередбачених в нормативних документах.

В Україні на законодавчому рівні визначено принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності (табл. 1).

Таблиця 1. Законодавчо визначені принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні

<i>Принцип</i>	<i>Сутність принципу</i>
Автономності	Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства
Безперервності	Оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі
Єдиного грошового вимірника	Вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці
Історичної (фактичної) собівартості	Пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання
Нарахування та відповідності доходів та витрат	Для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. при цьому доходи та витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності у момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів
Обачності	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
Періодичності	Можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності
Повного висвітлення	Фінансова звітність повинна містити усю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі
Послідовності	Постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку й повинна бути обгрунтована та розкрита у фінансовій звітності
Превалювання сутності над формою	Операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми

Взаємозв'язок принципів забезпечує вирішення будь-якого завдання бухгалтерського обліку. Дослідження вітчизняного досвіду організації та ведення бухгалтерського обліку, а також досягнень у даній сфері зарубіжних країн показує, що принципи бухгалтерського обліку постійно трансформуються відповідно до тенденцій розвитку економічних систем.

У країнах, де відсутнє нормативне регулювання бухгалтерського обліку, принципи є окремими положеннями і визначаються бухгалтерами методологічною основою обліку. Тому, очевидно, що ці погляди залежать від конкретних умов і, зокрема, в значній мірі визначаються цілями та інтересами користувачів. Іншими словами, склад і трактування принципів визначаються завданнями бухгалтерського обліку і характером середовища, в якому вони функціонують.

Для системи бухгалтерського обліку характерна не лише наявність зв'язків і відносин між елементами, які її утворюють, але й нерозривна єдність з оточуючим середовищем. Зокрема, суттєвий вплив на бухгалтерський облік здійснює регулювання бухгалтерського обліку різних видів (табл. 2).

Таблиця 2. Види регулювання бухгалтерського обліку

№ з/п	Види регулювання	Зміст
1	Економічне	Розробка методичних рекомендацій, роз'яснень з ведення обліку, обмін досвідом. Спрямоване на одержання корисної інформації для оцінки ефективності діяльності та прийняття управлінських рішень. Має ненормативний характер
2	Правове	Здійснюється державою, яка встановлює правові норми, окреслюючи межі можливої поведінки суб'єктів. Є обов'язковим щодо дотримання. Взаємодія економічного та правового регулювання проявляється в тому, що підприємство при веденні обліку обирає для себе економічно доцільні напрями поведінки, але при цьому воно змушене враховувати правові норми, порушення яких призводить до юридичної відповідальності та економічних втрат
3	Морально-етичне	Охоплює всі сфери суспільного життя. Вплив спрямовано, передусім, на підсвідомість людей. Якщо норми права закріплено державою, то моральні норми існують у підсвідомості людей, в громадській думці, знаходять відображення у творах літератури, мистецтва, засобах масової інформації. У ряді країн прийняті етичні "стандарти" поведінки аудиторів і бухгалтерів, але вони не можуть розглядатися як нормативно-правові документи

Основним документом з регулювання бухгалтерського обліку в Україні є Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (далі – Закон), який визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Законом передбачено:

– державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою захисту інтересів користувачів й удосконалення бухгалтерського обліку та звітності;

– застосування принципів і методів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які визначаються Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) та не суперечать міжнародним стандартам;

– розробку галузевими міністерствами та іншими органами виконавчої влади методичних рекомендацій щодо застосування національних П(С)БО відповідно до галузевих особливостей;

– напрями діяльності Методологічної ради з бухгалтерського обліку та ін.

Стандарти у сфері бухгалтерського обліку визначаються встановленими правилами і можуть бути досягнутими за рахунок нормативної регламентації обліку. В такому розумінні бухгалтерський облік є доволі стандартизованим. Щодо стандартизації бухгалтерського обліку статус нормативного документу – Закону, Положення (стандарту) бухгалтерського обліку або будь-якого іншого нормативного документу – не має значення, оскільки кожен з них регламентує правила ведення бухгалтерського обліку і тим самим передбачає формування облікових стандартів. Під стандартом у бухгалтерському обліку слід розуміти комплекс документально оформлених правил (норм) ведення обліку, кожне з

яких визначає термінологію, методи, способи облікового відображення того чи іншого явища.

Організація бухгалтерського обліку власником розпочинається з вибору форми організації обліку на підприємстві. Законом про бухгалтерський облік передбачено чотири форми організації бухгалтерського обліку (рис. 4).

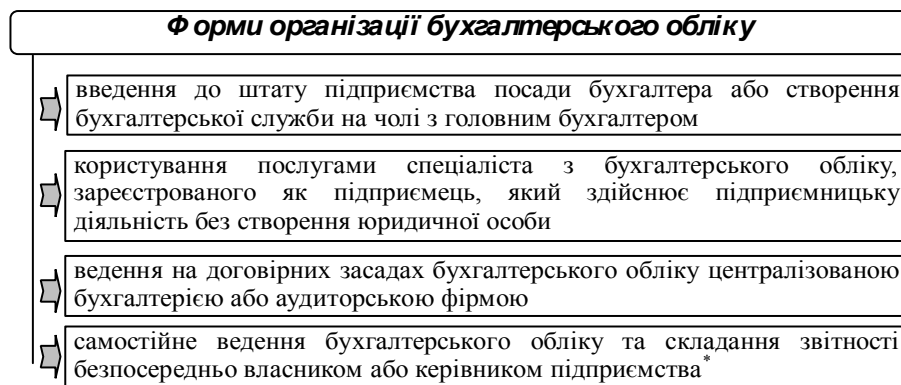


Рис. 4. Форми організації бухгалтерського обліку

Облікові реєстри – це сукупність технічних засобів, призначених для фіксації інформації. Вони виступають носіями даних і побудовані відповідно до економічного групування інформації про активи, капітал і зобов'язання підприємства. Реєстри є засобом бухгалтерського спостереження та носієм інформації, яка узагальнена на рахунках бухгалтерського обліку.

Облікові реєстри відрізняються за формою, змістом, способом відображення і накопичення інформації.

Склад облікових реєстрів, які ведуться на підприємстві, залежить від прийнятої на підприємстві форми ведення бухгалтерського обліку.

Під формою ведення бухгалтерського обліку розуміють сукупність облікових реєстрів, які характеризуються певною послідовністю і способами записів в них, для відображення інформації про наявність об'єктів бухгалтерського обліку, що відображає всі етапи облікової реєстрації від первинного документу до бухгалтерської звітності.

Інструментом організації бухгалтерського обліку є облікова політика. Поява терміну “облікова політика” у національній системі бухгалтерського обліку, як і в обліку інших пострадянських країн, та його офіційне закріплення зумовлені процесами реформування бухгалтерського обліку відповідно до ринкових умов шляхом гармонізації його з міжнародними стандартами.

Офіційно в Україні цей термін почали вживати у 1999 р. із введенням в дію Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, відповідно до якого облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.

Поняття облікової політики не обмежується лише складанням та поданням фінансової звітності. Звітність може бути достовірною лише за умови правильної організації та ведення бухгалтерського обліку. Таким чином, більш повним є наступне визначення: облікова політика – це сукупність дій з формування комплексу методичних прийомів, способів і процедур організації і

ведення бухгалтерського обліку, який відповідає особливостям діяльності підприємства, інтересам його власника.

Для упорядкування змісту економічної інформації про господарські засоби та джерела їх утворення, господарські процеси, а також для забезпечення власників та інших зацікавлених користувачів достатньою інформацією, необхідною для планування, нормування, управління та контролю за виконанням завдань, а також з метою правильної та чіткої побудови й організації бухгалтерського обліку потрібно знати характеристику кожного рахунку. Виконання даної процедури є важливим завданням Плану рахунків бухгалтерського обліку.

План рахунків визначає національні особливості бухгалтерського обліку, основне його завдання – стандартизувати організацію системи бухгалтерського обліку на рівні окремих підприємств, загальних облікових понять і бухгалтерських записів. Національний план рахунків виступає інструментом нормативного регулювання бухгалтерського обліку в країні. В Україні план рахунків є директивним документом, обов'язковим для всіх підприємств і організацій.

З проголошенням незалежності України почалися докорінні зміни в її економічному житті. Сучасний план рахунків Україні орієнтований переважно на інтереси інвесторів, а не державних фінансових органів, його будова орієнтована на елементи фінансової звітності, які визначені міжнародною спільнотою як основа фінансового аналізу.

План рахунків має наступні основні характеристики (табл. 3).

Таблиця 3. Характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку

<i>Показники</i>	<i>Діючий План рахунків</i>
Групування рахунків	3 розділи, 10 класів, 0-й клас – позабалансові рахунки
Нумерація синтетичних рахунків	Балансові та позабалансові рахунки – 2 цифри
Субрахунки	Більшість субрахунків до кожного рахунку законодавчо затверджені
Нумерація синтетичних субрахунків	Затверджені номери з 3-х цифр
Аналітичні рахунки	Відкриваються підприємством самостійно. Номери повинні починатися з номера відповідного рахунку / субрахунку

Робочий план рахунків повинен бути побудований таким чином, щоб задовольняти потреби в аналітичній інформації для виконання всіх завдань бухгалтерського обліку – збереження майна власника, підготовки інформації для управління, визначення фінансового результату та розрахунків за податками тощо.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Метою складання фінансової звітності є забезпечення користувачів повною, правдивою, неупередженою інформацією про фінансові результати діяльності та фінансовий стан підприємства.

Для досягнення мети і завдань створення підприємства суб'єкт господарювання повинен мати таку інформацію, яка б надавала можливість

швидко та адекватно реагувати на ринкові зміни. В таких умовах значно підвищується роль інформаційного забезпечення в процесі управління майном, важливе місце при цьому надається фінансовій звітності. Вона набуває ролі основного засобу комунікації та найважливішого інформаційного джерела економічного аналізу.

Показники звітності відображають майно та джерела його утворення, результати господарської діяльності підприємств і допомагають користувачам оцінити величину та структуру ресурсів, капіталу, заборгованості, кінцеві результати діяльності підприємства. У результаті управлінські рішення отримують належне обґрунтування, що сприяє їх ефективності та успішності діяльності підприємства в цілому.

Користувачі фінансової звітності – це фізичні або юридичні особи, яким необхідна інформація про діяльність підприємства для прийняття рішень. Для вищих організацій звітність є базою для вивчення роботи підвідомчих підприємств, планування та координації їх діяльності. Фінансово-кредитні установи використовують звітні дані для оцінки фінансового стану підприємства, рівня його платоспроможності, аналізу ефективності використання отриманих кредитів і коштів цільового фінансування. Фінансова звітність одночасно виступає джерелом інформації для розрахунку показників системи національних рахунків, забезпечуючи потреби макроекономічного аналізу. Керівникам підприємств і виробничих підрозділів звітні показники дозволяють проаналізувати результати господарської діяльності та вжити необхідних заходів з їх покращення.

Суб'єкти підприємницької діяльності відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, а також чинних П(С)БО повинні надавати:

- річну фінансову звітність: Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності, Додаток до приміток до річної фінансової звітності “Інформація за сегментами”;

- квартальну фінансову звітність: Баланс, Звіт про фінансові результати.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

- 1.1. Бухгалтерський облік: сутність, значення, стандарти.
- 1.2. Правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.
- 1.3. Облікова політика підприємства.
- 1.4. План рахунків та форми бухгалтерського обліку.
- 1.5. Фінансова звітність підприємства.

3. Термінологічний словник основних понять

Бухгалтерський облік – це впорядкована система збору, класифікації, накопичення, реєстрації й узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства та їх рух шляхом суцільного, безперервного й документального відображення всіх господарських операцій.

Фінансова звітність – містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.

Облікові реєстри – це сукупність технічних засобів, призначених для фіксації інформації. Вони виступають носіями даних і побудовані відповідно до економічного групування інформації про активи, капітал і зобов'язання підприємства.

Форми бухгалтерського обліку – це сукупність облікових реєстрів, які характеризуються певною послідовністю і способами записів в них, для відображення інформації про наявність об'єктів бухгалтерського обліку, що відображає всі етапи облікової реєстрації від первинного документу до бухгалтерської звітності.

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум. Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / за ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В. Чижевської; 3-є вид., допов. І перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001 – 512 с.

Завдання 1.1, с. 6; 1.2, с. 7; 1.3, с. 8; 1.4, с. 8; 1.5, с. 9; 1.6, с. 9; 1.7, с. 10.

5. Тести для самоперевірки знань

1 Відповідальність за розробку облікової політики покладається на:

- а) власника підприємства;
- б) головного бухгалтера підприємства;
- в) внутрішнього аудитора підприємства;
- г) головного економіста.

2. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку в Україні здійснюється за допомогою:

- а) облікової політики підприємства;
- б) міжнародних стандартів фінансової звітності;
- в) Положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- г) Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”.

3. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві покладається на:

- а) головного бухгалтера;
- б) директора;
- в) власника;
- г) управлінський персонал

4. Первинні документи повинні бути складені:

- а) не пізніше звітної дати;
- б) в момент здійснення операції;
- в) комісією, що створюється на підприємстві;
- г) до кінця поточного місяця.

5. Робочий план рахунків підприємства:

- а) складається на основі типового плану рахунків;
- б) не містить позабалансових рахунків;
- в) складається з рахунків, якими користується бухгалтер протягом 1-го робочого дня;
- г) складається на основі міжнародних стандартів.

6. Первинні документи повинні бути складені:

- а) у звітному місяці (періоді);
- б) у момент здійснення операції або безпосередньо після її закінчення;
- в) після з'ясування вимірників бухгалтерського обліку;
- г) до дати балансу.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які завдання та функції бухгалтерського обліку в Україні?
2. На які види поділяється бухгалтерський облік залежно від користувачів інформації?
3. Які види та рівні бухгалтерського регулювання Вам відомі?
4. Що є складовими організації бухгалтерського обліку?
5. Який порядок формування та документального оформлення облікової політики на підприємстві?
6. Який взаємозв'язок Плану рахунків бухгалтерського обліку з елементами та формами фінансової звітності?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник / [Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський, А.С. Мороз та ін.]; за ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “Інтелект+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2007. – 1200 с.

ТЕМА 2. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів і розрахунків є:

- правильна організація, своєчасне й законне проведення безготівкових і готівкових розрахункових операцій;
- своєчасне та правильне документування операцій з руху грошових коштів і розрахунків;
- забезпечення збереження грошових коштів і цінних паперів у касі підприємства;
- контроль за витрачанням грошових коштів;
- своєчасне та точне ведення розрахунків з дебіторами та стягнення заборгованості;
- періодичне проведення інвентаризацій грошових коштів і дебіторської заборгованості.

Каса підприємства – це приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

У касі підприємства може зберігатися готівка, цінні папери, придбані у інших підприємств (акції, облігації тощо), грошові документи, які є бланками суворого обліку (трудові книжки та вкладні листки до них, квитанції подорожніх листів автотранспорту, бланки довіреностей тощо).

Грошовими документами вважаються документи, які знаходяться в касі підприємства: оплачені путівки в санаторії, пансіонати та будинки відпочинку; поштові марки; проїзні квитки тощо.

Готівкова виручка – це сума готівкового розрахунку одного підприємства (підприємця) з іншим підприємством (підприємцем) через їх каси, каси банків, інших фінансових установ, які надають послуги з переказу грошей, та підприємств поштового зв'язку. Вона не повинна перевищувати 10 тисяч гривень протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами.

Підприємства можуть зберігати в касі готівку тільки в межах ліміту залишку готівки, тобто граничної суми розміру готівки, яка може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня.

Встановлення ліміту каси проводиться підприємством самостійно на підставі розрахунку встановлення ліміту залишку готівки в касі, що підписується головним (старшим) бухгалтером та керівником підприємства (або уповноваженою ним особою). Встановлений ліміт каси затверджується внутрішніми наказами (розпорядженнями) підприємства. До розрахунку

приймається строк здавання підприємством готівкової виручки (готівки) для її зарахування на рахунки в банках.

Гроші, здані до банку або інкасаторам, але не зараховані на поточний рахунок (до 24-ої години наступного дня), є грошовими коштами в дорозі.

Касові операції оформлюються документами:

“Прибутковий касовий ордер”;

“Видатковий касовий ордер”;

“Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів”;

“Касова книга”;

“Книга обліку прийнятих та виданих касиром грошей”.

На операцію зі здачі грошей до банку касир, крім видаткового касового ордеру, також оформлює об’яву на внесок готівкою, в якій вказує дату операції, хто здає кошти та через кого, банк і назву одержувача, суму цифрами та прописом, призначення внеску, номер власного рахунку. Об’ява складається з трьох частин. Перша частина залишається в банку, друга (квитанція) – передається касиру, третя (ордер) – повертається підприємству з випискою банку після зарахування грошей на поточний рахунок.

Оплата праці, виплата допомоги з тимчасової непрацездатності, стипендій, премій тощо проводиться касиром за платіжними (розрахунково-платіжними) відомостями без складання видаткового касового ордеру на кожного отримувача.

Звіт касира – це документ, який передається касиром підприємства в бухгалтерію, і є відривним листком Касової книги з додатком прибуткових і видаткових касових документів.

Звіти касира перевіряється бухгалтером у наступному порядку: 1) звіряється залишок на початок дня із залишком на кінець дня попереднього звіту; 2) перевіряється достовірність записів, тобто ідентичність записів у звіті та доданих документах; 3) перевіряється правильність підрахованих підсумків з надходження і витрачання, залишку на кінець дня; 4) після перевірки звіту у графі “шифр кореспондуючого рахунку” записуються кореспондуючі рахунки, суми групуються за одним рахунком і проводяться записи в Журналі 1 і Відомості 1.1.

Надходження та видача грошових документів оформлюються прибутковими та видатковими касовими ордерами або накладними, які їх замінюють. У встановлені терміни касир складає і передає до бухгалтерії звіт про рух грошових документів.

Підставою для відображення в бухгалтерському обліку сум грошових коштів у дорозі є:

- при здачі виручки інкасатору – супровідна відомість;

- відділенню зв'язку – квитанція про приймання грошової суми;
- у касу банку – квитанція до прибуткового касового ордеру банку;
- за сумами, переказаними вищим організаціям, – отримані від них повідомлення (авізо) із зазначеною датою, номером платіжного доручення, суми та назви установи банку або поштового відділення, яке прийняло перерахування.

Рахунок 30 “Каса” призначений для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів у касі підприємства.

Рахунок 30 “Каса” має такі субрахунки:

301 “Каса в національній валюті”;

302 “Каса в іноземній валюті”.

На підприємствах, де працюють операційні каси (продаж квитків, оплата послуг зв'язку, обмін валюти тощо), відкриваються субрахунки 303 “Операційна каса в національній валюті” та 304 “Операційна каса в іноземній валюті”.

Рахунок 33 “Інші кошти” призначений для узагальнення інформації про наявність і рух грошових документів (у національній та іноземній валюті) та про кошти в дорозі.

Рахунок 33 “Інші кошти” має такі субрахунки:

331 “Грошові документи в національній валюті”;

332 “Грошові документи в іноземній валюті”;

333 “Грошові кошти в дорозі в національній валюті”;

334 “Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті”.

Суб'єкти підприємницької діяльності можуть використовувати чеки для розрахунків за товари, роботи, послуги. Чеком є цінний папір, який містить нічим не обумовлене розпорядження чекодавця банку провести платіж зазначеної

у ньому суми чекоутримувачу. Розрізняють грошові та розрахункові чеки.

При розрахунках грошовими чеками власник рахунку (чекодавець) дає письмове розпорядження платнику (банку, який видав грошові чеки) сплатити певну суму, зазначену в чеку, утримувачу коштів (чекодержателю). Для цього підприємство в установі банку придбає чекові книжки, строк дії яких один рік.

Для розрахунків розрахунковими чеками певна сума коштів вноситься на особливий рахунок – рахунок лімітованої чекової книжки. У межах цього ліміту підприємства виписують розрахункові чеки постачальникам. Розрахунковий чек – це розрахунковий документ, що містить письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) установі банку (банку-емітенту), в якому він має відкритий рахунок, сплатити чекодержателю вказану в чеку суму коштів з його рахунку. Платником у чековому зобов'язанні може бути лише банк, де чекодавець має кошти, якими він може розпоряджатися шляхом видачі чеків. Чек із чекової книжки пред'являється до оплати в банк чекоутримувача протягом десяти календарних днів.

При готівкових розрахунках банківськими документами є грошові чеки та об'яви на внесок готівкою; у випадку безготівкових перерахувань – платіжні доручення, платіжні вимоги, платіжні вимоги-доручення, розрахункові чеки, акредитиви, векселі, банківські платіжні картки.

Платіжне доручення є розпорядженням обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми на рахунок іншого підприємства, оформлене на спеціальному бланку.

Виписка банку – це документ, який видається банком підприємству та відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. Вона замінює собою реєстр аналітичного обліку за операціями на поточному рахунку та одночасно є підставою для бухгалтерських записів. Таким чином, виписка банку – це фактично другий примірник особового рахунку підприємства, відкритого банком.

Рахунок 31 “Рахунки в банках” призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку, і які можуть бути використані для поточних операцій. Він активний, балансовий, призначений для обліку господарських засобів – грошових коштів і має такі субрахунки:

311 “Поточні рахунки в національній валюті”;

312 “Поточні рахунки в іноземній валюті”;

313 “Інші рахунки в банку в національній валюті”;

314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті”.

У Балансі (ф. № 1) залишки на рахунках 30 “Каса”, 33 “Інші кошти” відображаються разом із залишками на рахунку 31 “Рахунки в банках” та субрахунку 351 “Еквіваленти грошових коштів” в рядках балансу 230 та 240 окремо в національній та в іноземній валюті. В кінці року підприємство складає Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3), який призначений для відображення руху грошових потоків у розрізі надходжень та виплат у межах операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

2.1. П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів”.

2.2. Облік касових операцій та інших грошових коштів.

2.3. Облік грошових коштів на рахунках в банку.

3. Термінологічний словник основних понять

Грошові кошти – це кошти в касі та на поточному рахунку в банку, які можуть бути використані для поточних операцій.

Каса – це спеціально обладнане та ізольоване приміщення, яке призначене для приймання, видачі і тимчасового зберігання готівки.

Готівка (готівкові кошти) – грошові знаки національної валюти України – банкноти та монети.

Інші грошові кошти – грошові документи (у національній та іноземній валюті) та кошти в дорозі.

Готівкові розрахунки – платежі готівкою підприємств, підприємців і фізичних осіб між собою за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги) і за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна

Обслуговуючий банк – банк, у якому відкрито рахунки підприємств, організацій, установ усіх форм власності, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, банків та їх установ, фізичних осіб, який здійснює для них на договірних умовах будь-яку з операцій чи послуг, передбачених законодавством.

Поточний рахунок – Рахунок підприємства, відкритий в уповноваженій установі банку для зберігання грошових коштів та проведення операцій по розрахунках підприємства.

Виписка банку – це документ, який видається банком підприємству та відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. Вона замінює собою реєстр аналітичного обліку за операціями на поточному рахунку та одночасно є підставою для бухгалтерських записів.

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 19.1, с. 229; 19.2, с. 230; 19.3, с. 231; 19.4, с. 231; 19.5, с. 232; 19.6, с. 232; 19.7, с. 233; 19.8, с. 234; 19.9, с. 235; 19.10, с. 235; 19.11, с. 236; 19.12, с. 236; 19.13, с. 236; 19.14, с. 236; 19.15, с. 239; 19.16, с. 239; 19.17, с. 239; 19.18, с. 240; 19.20, с. 244; 20.1, с. 245; 20.2, с. 246; 20.3, с. 246; 20.4, с. 247; 20.5, с. 247; 20.6, с. 248; 20.7, с. 249; 20.8, с. 249; 20.9, с. 250; 20.10, с. 251; 20.11, с. 251; 20.12, с. 251; 20.13, с. 254; 20.14, с. 254; 20.15, с. 255; 20.16, с. 255; 20.17, с. 255; 20.18, с. 255; 20.19, с. 257; 20.20, с. 259.

4.2. Облік грошових коштів. Тематичне завдання для студентів спеціальності 7.505106 “Облік і аудит” / Укладачі: доц. С.Л. Береза, доц. Т.В. давидюк, Т.В. Соломахо. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 28 с.

4.3. Тематичні завдання:

Облік касових операцій у відокремленому підрозділі (магазині)

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та вказати первинні документи.

Магазин, зареєстрований в Єдиному державному реєстрі як відокремлений підрозділ юридичної особи, здійснює реєстрацію готівки за реалізовані товари через

РРО і здає виручку в банк. У магазині ведуть касову книгу. Заробітну плату для виплати працівникам касир магазину отримує з головної каси підприємства. На окремий баланс магазин не виділений. Бухгалтерський облік касових операцій наведено в таблиці.

Задача. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та вказати первинні документи, визначити необхідні суми.*

04.01 ц.р. на ТзОВ “А” залишок готівки в касі становить 120 грн.

04.01.0х р. касиром отримано з поточного рахунку кошти в сумі 2000 грн за чеком (серія КК № 200885) на господарські потреби. Цього ж дня видано аванс – 2000 грн технологу на придбання матеріалів і канцелярського приладдя. Через два дні технолог подав Звіт про використання коштів, який керівник затвердив в повному обсязі: на 1500 грн, в т.ч. ПДВ придбано тканину для пошиття віконних фіранок; картридж для принтера – за ціною 36 грн, в т.ч. ПДВ; набори канцелярські – 3 шт. за ціною 17 грн один, в т.ч. ПДВ; підставки для календарів перекидних – 5 шт. за ціною 4,8 грн, в т.ч. ПДВ. Залишок коштів повернуто в касу в день звітування. Цього ж дня в касу надійшла виручка за продану продукцію в сумі 5000 грн. Готівку, що перевищує встановлений ліміт каси (ліміт – 1000 грн) передано інкасатору для зарахування на поточний рахунок.

Облік грошових документів та видачі готівки з каси

Задача 301

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та вказати первинні документи.

05.01 ц.р. в операційну касу підприємства надійшла виручка від реалізації товарів у сумі 32000 грн. Готівкову виручку того ж дня передано через інкасатора для зарахування на поточний рахунок. Згідно з документами гроші зараховані на поточний рахунок лише наступного дня.

06.01 ц.р. з поточного рахунку отримано в касу готівку на господарські потреби в сумі 50 грн. Того ж дня з каси видано під звіт 500 грн для придбання марок і звичайних конвертів.

09.01 ц.р. від підзвітної особи отримано придбані поштові марки на суму 24 грн і звичайні конверти на суму 16 грн (крім того ПДВ). Залишок авансу повернуто в касу того ж дня. Всі поштові марки використано бухгалтером.

10.01 ц.р. в касу надійшли кошти в сумі 2000 грн у рахунок раніше отриманого короткострокового векселя від покупця (2000 грн). Отримані кошти використано: на погашення заборгованості перед постачальником – 1500 грн, здійснено передоплату за сировину (500 грн).

Облік процесу інвентаризації готівки в касі

Задача 301

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та

вказати первинні документи.

Підприємство в лютому ц.р. проведено інвентаризацію каси та виявлено лишки готівки в національній валюті на суму 25 грн, недостачу марок поштових – 45 грн (винну особу не встановлено).

Облік грошових документів

Задача 301

Вказати, на яких рахунках обліковуються вказані цінності, та назвати, які з них належать до грошових документів.

На підприємстві є поштові марки; ПКО, марки гербового збору; оплачені путівки до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку; ВКО; звичайні конверти; марковані конверти; талони на бензин.

Облік ліміту готівки в касі

Задача 301

1. Вказати, чи є порушення в наведених ситуаціях і які санкції слід застосувати:

21.02 ц.р. протягом дня ТОВ “А” здійснено такі операції:

– у письменника придбано 3 тексти для оформлення стендів і в цей же день виплачено готівку в сумі 15000 грн;

– суб’єкту підприємницької діяльності сплачено 14500 грн за надані охоронні послуги;

– представнику ВАТ “Б” сплачено за різними касовими ордерами 3550 грн, 2525 грн, 1275 грн, 550 грн, 2400 грн в рахунок погашення заборгованості.

На кінець дня в касі залишилося 400 грн, Ліміт готівки в касі встановлено на рівні 900 грн.

2. Вказати, скільки рахунків у банку може відкрити підприємство, пояснити призначення тимчасового банківського рахунку.

Облік розрахунків з винною особою в недостачі грошових коштів

Задача 301

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та вказати первинні документи.

На підприємстві виявлено недостачу готівки на суму 10000 грн. Розслідування показало, що кошти були викрадені касиром. З’ясувалося, що при прийнятті на роботу з касиром не було укладено договір про повну матеріальну відповідальність, але ознайомлено під підпис із Положенням № 637.

Яким чином діяти керівництву підприємства, якщо:

а) касира не знайшли;

б) касира знайшли (він переховувався у Хмельницькій області).

Облік оприбуткування готівки в касу

Задача 301

Вказати, чи є порушення у наступних ситуаціях:

1) На ТОВ “А” захворів касир. Очікується, що він перебуватиме на лікарняному протягом 2-х тижнів. Проводити операції з отримання і видачі готівки доручено згідно з наказом керівника помічнику секретаря О.К. Огірку, який ознайомлений з наказом під підпис.

2) ТОВ “Б” займається оптовою торгівлею товарів шляхом їх доставки через експедиторів до приватних підприємців. Останні сплачують кошти представнику ТОВ, який не є працівником підприємства. Він, у свою чергу, складає прибуткові касові ордери;

3) ВАТ “В” у ц.р. подало до банку заявку на встановлення ліміту готівки в касі у сумі 500 грн, але наказом керівника цей ліміт не затверджено. 01.03 ц.р. у касі залишок коштів встановив сумі 400 грн.

4) ВАТ “Г” отримало 14.02 ц.р. після 14.00 готівку від покупців в сумі 2500 грн, але до банку цього ж дня кошти здати не встигло. Кошти внесено до банку 15.02 ц.р. Ліміт готівки встановлено у сумі – 500 грн. Виплати заробітної плати на ВАТ здійснюється – 16.02 ц.р. Касир 15.02 ц.р. отримав 10000 грн готівки, з яких 5000 грн виплачено 15.02 ц.р. інші – залишилися у касі.

5) На ТОВ “Д” Термін виплати заробітної плати – 10-е число місяця. Підприємство розпочало накопичувати в касі суми для виплати зарплати з 03.02 ц.р.: 03.02 – 2200 грн, 05.02 – 500 грн, 08.02 – 7000 грн. Ліміт готівки каси на підприємстві – 350 грн.

6) На ТОВ “Є” заробітна плата видається за платіжною відомістю. ВКО не складається.

Облік розрахунків з підзвітною особою

Задача 301

Скласти Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт працівнику підприємства та відобразити господарські операції бухгалтерському обліку.

20 лютого ц.р. касиру підприємства було видано під звіт 30 грн за ПКО № 241. Наступного дня касир подав до бухгалтерії Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт, згідно з яким касиром було придбано: 30 звичайних конвертів ціною 0,24 грн за шт., в т.ч. ПДВ, 30 поштових марок – 0,75 грн за шт. та марковані конверти – 10 шт. по 0,60 грн за шт. У було використано лютому 10 звичайних конвертів, всі марковані конверти і 10 марок.

Задача 301

Описати порядок документального оформлення операцій з передачі готівки та відобразити господарські операції на бухгалтерських рахунках.

Підприємство займається роздрібною торгівлею канцелярськими товарами до 23.00 години. В кінці робочого дня 20.02 ц.р. готівкову виручку передано в сумі

3500 грн до вечірньої каси банку, іншу частину виручки в сумі 2500 грн було викрадено шляхом зламу каси. Для забезпечення схоронності коштів 25.02 ц.р. виручку в сумі 5800 грн передано о 22.00 інкасаторам, кошти на поточний рахунок зараховано 26.02 ц.р.

Облік результатів інвентаризації каси

Задача 301

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

При проведенні інвентаризації готівки в касі підприємства 28.08 ц.р, виявлено недостачу 5 бланків ПКО загальною вартістю 8 грн. Суму збитку стягнуто із заробітної плати винної особи – касира. Визначити розмір збитку.

Задача 301

Визначити результати інвентаризації готівки в касі підприємства, відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку та вказати первинні документи.

Залишок готівки в касі на початок 15.02 ц.р. становив 1000 грн, талонів на бензин: 5 шт. на 20 л (за ціною 3,80 грн), 7 шт. на 15 л (за ціною 3,75 грн) та 8 шт. на 10 л (за ціною 3,80 грн), 85 марок за ціною 0,30 грн.

Відповідно до записів у Касовій книзі 15 лютого ц.р. в касу надійшло: 1500 грн – виручка від покупця товарів, 2100 грн – суми для виплати заробітної плати, 335 грн – плата за послуги транспортування, 440 грн – в рахунок погашення заборгованості за проживання в гуртожитку підприємства.

За цей день витрачено: 1900 грн – на виплату заробітної плати, 2300 грн – на оплату придбаних запасних частин у фізичних осіб, 900 грн – на сплату податку на прибуток до бюджету, 3 талони на бензин по 20 л, 3 талони на бензин по 15 л, 15 марок.

Згідно з даними Касової книги, залишок готівки в касі на кінець дня становив 275 грн.

У результаті інвентаризації в касі виявлено:

Варіант 1. 10 купюр номіналом 10 грн, 25 купюр номіналом 5 грн, 8 купюр номіналом 2 грн. Крім того, встановлено 3 талони на бензин по 20 л, 4 талони на бензин по 15 л і 8 талонів на бензин по 10 л.

Варіант 2. 3 купюри номіналом 20 грн, 10 купюр номіналом 10 грн, 25 купюр номіналом 5 грн, 8 купюр номіналом 2 грн. Крім того, виявлено 3 талони на бензин по 20 л, 4 талони на бензин по 15 л і 8 талонів на бензин по 10 л.

Облік розрахунків готівкою з каси

Задача 301

Вказати, чи є порушення в наведених ситуаціях і які санкції слід застосувати:

15.02 ц.р. протягом дня ТОВ “А” провело такі операції:

1) у П.П. “Б” придбало 300 м³ дуба і в цей же день оплачено готівкою заборгованість в сумі 18000 грн;

2) суб’єкт підприємницької діяльності сплачено 12500 грн за придбаний у нього дріт для телефонних мереж;

3) ВАТ “Б” сплачено за різними касовими ордерами 3750 грн, 1525 грн, 975 грн, 1550 грн, 2200 грн.

На кінець дня в касі залишалось 500 грн. Ліміт готівки в касі встановлено на рівні 1000 грн.

Задача 301

Вказати, чи є порушення в наведених ситуаціях і визначити розмір санкцій:

21.02 ц.р. протягом дня на ТОВ “А” проведено такі операції:

1) Нахімову Н.В. сплачено готівку в сумі 15300 грн за отримані консультаційні послуги зі стратегічного планування діяльності ТОВ “А”;

2) Тарасову Т.Н. (суб’єкт підприємницької діяльності) сплачено 13000 грн за придбані у нього топографічні карти;

3) представнику ВАТ “Б” сплачено за різними касовими ордерами 2480 грн, 3650 грн, 780 грн, 1950 грн, 2640 грн;

4) сплачено ПДВ до бюджету – 13790 грн.

На кінець дня в касі залишалось 760 грн. Ліміт готівки в касі встановлено на рівні 1000 грн.

Задача 301

Вказати, чи є порушення в наведених ситуаціях і які санкції слід застосувати:

Завідувач відділу реклами – з каси 18.02 ц.р. видано 3500 грн готівки на господарські потреби. Однак кошти він не витратив і повернув їх в касу 20.02 р. Після цього 26.02 ц.р. завідувачу надано аванс в сумі 750 грн на відрядження. Повернувшись 29.02 ц.р. з відрядження, працівник відзвітувався та вніс в касу невикористані суми (300 грн) лише 05.03 ц.р.

Облік руху коштів на поточному рахунку та в касі

Задача 30

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку ТзОВ “А” за березень ц.р., вказати первинні документи.

ТзОВ “А” 05 березня ц.р. уклало договір купівлі-продажу з ВАТ “Б” на придбання цегли. Відповідно до договору ТзОВ “А” реалізує готову продукцію, а ВАТ “Б” купує сировину. Договірна вартість цегли – 3600 грн, в т.ч. ПДВ. Собівартість реалізованої продукції склала 1920 грн.

09 березня ц.р. ТзОВ “Г” відвантажило цеглу ВАТ “А”. Оплата надійшла на поточний рахунок 12 березня ц.р.

17 березня ц.р. ВАТ “А” нарахувало відсотки за коштами на депозитному

рахунку в банку “Аваль” в сумі 100 грн. Нараховані відсотки одержано на поточний рахунок 19 березня ц.р.

22 березня ц.р. касиром ВАТ “А” К.О. Павлюком отримано з поточного рахунку кошти у сумі 2000 грн за грошовим чеком (серії КВ № 200885) на господарські потреби. Цього ж дня всю отриману готівку видано секретарю для придбання матеріалів і путівок до санаторію “В”. Через два дні секретар подав звіт про використання коштів, згідно з яким кошти було витрачено для придбання матеріалів на суму 150 грн (крім того ПДВ) і 2 путівки за ціною 650 грн. Залишок авансу повернуто підзвітною особою в касу підприємства в день звітування. Цього ж дня в касу надійшла готівка від покупців у сумі 5000 грн за реалізовану продукцію в лютому ц.р. В кінці дня готівку передано через касира для зарахування на поточний рахунок (на початок дня залишку грошових коштів в касі не було).

23 березня ц.р. було відкрито акредитив для розрахунків з ВАТ “Д” на суму 7800 грн.

***Задача 30.** Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку ВАТ “А” за березень ц.р., вказати первинні документи.*

06.03 ц.р. з поточного рахунку ВАТ “А” отримано кошти у сумі 150 грн за грошовим чеком (серії КВ № 200885) касиром. Того ж дня видано аванс готівкою бухгалтеру підприємства в сумі 150 грн для придбання поштових марок і звичайних конвертів.

07.03 ц.р. від підзвітної особи отримано придбані поштові марки на суму 48 грн та звичайні конверти на суму 32 грн (в т.ч. ПДВ). Невикористані підзвітні суми повернуто в касу. Того ж дня в касу надійшла готівка від покупців за реалізовану продукцію в сумі 452 грн. В кінці дня всі готівкові кошти з каси підприємства передані інкасатору та зараховані на поточний рахунок ТзОВ “А” лише наступного дня (на початок дня залишку грошових коштів в касі не було).

10.03 ц.р. відкрито акредитив для розрахунків з ВАТ “О” на суму 28000 грн.

12.03 ц.р. року ВАТ “А” реалізувало ТзОВ “В” партію обігрівачів марки ПО-17 на суму 24000 грн (крім того ПДВ). Собівартість обігрівачів – 18000 грн. На поточний рахунок ВАТ “А” кошти надійшли 02.02 ц.р.

17.03 ц.р. ВАТ “А” нарахувало відсотки за коштами на депозитному рахунку в банку “Укрсодбанк” в сумі 130 грн. Відсотки одержано на поточний рахунок 20.03 ц.р.

Облік руху кредитних коштів на рахунках банку

Приклад 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство у січні списано з картрахунку овердрафтом (10000 грн) списано 9000 грн на оплату авансу постачальнику за товари. Сума комісійної винагороди за

списання кредитних коштів складає 50 грн за кожну операцію не залежно від суми. За користування грошима банку необхідно сплачувати 18% річних, які нараховуються і сплачуються щомісяця, починаючи з наступного місяця після списання коштів з картрахунку. При розрахунку відсотків приймаємо тривалість року та місяця: 360 і 30 днів відповідно. Строк користування кредитом згідно договором овердрафту становить 10 місяців від дати списання коштів з картрахунку. При цьому погашення тіла кредиту у лютому та березні відбувається рівними частинами згідно з графіком, а у квітні підприємство повністю погашає свою заборгованість перед банком.

Облік руху грошових коштів на рахунках банку

Задача 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн
1	02.01	У касу отримано кошти з поточного рахунку на господарські потреби	1000,00
2	04.01	На поточний рахунок надійшли кошти від покупців	5000,00
3	04.01	В касу надійшла денна виручка за продану продукцію	5000,00
4	04.01	Внесено на поточний рахунок грошові кошти, що перевищують ліміт каси*	
5	05.01	Зараховано на поточний рахунок готівкову виручку з операційної каси	1200,00
6	05.01	На поточний рахунок надійшли кошти від засновника П.П. Шпака	25000,00
7	05.01	З поточного рахунку погашено заборгованість перед постачальником за будівельні матеріали	8250,00
8	05.01	Перераховано банку за розрахунково-касове обслуговування	26,30
9	06.01	Оплачено витрати на виправлення браку з поточного рахунку	1400,00
10	06.01	З поточного рахунку передано в касу кошти для видачі під звіт на господарські потреби	50,00
11	06.01	Відкрито акредитив в національній валюті для розрахунків з ТзОВ "Б"	12000,00
12	10.01	Отримано від постачальника матеріали	
13	12.01	Погашено заборгованість перед постачальником за рахунок акредитиву	
14	13.01	Погашено заборгованість перед іноземним постачальником з валютного рахунку	89000,00
15	15.01	На поточний рахунок надійшла короткострокова позика банку	15000,00
16	16.01	На поточний рахунок отримано кошти в погашення раніше виставленої претензії	2600,00
17	16.01	На поточний рахунок отримано кошти в погашення раніше отриманого короткострокового векселя	7800,00
18	20.01	В касу надійшла денна виручка за продані товари	9000,00
19	20.01	Передано виручку для зарахування на поточний рахунок через інкасатора	
20	20.01	Зараховано на поточний рахунок виручку, передану інкасатору	
21	21.01	Погашено заборгованість перед бюджетом	56000,00

22	29.01	Перераховано внески до ФСС	45200,00
23	29.01	Депоновано кошти на лімітовану розрахункову чекову книжку	10000,00
24	30.01	Отримано паливо від ПП "М" – 100 л. по 3,50 грн, в т.ч. ПДВ	
25	30.01	Передано в банк РПВ для зарахування заробітної плати на карткові рахунки працівників. Виплачено заробітну плату	56259,35
26	31.01	Проведено розрахунок з постачальником за допомогою розрахункового чеку	

* Ліміт каси – 1000 грн.

Приклад 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

03.03 ц.р. на поточний рахунок підприємства були зараховані грошові кошти в сумі 7050 грн. Наступного дня бухгалтеру підприємства було вручене повідомлення з вимогою повернути помилково перераховану суму (помилка допущена працівником банку). 05.03 ц.р. підприємство перерахувало грошові кошти на рахунок банку.

Облік розрахунків з передоплати з поточного рахунку

Приклад 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство в одному звітному періоді:

- перерахувало постачальнику передоплату за товари – 10 тис. грн;
- одержало аванс від покупця – 25 тис. грн;
- продало товарів на суму 40 тис. грн, придбаних за 22 тис. грн;
- передало безоплатно товари вартістю 10 тис. грн іншому комерційному підприємству.

Облік кредитних коштів на рахунках банку

Приклад 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство, що динамічно розвивається, уклало з банком три кредитні договори на надання:

1) короткострокової кредитної лінії на закупівлю сезонного товару строком на 6 місяців, на суму 500000 грн з одноразовим погашенням, ставка 24 % – сплата процентів щомісяця (договір від 04.06 ц.р. № 1);

2) довгострокового кредиту на закупівлю обладнання строком на 3 роки, на суму 2400000 грн з погашенням рівними частинами в останній день кожного кварталу, ставка 25 % – сплата відсотків щомісячно (договір від 13.06 ц.р. № 2);

3) короткострокового кредиту у формі овердрафту на поповнення оборотних коштів строком на 3 місяці, на суму 300000 грн з фіксованою ставкою

21 % – сплата процентів щомісяця (договір від 16.06 ц.р. № 3).

Облік руху грошових коштів на рахунках банку

Задача 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку на підставі документів та прийняти управлінське рішення.

Залишок на поточному рахунку ТОВ “А” станом на 20.02 ц.р. складав 68000,92 грн протягом дня отримано виручку від реалізації фужерів в сумі 18000 грн та витрачено кошти на виплату заробітної плати. 21.02 ц.р. керівник дав розпорядження сплатити ВАТ “В” 90000 грн, в т.ч. ПДВ за отримане скло згідно з накладною № 71 від 19.02 ц.р.

Облік розрахунків за рахунок коштів на поточному рахунку

Задача 311

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

10.03 ц.р. ТОВ “А” уклало з ВАТ “В” договір продажу продукції – рушників махрових на суму 18000 грн, з ПДВ.

Відобразити в бухгалтерському обліку ТОВ “А” наступні ситуації:

1) 12.03 ц.р. на поточний рахунок ТОВ “А” надійшли кошти в сумі 18000 грн з ПДВ в рахунок авансу за товари, 15.03 продукцію відвантажено в повному обсязі;

2) 15.03 ТОВ “А” відвантажило продукцію на суму 18000 грн з ПДВ, 18.03 ц.р. отримано грошові кошти від ВАТ “В” у повній сумі;

3) 12.03 ц.р. на поточний рахунок ТОВ “А” в рахунок авансу за товар надійшли кошти в сумі 7500 грн, крім того ПДВ за товари, 15.03 продукцію відвантажено в повному обсязі, 18.03 від ВАТ “В” надійшли кошти для повного погашення заборгованості.

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку

Приклад 312

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Литовська компанія з переробки деревини уклала зовнішньоекономічний контракт з українською фірмою, яка виготовляє для литовського замовника меблі на умовах попередньої оплати. Вартість контракту становить 30000 дол. США. Собівартість виготовлених меблів склала 115000 грн. Ставка ПЗ з ПДВ – 0 %.

Офіційний курс долара, встановлений НБУ, такий:

- на дату отримання коштів – 5,067 грн/дол. США;
- на кінець звітного періоду – 5,058 грн/дол. США;
- на дату відвантаження товару – 5,056 грн/дол. США.

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку

Приклад 312

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На валютному рахунку підприємства перебуває 5000 євро, оцінених за курсом НБУ – 7,40 грн/євро. Балансова вартість цієї валюти 37000 грн.

На дату реалізації валюти курс НБУ складав – 7,35 грн/євро, курс МВВ 7,45 грн/євро. За операцію з продажу валюти банк утримав 100 грн комісійної винагороди.

В прикладі не беруться до уваги митні платежі, що розглядаються в курсі “Облік ЗЕД”.

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку**Приклад 312**

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство на початку вересня отримало від іноземного партнера аванс за товар на суму 13000 дол. США. Курс НБУ на дату зарахування грошей – 5,05 грн/дол. США. На кінець кварталу валюта залишилась не використаною. Курс НБУ на 30 вересня – 5,30 грн/дол. (умовно). 14 жовтня валюта була продана за ринковим курсом 5,10 грн/дол. США. У момент продажу курс НБУ – 5,20 грн/дол. США.

Приклад 312

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” 30.04 ц.р. уклало договір купівлі-продажу товарів з іноземним підприємством “Б” на суму 300 грн. ТзОВ “А” 02.05 ц.р. відкрило в банку акредитив для розрахунку з контрагентом на суму 300 грн. 03.05 ц.р. ТзОВ “А” поставило товари в повному обсязі підприємству “Б”. 04.05 ц.р. підприємство “Б” оприбуткувало товари від ТзОВ “А” на суму 300 грн. 05.05 ц.р. надійшли кошти на поточний рахунок ТзОВ “А” від підприємства “Б” на суму 300 грн.

Приклад 311

ТОВ “Тритон” одержало 45000 грн страхового відшкодування за фактом пошкодження автомобіля в ДТП. Кошти вирішено спрямувати на погашення кредиту в інвалюті в сумі 3700 євро. Комісія банку становить 444,00 грн. Валюту придбано за ринковим курсом 12 грн/євро. Курс НБУ на дату зарахування придбаної валюти на інвалютний рахунок – 11,9 грн/євро. Курс НБУ на день погашення основної сумит кредиту – 12,1 грн/євро. Курс НБУ на дату останнього звітного періоду – 12,08 грн. Облік показано в таблицях 11-13.

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку**Задача 312**

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На рахунку у підприємства було 1000 євро, балансова вартість яких – 7500 грн. Підприємство вирішило придбати долари, витративши при цьому всі наявні євро. За 1000 євро придбано 1500 доларів. Комісія банку за проведення операції становить 50 грн (число умовне).

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку

Задача 312

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Станом на 23.06.200х р. у підприємства на рахунках обліковується: 2000 доларів (БВ – 10000 грн), 300 євро (БВ – 2250 грн). цього дня підприємство продало 1000 доларів та 200 євро. Наслідки від операцій будуть такими:

1) визначаємо валові доходи та валові витрати від операції з продажу доларів: балансова вартість 2000 доларів становила 10000 грн (курс – 5 грн/дол.). На момент продажу курс, за яким банк продав валюту на МВБ, становив 4,85 грн/дол. Таким чином, на дату продажу валові доходи підприємства становлять 4850 грн, валові витрати – 5000 грн;

2) визначаємо валові доходи і валові витрати від операцій з продажу євро: балансова вартість 200 євро становила 1500 грн (курс – 7,50 грн/євро). На момент продажу курс євро, за яким банк продав валюту, становив 7,65 грн/євро. Таким чином, на дату продажу валові доходи підприємства становлять 1530 грн, валові витрати – 1500 грн;

У підсумку за проведеною операцією:

- до складу валових витрат потрапить сума 6500,00 грн (5000,00 + 1500,00);
- до складу валових доходів – 6380,00 грн (4850,00 + 1530,00).

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку

Приклад 312

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємству надійшла та зарахована банком на поточний рахунок як передоплата валютна виручка в сумі 7000 дол. США. 3500 доларів підприємство вирішило продати. Комісійна винагорода банку за продаж валюти становить 20 грн (числа умовні).

Курс НБУ:

- на дату надходження валюти – 4,80 грн/дол. США;
- на дату продажу валюти та зарахування гривневих коштів на рахунок підприємства – 4,90 грн/дол. США; валюта придбана на МВБ за курсом 5,00 грн/дол.

США.

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку

Приклад 312

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На початок звітнього періоду на поточному валютному рахунку обліковувалися 1000 доларів США (курс НБУ на дату балансу – 5,00 грн/дол.). Протягом звітнього періоду надійшла валютна виручка 2000 доларів США (курс НБУ – 5,10 грн/дол.) та 5000 доларів США (курс НБУ – 5,12 грн/дол.) списано з рахунка в оплату нерезиденту 7500 доларів США (курс НБУ – 4,89 грн/дол.). На кінець звітнього періоду на рахунку підприємства – 500 доларів США (курс НБУ на дату балансу – 4,80 грн/дол.).

313 Інші рахунки в банку в національній валюті

Приклад 313

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство відкрило покритий акредитив на користь продавця, у сумі 302 тис. грн. Банком-емітеном були утримані наступні комісії:

- за відкриття акредитива 0,2 % від суми відкритого акредитива;
- за перевірку документів 0,25 % від суми відкритого акредитива;
- за здійснення платежу 0,1 % від суми відкритого акредитива;

Облік коштів на акредитивному рахунку

Задача 313

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство підписало договір на придбання пресу гідравлічного. Для забезпечення оплати за актив підприємством відкрито акредитив за рахунок коштів на поточному рахунку в національній валюті на суму 190000 грн. Через 10 днів на склад підприємства оприбутковано прес гідравлічний, що потребує монтажу, вартістю 180000 грн, в т.ч. ПДВ. У цей же день перераховано кошти постачальнику в оплату активу в сумі 180000 грн з акредитивного рахунку. Наступного дня залишок коштів з акредитивного рахунку повернуто на поточний рахунок. За перевезення основного засобу підприємство прийнято до оплати рахунок АТП-11386 на суму 360 грн.

Облік коштів на депозитному рахунку

Задача 313

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство 15.09 ц.р. внесло кошти на депозитний рахунок 250000 грн строком на 1 рік. Щорічні відсотки за депозитним рахунком складають 24 %.

314 інші рахунки в банку в іноземній валюті

Облік коштів на акредитивному рахунку

Приклад 314

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” в рахунок попередньої оплати отримало від ТзОВ “Б” грошові кошти за товар на суму 22000 євро, курсом НБУ 6,3433 за євро. ТзОВ “А” реалізувало товар за наступними курсами: $(22000,00 \text{ €} \times 6,3433) + (8000,00 \text{ €} \times 6,3839) = 139552,60 + 51071,20 = 190623,80$ грн. Оскільки реалізація відбулася в останній день звітного періоду, кредиторська заборгованість покупця (8000 євро) не підлягає перерахунку – вона вже відображена в обліку за курсом НБУ на дату балансу. ТзОВ “А” провело зарахування заборгованостей на рахунках підприємства на суму 22000 євро, за курсом НБУ 6,3433 грн за євро. На дату здійснення розрахунків ТзОВ “А” провело перерахунок кредиторської заборгованості та відображено курсові різниці. ТзОВ “А” зарахувало від ТзОВ “Б” оплату в сумі 8000 євро, за курсом НБУ 6,4145 грн за євро.

Облік коштів в іноземній валюті на рахунках банку

Задача 314

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На початок III кварталу 200x року у платника податку обліковуються 2000 доларів США ($N_{\text{поч.}}$) за балансовою вартістю 10000 грн ($S_{\text{поч.}}$). Підприємство здійснює такі операції:

1) 02.07.200x р. отримує 2000 доларів США ($N_{\text{прид.1}}$) як передоплату за товари, які 10 липня 200x р. були поставлені за експортним договором. Офіційний обмінний курс НБУ станом на 02.07.200x р. – 4,85 грн/дол. Балансова вартість отриманої валюти ($S_{\text{прид.1}}$) – 9700 грн ($2000 \text{ дол.} \times 4,85 \text{ грн.}$).

2) 09.07.200x р. платник податку конвертує наявні у нього 1000 євро, які обліковуються за балансовою вартістю 7500 грн, у долари. Внаслідок обміну отримує 1500 доларів США ($N_{\text{прид.2}}$). Балансова вартість придбаних у такий спосіб 1500 доларів США ($S_{\text{прид.2}}$) – також 7500 грн.

3) 14.07.200x р. для оплати товару за імпорнтним договором платник податку придбає 1500 доларів США ($N_{\text{прид.3}}$). Курс МВБ, за яким банк придбав валюту станом на 14.07.200x р., – 4,90 грн/дол. Балансова вартість придбаної валюти ($S_{\text{прид.3}}$) – 7350 грн ($1500 \text{ дол.} \times 4,90 \text{ грн/дол.}$).

4) 15.07.200x р. підприємство оплатило вартість імпортованого товару на суму 7000 доларів США.

5) 21.07.200x р. підприємство відвантажує товар на суму 10000 доларів США, який було оплачено 24.07.200x р. Курс НБУ на дату відвантаження – 4,85 грн/дол., курс НБУ на дату оплати товару – 4,96 грн/дол. Балансова вартість отриманої валюти формується при відвантаженні товарів як першій події і надалі не перераховується (пп. 7.3.1 Закону про прибуток) та становить 48500 грн ($10000 \times 4,85 = 485000$). Отже, $N_{\text{прид.4}} = 10000$ дол., $S_{\text{прид.4}} = 48500$ грн.

6) 28.07.200x р. підприємство оплачує імпортований товар на суму 2000 доларів США. Курс НБУ на дату оплати – 4,95 грн/дол.

Облік руху грошових коштів в касі та на рахунках в банку

Приклад 31

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

06 березня 200x р. з поточного рахунку ВАТ “А” отримано з поточного рахунку кошти у сумі 50 грн за грошовим чеком (серії КВ № 200885) касиром. Того ж дня видано аванс готівкою касиру в сумі 50 грн для придбання поштових марок і звичайних конвертів.

07 березня 200x р. від підзвітної особи отримано придбані поштові марки на суму 24 грн та звичайні конверти на суму 18 грн, в т.ч. ПДВ. Крім того, підзвітною особою повернуто в касу невикористані підзвітні суми. Того ж дня в касу надійшла готівка від покупців за реалізовану продукцію в сумі 452 грн. У кінці дня всі готівкові кошти з каси підприємства передані інкасатору та зараховані на поточний рахунок ТзОВ “А” лише наступного дня (на початок дня залишку грошових коштів в касі не було).

10 березня 200x р. відкрито акредитив для розрахунків з ВАТ “Б” на суму 28000 грн.

12 березня 200x року ВАТ “А” реалізувало ТзОВ “В” партію обігрівачів марки ПО-17 на суму 24000 грн (крім того ПДВ). Собівартість обігрівачів – 18000 грн. На поточний рахунок ВАТ “А” кошти надійшли 02 лютого 200x р.

17 березня 200x р. ВАТ “Г” нарахувало відсотки за коштами на депозитному рахунку в банку “Укрсиббанк” в сумі 18 грн. Відсотки одержано на поточний рахунок 20 березня 200x р.

Облік коштів на поточному рахунку

Приклад 311

Назвати вид відкритого рахунку та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказані витрати. Вказати, чи є порушення в наведених ситуаціях

1) ТОВ “А” відкрито у ВАТ “Б”, АППБ “Райффайзенбанк Аваль”, Брокбізнесбанку рахунки для проведення платежів в межах господарської діяльності.

2) ВАТ “В” для формування статутного капіталу відкрило рахунки у ЗАТ “Г”, банках “Київ” і “Дельта”.

3) ТОВ “Д” в Укрсоцбанку відкрило депозитний рахунок для вкладення тимчасово вільних коштів. Плата за відкриття рахунку – 1200 грн, за засвідчення документів у нотаріуса – 400 грн.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Як називається рахунок, який відкривається для зарахування коштів з метою формування статутного капіталу?

- а) поточний;
- б) валютний;
- в) депозитний;
- г) тимчасовий.

2. Якщо першою подією є отримання коштів на поточний рахунок від покупців, то така операція викликає збільшення:

- а) валових доходів;
- б) валових витрат;
- в) витрат звітного періоду;
- г) доходів звітного періоду.

3. Рахунок 314 “Інші рахунки в банку в іноземній валюті” призначений для узагальнення інформації про:

- а) кошти, які знаходяться на поточному рахунку в іноземній валюті;
- б) наявність і рух грошових коштів в іноземній валюті на інших рахунках;
- в) рух коштів, які знаходяться на акредитивах;
- г) такий рахунок в Плані рахунків відсутній.

4. Банк реєструє всі здійснені операції з надходження і списання коштів з поточного рахунку в документі:

- а) платіжне доручення;
- б) банківська виписка;
- в) заява на відкриття поточного рахунку;
- г) звіт касира

5. Процес контирування виписки передбачає наступні дії:

- а) виписка нумерується;
- б) перевіряється наявність виправдовуючих розрахункових документів, на підставі яких зараховані або списані кошти;
- в) перевіряється відповідність сум у виписці суммам виправдовуючих документів на перерахування чи зарахування коштів;
- г) всі вище перераховані відповіді.

6. Який документ видається банком підприємству і відображає рух грошових коштів на поточному рахунку:

- а) звіт касира;
- б) виписка банку;
- в) платіжне доручення;
- г) договір на розрахунково-касове обслуговування.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Поясніть відмінність між грошовим та розрахунковим чеками.
2. Який порядок відкриття поточного рахунку при створенні підприємства?
3. Чим акредитив відрізняється від овердрафту?
4. Які особливості відображення руху грошових коштів на поточному рахунку у виписці банку?
5. Який порядок оформлення та відображення в бухгалтерському обліку чекової книжки?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік: [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / [за ред. М.Д. Корінька]. Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2009. – 495 с.

ТЕМА 3. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. При цьому слід розуміти, що при віднесенні заборгованості до поточної або довгострокової до уваги береться не загальний очікуваний строк оплати згідно з договором, а очікуваний строк до погашення, який залишився з дати балансу.

До довгострокової дебіторської заборгованості відноситься:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- заборгованість за довгостроковими векселями;
- надання позик іншим підприємствам;
- надання позик фізичним особам;
- заборгованість, що виникає при надзвичайних подіях – пожежі, повені, крадіжці тощо.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує імовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її сума може бути достовірно визначена (майбутня економічна вигода – це потенціал, який може сприяти надходженню, прямо або непрямо, грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство).

Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, повинна визнаватись поточною і відображатись на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

Достовірна оцінка довгострокової дебіторської заборгованості має суттєвий вплив на правильне відображення інформації в облікових регістрах і звітності. Важливу роль при цьому відіграє принцип обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку таких методів оцінки дебіторської заборгованості, які будуть запобігати завищенню оцінки активів.

П(С)БО 10 визначає методи оцінки дебіторської заборгованості при зарахуванні її на баланс, на дату складання звітності та при списанні з балансу як безнадійної.

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються відсотки, відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення. Теперішня вартість – це грошова вартість майбутніх доходів на теперішній час. Розрахунок теперішньої вартості здійснюється за допомогою дисконтування, тобто

довгострокова дебіторська заборгованість оцінюється за дисконтованою вартістю майбутніх платежів, які очікуються для погашення цієї заборгованості.

Заборгованість за фінансовою орендою відображається в балансі орендодавця в сумі чистих інвестицій в оренду. 183 “Інша дебіторська заборгованість” – призначений для обліку довгострокової дебіторської заборгованості, яка не відображається на інших субрахунках рахунку 18 “Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи”, зокрема розрахунки з працівниками за виданими довгостроковими позиками, інші види розрахунків.

Облік розрахунків з дебіторами регламентується П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”, відповідно до якого поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає під час нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

У балансі поточна дебіторська заборгованість поділяється на заборгованість покупців і замовників та іншу поточну дебіторську заборгованість. Покупці – це фізичні або юридичні особи, які придбають товари (роботи, послуги). Замовники – це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору.

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями і замовниками слугують первинні документи з обліку розрахунків (табл. 1).

Таблиця 1. Документування розрахунків з покупцями та замовниками

<i>Розрахунки з вітчизняними покупцями</i>	<i>Розрахунки з іноземними покупцями</i>
<i>Виникнення заборгованості</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – накладні – рахунки-фактури – рахунки – акти прийнятих робіт, наданих послуг – податкові накладні – товарно-транспортні накладні (ТМ-1) – товарні накладні 	<ul style="list-style-type: none"> – комерційні документи (рахунки-фактури – invoice) – транспортні накладні (CMR – залізнична накладна, авіанакладна, коносамент, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи) – платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ – розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць
<i>Погашення заборгованості</i>	
Виписки банку, ПКО, векселі	Виписки банку, векселі

Для обліку дебіторської заборгованості покупців і замовників використовується рахунок 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками”.

Рахунок 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” призначений для обліку розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги, окрім заборгованості, забезпеченої векселем, а також узагальнюється інформація про розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп.

За дебетом рахунку 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов’язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації; за кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, в касу та інші види розрахунків.

До рахунку 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” відкриваються наступні субрахунки:

361 “Розрахунки з вітчизняними покупцями” – для обліку розрахунків з покупцями і замовниками, що знаходяться на митній території України;

362 “Розрахунки з іноземними покупцями” – для обліку розрахунків з іноземними покупцями і замовниками з експортних операцій. На ньому ведеться облік сум, аналогічних тим, що обліковуються на субрахунку 361;

363 “Розрахунки з учасниками ПФГ” – для обліку операцій з учасниками промислово-фінансових груп.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками повинен забезпечити отримання даних про заборгованість, строк сплати за якою ще не настав, а також заборгованість, несплачену в строк.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться за кожним покупцем і замовником, за кожним пред’явленим до сплати рахунком, за кожною операцією. З цією метою підприємство може вести картки аналітичного обліку на кожного дебітора або накопичувальну відомість довільної форми. На субрахунку 362 “Розрахунки з іноземними покупцями” аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовленій договором.

Аванс є грошовою сумою або іншою майновою цінністю, яка передається в рахунок виконання договірної зобов’язання (наприклад, у рахунок наступних поставок). Це повний або частковий платіж. Здійснюючи авансовий платіж, покупець фінансує продаж за деякий час до надходження товару.

Для обліку розрахунків за виданими авансами під поставку матеріальних цінностей (виконання робіт, надання послуг), а також з оплати продукції та робіт, прийнятих замовником за частковою готовністю, передбачено рахунок 371 “Розрахунки за авансами виданими”.

Авансові платежі постачальникам та іншим підприємствам оформлюють платіжними дорученнями, в яких міститься посилання на укладений договір. Підтвердженням проведених платежів є виписка банку. Зарахування оформлюється розрахунком (довідкою) бухгалтерії.

На суму виданих авансів підприємство-покупець (замовник) здійснює запис за дебетом рахунку 371 “Розрахунки за виданими авансами” в кореспонденції з рахунками 30 “Каса”, 31 “Рахунки в банках” та ін. Одночасно відображається

сума податкового кредиту з податку на додану вартість записом: Д-т 641 “Розрахунки за податками” К-т 644 “Податковий кредит”.

Підзвітні особи – це працівники даного підприємства, які отримали грошові суми в підзвіт для майбутніх витрат згідно з наказом (розпорядженням) керівника підприємства.

На підприємстві повинен бути складений і затверджений наказом керівника список осіб, які мають право одержувати гроші в підзвіт на господарські потреби.

Службовим відрядженням вважається поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи. Строк поїздки Україною не може перевищувати 30-ти днів, а за кордон – 60-ти, однак існують винятки, передбачені законодавством.

Для обліку розрахунків з підзвітними особами призначено рахунок 372 “Розрахунки з підзвітними особами”. За дебетом рахунку в кореспонденції з рахунками грошових коштів відображається видача коштів підзвітній особі, за кредитом – списання затверджених сум на відповідні рахунки. Сальдо може бути як дебетовим, так і кредитовим.

Аналітичний облік ведеться за кожною підзвітною особою.

Звіт про використання грошових коштів, наданих на відрядження або під звіт – документ типової форми, що подається підзвітними особами, в якому зазначаються отримані в підзвіт суми, фактично здійснені витрати, залишок підзвітних сум, або їх перевитрачання, розрахунок штрафу та сума утриманого податку за несвоєчасно повернуті витрачені кошти на відрядження або під звіт.

Для відображення розрахунків підприємства за належними до отримання відсотками, дивідендами, роялті й іншими доходами від вкладень (інвестицій) в інші підприємства (у тому числі в спільну діяльність без створення юридичної особи), а також доходів від передачі в оренду майна призначений рахунок 373 “Розрахунки за нарахованими доходами”.

Роялті – платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торгових марок, авторського права, програмних продуктів тощо).

Проценти – платежі за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, які заборговані підприємству. Вони визнаються в тому звітному періоді, до якого вони відносяться, виходячи з бази їх нарахування та строку користування відповідними активами.

Дебіторською заборгованістю за нарахованими відсотками визнається різниця між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів, яка виникла внаслідок відстрочення платежу за продукцію (товари, роботи, послуги).

Підприємство, права якого порушені, звертається до порушника з письмовою претензією, яка підписується керівником і надсилається адресату рекомендованим (цінним) листом або вручається під розписку.

Претензія – вимога кредитора до боржника про добровільну сплату боргу, відшкодування збитків, сплату штрафу, усунення недоліків поставленої продукції або виконаної роботи.

Претензія повинна містити:

- повне найменування та поштові реквізити заявника претензії та юридичної особи, до якої вона пред'являється; дату пред'явлення та номер претензії;
- обставини, на підставі яких пред'явлена претензія; докази, що їх підтверджують; посилання на відповідні нормативні акти;
- вимоги заявника;
- суму претензії та її розрахунок (якщо претензія підлягає грошовій оцінці), до якої включаються: сума основного боргу (з врахуванням індексу інфляції); пеня за прострочення (якщо вона передбачена в договорі, але не більше подвійної ставки, встановленої НБУ); розраховані 3 % річних (якщо в договорі не передбачена пеня і якщо вимога грошова); сума штрафу; сума завданих збитків;
- платіжні реквізити заявника;
- перелік документів, які додаються до претензії, та інші докази

Облік розрахунків за претензіями, які пред'явлені постачальникам, підрядникам, транспортним та іншим організаціям, а також за пред'явленими їм і визнаними штрафами, пенею, неустойками ведеться на рахунку 374 “Розрахунки за претензіями”.

Підставою для запису операцій на рахунку 374 “Розрахунки за претензіями” є акти приймання вантажу, рішення судових органів (арбітражу), письмова згода постачальників на пред'явлені претензії, виписки установ банку на суми, що надійшли в порядку задоволення претензій.

Аналітичний облік ведеться в розрізі постачальників, транспортних організацій та інших юридичних осіб і пред'явлених до них претензій.

Економічна сутність відшкодування збитків полягає не в тому, що винна особа компенсує підприємству облікову вартість, наприклад, викраденого активу, а в тому, що вона покриває витрати на його повне оновлення. Тому при розрахунку суми відшкодування збитку, нанесеного навмисними діями, використовують коефіцієнт кратності, при цьому розмір збитків може у кілька разів перевищувати розмір прямої дійсної шкоди.

Для обліку розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті недостач і розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено, призначено рахунок 375 “Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків”.

Облік розрахунків за цими видами позик у кредитних спілках ведеться на рахунку 376 “Розрахунки за позиками членам кредитних спілок”. Підставою для

записів за дебетом рахунку є договір між членами кредитних спілок, ВКО, платіжні доручення, за кредитом – авізо щодо оприбуткування майна учасником, який веде спільні справи, накладна, прибутковий ордер тощо. Аналітичний облік ведеться за кожною виданою позикою, кожним членом спілки.

Облік розрахунків за іншими операціями, які не відображаються на розглянутих вище субрахунках рахунку 37 “Розрахунки з різними дебіторами”, зокрема: розрахунки за операціями, пов’язаними із здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи), усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків з оплати праці та з підзвітними особами), інші розрахунки, ведеться на субрахунку 377 “Розрахунки з іншими дебіторами”. Аналітичний облік ведеться за кожним дебітором, видами заборгованості, термінами її виникнення та погашення.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

- 3.1. П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”.
- 3.2. Облік довгострокової дебіторської заборгованості.
- 3.3. Облік розрахунків з покупцями та замовниками.
- 3.4. Облік резерву сумнівних боргів.
- 3.5. Облік розрахунків з підзвітними особами.
- 3.6. Облік векселів одержаних.
- 3.7. Облік розрахунків з різними дебіторами (розрахунки за авансами виданими, претензіями, нарахованими доходами та ін.).

3. Термінологічний словник основних понять

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Резерв сумнівних боргів – резерв, який створюється з метою покриття у майбутньому безнадійної дебіторської заборгованості.

Вексель – це цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити після настання терміну певну суму грошей власникові векселя (векселедержателю).

4. Навчальні завдання

- 4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для

студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 22.1, с. 271; 22.2, с. 272; 22.3, с. 272; 22.4, с. 273; 22.5, с. 274; 22.6, с. 274; 22.7, с. 275; 22.8, с. 275; 22.9, с. 275; 22.10, с. 276; 22.11, с. 277; 22.12, с. 277; 22.13, с. 278; 22.14, с. 278; 22.15, с. 278; 22.16, с. 278; 22.17, с. 279; 22.18, с. 280; 22.19, с. 280; 22.20, с. 281.

4.3. Облік фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Тематичне завдання для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Укладачі: доц. С.Л. Береза, О.В. Жубро, Н.В. Піка, О.І. Янковська. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 64 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. На рахунку 181 обліковується заборгованість:

- а) за основні засоби, передані у фінансову оренду;
- б) за основні засоби, отримані в фінансову оренду;
- в) варіанти 1 і 2;
- г) за основні засоби, передані в операційну оренду.

2. Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості передбачений рахунок:

- а) 16;
- б) 34;
- в) 14;
- г) 18.

3. Питання обліку дебіторської заборгованості регулюються:

- а) П(С)БО 1;
- б) Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”;
- в) П(С)БО 10;
- г) П(С)БО 11

4. Виберіть правильну бухгалтерську проводку, яка відображає наступну господарську операцію: “Одержано довгостроковий вексель від дебітора в забезпечення заборгованості”:

- а) Д 182 К 36;
- б) Д 183 К 36;
- в) Д 182 К 377;
- г) Д 183 К 377

5. Згода на укладання договору – це:

- а) оферта;

- б) акцепт;
- в) протокол розбіжностей;
- г) акт.

6. У якому розділі балансу відображається сума довгострокової дебіторської заборгованості?

- а) у I-му розділі пасиву;
- б) у II-му розділі активу;
- в) у I-му розділі активу;
- г) не відображається.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Дайте визначення довгострокової дебіторської заборгованості згідно П(С)БО 10 та перерахуйте що входить до її складу.
2. Опишіть процедуру укладання договору.
3. Назвіть та охарактеризуйте субрахунки рахунку 18 “Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи”.
4. Які методи оцінки дебіторської заборгованості визначає П(С)БО 10?
5. Яка інформація про дебіторську заборгованість розкривається у Примітках до річної фінансової звітності?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] : теорія та практика : навч. практ. посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла . – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 536 с.

ТЕМА 4. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо:

- існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням активу;
- його оцінка може бути достовірно визначена.

Відповідно до податкового законодавства основними фондами можуть бути матеріальні цінності, що відповідають таким вимогам:

- об'єкт призначається для використання в господарській діяльності платника податків;
- вартість об'єкта перевищує 2500 грн.;
- об'єкт планується використовувати понад 365 днів з дати введення в експлуатацію.

Рух основних засобів, пов'язаний зі здійсненням господарських операцій з їх надходження, внутрішнього переміщення та вибуття, оформлюють типовими формами первинної облікової документації, затвердженими наказом Міністерства статистики України, характеристику яких наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Характеристика типових форм первинних документів з обліку основних засобів

<i>Форма доку-менту</i>	<i>Назва документу</i>	<i>Примітки</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складається на кожний об'єкт окремо, а на декілька – лише в тому випадку, коли об'єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті одночасно на відповідальне зберігання однією й тією ж особою
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів основних засобів	Значаються технічна характеристика та первісна вартість об'єкта. Актом такої форми оформлюється приймання завершених робіт після добудови, реконструкції або модернізації основних засобів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів	Після ліквідації основних засобів і складання актів на списання основних засобів перший примірник передається до бухгалтерської служби, де на його підставі робиться запис до інвентарного списку основних засобів (ОЗ-9) і вилучається інвентарна картка (ОЗ-6)
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	Складається в двох примірниках, підписують члени комісії, затверджує керівник підприємства або уповноважена ним на це особа
ОЗ-5	Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини	Складається при встановленні, запуску і демонтажі будівельної машини, взятої напрокат. Підписується представником машинопрокатної бази та механіком будівельної ділянки
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Здійснюються записи на підставі актів приймання-передачі основних засобів та акту на списання основних засобів: для обліку окремих об'єктів основних засобів; для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, які надійшли в експлуатацію в одному календарному місяці та мають одне й те ж виробничо-господарське призначення, технічну характеристику та вартість. Як правило, заповнюється в одному примірнику та знаходиться у бухгалтерській службі
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів	Застосовується для реєстрації інвентарних карток. Ця форма складається в одному примірнику в бухгалтерській службі
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів	Застосовується для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами. Відкривається в бухгалтерській службі в одному примірнику
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів	Застосовується в місяцях експлуатації основних засобів для обліку кожного об'єкта за матеріально відповідальними особами. Дані, що містяться в цій формі, мають бути тотожними записам в інвентарних картках обліку основних засобів
ОЗ-14, ОЗ-15, ОЗ-16	Розрахунок амортизації основних засобів	Використовується при нарахуванні зносу основних засобів

Рахунок 10 “Основні засоби” призначений для обліку господарських засобів, тобто узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, віднесених до складу основних засобів. Субрахунки, передбачені Планом рахунків до рахунку 10 “Основні засоби”, та їх характеристика наведені в табл. 2.

Таблиця 2. Характеристика субрахунків рахунку 10 “Основні засоби”

<i>Назва субрахунків</i>	<i>Характеристика субрахунків</i>
100 “Інвестиційна нерухомість”	Ведеться облік наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості
101 “Земельні ділянки”	Відображається вартість земельних ділянок
102 “Капітальні витрати на поліпшення земель”	До цієї групи основних засобів належать витрати неінвентарного характеру (не пов'язані зі зведенням споруд) на культурно-технічні заходи щодо поверхневого поліпшення земель для сільськогосподарського користування, здійснювані за рахунок капітальних вкладень (планування земельних ділянок, корчування площ під рілля, очищення полів від каменів і валунів, зрізування купин, розчистка заростей, очищення водосховищ тощо)
103 “Будинки та споруди”	Ведеться облік наявності та руху будівель, споруд, їх структурних компонентів і передавальних пристроїв, а також житлових будинків
104 “Машини та обладнання”	Ведеться облік за видами машин та обладнання
105 “Транспортні засоби”	До транспортних засобів належать засоби пересування, призначені для переміщення людей і вантажів, а також магістральні трубопроводи, призначенням яких є транспортування рідких і газоподібних речовин від постачальника до місця їх зберігання (використання)
106 “Інструменти, прилади та інвентар”	До інструментів належать: ріжучі, ударні, давлючі та ущільнюючі знаряддя праці, включаючи ручні механізовані знаряддя, які працюють за допомогою електроенергії, стисненого повітря тощо, а також будь-які пристрої для оброблення матеріалів, здійснення монтажних робіт тощо. До виробничого інвентарю і приладдя належать предмети виробничого призначення, котрі використовуються для полегшення виробничих операцій під час роботи, обладнання для охорони праці, тари для зберігання рідких і сипучих речовин
107 “Тварини”	До цієї групи належать тварини
108 “Багаторічні насадження”	До цієї групи основних засобів відносяться всі штучні багаторічні насадження незалежно від їх віку
109 “Інші основні засоби”	Всі інші основні засоби, що не обліковуються на зазначених вище субрахунках рахунку 10 “Основні засоби”

Для відображення в бухгалтерському обліку сум амортизаційних відрахувань використовують рахунок 13 “Знос (амортизація) необоротних активів” та рахунок 09 “Амортизаційні відрахування”.

Під капітальними інвестиціями розуміють сукупність витрат на створення, придбання та поліпшення якісного стану основних засобів.

Порядок проведення переоцінки основних засобів та інших необоротних матеріальних активів встановлено П(С)БО 7 “Основні засоби”, згідно з яким переоцінку об’єкта основних засобів можна проводити за умови, що його залишкова вартість (за даними бухгалтерського обліку) суттєво відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. Підприємства мають право самостійно визначати величину (межу) суттєвості та, відповідно, приймати рішення щодо доцільності проведення переоцінки.

Частота проведення переоцінки залежить від коливань справедливої (реальної) вартості основних засобів, тобто якщо їх справедлива вартість суттєво відрізняється від балансової вартості. Величину суттєвості доцільно встановлювати окремо для кожної групи основних засобів у Положенні про облікову політику підприємства (наприклад, 10-відсоткове відхилення залишкової вартості об’єктів основних засобів від їхньої справедливої вартості). Переоцінка основних засобів проводиться за рішенням керівництва та оформлюється наказом.

Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів можуть бути спрямовані на: поліпшення стану об’єкта для продовження строку корисної експлуатації та (або) підвищення продуктивності нормативних показників його функціонування, підтримання об’єкта в робочому стані для збереження або відновлення майбутніх економічних вигод, що очікуються.

Прикладом витрат з покращання стану об’єкта є витрати на модифікацію, удосконалення машин і обладнання, а також впровадження нових виробничих процесів, які забезпечують значне скорочення операційних витрат (підвищення продуктивності основних засобів).

Ремонт об’єктів основних засобів виконують:

- господарським способом, коли роботи виконуються власними силами і на нього витрачаються будівельні матеріали підприємства, на балансі якого ці об’єкти обліковуються, тобто підприємство не користується послугами сторонніх організацій для виконання ремонту своїх об’єктів основних засобів;

- підрядним способом, коли ремонтні роботи виконують сторонні організації або відповідні підрозділи цієї організації;

- внутрішньопідрядним способом, коли ремонтні роботи виконують спеціалізовані структурні підрозділи підприємства.

Якщо з будь-яких причин основний засіб не відповідає ознакам активу, то приймається рішення про його списання.

Основний засіб списується з балансу підприємства в наступних випадках (рис. 1).

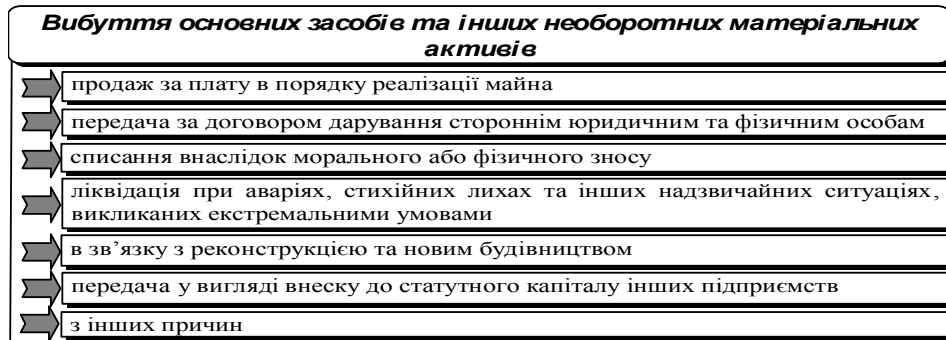


Рис. 1. Вибуття основних засобів та інших необоротних матеріальних активів

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу від вибуття об'єктів основних засобів їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів.

Під впливом часу, сил природи та в процесі експлуатації основні засоби поступово зношуються. Вони втрачають свої первинні фізичні якості, знижуються їх техніко-експлуатаційні можливості, в результаті зменшується реальна балансова вартість основних засобів. Виділяють моральний і фізичний знос основних засобів, а також знос під дією сил природи (рис. 2).

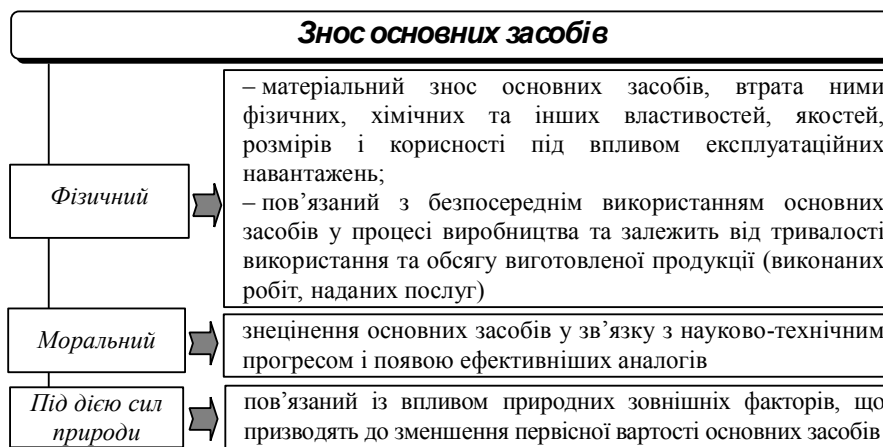


Рис. 2. Види зносу основних засобів

2. Перелік питань (план) до практичних занять

4.1. П(С)БО 7 “Основні засоби”.

4.2. Облік основних засобів: визнання, оцінка, класифікація.

4.3. Облік шляхів надходження основних засобів.

4.4. Облік амортизації (зносу) основних засобів.

4.5. Облік капітальних інвестицій, витрат на поліпшення основних засобів.

4.6. Облік шляхів вибуття основних засобів.

3. Термінологічний словник основних понять

Основні засоби – матеріальні активи, що утримуються з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг,

надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)

Інші необоротні матеріальні активи – матеріальні активи, призначені для використання протягом періоду більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року) і які не входять до складу основних засобів.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Вона відображає процес поступового списання (погашення) вартості об'єкта протягом часу його корисного функціонування та забезпечує дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

Операційна оренда – це господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними засобами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних засобів їх власнику після закінчення строку орендної угоди.

Фінансовий лізинг – це договір лізингу, в результаті укладання якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менше строку, за який амортизується 60 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладання договору.

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 9.1, с. 93; Завдання 9.2, с. 94; Завдання 9.3, с. 95; Завдання 9.4, с. 95; Завдання 9.5, с. 96; Завдання 9.6, с. 96; Завдання 9.7, с. 98; Завдання 9.8, с. 98; Завдання 9.9, с. 99; Завдання 9.10, с. 99; Завдання 9.11, с. 99; Завдання 9.12, с. 100; Завдання 9.13, с. 100; Завдання 9.14, с. 100; Завдання 9.15, с. 101; Завдання 9.16, с. 101; Завдання 9.17, с. 101; Завдання 9.18, с. 102; Завдання 9.19, с. 103; Завдання 9.20, с. 103; Завдання 9.21, с. 104; Завдання 9.22, с. 104;

Завдання 9.23, с. 104; Завдання 9.24, с. 105; Завдання 9.25, с. 105; Завдання 9.26, с. 106; Завдання 9.27, с. 106; Завдання 9.28, с. 106; Завдання 9.29, с. 107; Завдання 9.30, с. 107; Завдання 9.31, с. 107; Завдання 9.32, с. 108; Завдання 9.33, с. 108; Завдання 9.34, с. 108; Завдання 9.35, с. 109; Завдання 9.36, с. 109; Завдання 9.37, с. 109; Завдання 9.38, с. 109; Завдання 9.39, с. 110; Завдання 9.40, с. 110; Завдання 9.41, с. 110; Завдання 9.42, с. 111.

4.2. Облік основних засобів, нематеріальних активів та гудвілу. Тематичне завдання для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Укладачі: доц. С.Л. Береза, доц. С.М. Лайчук, доц. С.Ф. Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 56 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Умовою визнання основних засобів в обліку не є:

- а) достовірна оцінка вартості основного засобу;
- б) вартість основного засобу перевищує 1000 грн.;
- в) ймовірність отримання економічної вигоди від використання основних засобів;
- г) основний засіб призначається для використання в господарській діяльності.

2. До первісної вартості основних засобів не включаються:

- а) суми ввізного мита;
- б) витрати на транспортування;
- в) сума ПДВ, зазначена у податковій накладній постачальника;
- г) витрати зі страхування ризиків доставки.

3. Знос інших необоротних матеріальних активів нараховується за методом:

- а) кумулятивним;
- б) прямолінійним;
- в) зменшення залишкової вартості;
- г) податковим.

4. Суми дооцінки вартості основних засобів відображаються у складі:

- а) витрат підприємства;
- б) додаткового капіталу;
- в) доходів підприємства;
- г) прибутку підприємства.

5. До об'єктів амортизації не відносять:

- а) незавершені капітальні інвестиції;
- б) транспортні засоби;
- в) бібліотечні фонди;

г) інвентар.

б. Нарахування амортизації основних фондів в податковому обліку проводиться:

- а) щомісяця;
- б) щоквартально;
- в) щорічно;
- г) залежно від рішення платника податку.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які види оцінки основних засобів передбачені П(С)БО 7?
2. Які форми первинних документів застосовуються для обліку основних засобів?
3. Яким чином відображаються в обліку операції з руху основних засобів та інших необоротних матеріальних активів?
4. Який порядок проведення та відображення в обліку переоцінки основних засобів?
5. Які методи нарахування зносу основних засобів та інших необоротних матеріальних активів передбачені П(С)БО 7?

7. Рекомендована література

1. Сук Л.К. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К.: Знання, 2008. – 507 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] : теорія та практика : навч. практич. посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла . – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 536 с.

ТЕМА 5. ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріально-речової форми та можуть бути ідентифіковані.

Нагадаємо, що монетарні активи – це грошові кошти, а також інші активи, які мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей, зокрема, фінансові вкладення, дебіторська заборгованість. Всі інші активи є немонетарними. До немонетарних активів належать запаси, обладнання, офісні меблі та інші активи, для яких характерна певна матеріальна форма, тобто, дані активи не підпадають під визначення нематеріальних. Прикладами немонетарних активів, що не мають матеріальної форми є: товарні знаки, патенти, ліцензії, комп'ютерні програми, авторські права тощо.

Більшість нематеріальних активів мають відповідний матеріальний носій (наприклад, диск є матеріальним носієм комп'ютерної програми, аркуш паперу є носієм угоди про авторські права). Проте матеріальний носій в даному випадку є вторинним щодо інформації, яка на ньому зберігається.

Нематеріальний актив є ідентифікованим. Ідентифікований актив – це придбаний актив, який на дату придбання відповідає певним критеріям:

- оцінка активу може бути достовірно визначена;
- у майбутньому при його використанні очікується отримання економічних вигід, тобто він може сприяти надходженню на підприємство (прямо або опосередковано) грошових коштів та їх еквівалентів.

Для бухгалтерського обліку П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” передбачено поділ нематеріальних активів на декілька груп (рис. 1).

Бухгалтерський облік наявності та руху нематеріальних активів ведеться на інвентарному балансовому рахунку 12 “Нематеріальні активи”. Для відображення гудвілу в обліку використовується рахунок 19 “Гудвіл при придбанні”.

Рахунок 12 “Нематеріальні активи” призначений для обліку і узагальнення інформації про наявність і рух нематеріальних активів. За дебетом цього рахунку відображається придбання або отримання в результаті розробки (від інших фізичних або юридичних осіб) нематеріальних активів, за кредитом – вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або неможливості отримання підприємством в подальшому економічних вигід від його використання, а також сума уцінки нематеріальних активів. Рахунок є активним, балансовим, призначений для обліку господарських засобів.

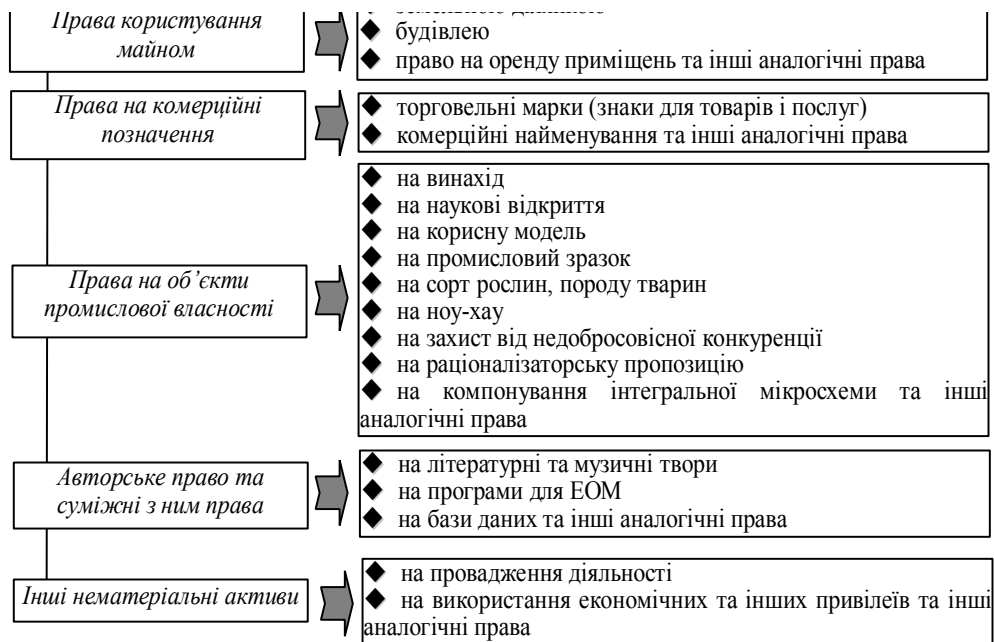


Рис. 1. Класифікація нематеріальних активів відповідно до П(С)БО 8

Бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться щодо кожного об'єкта за відповідними групами. Планом рахунків передбачено відкриття наступних субрахунків до рахунку 12 “Нематеріальні активи” (табл. 1).

Таблиця 1. Об'єкти, що обліковуються на рахунку 12 “Нематеріальні активи”

Шифр та назва субрахунку	Характеристика субрахунку
1	2
121 “Права користування природними ресурсами”	Призначений для відображення наявності об'єктів права користування ресурсами природного середовища. На цьому субрахунку ведеться облік прав користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо
122 “Права користування майном”	Призначений для відображення в обліку прав користування майном. На цьому субрахунку ведеться облік прав користування земельною ділянкою, прав користування будівлею, прав на оренду приміщень тощо
123 “Права на комерційні позначення”	Призначений для обліку наявності прав на знаки для товарів та послуг. На цьому субрахунку ведеться облік товарних знаків, торгових марок, фірмових назв тощо
124 “Права на об'єкти промислової власності”	Призначений для відображення наявності прав на об'єкти промислової власності. На цьому субрахунку ведеться облік прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорт рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо
125 “Авторське право та суміжні з ним права”	Призначений для відображення наявності авторських та суміжних з ними прав. На цьому субрахунку ведеться облік прав на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо
127 “Інші нематеріальні активи”	Призначений для обліку інших нематеріальних активів, якими володіє підприємство. На цьому субрахунку ведеться облік прав на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо

Обов'язковою підставою відображення в бухгалтерському обліку будь-якого об'єкта нематеріальних активів на підприємстві слугують правильно

оформлені первинні документи. Для документування операцій з обліку нематеріальних активів використовуються типові форми документів (табл. 2).

Таблиця 2. Характеристика типових форм первинних документів з обліку нематеріальних активів

Форма документу	Назва документу	Примітки
НА-1	Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт приймальною комісією, призначеною наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством
НА-2	Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Ведеться в бухгалтерії на кожний об'єкт чи групу об'єктів права інтелектуальної власності, заповнюється в одному примірнику на основі "Акта введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів" (№ НА-1)
НА-3	Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Складається у двох примірниках комісією, призначеною наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством, підписується головою та членами комісії, особою, що була відповідальною за використання об'єкта права інтелектуальної власності, затверджується керівником підприємства чи особою на те уповноваженою
НА-4	Інвентаризаційний опис об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Складається в одному примірнику для оформлення даних інвентаризації окремо за кожним місцезнаходженням об'єктів права інтелектуальної власності та за кожною особою, відповідальною за використання об'єктів права інтелектуальної власності. В інвентаризаційний опис включається кожний окремий об'єкт права інтелектуальної власності

Основною ознакою нематеріального активу є відсутність матеріальної форми об'єкта, проте повинні бути документи, які підтверджують існування цього об'єкту та права підприємства на його використання (табл. 3).

Таблиця 3. Документування операцій з нематеріальними активами

Вид нематеріального активу		Документ
1	2	3
Об'єкти права користування ресурсами природного середовища	Право користування землею	Оформлена відповідно до встановленого законодавством порядку документація, що підтверджує право підприємства на земельну ділянку
	Геологічна та інша інформація про надра	Геологічний звіт, карти та інші матеріали
1	2	3
Об'єкти матеріальним та нематеріальним	користування	Ліцензія на право здійснення будь-якої діяльності, ліцензія на право використання нематеріального

майном		активу
Ноу-хау		Повний вербальний або винахідний опис
Об'єкти промислової власності	Об'єкти патентного права	Патент, ліцензія, свідоцтво, свідоцтво на поширення
	Комерційні позначення	Свідоцтво, комерційні (фірмові) найменування є чинними з моменту першого використання цього найменування та охороняються без обов'язкового подання заявки
	Нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності	Свідоцтво, опис, креслення, якщо вони подані
Об'єкти авторського права та суміжних з ним прав	Об'єкти авторського права	Свідоцтво, ліцензія, ліцензійний договір, акт передачі виключних авторських прав
	Об'єкти суміжних прав	Виконання, виробництво фонограми, виробництво відеограми, організація мовлення

Списання нематеріального активу з балансу здійснюється внаслідок:

- реалізації нематеріальних активів (з переходом права власності на нематеріальні активи);
- реалізації права на користування або розпорядження нематеріальними активами (без переходу права власності на нематеріальні активи);
- здійснення фінансових вкладень нематеріальними активами до статутного капіталу інших підприємств;
- безкоштовної передачі об'єкта нематеріальних активів;
- ліквідації об'єкта нематеріальних активів;
- недостачі нематеріальних активів, виявленої при інвентаризації.

Фінансовий результат від вибуття нематеріального активу визначається як різниця між доходом від вибуття за мінусом непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям, і залишковою вартістю.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

5.1. П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”.

5.2. Облік нематеріальних активів: визнання та оцінка нематеріальних активів.

5.3. Документування, синтетичний та аналітичний облік нематеріальних активів.

5.4. Облік амортизації (зносу) нематеріальних активів.

5.5. Облік шляхів надходження та вибуття нематеріальних активів.

3. Термінологічний словник основних понять

Нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований, утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного

циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Гудвіл – це перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов’язань на дату придбання

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 11.1, с. 123; 11.2, с. 123; 11.3, с. 124; 11.4, с. 125; 11.5, с. 126; 11.6, с. 126; 11.7, с. 127; 11.8, с. 128; 11.9, с. 128; 11.10, с. 129; 11.11, с. 129; 11.12, с. 130; 11.13, с. 131; 11.14, с. 131; 11.15, с. 131; 11.16, с. 131; 11.17, с. 132; 11.18, с. 132; 11.19, с. 133; 11.20, с. 133; 11.21, с. 134; 11.22, с. 134; 11.23, с. 135; 11.24, с. 136.

4.2. Облік основних засобів, нематеріальних активів та гудвілу. Тематичне завдання для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Укладачі: доц. С.Л. Береза, доц. С.М. Лайчук, доц. С.Ф. Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 56 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. *Строк використання нематеріального активу може бути:*

- а) не більше 20 років;
- б) не більше 50 років;
- в) не більше 100 років;
- г) необмежений.

2. *Строк корисного використання гудвілу:*

- а) не може перевищувати 20 років;
- б) встановлюється кожним підприємством самостійно;
- в) не визначається, оскільки гудвіл не амортизується;
- г) знаходиться в межах 5-40 років.

3. *До нематеріальних активів не відноситься:*

- а) промисловий зразок;
- б) фонограма;
- в) компакт-диск;
- г) торгова марка.

4. *Придбані покупцем необоротні активи, що утримуються для продажу, оцінюються за:*

- а) справедливою вартістю;
- б) чистою вартістю реалізації;
- в) ринковою вартістю;
- г) собівартістю.

5. *Не амортизуються нематеріальні активи, які мають:*

- а) значний моральний знос;
- б) невизначений строк корисного використання;
- в) вартість менше 100 грн.;
- г) вартість менше 50 грн.

6. *Гудвіл на кінець року не відповідає ознакам активу, у випадку, коли він:*

- а) списується з включенням залишкової вартості до витрат;
- б) списується з включенням залишкової вартості до доходів;
- в) підлягає повторній переоцінці в наступному місяці;
- г) підлягає повторній переоцінці через 6 місяців.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Чому об'єкт невідчутної нематеріальної природи відноситься до активів?
2. Яким чином проводиться амортизація нематеріальних активів на підприємстві?
3. Як проводиться оцінка нематеріальних активів при їх надходженні, використанні на підприємстві та вибутті?
4. Який порядок розрахунку та обліку гудвілу при придбанні підприємства?
5. Якими документами оформлюються операції з гудвілом?

7. Рекомендована література

1. Нематеріальні активи в роботі підприємств: правові основи, облік, оподаткування: навчальний посібник / [В.М. Жук, В.М. Пархоменко, Л.В. Рубаненко та ін.]; за ред. В.М. Жука. – К.: Юр-Агро-Веста, 2008. – 250 с.
2. Бухгалтерський облік: [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / [за ред. М.Д. Корінька]. Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2009. – 495 с.

ТЕМА 6. ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються товарно-виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Товарно-виробничі запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси.

Запаси визнаються активами, якщо:

- існує імовірність того, що підприємство одержить в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням (майбутня економічна вигода, втілена в активі, є потенціалом, який може сприяти надходженню грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство);

- їх вартість може бути достовірно визначена.

Оцінка запасів на підприємстві, враховуючи вимоги П(С)БО 9 “Запаси”, здійснюється на трьох етапах їх руху:

- при надходженні запасів;
- при вибутті запасів;
- на дату складання балансу.

Основою визначення вартості запасів є вартість їх придбання або собівартість. Первісна вартість запасів визначається залежно від способу їх надходження на підприємство. Запаси можуть надходити на підприємство в результаті:

- придбання за грошові кошти та їх еквіваленти;
- виготовлення;
- передачі засновниками (учасниками) підприємства в якості внеску до статутного капіталу;
- безоплатної передачі;
- обміну на інші запаси.

При надходженні запасів на підприємство їх первісна вартість формується наступним чином (рис. 1).

Завдяки дії принципу історичної (фактичної) собівартості пріоритетною є оцінка запасів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Виготовлених власними силами	Собівартість їх виробництва визначається за П(С)БО 16 "Витрати" (п. 10 П(С)БО 9). Формується на стадії виробництва
Внесених до статутного капіталу	Погоджена засновниками (учасниками) підприємства справедлива вартість запасів з урахуванням витрат, що включаються до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника (п. 11 П(С)БО 9)
Одержаних безоплатно	Справедлива вартість запасів з урахуванням витрат, що включаються до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника (п. 12 П(С)БО 9)
Придбаних в результаті обміну на подібні активи	Балансова вартість переданих запасів. Якщо балансова вартість перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду (п. 13 П(С)БО 9)
Придбаних в результаті обміну на неподібні активи	Справедлива вартість отриманих запасів (п. 13 П(С)БО 9)

Рис. 1. Оцінка запасів при їх надходженні на підприємство

Для правильного визначення первісної вартості придбаних запасів необхідно враховувати, що не всі витрати, пов'язані з надходженням запасів, включаються до їх первісної вартості (рис. 2).

постачальнику (продавцю), за вирахуванням непрямих податків	запасів, які не відшкодуються підприємству	до місяця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів	доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях
<i>Витрати, що включаються до первісної вартості запасів</i>			
Первісна вартість (собівартість) придбаних запасів			
<i>Витрати, які не включаються до первісної вартості запасів</i>			
Понаднормові втрати і недостачі запасів	Відсотки за користування позиками	Витрати на збут	Адміністративні та інші витрати, не пов'язані безпосередньо з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні до використання у запланованих цілях

Рис. 2. Витрати, що виникають при надходженні запасів

Важливе значення має оцінка запасів при їх вибутті, оскільки саме тут виникають проблеми обрання варіанту, з урахуванням впливу оцінки на вартість продукції, що виготовляється, ціну готової продукції, попит споживачів і розмір прибутку, одержаного від реалізації продукції.

При відпуску запасів у виробництво, продаж та іншому вибутті згідно з п. 16 П(С)БО 9 їх оцінка здійснюється за одним з наступних методів (табл. 1).

Підприємство має право застосовувати одночасно декілька методів оцінки, проте, існує наступне обмеження: для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується виключно один з наведених методів. Тому допустима ситуація,

коли в обліку підприємства різні запаси оцінюватимуться по-різному, якщо є можливість підтвердити різницю в умовах їх використання.

Таблиця 1. Оцінка запасів при їх вибутті

№ з/п	Метод оцінки запасів	Характеристика методу
1	Ідентифікована собівартість	Передбачає особливе маркування кожної одиниці запасів, що дозволяє в будь-який момент часу визначити вартість, а також встановити дату витрачання кожної одиниці запасу певного виду, собівартість витраченого запасу та вартість запасів, що залишилися
2	Середньозважена собівартість	Проводиться за кожною одиницею запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця та вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця й одержаних у звітному місяці запасів (п. 18 П(С)БО 9)
4	Нормативні затрати	Полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Для забезпечення максимального наближення нормативних витрат до фактичних норм витрат і ціни у нормативній базі повинні регулярно перевірятися та переглядатися (п. 21 П(С)БО 9)
5	Ціни продаж	Базується на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотку торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати (якщо інші методи оцінки вибуття запасів не виправдані) підприємства, що мають значну та змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на ці товари

Під виробничими запасами розуміють активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.

До виробничих запасів відносяться предмети праці, призначені для використання у виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг) і господарських потреб, придбані для подальшого продажу або використовуються для обслуговування виробництва (виконання робіт, надання послуг), а також для потреб управління. Класифікація виробничих запасів необхідна для раціональної організації складського господарства, ведення аналітичного обліку, а також для нормування, планування, обліку, аналізу, управління запасами та інших потреб підприємства. Зупинимось детальніше на найбільш типовій класифікації виробничих запасів, яка пропонується переважною більшістю авторів.

Сировина – добуті, вироблені власними силами або придбані на стороні оборотні ресурси, які на момент придбання не пройшли жодної стадії промислової обробки та призначені для споживання власним виробництвом як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва.

Матеріали – придбані на стороні оборотні ресурси, призначені для використання у власному виробництві як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва або для обслуговування технологічного процесу й

управління. Матеріали за способом включення до собівартості продукції (робіт, послуг) умовно поділяють на основні та допоміжні.

Основні матеріали – це матеріали, які становлять основу продукту виробництва. Допоміжні матеріали – матеріали, які використовуються для обслуговування процесу виробництва та управління.

До групи допоміжних матеріалів, у зв'язку з особливістю їх використання, відносяться паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини.

Паливо виділяють в окрему групу запасів з огляду на його економічне значення та специфіку споживання. Паливо поділяють на технологічне, моторне (пальне) та господарське (на опалення).

Тара – оборотні матеріальні активи, призначені для транспортування, зберігання і продажу продукції.

Тарні матеріали – оборотні матеріальні активи, призначені для виготовлення і ремонту тари.

До тари і тарних матеріалів належать предмети, які використовуються для пакування, транспортування.

Запасні частини – оборотні матеріальні активи, призначені для використання під час проведення ремонту, реконструкції, модернізації обладнання та машин (у тому числі транспортних засобів), ремонту обладнання та машин за замовленнями сторонніх осіб і для використання з метою гарантійного ремонту таких засобів.

Будівельні матеріали – матеріальні активи, призначені для використання у капітальному будівництві об'єктів, що зводяться господарським або підрядним способом.

Матеріали, передані у переробку, – оборотні матеріальні активи, тимчасово передані на безоплатній основі підприємством-власником суб'єктам-переробникам для доведення їх до стану, придатного для використання підприємством-власником у запланованих цілях.

Матеріали сільськогосподарського призначення – виробничі запаси сільськогосподарського підприємства або підприємства, що займається вирощуванням сільськогосподарської продукції у межах своєї звичайної діяльності.

Напівфабрикати – це сировина і матеріали, які пройшли певні стадії обробки, але ще не є готовою продукцією. У виготовленні продукції вони виконують таку ж роль, як і основні матеріали, тобто утворюють її матеріальну основу.

Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби – придбані на стороні оборотні матеріальні активи, призначені для використання у власному

виробництві як матеріальна основа або необхідний додаток до матеріальної складової майбутнього продукту цього виробництва

Цей поділ має умовний характер і часто залежить лише від кількості матеріалу, використаного на виробництво різних видів продукції.

В окрему групу виділяють оборотні малоцінні та швидкозношувані предмети, які використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року.

Документи, якими найчастіше оформлюється надходження виробничих запасів, та їх призначення, наведено в таблиці 2.

Таблиця 2. Документи з надходження виробничих запасів

<i>Форма доку-менту</i>	<i>Назва</i>	<i>Призначення документа</i>
<i>M-1</i>	Журнал обліку вантажів, що надійшли	Застосовується для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства
<i>M-2, 26</i>	Довіреність	Призначена для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів
<i>M-2a</i>	Акт списання бланків довіреностей	Призначений для списання використаних бланків довіреностей
<i>M-3</i>	Журнал реєстрації довіреностей	Призначений для реєстрації виданих довіреностей
<i>M-4</i>	Прибутковий ордер	Використовується на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні запасів з переробки
<i>M-7</i>	Акт про приймання матеріалів	Застосовується при прийнятті запасів, якщо є розбіжності з документами постачальника, або коли виробничі запаси надійшли без документів. Використовується для обліку надходження запасів і для направлення листа-претензії постачальнику
<i>M-12</i>	Картка складського обліку матеріалів	Використовується для обліку виробничих запасів на складі
<i>M-14</i>	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
<i>M-16</i>	Матеріальний ярлик	Використовується для позначення одиниць запасів

Основні документи, якими оформлюють операції з відпуску виробничих запасів, наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Документи з відпуску виробничих запасів

<i>Форма доку-</i>	<i>Назва документа</i>	<i>Призначення документа</i>
--------------------	------------------------	------------------------------

<i>менту</i>		
<i>М-8, 9, 28, 28а</i>	Лімітно-забірна картка	Використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску. Зазначається місячний ліміт відпуску цеху
<i>М-10</i>	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів	Оформлюється при разовому відпуску запасів для виробничих і господарських потреб
<i>М-11</i>	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Використовується для разового відпуску запасів всередині підприємства
<i>М-18</i>	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу	Складається завскладом (комірником) у разі виявлення відхилень фактичного залишку виробничих запасів від встановлених норм
<i>М-19</i>	Матеріальний звіт	Складається МВО і передається до бухгалтерії; відображає рух запасів на складі за певний період

Згідно з П(С)БО 9 “Запаси” малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) визначаються за єдиним критерієм – строком служби, який в даному випадку вважається не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік. До них відносяться: інструменти і приладдя, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг, спеціальне взуття тощо.

Для МШП характерна багаторазова участь у виробництві та збереження натуральної (речової) форми. Однак необхідно пам’ятати, що будь-які предмети, що купуються для подальшого продажу, до МШП не належать і обліковуються як товари.

В цілому малоцінні засоби праці поділяють на дві групи (рис. 3).

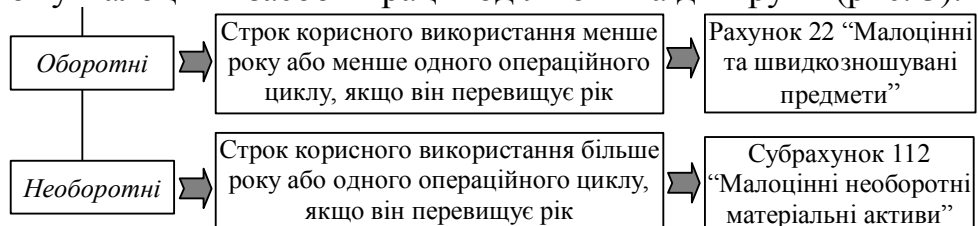


Рис. 3. Класифікація малоцінних засобів для цілей бухгалтерського обліку

Якщо строк корисної експлуатації МШП перевищує один рік, їх включають до складу необоротних активів та їх вартість амортизують. Необоротні малоцінні активи обліковуються згідно з П(С)БО 7 “Основні засоби”, на такі активи не розповсюджується дія П(С)БО 9 “Запаси”.

В таблиці 4 зазначено первинні документи з обліку МШП.

Таблиця 4. Первинні документи з обліку МШП

<i>Форма</i>	<i>Назва документу</i>	<i>Призначення документу</i>
МШ-1	Відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)	Застосовується для обліку зміни запасу інструментів (пристроїв) у роздавальних коморах на підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного оборотного (обмінного) фонду. На підставі даних відомості вносяться зміни до картки складського обліку запасів інструментально-роздавальної комори
МШ-2	Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для обліку предметів, виданих під розписку робітнику чи бригадиру (для бригади) з роздавальної комори цеху для тривалого користування
МШ-3	Замовлення на ремонт або заточування інструментів (пристроїв)	Застосовується для обліку інструментів (пристроїв), переданих на заточування або ремонт, що проводиться у централізованому порядку
МШ-4	Акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення псування та витрат інструментів (пристроїв) та інших малоцінних і швидкозношуваних предметів
МШ-5	Акт на списання інструментів (пристроїв) та їх обмін на придатні	Застосовується для оформлення списання інструментів (пристроїв), що стали непридатними, та обміну їх на придатні на тих підприємствах, де облік проводиться за методом обмінного (оборотного) фонду
МШ-6	Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Застосовується для спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються робітникам підприємства в індивідуальне користування за встановленими нормами. Картка ведеться в одному примірнику і зберігається в цеху (дільниці)
МШ-7	Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Застосовується для обліку видачі спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів робітникам підприємств в індивідуальне користування за встановленими нормами
МШ-8	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених і непридатних для подальшого використання інструментів (пристроїв), спецодягу, спецвзуття, запобіжних засобів після закінчення строку використання, інших МШП і здавання їх до комори для утилізації

Товаром називається річ, призначена для продажу або обміну на інші цінності. Товари формують запаси торговельних підприємств.

Рух непродовольчих товарів суб'єкта господарювання оформлюється такими документами: товарно-транспортними накладними, рахунками-фактурами, прибутково-видатковими накладними, свідоцтвом про якість товару, сертифікатом відповідності державній системі сертифікації або завіреною постачальником копією сертифікату відповідності товару (якщо він підлягає обов'язковій сертифікації).

На промислових підприємствах рахунок 28 “Товари” застосовується для обліку товарів, придбаних для продажу, або у випадках, коли вартість запасів, придбаних для комплектування, не включається до собівартості виготовленої продукції, а підлягає відшкодуванню окремо.

Торговельні підприємства на рахунку 28 “Товари” ведуть також облік купівельної тари і тари власного виробництва (за винятком інвентарної тари, яка використовується для виробничих або господарських потреб і облік якої ведеться на рахунку 11 “Інші необоротні матеріальні активи” чи 20 “Виробничі запаси”).

До рахунку 28 “Товари” відкриваються наступні субрахунки (табл. 5).

Таблиця 5. Субрахунки за рахунком 28 “Товари”

<i>Шифр і назва субрахунків</i>	<i>Характеристика субрахунків</i>
281 “Товари на складі”	Ведеться облік наявності та руху товарів, що знаходяться на оптових і розподільчих базах, складах, овочесховищах, морозильниках тощо
282 “Товари в торгівлі”	Ведеться облік наявності та руху товарів, що перебувають на підприємствах роздрібною торгівлі (в магазинах, лотках, кіосках, у буфетах підприємств громадського харчування тощо)
283 “Товари на комісії”	Ведеться облік товарів, переданих на комісію за договорами комісії та іншими цивільно-правовими договорами, які не передбачають переходу права власності на ці товари до їх продажу. При цьому аналітичний облік ведеться за видами товарів і за підприємством (особою) – комісіонером
284 “Тара під товарами”	Ведеться облік наявності та руху тари під товарами та порожньої тари, за середніми обліковими цінами, що встановлюються керівником підприємства за видами (групами) тари та цінами на тару. Різниця між ціною придбання і середніми обліковими цінами на тару відносяться на субрахунок 285 “Торгова націнка”
285 “Торгова націнка”	Торговельні підприємства при веденні обліку товарів за продажними цінами відображають торгові націнки на товари, тобто різницю між купівельною і реалізаційною (роздрібною) вартістю товарів

Операції з обліку товарів відображаються в Журналі 5 (5А).

Аналітичний облік товарів ведеться у кількісно-сумовому вираженні (крім товарів у роздрібній торгівлі) за найменуваннями, партіями, групами, видами товарів залежно від форми торгівлі, місцями зберігання та у розрізі матеріально відповідальних осіб.

Аналітичний облік реалізації товарів в роздріб ведеться за місцями їх продажу (відділами, секціями, кіосками тощо) і торговельним підприємством в цілому.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

6.1. П(С)БО 9 “Запаси”.

6.2. Облік виробничих запасів: визнання та оцінка.

6.3. Облік товарів.

6.4. Облік МШП.

6.5. Облік напівфабрикатів.

6.6. Документування, синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів.

3. Термінологічний словник основних понять

Одиниця бухгалтерського обліку запасів – це їх найменування або однорідна група (вид). Такою одиницею може бути вид, сорт, марка запасу, тобто кожен номенклатурний номер.

Первісна вартість запасів – сума фактичних витрат на їх придбання або виготовлення.

Чиста вартість реалізації запасів – це очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Справедлива вартість – сума, за якою можна обміняти актив чи погасити заборгованість за операцією між проінформованими, зацікавленими та незалежними сторонами.

Подібні запаси – це запаси, які мають однакове функціональне призначення і подібну справедливую вартість.

4. Навчальні завдання

4.1. Тематичні завдання:

Облік списання виробничих запасів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТОВ “А” виготовляє соціальну рекламу. Для підготовки листівок до 9-го Травня придбано: папір: 25.03 ц.р. 20 пачок за ціною 30 грн. з ПДВ, 10.04 ц.р. 10 пачок за ціною 36 грн. з ПДВ, фарбу: 27.03 ц.р. 10 пачок за ціною 42 грн. з ПДВ, 05.04 ц.р. 30 пачок за ціною 48 грн. з ПДВ.

Використано: папір (15 пачок); фарбу (10 пачок). Списати запаси, якщо ТЗОВ “А” використовує: 1) метод ФІФО; 2) метод середньозваженої собівартості.

Облік бартерного обміну виробничих запасів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Філія італійського ТОВ “А” уклала договір про бартерний обмін: ТОВ передає товари (вартістю 9000 грн. з ПДВ, балансова вартість – 5600 грн.), а отримує пральні машинки. Одночасно ТОВ виявило недостачу МШП вартістю 500 грн. Визначити суму збитку, якщо індекс інфляції 1,05.

Облік придбання купівельних напівфабрикатів та розподілу ТЗВ

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати

первинні документи.

ТОВ “А” вирішило реалізувати непотрібні запаси: будівельні матеріали за ціною 7200 грн. з ПДВ, балансова вартість – 6400 грн.;

– запасні частини – 3000 грн., крім ПДВ, балансова вартість – 2600 грн.;

– купівельні напівфабрикати – 4200 грн. без ПДВ, балансова вартість – 3600 грн.

За договором ТОВ “А” сплачує за транспортування запасів покупцю – 360 грн. з ПДВ.

Облік придбання тари та тарних марних матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

За договором № 34 від 02.03 ц.р. придбано пакети на умовах попередньої оплати, вартістю 300 грн., в т.ч. ПДВ. Частину придбаних пакетів переведено в торговельний зал на суму 90 грн.

Облік запасних частин

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Визначити собівартість матеріалів, бензину та запчастин.

Скласти баланс ТзОВ “А” станом на 31-ше липня ц.р.

Залишки по синтетичних рахунках ТзОВ “А” на 30-те червня ц.р.

Назва та шифр рахунків	Сума, грн.	
	Дебет	Кредит
10 “Основні засоби”	12000	–
201 “Сировина й матеріали”	1240	–
201 / ТЗВ	180	–
203 “Паливо”	1660	–
30 “Каса”	50	–
31 “Рахунки в банках”	8500	–
372 “Розрахунки з підзвітними особами”	100	–
40 “Статутний капітал”	–	23500
44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”	–	5000
63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”	–	1450
<i>Разом</i>		

Реєстр господарських операцій ТзОВ “А” за липень ц.р.

№ з/п	Первинний документ та зміст господарської операції	Сума, грн.
1	Рахунок-фактура № 30 Прийнято до оплати платіжні документи за одержані від ТзОВ “К” та оприбутковане на склад поліестерне волокно (4 рулони по 400 грн. за рулон)	?
2	Рахунок-фактура № 82 Прийнято до оплати платіжні документи за одержаний від ВАТ “Т” за оприбуткований на склад бензин (1490 л, марка А-98 за ціною 5,75 грн. за 1 л)	?

Облік придбання та списання запасних частин

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство здійснює складання автомобілів, які продає за кордон. У звітному періоді придбано запасні частини на суму 960000 грн., в т.ч. ПДВ. Відвантажено (реалізовано) автомобілі на суму 1460000 грн., в т.ч. ПДВ.

Облік списання запасних частин

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” на умовах попередньої оплати 15.09 ц.р. придбало для техобслуговування своїх автомобілів у ПП “Б” 10 зимових шин на загальну суму 12000 грн. (у т.ч. ПДВ), а 25.09 ц.р. у СПД Черниш І.І., який є платником єдиного податку, – акумуляторну батарею вартістю 800 грн. Під час комплексу заходів з підготовки до зими 20.11 ц.р. 4 шини та акумуляторну батарею встановлено на ДТЗ, який перебуває на балансі підприємства і використовується у господарській діяльності. У результаті ДТП 1 шина була пошкоджена так, що не підлягає відновленню, 29.11 ц.р. її замінили іншою.

Облік придбання та списання виробничих запасів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Визначити % ТЗВ та списати на виробництво відповідну суму, якщо початкове сальдо на 31.10. ц.р. по рахунку 2011 (борошно)/куп – 1015 грн.; 2012 (цукор)/куп – 390 грн.; по рахунку 201/ТЗВ – 420 грн.

Реєстр господарських операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн.
1	Отримано від ТзОВ “А”: – борошно; – цукор	480,00 2000,00
2	Акцептовано рахунок ПП Кравчук, яке займалося пошуком сировини	350,00
3	Нараховано заробітну плату працівникам за розвантаження	250,00
4	Проведено відрахування на соціальні заходи від заробітної плати	?
5	Погашено заборгованість перед ТзОВ “А”	?
6	Списано на виробництво: – борошно; – цукор	840,00 1510,00
7	Визначено суму ТЗВ та списано за призначенням	? ?

Облік придбання виробничих запасів та розподілу ТЗВ

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Визначити % ТЗВ та списати на виробництво відповідну суму, якщо початкове сальдо на 31.10. ц.р. по рахунку 2011 (дошки)/куп –

815 грн.; 2012 (фарба)/куп – 1830 грн.; по рахунку 201/ТЗВ – 245 грн.

Дані для виконання:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн.
1	Отримано від ТзОВ "В": – дошки; – фарбу	2500,00 3040,00
2	Нараховано заробітну плату експедитору, який займався придбанням матеріалів	350,00
3	Проведено відрахування на соціальні заходи від заробітної плати	?
4	Акцептовано рахунок АТП-14 за перевезення матеріалів	400,00
5	Погашено заборгованість перед ТзОВ "В"	?
6	Списано на виробництво: – дошки; – фарбу	2400,00 1700,00
7	Визначено суму ТЗВ та списано за призначенням	?

Облік списання виробничих запасів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство для виготовлення обрізних деталей у лютому ц.р. придбало 2500 кг металу за ціною 5,00 грн. за 1 кг (без ПДВ). У березні ц.р. у процесі виробництва утворилося 100 кг металобрухту, який підприємство планує реалізувати за ціною 2,50 грн. за 1 кг.

Облік списання запасів за методом середньозваженої собівартості

Обчислити собівартість паперу методом середньозваженої собівартості.

Підприємство в кінці звітної періоду списало 370 кг паперу.

Рух запасів у січні ц.р.

Надходження (+)	Кількість, кг	Собівартість, грн./кг	Сума, грн.
Залишок на 01.01. ц.р.	80	8,5	680
Надійшло 05.01. ц.р.	+200	10,0	2000
Надійшло 19.01. ц.р.	+30	9,0	270
Надійшло 31.01. ц.р.	+130	11,0	1430
Разом надходження	360	X	3700

Облік списання запасів

Визначити суму списаних запасів за методами ФІФО, середньозваженої собівартості та ідентифікованої собівартості.

Дані про рух борошна на складі ТзОВ "А" за серпень ц.р.

Дата	Надходження			Витрачання, кг
	кількість, кг	ціна, грн.	сума, грн.	
Залишок на 01.08	350	3,00		
Надходження 05.08	200	3,10		
Витрачання 06.08	–	–	–	250
Надходження 07.08	100	2,90		
Витрачання 10.08	–	–	–	300
Надходження 25.08	150	3,05		
Витрачання 30.08	–	–	–	180
Разом				
Залишок на 31.08				

Для методу ідентифікованої собівартості: 06.08 використано 100 кг борошна із залишку, решту – з I партії; 10.08 використано 150 кг борошна із залишку, 20 кг – з I партії, решту – з II партії; 30.08 використано повністю залишок, решту – з III.

Задача

Списати запаси на виробництво за методом середньозваженої собівартості

Відомість руху запасів за січень ц.р.

Дата	Кількість, шт.		Ціна, грн.		Сума, грн.	
	Надходження	Витрачання	Надходження	Витрачання	Надходження	Витрачання
Залишок на 01.01	100	–	25,00	–		–
08.01	50	–	20,00	–		–
15.01	30	–	18,00	–		–
20.01	260	–	10,00	–		–
Всього надходжень		–		–		–
09.01	–	110	–		–	
17.01	–	50	–		–	
22.01	–	80	–		–	
Всього витрачань	–		–		–	
Залишок на 31.01						

Облік списання запасів за методом ідентифікованої собівартості

Списати запаси на виробництво продукції за методом ідентифікованої собівартості.

На виробництво 20.01 ц.р. списано запаси – 20 шт. з партії від 01.01 ц.р. та 30 шт. з партії від 15.01 ц.р.; 22.01 ц.р. – списано 30 шт. з партії від 01.01 ц.р. та 25 шт. з партії від 08.01.ц.р.; а також 25.01 ц.р. списано запаси 200 шт. з партії від 20.01 ц.р.

Відомість руху запасів за січень ц.р.

Дата	Кількість, шт.		Ціна, грн.		Сума, грн.	
	Надходження	Витрачання	Надходження	Витрачання	Надходження	Витрачання
Залишок на 01.01	100	–	25,00	–		–
08.01	50	–	20,00	–		–
15.01	30	–	18,00	–		–
20.01	260	–	10,00	–		–
Всього надходжень		–		–		–
20.01	–		–		–	

22.01	–		–		–	
25.01	–		–		–	
Всього витрачань	–		–		–	
Залишок на 31.01						

Облік списання виробничих запасів на виробництво

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ВАТ “А” займається виготовленням будівельних сумішей. На виробництво протягом грудня ц.р. списано 80 кг за методом середньозваженої собівартості.

Дані про рух цементу на ВАТ “А” за грудень ц.р.

<i>Дата</i>	<i>Кількість, кг</i>	<i>Ціна, грн.</i>
Залишок на 01.11	10	15,00
Надійшло:		
10.11	25	20,00
20.11	45	22,00
22.11	120	19,00
Витрачання 29.11	80	

Нараховано заробітну плату працівникам основного виробництва у сумі 16000 грн. та проведено відрахування на соціальні заходи. Акцептовано рахунок “Теплокомуненерго” за електроенергію для виробництва продукції на суму 250 грн. Списано загальновиробничі витрати на суму 570 грн. Оприбутковано на склад готову продукцію. Залишок незавершеного виробництва на кінець звітнього періоду – 15 % від виробничої собівартості.

Підприємство реалізує на умовах попередньої оплати 55 % готової продукції. Договірна вартість продажу – 38000 грн., крім того ПДВ.

Облік списання виробничих запасів на виробництво

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” виготовляє три види готової продукції: стільці, крісла та столи. Протягом жовтня ц.р. списано деревини для виготовлення стільців, крісел та столів на суму 1700 грн. Причому ці матеріальні витрати на виготовлення столів – складають 30 %, крісел – 50 % та стільців – 20 % від загальної суми матеріальних витрат. Нараховано знос основних засобів загальновиробничого призначення на суму 1000 грн. Нараховано заробітну плату начальнику цеху, де виготовляються столи, стільці та крісла – 230 грн. та проведені відрахування на соціальні заходи. Нараховано заробітну плату Іванову І.В. за виготовлення столів – 210 грн., Василюшину В.Н. за виготовлення стільців – 205 грн., Корнєєву К.В. – за виготовлення крісел – 220 грн. та проведені відрахування на соціальні заходи.

В кінці місяця розподілено та списано загальновиробничі витрати на виробництво столів, крісел, стільців пропорційно основній заробітній платі працівників основного виробництва. Оприбутковано на склад готову продукцію (незавершеного виробництва на початок та кінець місяця немає).

Облік списання виробничих запасів на виробництво

Визначити суму загальновиробничих витрат та у їх сумі виділити постійні та змінні витрати, розподілити загальновиробничі витрати, відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Підприємство виготовляє два види продукції: плінтус дубовий та сосновий. Для виготовлення дубового плінтусу 17.02 ц.р. використано 56 м³ дуба по 250 грн. за м³. На виробництво соснового – списано 82 м³ сосни по 150 грн. за м³.

Заробітна плата виробничих працівників за виробництво дубового плінтусу склала 12000 грн. і виробництво соснового – 24000 грн. Заробітна плата технологів та головного механіка – 7500 грн.

25.02 ц.р. отримано рахунок за використану електроенергію в процесі виробництва на суму 9000 грн. Вартість аналогічних послуг Водоканалу склала 10500 грн.

27.02 ц.р. нараховано амортизацію на приміщення цеху – 15000 грн., верстат фрезерувальний – 3000 грн. і пилорами, що використовувалася для виробництва дубового та соснового плінтусу – 1100 грн. та 1500 грн. відповідно. 28.02 ц.р. оприбутковано на склад дубовий плінтус (35000 м²) і сосновий плінтус (55000 м).

Незавершеного виробництва на кінець місяця немає. Сума загальновиробничих витрат за минулий період склала:

<i>Показник</i>	<i>Дубовий плінтус</i>	<i>Сосновий плінтус</i>
База розподілу, м	30000	50000
Загальновиробничі витрати, грн., в т.ч.:	12000,00	25000,00
– змінні	5000,00	4000,00
– постійні	?	?

Облік списання виробничих запасів на виробництво

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, визначити собівартість келихів “А” та ампул медичних.

Реєстр господарських операцій

<i>№ з/п</i>	<i>Первинний документ та зміст господарської операції</i>	<i>Сума, грн.</i>
1	Накладна-вимога № 15 Списано вапняк за ціною 5,00 грн.: - на виготовлення ампул медичних – 200 кг - на виготовлення келихів “А” – 150 кг	?

2	<i>Накладна-вимога № 16</i> Списано соду за ціною 4,00 грн. - на виготовлення ампул медичних – 50 кг - на виготовлення келихів “А” – 35 кг	?
3	<i>Накладна-вимога № 17</i> Списано пісок кварцевий за ціною 5,00 грн. за 1 кг: – на виготовлення ампул медичних – 100 кг; – на виготовлення келихів “А” – 100 кг	?
4	<i>Розрахунок бухгалтерії № 541</i> Нараховано амортизацію печі плавильної, використання якої передбачено для отримання скляної маси для виготовлення виробів	200,00
5	<i>Розрахунок бухгалтерії № 542</i> Нараховано амортизацію: - лінії медичного скла - верстату фрезерувального для нанесення візерунків на кришталь	400,00 500,00
6	<i>РПВ № 18</i> Нараховано заробітну плату працівникам основного виробництва за: - виготовлення ампул медичних; - виготовлення кришталевих келихів	10000,00 12000,00
7	<i>Розрахунок бухгалтерії № 543</i> Проведено відрахування від на соціальні заходи від заробітної плати працівників основного виробництва: - за виготовлення ампул медичних; - видування та формування кришталевих келихів	?
8	<i>Розрахунок бухгалтерії № 544</i> Розподілено і списано загальновиробничі витрати	?
9	<i>Накладна на внутрішнє переміщення № 15</i> Оприбутковано на склад готову продукцію за визначеною собівартістю (ампул медичних та кришталеві келихи) (незавершеного виробництва на початок і кінець квітня немає)	?

Облік придбання товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

З метою продажу придбано холодильник вартістю 1200 грн., у т.ч. ПДВ. Товари підприємство обліковуються за цінами продажу. Продажна вартість холодильника – 1800 грн, у т.ч. ПДВ.

Підприємство, не змігши продати його за встановленою ціною, приймає рішення про зменшення її до 900 грн., у т.ч. ПДВ.

Облік придбання товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТЗОВ “А” отримало товари від постачальника на суму 12 000 грн. (в т.ч. ПДВ) на умовах:

- 1) попередньої оплати;
- 2) наступної оплати.

Облік операцій з придбання товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Кредитор придбав товар на суму 1200 грн. у т. ч. ПДВ і продав його боржнику за 1800 грн., у т. ч. ПДВ. Кредитор дізнався про відкриття ліквідації боржника і заявив свої вимоги до ліквідації комісії. Через недостатність майна борги не були погашені.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство 25.09. ц.р. за договором поставки придбало у іншого підприємства:

100 шт. товару “А” зі знижкою, наданою під час продажу товару. Вартісні дані за товаром А (на 100 шт.):

- базова ціна 1 шт. – 70 грн., 100 шт.;
- знижка 10 % від базової ціни (100 шт.);
- продажна вартість 100 шт. з урахуванням знижки, крім того ПДВ (20%) становить.

20 шт. товару “Б” за ціною 600 грн. (у т.ч. ПДВ) на загальну суму 12000 грн. (у т.ч. ПДВ). Договором передбачене відстрочення оплати товару “Б” на 5 банківських днів з дати відвантаження. За дострокову оплату надається знижка у розмірі 5 % вартості достроково оплачених цілих одиниць товару. Ціна 1 шт. товару “Б” з урахуванням знижки становитиме 570 грн. (у т.ч. ПДВ)

Підприємство достроково сплатило 2000 грн., що становить 3,51 ціни товару “Б” зі знижкою (2000 : 570), і отримало знижку на 3 шт. товару “Б” у розмірі 90 грн. (у т.ч. ПДВ).

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство отримало від постачальника товари на суму 6 000 грн., у т. ч. ПДВ. За договором доручення заборгованість за поставлені товари погашає третя особа – директор, виплата винагороди повіреному не передбачена. Пізніше підприємство відшкодовує директору понесені витрати.

Облік придбання та реалізації товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТЗОВ “А” у жовтні ц.р. придбало у постачальника 10 холодильників за ціною 1800 грн. (у т.ч. ПДВ) і 25 газових плит вартістю 1500 грн. (у т.ч. ПДВ). Товар залишився не реалізованим. Після проведеного маркетологом аналізу у грудні ц.р. за рішенням керівника ці позиції товару були уцінені відповідно на 150 грн. та 100 грн.

(без ПДВ). Після переоцінки у січні продано 6 холодильників за ціною 1740 грн. (у т.ч. ПДВ) на суму 10440 грн., а у квітні – 24 плити за ціною 1200 грн. (у т.ч. ПДВ).

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку підприємств “А” і “Б”, вказати первинні документи.

Підприємство “А” уклало з підприємством “Б” договір купівлі-продажу № 1 і договір купівлі-продажу № 2 від 03.01. ц.р. згідно з договором № 1 продавцем є підприємство “А” сума купівлі-продажу за договором № 1 дорівнює – 3600 грн., у т.ч. ПДВ собівартість товару – 2800 грн. у договорі купівлі-продажу № 2 продавцем є підприємство “Б”. Загальна сума за договором № 2 = 4200 грн., в тому числі ПДВ. Собівартість товару – 3200 грн. У договорах № 1 і № 2 зазначається, що підприємства розраховуються між собою коштами і є платниками податку на прибуток на загальних умовах.

Після відвантаження товарів підприємствами “А” та “Б” сторони уклали додатковий договір № 3 виконати взаємозалік заборгованостей станом на 03.03. ц.р. шляхом підписання акта звірки взаєморозрахунків. У договорі №3 обумовлено, що різниця вартості за договорами №1 і №2 буде погашена підприємством “А” коштами.

Облік продаж пакетів окремо від товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” перерахувало з поточного рахунку ТзОВ “Б” кошти за поліетиленові пакети в сумі 60 грн. Наступного дня було оприбутковано поліетиленові пакети згідно договору. ТзОВ “А” передало пакети до торгівельної зали на суму 5 грн. та реалізувало їх за ціною 15 грн. Визначити фінансовий результат ТзОВ “Б” від продажу поліетиленових пакетів.

Облік бартерних операцій з товарами

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

1) За умовами бартерного контракту українська сторона в особі ТзОВ “А” відвантажила (тобто здійснила експортну операцію) 10 жовтня ц.р. американській фірмі “В” товари на суму 15000 USD. Валютний курс на 10 жовтня (дата оформлення вивізної ВМД) становив 9,25 грн./USD. Собівартість експортованих товарів – 65000 грн. Сума митних платежів при експорті товарів – 8032,50 грн. Сума податкового кредиту у частині експортованих товарів – 9600 грн.

2) Зустрічну поставку товару (імпорт) нерезидент здійснював на суму 15000 USD 25 жовтня ц.р. (дата оформлення ввізної ВМД) становив 9,35 грн./ USD. Сума митних платежів при імпорті товарів – 160,50 грн. Сума ввізного мита –

8025 грн. Сума податкового кредиту з ПДВ у частині імпортованих товарів – 18000 грн.

Облік уцінки товарів

Відобразити операції з уцінки запасів на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Торговельне підприємство вирішило змінити асортимент товарів і провести розпродаж товарів. Метою розпродажу є більш швидкий продаж залишків товарів. Оскільки реалізацію необхідно провести в короткий час, вирішено встановити ціни на деякі товари, нижчі від ціни їх придбання.

Підприємством отримано товари від постачальника на суму 18000 грн. (у т.ч. ПДВ). У наступному місяці цю партію товарів продано за ціною 12000 грн. (у т.ч. ПДВ).

Облік товарних кредитів

01.03 ц.р. ТОВ “А” (позичальник) уклало договір товарної позики з ТОВ “Б” (позикодавець) предмет договору - цукор у кількості 10 т.

Строк повернення предмета позики – 20.09. ц.р. Обидва підприємства - платники податку на прибуток на загальних підставах. ТОВ “А” позикові товари планує використовувати в оподатковуваних операціях господарської діяльності.

01.03 ц.р. за актом приймання-передачі цукор був переданий ТОВ “А”. Заснована вартість становила 3 грн. за 1 кг., що відповідно рівню звичайних цін. Фактичне повернення цукру за актом приймання-передачі здійснене 17.09. ц.р. рівень звичайних цін на дату повернення на цукор становив 4 грн. за 1 кг.

Облік товарів на складі

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Відповідно до договору купівлі-продажу в травні ц.р. покупець – неплатник ПДВ здійснив попередню оплату і постачальник – платник ПДВ відвантажив товар. Договірна вартість поставки товару – 8000 грн., крім того ПДВ. Собівартість товару – 5000 грн. У червні ц.р. покупець виявив неякісний товар на суму 1920 грн. (20% його вартості), у т. ч. ПДВ і повернув товар постачальнику, а також надіслав йому претензію щодо повернення частини сплаченого авансу. Претензія прийнята продавцем до виконання, але аванс постачальник повертав покупцю протягом 2-х звітних періодів: у червні 200х року – 960 грн., та в липні ц.р. – 960 грн.

Облік операцій із повернення товару

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТЗОВ “А” в результаті його торгівельної діяльності було повернено товар

покупцями на суму 900 грн.

1) ТзОВ “А” передало покупцеві аналогічний якісний товар;

2) ТзОВ “А” виплатило з каси кошти за неякісну продукцію покупцю. Бухгалтерською службою було проведено наступні записи в бухгалтерському обліку: відображено вирахування з доходу, відображено зміни на рахунку собівартості реалізованих товарів, відновлено списану раніше торговельну надбавку.

Облік продажу товару з доплатою та без доплати

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи: варіант 1 – з попередньою оплатою, варіант 2 – з наступною оплатою.

Підприємство продало за місяць 100 сертифікатів по 100 грн. В цьому ж місяці для отоварювання сертифікатів звернулося два покупці. Один з них придбав товар вартістю 150 грн. (розв.1), другий – 90 грн. (розв.2), в т. ч. ПДВ.

Облік процесу реалізації товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На початок звітної періоду підприємство має залишок товарів, що обліковуються у сумі за цінами продажу 3400 грн., залишок ТЗВ та торгової націнки – відповідно 60 грн. та 800 грн.

За звітний період надійшов товар на суму 5000 грн., крім того ПДВ, транспортні послуги надані стороннім перевізником, – 125 грн., крім того ПДВ.

Націнка на придбаний товар нарахована у розмірі 2000 грн.

У звітному періоді реалізовано товар на суму 9600 грн., у т.ч. ПДВ – 1600 грн.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

З метою розпродажу товарів минулих колекцій торговельне підприємство вирішило встановити знижки на товари.

Зі складу передано до магазину товарів на суму 20000 грн., торгова націнка яких становить 8000 грн. Упродовж місяця було реалізовано певну кількість товару. Виторг – 56000 грн. (у т.ч. ПДВ). Сума наданих знижок під час розпродажу товарів – 57600 грн., а сума торгової націнки – 17600,26 грн.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На умовах наступної оплати одержано від постачальника, оприбутковано за роздрібними цінами:

- товари за договірними купівельними цінами – 1000 грн.;
- крім того податок на додану вартість;
- торгова націнка – 15%;

Усі отримані товари реалізовано покупцям за готівкові грошові кошти на суму 1350 грн., в т.ч. ПДВ.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Магазин придбав одноразові поліетиленові пакети для розфасовки в них цукру, що був куплений у мішках по 50 кг, а продається на вагу. Пакети придбано в кількості 1000 шт. за ціною 6 коп. (у т.ч. ПДВ) і 100 з них передано в торговельний зал. Ціна реалізації пакетів – 15 коп.

Облік фінансових результатів від реалізації товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

У червні ц.р. підприємство роздрібної торгівлі придбало для літнього майданчика сировину для приготування страв: у юридичних осіб – на суму 60000 грн. (у т.ч. ПДВ), через підзвітну особу на ринку – на 1000 грн. З магазину на літній майданчик передані продукти і напої на 13000 грн., у т.ч. торгова націнка магазину – 3000 грн. Розмір торгової націнки літнього майданчика – 120 %. Залишок сировини на початок місяця – 500 грн., залишок торгової націнки – 300 грн. (умовно). За місяць виручка літнього майданчика склала 187450 грн. (у т.ч. ПДВ), адміністративні витрати – 4500 грн., витрати на збут – 9000 грн.

Облік процесу реалізації товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТЗОВ “А” підприємство роздрібної торгівлі придбало товари на суму 1200 грн., в т.ч. ПДВ. На товар, що надійшов, встановлена торгова націнка – 13 %, ТЗВ – 120 грн., в т.ч. ПДВ.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТЗОВ “А” – магазин роздрібної торгівлі. Облік товарів ведеться за цінами реалізації, ТЗВ обліковується у складі реалізованої вартості товару. Відсоток торгової націнки – 15%.

На початок травня ц.р. в магазині знаходилось товарів на суму 7500 грн., торговельна надбавка 2200 грн., протягом травня ц.р. оприбутковано товари на суму 12000 грн., крім того ПДВ. За доставку товарів сплачено транспортній

організації 1000 грн., крім того ПДВ. В цьому ж місяці реалізовано товар на суму 7800 грн., в т. ч. ПДВ.

Облік придбання товарів на умовах попередньої та наступної оплати

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи:

- 1) за попередньою оплатою;
- 2) за наступною оплатою.

За угодою підприємство має отримати товари на суму 624 грн., у т.ч. ПДВ – 104 грн. Товари надійшли на підприємство.

На одержані від постачальника товари нараховано торговельну націнку на покриття витрат роздрібною торгівлі та створення доходу у розмірі 24 %. Товари оприбутковані за продажними цінами. У прибутковій накладній, виписаній на підставі товарного документа постачальника, вказані товари у сумі 749 грн., у т.ч.:

- товари за купівельними цінами – 520,00;
- крім того податок на додану вартість, 20% від
- торговельна націнка – 24%

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Договором постачання, укладеним між супермаркетом та постачальником (виробником продовольчих товарів), передбачено:

1) поставку супермаркету 1000 упаковок харчової продукції певного виду та якості (за ціною 3 грн. за одну упаковку, включаючи ПДВ) у 20-ти картонних ящиках (за ціною 2,40 грн. за один ящик, включаючи ПДВ; вартість тари вказується у супровідних документах постачальника окремою позицією і оплачується покупцем окремо);

2) транспортні витрати постачальника, пов'язані з доставкою товару до супермаркету, включаються до ціни товару;

3) постачальник проводить за власний кошт промо-акцію товару у супермаркеті (вартість послуг спеціалізованої фірми – 600 грн. з ПДВ);

4) оплату придбаного товару супермаркет здійснює у міру його продажу споживачам;

5) супермаркету надається право на повернення постачальникові товару, не реалізованого споживачам протягом 45 днів від моменту поставки;

6) повернення товару має здійснюватися у картонній тарі постачальника (інакше тара має бути оплачена постачальникові). Протягом 45 днів супермаркет реалізував споживачам тільки 100 упаковок товару, а 900 упаковок повернув постачальникові у його тарі.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство імпортує 1000 одиниць продукції за ціною 1 дол. США (курс НБУ – 9,05 грн/1 дол. США). Сума, сплачена за отримання свідоцтва про відповідність на цю партію продукції – 100 грн. сума сплаченого на кордоні мита – 500 грн.

Облік імпортних операцій з придбання товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство 04.01 ц.р. розмитнило товар, фактурна вартість якого 30000 євро. Сплачено мито, митні збори на суму 1856 грн.; ПДВ – 35000 грн. Придбання товару є:

а) першою подією;

б) другою подією. Перша подія – оплата авансу постачальнику-нерезиденту – відбулася 29.12 ц.р. (курс НБУ – 665,2365). Для цього того ж дня було куплено валюту на УМВБ у сумі 30000 євро за курсом 663,7890. Комісія банку – 600 грн.

Облік придбання товарів на умовах попередньої оплати

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство отримало передоплату за товари, що за угодою мають бути відпущенні покупцю, у сумі 1008 грн., у тому числі ПДВ.

За товарними документами відпущено товари покупцю: товари за договірними відпускними цінами – 840 грн., крім того ПДВ.

Облікова продажна вартість товарів, які списують із підзвіту матеріально відповідальної особи, – 1208 грн.

Облік претензії при придбанні товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Продавець уклав договір купівлі-продажу з покупцем на постачання товару вартістю 24000 грн. в т.ч. ПДВ з відстроченням оплати на 7 календарних днів.

18.03 ц.р. товар був відвантажений і за умовами договору повинен бути сплачений не пізніше 25.03 ц.р.

08.06 ц.р. покупцеві була вручена претензія, про що продавець має поштове повідомлення. У претензії зазначено термін погашення заборгованості – 4 місяці з дня отримання претензії.

Облік інвентаризації товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

В результаті інвентаризації товарів ВАТ “А” виялено: недостачу 3 кг,

печива “Б” за ціною 7 грн/кг; лишки 2 кг “В”, за ціною 7 грн./кг; недостачу цукерок “Г”, загальною вартістю 65 грн.

Облік претензії при придбанні товарів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

11.02 ц.р. ТзОВ “А” здійснено попередню оплату ВАТ “Б” за 10 костюмів жіночих, вартістю 180 рн. кожен (в т.ч. ПДВ). 23.02 ц.р. надійшло 8 жіночих костюмів від ВАТ “Б”. ТзОВ “А” виставило претензію ВАТ “Б” в розмірі 360 грн. 28.02 ц.р. ВАТ “Б” погасило претензію грошовими коштами.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” відвантажило 03.02 ц.р. 8 кухонних гарнітурів вартістю 48000 грн. (в т.ч. ПДВ) для ВАТ “Б”. 04.02 ц.р. надійшла оплата від ВАТ “Б”. 07.02 ц.р. на ВАТ “Б” надійшли кухонні гарнітури, вантаж прийнято за участю представника Іванова І.І., виявлено недостачу двох гарнітурів вартістю 12000 грн. (в т.ч. ПДВ). Виставлено претензію. 12.02 ц.р. ТзОВ “А” довантажило кухонні гарнітури.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” (покупець) уклало договір купівлі-продажу ВАТ “Б” (продавець), згідно договору продавець поставляє товари на суму 2400 грн. в тому числі ПДВ на умовах передоплати. При прийманні товарів виявлена недостача товарів на суму 320 грн.. в т.ч. ПДВ. Покупець виставив претензію, у відповідь на яку отримано товари. За недостачу товарів згідно договору передбачено штраф у розмірі 5 % від суми недостачі, який було погашено грошовими коштами. Відобразити операції в бухгалтерському обліку покупця.

4.2. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 18.1, с. 211; 18.2, с. 212; 18.3, с. 212; 18.4, с. 213; 18.5, с. 213; 18.6, с. 214; 18.7, с. 214; 18.8, с. 215; 18.9, с. 215; 18.10, с. 216; 18.11, с. 216; 18.12, с. 217; 18.13, с. 217; 18.14, с. 218; 18.15, с. 218; 18.16, с. 218; 18.17, с. 219; 18.18, с. 219; 18.19, с. 220; 18.20, с. 220; 18.21, с. 221; 18.22, с. 221; 84.23, с. 223; 18.24, с. 223; 18.25, с. 226.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Запаси визнаються активами за умови:

- а) існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням;
- б) їх вартість може бути достовірно визначена;
- в) правильні відповіді а і б;
- г) правильна відповідь відсутня

2. До собівартості запасів не включається:

- а) суми ввізного мита;
- б) транспортно-заготівельні витрати;
- в) вартість оплачених посередницьких послуг;
- г) відсотки за користування послугами

3. Одиницею бухгалтерського обліку запасів є:

- а) одиниця виміру запасів;
- б) найменування або однорідна група запасів;
- в) вид запасів;
- г) всі відповіді є правильними

4. Запаси відображаються в обліку:

- а) за первісною вартістю;
- б) за справедливою вартістю;
- в) за найменшою з двох оцінок: первісною або чистою вартістю реалізації;
- г) за найменшою з двох оцінок: первісною або справедливою вартістю реалізації

5. До складу запасів не включається:

- а) товари;
- б) МШП;
- в) інвестиційна нерухомість;
- г) напівфабрикати

6. Запаси, що втратили свою первісну очікувану економічну вигоду, в обліку відображаються:

- а) за чистою вартістю реалізації;
- б) за справедливою вартістю;
- в) за ринковою вартістю;
- г) за первісною вартістю

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. В чому полягає економічна сутність товарно-виробничих запасів?
2. Охарактеризуйте структуру П(С)БО 9.

3. Охарактеризуйте порядок формування первісної вартості запасів.
4. Назвіть та охарактеризуйте методи оцінки запасів при вибутті.
5. Охарактеризуйте рахунки, на яких ведеться облік операцій із запасами.
6. В яких первинних документах, регістрах обліку та звітності наводиться інформація про запаси?

7. Рекомендована література

1. Сук Л.К. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К.: Знання, 2008. – 507 с.
2. Бухгалтерський облік: [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / [за ред. М.Д. Корінька]. Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2009. – 495 с.

ТЕМА 7. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Інвестиційна діяльність – це діяльність, яка в повному розумінні включає в себе, крім інвестування, також його супроводження (забезпечення віддачі) шляхом контролю за вкладанням і використанням інвестицій, участі в прийнятті рішень, впливу на прийняття рішень тощо. Інвестиції – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Поняття “інвестиції”, в більшості випадків, трактують як взаємозв'язок витрачання ресурсів та одержання результату. Результат повинен бути достатнім для відшкодування інвестору понесених витрат і забезпечення приросту капіталу або досягнення соціального ефекту.

Фінансові інвестиції – це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Фінансові інвестиції здійснюються з метою:

- отримання відповідного, як правило, сталого доходу (у вигляді дивідендів (відсотків), отриманих протягом інвестиційного періоду; зростання ринкової вартості цінних паперів, що знаходяться у власності інвестора). Інвестори зацікавлені в розширенні підприємства, оскільки це призводить до зростання ринкової вартості цінних паперів;

- здійснення впливу на діяльність підприємства, що інвестується. Цей вплив може виявлятися у можливостях інвестора контролювати повністю або частково господарську діяльність об'єкта інвестицій.

Фінансове інвестування здійснюється підприємством у наступних основних формах:

- внесення капіталу до статутних капіталів спільних підприємств (забезпечує зміцнення стратегічних господарських зв'язків із постачальниками сировини та матеріалів (при участі в їх статутному капіталі); розвиток своєї виробничої інфраструктури; розширення можливостей збуту продукції або проникнення на інші регіональні ринки; різноманітні форми галузевої і товарної диверсифікації операційної діяльності та інші стратегічні напрями розвитку підприємства);

- внесення капіталу в доходні види грошових інструментів (як правило, ця форма використовується для короткострокового інвестування капіталу, її головною метою є генерування інвестиційного прибутку);

- внесення капіталу в доходні види фондових інструментів (характеризується внесенням капіталу в різноманітні види цінних паперів, що вільно обертаються на фондовому ринку).

Фактичними витратами на придбання фінансових інвестицій можуть бути: суми, які сплачуються згідно з договором продавцю; суми, які сплачуються спеціалізованим підприємством, іншим підприємством і особам за інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з придбанням цінних паперів; винагороди, які сплачуються посередницьким організаціям, за участю яких придбані цінні папери; витрати зі сплати відсотків за позиковими коштами, які використовуються на придбання цінних паперів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням цінних паперів.

При складанні звітності застосовуються наступні методи оцінки: за справедливою вартістю, за амортизованою собівартістю і за методом участі в капіталі (рис. 1).

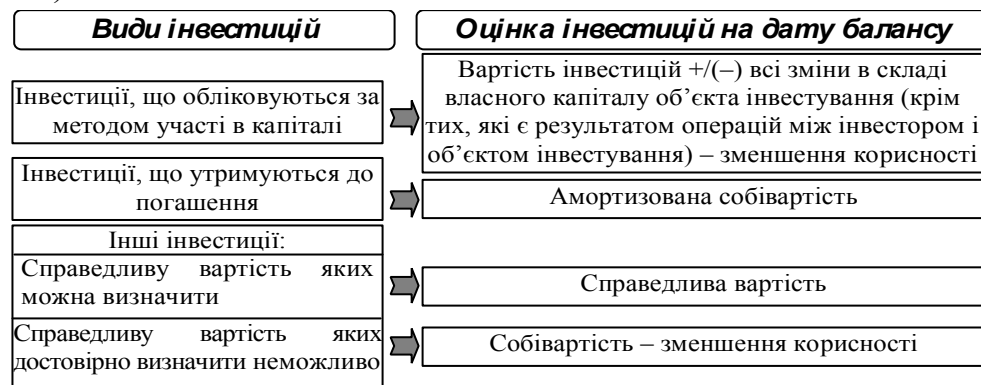


Рис. 1. Оцінка фінансових інвестицій в балансі

Для обліку господарських засобів, узагальнення інформації про наявність та рух довгострокових інвестицій (вкладень) в цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, створених на території країни та за кордоном, призначений рахунок 14 “Довгострокові фінансові інвестиції”.

Рахунок 14 має такі субрахунки:

- 141 “Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі”;
- 142 “Інші інвестиції пов'язаним сторонам”;
- 143 “Інвестиції непов'язаним сторонам”.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

- 7.1. Сутність довгострокових фінансових інвестицій, їх види та оцінка.
- 7.2. П(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”.
- 7.3. Документування, синтетичний та аналітичний облік довгострокових фінансових інвестицій

3. Термінологічний словник основних понять

Довгострокові фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора строком більше одного року.

Інвестиції – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Фінансові інвестиції – це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 12.1, с. 137; 12.2, с. 138; 12.3, с. 138; 12.4, с. 139; 12.5, с. 139; 12.6, с. 140; 12.7, с. 140; 12.8, с. 141; 12.9, с. 141; 12.10, с. 142; 12.11, с. 142; 12.12, с. 143; 12.13, с. 143; 12.14, с. 144; 12.15, с. 145; 12.16, с. 145; 12.17, с. 146.

4.2. Облік фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Тематичне завдання для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Укладачі: доц. С.Л. Береза, О.В. Жубро, Н.В. Піка, О.І. Янковська. – Житомир: ЖДТУ, 2004. – 64 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. *Усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент, визнаються як:*

- а) довгострокові;
- б) поточні;
- в) реальні;
- г) майбутні.

2. *Різниця між собівартістю та вартістю погашення фінансових інвестицій амортизується інвестором протягом періоду:*

- а) з дати придбання;
- б) з дати придбання до погашення за методом ефективної ставки відсотка;
- в) з дати погашення;
- г) з дати реалізації .

3. *Якщо придбання фінансових інвестицій здійснюється шляхом обміну на інші активи, то їх собівартість визначається за:*

- а) справедливою вартістю цих активів;
- б) залишковою вартістю цих активів;
- в) первісною вартістю цих активів;
- г) чистою реалізаційною вартістю.

4. До оцінка інвестицій, облік яких ведеться за справедливою вартістю, відображається наступним записом:

- а) Д-т 14 К-т 733;
- б) Д-т 14 К-т 72;
- в) Д-т 14 К-т 746;
- г) Д-т 14 К-т 42.

5. Амортизована собівартість інвестицій визначається як різниця між:

- а) сумою амортизації премії за звітний період і вартістю інвестицій на попередню дату;
- б) вартістю інвестицій за звітний період і сумою амортизації на попередню дату;
- в) вартістю інвестицій на попередню дату і сумою амортизації за звітний період;
- г) вартістю інвестицій і сумою дисконту.

6. Суми коштів, що надходять платникам податку на прибуток у вигляді прямих інвестицій у корпоративні права:

- а) є витратами згідно ПКУ;
- б) не є доходами згідно ПКУ;
- в) є доходами згідно ПКУ;
- г) обкладаються ПДВ.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Що таке фінансові інвестиції? Які існують види фінансових інвестицій?
2. Як здійснюється оцінка фінансових інвестицій при їх придбанні?
3. Як оцінюються фінансові інвестиції на дату балансу?
4. Охарактеризуйте рахунки, призначені для обліку довгострокових фінансових інвестицій та зазначте типові кореспонденції?
5. Яким чином ведеться податковий та управлінський облік фінансових інвестицій?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні. Навч. посібник. За ред. Р. Л. Хом'яка. – 3-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2004. – 912 с.

ТЕМА 8. ОБЛІК СИРОВИНИ І МАТЕРІАЛІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Сировина – добуті, вироблені власними силами або придбані на стороні оборотні ресурси, які на момент придбання не пройшли жодної стадії промислової обробки та призначені для споживання власним виробництвом як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва.

Матеріали – придбані на стороні оборотні ресурси, призначені для використання у власному виробництві як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва або для обслуговування технологічного процесу й управління. Матеріали за способом включення до собівартості продукції (робіт, послуг) умовно поділяють на основні та допоміжні.

Основні матеріали – це матеріали, які становлять основу продукту виробництва. Допоміжні матеріали – матеріали, які використовуються для обслуговування процесу виробництва та управління.

До групи допоміжних матеріалів, у зв'язку з особливістю їх використання, відносяться паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини.

Тарні матеріали – оборотні матеріальні активи, призначені для виготовлення і ремонту тари.

Будівельні матеріали – матеріальні активи, призначені для використання у капітальному будівництві об'єктів, що зводяться господарським або підрядним способом.

Матеріали, передані у переробку, – оборотні матеріальні активи, тимчасово передані на безоплатній основі підприємством-власником суб'єктам-переробникам для доведення їх до стану, придатного для використання підприємством-власником у запланованих цілях.

Матеріали сільськогосподарського призначення – виробничі запаси сільськогосподарського підприємства або підприємства, що займається вирощуванням сільськогосподарської продукції у межах своєї звичайної діяльності.

Документальне оформлення надходження матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю й оперативного управління виробничими запасами.

Бухгалтерський рахунок 201 “Сировина і матеріали” призначений для відображення наявності та руху сировини й основних матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні. На цьому субрахунку ведеться облік основних матеріалів, що використовуються підрядними будівельними організаціями при здійсненні

будівельно-монтажних, ремонтних робіт, облік допоміжних матеріалів, які використовуються при виготовленні продукції або для господарських потреб, технічних цілей і сприяння у виробничому процесі, а також облік вартості заготовленої для переробки сільськогосподарської продукції.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

8.1. Сутність та складові сировини і матеріалів.

8.2. Облікове відображення та документування операцій із сировиною та матеріалами.

3. Термінологічний словник основних понять

Сировина і матеріали – це предмети праці, з яких виготовляють продукцію; вони утворюють матеріальну (речовинну) основу продукції.

Сировина – це продукція сільського господарства (зерно, бавовна, молоко) і видобувної промисловості (вугілля, руда тощо).

Матеріали – продукція переробної промисловості (борошно, тканина, цукор тощо).

До **тари і тарних матеріалів** належать предмети, які використовуються для пакування, транспортування, зберігання різних матеріалів і продукції (мішки, ящики, коробки тощо).

4. Навчальні завдання

4.1. Тематичні завдання:

Облік використання матеріалів в оподаткованих та неоподаткованих операціях

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство придбало папір на виробництво календарів у березні ц.р. на суму 2400 грн., у т.ч. ПДВ. Але у квітні ц.р. частину паперу використано на друкування учнівських зошитів 500 грн., решту – для виробництва календарів (друкування учнівських зошитів є одноразовою операцією).

Облік безоплатної передачі матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Приватним підприємством “А”, що надає послуги з прання дитячим будинкам, отримано 200 кг прального порошку “Tide” (вартість 1 кг – 13,50 грн.), 150 кг прального порошку “Ariel” (1кг – 13,85 грн.) і 120 л рідини для відбілювання “Vanish” (1 л – 14,00 грн.). Засоби для прання надано підприємству безоплатно регіональним представництвом фірми “Procter & Gamble”.

Облік придбання матеріалів та списання ТЗВ

Визначити суму ТЗВ, яку необхідно списати на виробництво, відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

ТзОВ “А” 15 липня ц.р. здійснено попередню оплату ВАТ “Б” за сировину та матеріали, запасні частини та будівельні матеріали на суму 48000 грн., у тому числі ПДВ.

20 липня ц.р. на склад оприбутковано матеріали на суму 24000 грн., запасні частини вартістю 18000 грн. і будівельні матеріали на суму 6000 грн. (в т.ч. ПДВ). ТзОВ “А” акцептовано рахунок за перевезення цінностей від постачальника на суму 600 грн., нараховано заробітну плату працівникам за розвантаження придбаних цінностей – 100 грн., а також списано МШП на суму 12 грн.

27 липня ц.р. на виробництво відпущено сировину й матеріали на 10000 грн., запасні частини – на суму 3000 грн., а також будівельні матеріали – 1000 грн.

Облік придбання матеріалів та списання ТЗВ

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

31.03 ц.р. ТзОВ “А”, на якому облік запасів ведеться за купівельною вартістю з виділенням ТЗВ, оприбуткувало на склад запасні частини, придбані у ВАТ “Б”, вартістю 10000 грн., крім того ПДВ, на умовах наступної оплати. За транспортування запасних частин ТзОВ “В” прийняло до оплати рахунок АТП 11387 на суму 660 грн., в т.ч. ПДВ. Нараховано заробітну плату робітникам за розвантаження запасів – 450 грн., проведено відрахування на соціальні заходи. 10.04 ц.р. з поточного рахунку погашено заборгованість перед ВАТ “Б” і АТП 11387.

Облік придбання матеріалів та розподілу ТЗВ

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, визначити фактичну собівартість придбаних матеріалів, розрахувати і розподілити суму ТЗВ на придбані лак і шкіру.

Протягом листопада ц.р. ТзОВ “А” придбало у ЗАТ “Б” дошки дубові – 11 м³ (1000 грн. за 1 м³), а також у ТзОВ “В” фанеру клеєну 55 м² (340 грн. за 1 м²). За перевезення дошок виставлено рахунок на суму 90 грн. АТП-1187. АТП “Г” надано послуги з перевезення фанери клеєної та виставлено відповідний рахунок на суму 130 грн. Також працівникам-вантажникам ТзОВ “А” нараховано заробітну плату у сумі відповідно 450 та 600 грн. за розвантаження матеріалів. Проведено відрахування на соціальні заходи. На складі зазначених матеріалів на початок місяця не було. Відпущено у виробництво меблів 7 м³ дубових дошок та 16 м² фанери.

Крім того, ТзОВ “А” у ТзОВ “В” придбало лак для оздоблення меблів (20 банок за ціною, зазначеною у договорі купівлі-продажу – 47 грн. за 1 б.) та

шкіру оздоблювальну для оббивки меблів (30 м² за ціною 250 грн. за 1 м²). Акцептовані платіжні документи від АТП № 45 за доставку лаку та шкіри (80 грн.). Нараховано заробітну плату вантажникам ТзОВ “А” за розвантаження матеріалів (190 грн.) та проведено відрахування на соціальні заходи.

Залишок на рахунку 201/3 “Лак” становить 94 грн. (2 б за ціною 47 грн.). Залишок на рахунку 201/4 “Шкіра оздоблювальна” становить 2250 грн. (9 м² за ціною 250 грн. за 1 м²). Залишок транспортно-заготівельних витрат становить 80 грн. Для виробництва меблів відпущено зі складу 4 б. лаку та 14 м² шкіри.

Облік придбання сировини та матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи, визначити фактичну вартість придбаних матеріалів (облік матеріалів на підприємстві ведеться за купівельною вартістю з виділенням ТЗВ).

У березні ц.р. для придбання матеріалів ТзОВ “А” взято кредит в національній валюті на суму 8000 грн. Вартість оприбуткованих від постачальника матеріалів за договором – 6000 грн. (в т.ч. ПДВ), витрати на транспортування – 240 грн. (в т.ч. ПДВ). Заробітна плата робітників за розвантаження матеріалів на підприємстві склала 300 грн., заробітна плата адміністративного персоналу у березні – 500 грн., відсотки за користування кредитом, які були нараховані в березні, – 25 грн.

Облік придбання сировини та матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

У червні ц.р. підприємство роздрібної торгівлі придбало для літнього майданчика сировину для приготування страв: у юридичних осіб – на суму 60000 грн., у т.ч. ПДВ, через підзвітну особу на ринку – на 1000 грн. З магазину на літній майданчик передані продукти і напої на 13000 грн., у т.ч. торгова націнка магазину – 3000 грн. Розмір торгової націнки літнього майданчика – 120 %. Залишок сировини на початок місяця – 500 грн., залишок торгової націнки – 300 грн.. За місяць виручка літнього майданчика склала 187450 грн., у т.ч. ПДВ, адміністративні витрати – 4500 грн., витрати на збут – 9000 грн.

Облік списання ТЗВ

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Визначити фактичну собівартість придбаних матеріалів.

ТзОВ “А” придбало у ТзОВ “Б” патоку полуничну (11 бочок) за ціною – 567 грн. за 1 б. та карамелізований цукор (4 тони) за ціною – 520 грн. за 1 т. За перевезення матеріалів сплачено 468 грн. АТП – 1187. Також працівникам-вантажникам ТзОВ “А” нараховано заробітну плату у сумі відповідно 100 та 110 грн. за розвантаження матеріалів, проведено відрахування на соціальні заходи.

Облік реалізації матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати

первинні документи.

ТзОВ “А”, яке займається пошиттям повсякденного ділового одягу, в листопаді ц.р. відвантажило тканину “Б” вартістю 120000 грн., в т.ч. ПДВ, ПП “В”. Балансова вартість реалізованих запасів – 95000 грн., сума витрат на пакування матеріалів і транспортування запасів до покупця АТП 16879 складає 550 грн., крім того ПДВ. Покупці погасили заборгованість шляхом надання короткострокового векселя, який погашено в грудні ц.р.

У листопаді ц.р. ТзОВ “А” від ЗАТ “Г” безоплатно отримало запасні частини до автомобілів AUDI A8 вартістю 6800 грн.

Облік придбання тари та тарних марних матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство роздрібної торгівлі “А” придбало лотки та стрейч-плівку для вміщення в них м’яса. Лотки придбано в кількості 700 шт. за ціною 3 коп. (у т.ч. ПДВ) і 300 з них передано в цех обкачування. Туди ж направлено і 3 рулони стрейч-плівки з 5-ти придбаних (по 120 грн. кожний, у т.ч. ПДВ).

Облік придбання будівельних матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

12.10 ц.р. ПП “А” здійснило попередню оплату за цеглу ВАТ “Б” в сумі 48000 грн., в т.ч. ПДВ. Для доставки цегли списано для вантажного автомобіля 10 л бензину по 4,9 грн.

На момент навантаження виявлено бій цегли на суму 4200 грн., яку одразу повернуто постачальнику. На суму недопоставки виставлено претензію, яку на 50 % погашено грошовими коштами, на 50 % – цеглою.

17.10 ц.р. використано цеглу на суму 5600 грн. для будівництва будинку.

31.10 ц.р. проведено інвентаризацію, за результатами якої виявлено недостачу цегли на суму 170 грн. (винну особу не встановлено) і лишки бензину – 20 л.

Облік придбання та списання матеріалів сілгоспризначення

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство ресторанного господарства проводить озеленення прилеглої території, а також літнього майданчика. Для цього придбано підприємством та висаджено працівниками ландшафтної студії:

– на ділянці 1 (уздовж фасаду будівлі) – 14 саджанців хвойних багаторічних дерев (0,8 м) на суму 4620 грн. (у тому числі ПДВ). З них 7 саджанців ялиці Кореани по 360 грн. (у тому числі ПДВ) за 1 саджанець і 7 саджанців ялиці Конколор по 300 грн. (у тому числі ПДВ) за 1 саджанець. Роботи з висадки

склали 2160 грн. (у тому числі ПДВ);

– на ділянці 2 (навкруги літнього майданчика) – живопліт на суму 4800 грн. (у тому числі ПДВ) – по 240 грн. за погонний метр (у тому числі ПДВ). Роботи з висадки склали 2400 грн. (у тому числі ПДВ);

– на ділянці 3 (уздовж тильної сторони будівлі) – трава газонна для тіньових місць – 1 кг за ціною 66 грн. за кг (у тому числі ПДВ). Роботи з розбиття газону (30 кв. м) склали 1080 грн. (у тому числі ПДВ).

Вартісний критерій, що розмежовує в бухгалтерському обліку основні засоби і МНМА, встановлено підприємством у розмірі 1000 грн.

Облік відображення витрат на пакування продукції

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Швейна фабрика “А” придбала поліетиленову плівку (6 тис. грн., у т.ч. ПДВ) і пластикові вішалки (9 тис. грн. у т.ч. ПДВ) для пакування блуз. Вішалки і половину купленого поліетилену використано в процесі виробництва для пакування кожної одиниці виробів. Решту частини плівки відправили на склад готової продукції, де за її допомогою упакують продукцію для передачі покупцям.

Облік придбання та списання інших матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТОВ “А” (платник ПДВ) 15 січня ц.р. придбало чорнила для поповнення картриджа за 60 грн. (з ПДВ). Наступного дня працівник бухгалтерії самостійно заправив принтер власного підрозділу (чорнила використав повністю). У лютому ц.р. підприємство скористалося послугами фірми “Б” по заправці того ж картриджа на суму 120 грн. (з ПДВ).

Облік придбання та списання інших матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство “А” придбало пакувальних матеріалів на суму 1200,00 грн. (у т.ч. ПДВ). Для пакування продукції при її виробництві використано пакувальних матеріалів на суму 900,00 грн., а при перепакуванні продукції у результаті псування пакувального матеріалу на суму 100,00 грн.

Облік придбання інших матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство “А” внаслідок технологічного процесу, пов’язаного з виробництвом металевих конструкцій, отримує обрізки металевої стружки.

Металобрухт, що утворюється у процесі виробництва, з метою його подальшого продажу оприбуткований підприємством, вартістю 600 грн. Встановлено ціну можливої реалізації 150 кг металобрухту переробному підприємству – 600 грн.

Облік придбання інших матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Внаслідок ліквідації верстата підприємство отримало металобрухт, який підпадає під перелік відходів брухту чорних металів, операції з поставки якого звільняються від обкладення ПДВ. Встановлено ціну можливої реалізації – 200 грн.

Первісна вартість верстату – 5000 грн., сума зносу – 4500 грн.

Облік придбання інших матеріалів

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство “А” замовило виготовити йому 200 сертифікатів. Вартість послуг з друкування сертифікатів становить 600 грн., в т.ч. ПДВ. В травні ц.р. покупцями куплено 50 сертифікатів.

Облік придбання, списання інших матеріалів та списання ТЗВ

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи, розподілити суму ТЗВ.

Підприємство у постачальника придбало:

–лопати совкові 50 шт. за ціною 8 грн. без ПДВ;

–котли опалювальні 5 шт. за ціною 900 грн. без ПДВ;

На склад зазначені запаси доставлені автотранспортом сторонньої організації, за що виставлено рахунок на суму 240 грн., у т.ч. ПДВ.

4.2. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 14.1, с. 163; 14.2, с. 164; 14.3, с. 165; 14.4, с. 166; 14.5, с. 166; 14.6, с. 167; 14.7, с. 167; 14.8, с. 168; 14.9, с. 168; 14.10, с. 169; 14.11, с. 171; 14.12, с. 172; 14.13, с. 172; 14.14, с. 173; 14.15, с. 173; 14.16, с. 174; 14.17, с. 174; 14.18, с. 174; 14.19, с. 174; 14.20, с. 175; 14.21, с. 175; 14.22, с. 176; 14.23, с. 177; 14.24, с. 177; 14.25, с. 177.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Сировина – це:

а) предмети праці, з яких виготовляють продукцію; вони утворюють матеріальну (речовинну) основу продукції;

б) продукція сільського господарства (зерно, бавовна, молоко) і видобувної промисловості (вугілля, руда тощо);

в) продукція переробної промисловості (борошно, тканина, цукор тощо);

г) правильна відповідь відсутня.

2. До тари і тарних матеріалів належать:

а) предмети праці, з яких виготовляють продукцію;

б) речовинна основа продукції;

в) предмети, які використовуються для пакування, транспортування, зберігання різних матеріалів і продукції;

г) правильна відповідь відсутня.

3. Для обліку сировини використовується бухгалтерський рахунок:

а) 201;

б) 202;

в) 205;

г) 206.

4. На яких бухгалтерських рахунках здійснюється облік матеріалів:

а) 201;

б) 205;

в) 206;

г) відповіді а, б, в.

5. Виявлення лишків сировини при інвентаризації відображається проводкою:

а) Д-т 201 К-т 718;

б) Д-т 201 К-т 719;

в) Д-т 201 К-т 79;

г) Д-т 201 К-т 23.

6. Повернення сировини на склад з виробництва відображається проводкою:

а) Д-т 201 К-т 23;

б) Д-т 23 К-т 201;

в) Д-т 281 К-т 201;

г) Д-т 281 К-т 23.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. В чому полягає економічна сутність сировини та матеріалів?

2. В чому відмінність даних понять?

3. Охарактеризуйте сировину. Вкажіть для яких підприємств використовується дане поняття.

4. Охарактеризуйте матеріали. Вкажіть для яких підприємств використовується дане поняття.

5. Охарактеризуйте рахунки, на яких ведеться облік сировини та метріалів.

6. В яких первинних документах, регістрах обліку та звітності наводиться інформація про сировину та матеріали?

7. Рекомендована література

1. Сук Л.К. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К.: Знання, 2008. – 507 с.

2. Бухгалтерський облік: [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / [за ред. М.Д. Корінька]. Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2009. – 495 с.

ТЕМА 9. ОБЛІК ПАЛИВА ТА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Паливо виділяють в окрему групу запасів з огляду на його економічне значення та специфіку споживання. Паливо поділяють на технологічне, моторне (пальне) та господарське (на опалення). Облік палива ведеться на субрахунку 203 «Паливо», аналітичний облік організується за видами палива, постачальниками тощо.

Готовою вважається продукція повністю закінчена обробкою, укомплектована, яка пройшла необхідні випробування (перевірки), відповідає діючим стандартам або затвердженим технічним умовам (має сертифікат чи інший документ, що засвідчує її якість), прийнята відділом технічного контролю підприємства та здана на склад або ж прийнята замовником (якщо готова продукція здається на місці) відповідно до затвердженого порядку її приймання (оформлена встановленими здавальними документами).

Готова продукція:

- за формою: уречевлена, результати виконаних робіт, наданих послуг;
- за ступенем готовності: готова продукція, напівфабрикати, незавершене виробництво;
- за технологічною складністю: проста, складна

За технологічною складністю продукцію поділяють на просту та складну. При цьому вона може бути основною, побічною або супутньою. За технічними та іншими характеристиками побічна і супутня продукція майже не відрізняється від основної, тому їх кількісні та якісні параметри визначають аналогічно основній продукції.

Супутня продукція – це продукція, отримана в одному технологічному циклі (процесі) одночасно з основною. За якістю вона відповідає стандартам і призначена для подальшої обробки або відпуску споживачам. Супутня продукція як вихідний елемент виробничого процесу має якісні та кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику.

Побічна продукція – це продукція, яка іноді утворюється в комплексних виробництвах при виробництві основної і, на відміну від супутньої, не потребує додаткових витрат.

У поточному обліку продукція групується за укрупненими позиціями: вироби основного виробництва; товари широкого вжитку, вироблені з відходів; запасні частини; виконані роботи та надані послуги.

Оприбуткування готової продукції з виробництва на склад відображається в різних документах – накладних, актах, відомостях випуску продукції. Працівник складу відображає дані про готову продукцію у картках або Книзі складського

обліку в тому ж порядку, що й про виробничі запаси, після чого первинні документи передаються до бухгалтерії.

Для звірки даних складського обліку готової продукції з даними бухгалтерського обліку складається Книга залишків готової продукції, до якої переносяться залишки з карток чи Книг складського обліку. Працівник бухгалтерії проставляє облікові ціни (планові, договірні) та визначає залишки за кожним видом, сортом готової продукції у грошовому вимірнику. Деякі підприємства ведуть оборотні відомості руху майна.

Побудова обліку готової продукції можлива за різними варіантами. Продукція, яка має кількісні, якісні та вартісні характеристики, може бути здана на склад, звідки відбувається її відвантаження та реалізація.

Операції, пов'язані з рухом готової продукції, відображаються на рахунку 26 “Готова продукція”.

Рахунок 26 “Готова продукція” призначений для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції підприємства. За дебетом рахунка 26 “Готова продукція” відображається надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю або за нормативною вартістю. За кредитом рахунка 26 “Готова продукція” відображається списання виробничої собівартості готової продукції.

Кількісний облік готової продукції за її видами та місцями зберігання може бути організований декількома способами:

- в сортових картках складського обліку – в бухгалтерії складають та обробляють групувальні відомості оприбуткування продукції за її видами у розрізі підрозділів-виробників і за місцями зберігання;

- безкартковим способом – кожен день складають оборотні відомості обліку випуску продукції з виробництва та руху готової продукції у розрізі складів та інших місць зберігання. При цьому необхідно звернути особливу увагу на збалансованість даних з оприбуткування, відпуску та за залишками продукції. Залишки готових виробів періодично інвентаризуються.

Аналітичний облік приймання та відпуску готової продукції ведеться на підставі прибуткових і видаткових документів. Якщо облік готової продукції ведеться за обліковими цінами, то в кінці звітної періоду, після визначення фактичної собівартості готової продукції, записи з випуску та відвантаження коригуються на суму відхилень фактичної собівартості від її вартості за обліковими цінами шляхом їх співставлення. Від’ємна сума відхилень відображається методом “червоного сторно”, додатна – звичайним записом.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

9.1. Облік палива.

9.2. Облік готової продукції.

3. Термінологічний словник основних понять

Паливно-мастильні матеріали – це синтетичні та нафтопродукти, до яких відносять різні види пального і мастила: паливо (бензин, дизельне пальне, скраплений природний газ, скраплені нафтові гази), мастильні матеріали – (моторні, трансмісійні та спеціальні оливи, мінеральні мастила, пластичні мастила), рідини на нафтовій основі та спеціальні рідини (гальмівні та охолоджувальні).

Супутня продукція – це продукція, отримана в одному технологічному циклі (процесі) одночасно з основною. За якістю вона відповідає стандартам і призначена для подальшої обробки або відпуску споживачам. Супутня продукція як вихідний елемент виробничого процесу має якісні та кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику.

Побічна продукція – це продукція, яка іноді утворюється в комплексних виробництвах при виробництві основної і, на відміну від супутньої, не потребує додаткових витрат.

Готова продукція – продукція повністю закінчена обробкою, укомплектована, яка пройшла необхідні випробування (перевірки), відповідає діючим стандартам або затвердженим технічним умовам (має сертифікат чи інший документ, що засвідчує її якість), прийнята відділом технічного контролю підприємства та здана на склад або ж прийнята замовником (якщо готова продукція здається на місці) відповідно до затвердженого порядку її приймання (оформлена встановленими здавальними документами).

4. Навчальні завдання

4.1. Тематичні завдання:

Облік придбання палива

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТОВ “А” придбало та списало: бензин А-95 для легкового автомобіля – 200 л на суму 1200 грн., у т.ч. ПДВ; бензин А-76 для вантажного автомобіля – 100 л на суму 570 грн., у т.ч. ПДВ.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Станом на 12.10 ц.р. ПП “А” має 20 л бензину по 5,25 грн.

12.10 ц.р. ПП “А” здійснило попередню оплату АЗС “Б” за бензин А-95 (1000 л за ціною 5,90 грн., в т.ч. ПДВ). Собівартість 1 л реалізованого бензину – 4,5 грн.

Для доставки палива використано додатково послуги АТП (600 грн., в т.ч. ПДВ).
Бензин привезено 13.10 ц.р.

13.10 ц.р. використано 20 л бензину для реалізації продукції і 30 л для потреб адміністрації.

Облік готової продукції

Відобразити операції з формування собівартості продукції та її продажу на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Калькуляція собівартості продукції ТзОВ "А" за вересень ц.р., грн.

<i>Статті калькуляції</i>	<i>Праски (120 шт.)</i>	<i>Обігрівачі (155 шт.)</i>
Основні матеріали	16000	28005
Допоміжні матеріали	260	515
Купівельні напівфабрикати	8100	9472
Основна заробітна плата	4600	5800
Додаткова заробітна плата	530,5	130
Відрахування на соціальні заходи		
Загальновиробничі витрати*		
Вартість браку	128	310
Вартість відходів	36	21
Виробнича собівартість		
Витрати на збут	1480	3100
Повна собівартість		
Оптова ціна, з ПДВ	420	460

*Сума загальновиробничих витрат за період – 26147 грн.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Реєстр господарських операцій

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст господарської операції</i>	<i>Сума, грн.</i>
1	Нараховано амортизацію вартості необоротних активів, що використовуються для виготовлення готової продукції	900,00
2	Списано вартість виробничих запасів, переданих зі складу і призначених для використання у виробництві продукції	24500,00
3	Списано вартість напівфабрикатів, переданих зі складу і призначених для використання у виробництві продукції	3500,00
4	Відпущено вартість МШП, використаних у виробництві продукції	230,00
5	Повернено готову продукцію до виробництва для виправлення браку	650,00
6	Отримано послуги від сторонніх організацій, що відносяться до виготовлення продукції	500,00
7	Відображено прямі витрати на оплату праці, пов'язаних з виготовленням продукції	10000,00
8	Нараховано відрахування на соціальні заходи	?
9	Нараховано забезпечення виплат майбутніх відпусток основного виробничого персоналу	375,00
10	Включено до виробничої собівартості продукції суми витрат на відрядження	580,00
11	Оприбутковано поворотні відходи з виробництва	240,00
12	Оприбутковано супутню продукцію за цінами, передбаченими для її обліку, у комплексному виробництві	300,00
13	Відображено собівартість бракованих виробів, що не підлягають виправленню	1780,00
14	Оприбутковано браковані вироби, які можуть бути використані за своїм прямим призначенням	670,00

15	Оприбуткування за справедливою вартістю матеріальних ресурсів, що отримані в результаті розбирання (ліквідації) бракованих виробів і які не можуть бути використані за своїм прямим призначенням	50,00
16	Відображено частину вартості бракованих виробів, яка повинна бути відшкодована працівниками, з вини яких допущено брак	300,00
17	Списано на собівартість продукції частину собівартості, що залишилася, бракованих виробів	810,00
18	Списано на собівартість продукції витрати, пов'язані з виправленням браку	100,00
19	Списано матеріальні витрати, що відносяться до загальновиробничих витрат	450,00
20	Списано МШП, що відносяться до загальновиробничих витрат	100,00
21	Нараховано оплату праці працівників апарату управління цехами, дільницями	2500,00
22	Проведено відрахування на соціальні заходи працівників апарату управління цехами, дільницями	?
23	Нараховано амортизації необоротних активів загальновиробничого призначення	340,00
24	Включено до складу загальновиробничих витрат послуги, виконані сторонніми організаціями (витрати на охорону праці, техніку безпеки)	200,00
25	Списано грошові документи на загальновиробничі витрати (проїзні документи на проїзд загальновиробничого персоналу)	70,00
26	Відображено витрати на службові відрядження апарату управління цехами, дільницями	380,00
27	Відображено витрати майбутніх періодів, що підлягають включенню до складу загальновиробничих витрат (передплата на періодичні видання, оплата страхового поліса, авансові орендні платежі тощо)	210,00
28	Нараховано суми забезпечення виплат майбутніх відпусток загальновиробничого персоналу	187,50
29	Використано роботи і послуги власного виробництва на загальновиробничі цілі за фактичною виробничою собівартістю	150,00
30	Розподілено загальновиробничі витрати між об'єктами виробництва	?
31	Списано нерозподілені загальновиробничі витрат, пов'язаних з виробництвом продукції	?
32	Оприбутковано за фактичною собівартістю готову продукцію	?

Задача

Відобразити операції з повернення продукції покупцем на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Відвантажено 100 од. продукції покупцю, вартістю 600 грн., в т.ч. ПДВ. Собівартість продукції – 375 грн. Покупець повернув 5 од. продукції.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Під час інвентаризації виявлено лишки готової продукції “А” на суму 760 грн. та недостачу продукції “Б” на суму 700 грн.

Уцінено 500 од. готової продукції на 4 грн. кожна та дооцінено 300 шт. готової продукції на 3 грн.

Задача

Відобразити операції з продажу готової продукції (на умовах наступної та попередньої оплати) на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство відвантажело готову продукцію покупцю за 48000 грн., в т.ч. ПДВ. Собівартість продукції – 32000 грн.

Задача

Відобразити операції з безоплатної передачі готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство безоплатно передало готову продукцію: а) в благодійних цілях вартістю 2000 грн.; б) в рекламних цілях вартістю 1000 грн.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство обміняло готову продукцію, собівартість якої 1900 грн., на запасні частини, вартістю 2000 грн., крім того ПДВ.

Частину готової продукції переведено до складу МШП на суму 500 грн.

Облік продукції сільськогосподарського виробництва

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТОВ "А" зібрало 12500 ц пшениці. Після її очистки та сушки отримали 11430 ц зерна, 685 ц зерновідходів (вміст зерна в яких – 37 %) та 380 ц невикористовуваних відходів. Ринкова вартість пшениці – 115 грн./ц; підприємство планує витратити на продаж 1 ц – 8 грн.

Облік операцій при утилізації продукції

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТЗОВ "А" вилучило з обігу неякісний товар на суму 150 грн. (торговельна надбавка становить 50 грн.). Щоб переконатися у невідповідності товарів стандартам якості було здійснено експертизу товарів, за яку було проведено передоплату на суму 24 грн. Результати експертизи було отримано цього ж дня, які підтвердили неякісність товарів, в результаті чого товари було переведено у вторинні матеріальні ресурси. Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік реалізації готової продукції

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку у продавця та покупця, вказати первинні документи.

Згідно з договором купівлі-продажу у червні ц.р. відвантажено готову продукцію на суму 15000 грн., крім того ПДВ, собівартість якої становить – 10000 грн. Після оприбуткування готової продукції покупець виявив, що готова продукція на суму 900 грн. (5 % від обсягу поставки), в т.ч. ПДВ є бракованою, і вона повернена постачальнику. Покупець розрахувався з продавцем тільки за оприбутковану готову продукцію.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

За договором купівлі-продажу відвантажено готову продукцію на суму 10000 грн., крім того ПДВ. Собівартість реалізованої готової продукції – 8000 грн. Після оприбуткування готової продукції виявилось, що 10 % її є нестандартною і за технічними умовами виробництва покупець не може її застосовувати, що в сумі становить 1000 грн., крім того ПДВ. Покупець розрахувався з продавцем тільки за стандартну готову продукцію. Сторони договору є платниками ПДВ.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

02.04 ц.р. підприємство придбало матеріали на суму 24000 грн., в т.ч. ПДВ. З придбаних матеріалів виготовлена продукція, яка 12.04 ц.р. оприбуткована на склад. Вартість готової продукції – 32000 грн. 17.04 ц.р. підприємством укладена угода на реалізацію продукції за ціною 40000 грн. (без ПДВ). Оплата підприємством за отримані матеріали здійснена 02.05 ц.р. покупці заплатили за отриману продукцію – 08.05 ц.р. Операції з продажу даного виду продукції обкладаються ПДВ.

5. Тести для самоперевірки знань

1. До складу первісної вартості готової продукції не включаються:

- а) адміністративні витрати; змінні накладні виробничі витрати;
- б) невиробничі витрати; витрати на амортизацію виробничого обладнання;
- в) витрати на освоєння виробництва нової продукції; амортизація виробничого обладнання;
- г) адміністративні витрати.

2. До собівартості реалізації готової продукції включаються:

- а) розподілені постійні накладні виробничі витрати;
- б) нерозподілені постійні накладні виробничі витрати;
- в) змінні накладні виробничі витрати;
- г) всі постійні накладні виробничі витрати.

3. Сума уцінки готової продукції відображається:

- а) за дебетом рахунку 901;
- б) за дебетом рахунку 93;
- в) за кредитом рахунку 946;
- г) за дебетом рахунку 946

4. Постійні накладні виробничі витрати:

- а) включаються до складу виробничої собівартості готової продукції;
- б) підлягають розподілу на розподілені та нерозподілені з наступним включенням розподілених до первісної собівартості готової продукції;

- в) не включаються до первісної собівартості готової продукції;
- г) включаються до складу фінансових результатів

5. *Оприбуткування готової продукції на склад відображається проводкою:*

- а) Д-т 201 К-т 23;
- б) Д-т 23 К-т 26;
- в) Д-т 26 К-т 23;
- г) Д-т 281 К-т 23.

б. *Списання палива на адміністративні цілі відображається проводкою:*

- а) Д-т 92 К-т 202;
- б) Д-т 92 К-т 203;
- в) Д-т 92 К-т 204;
- г) Д-т 92 К-т 205.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Розмежуйте поняття: основна, побічна і супутня продукція.
2. Який порядок формування первісної вартості готової продукції? Які витрати включається до виробничої собівартості?
3. Як ведеться аналітичний облік готової продукції?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник / [Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський, А.С. Мороз та ін.]; за ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “Інтелект+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2007. – 1200 с.
2. Сопко В.В. Бухгалтерський облік на підприємствах з особливостями швейної галузі: практ. посіб. / Сопко В.В., Ценклер Н.І., Бадида М.П.; за ред. В.В. Сопка. – Ужгород: ІВА, 2007. – 440 с.

ТЕМА 10. ОБЛІК ПОТОЧНИХ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Фінансові інвестиції поділяються на довгострокові, які розглядаються як необоротні активи, і короткострокові – поточні активи.

Поточні фінансові інвестиції – інвестиції на строк, який не перевищує одного року, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни вартості. Інвестиції, які визнані еквівалентами грошових коштів, відображаються в балансі не стільки для отримання інвестиційного доходу або контролю за діяльністю компанії – об'єкту інвестицій, скільки для забезпечення виконання короткострокових зобов'язань. До еквівалентів грошових коштів відносяться інвестиції зі строком погашення не більше трьох місяців з дати придбання. Інвестиції в акції інших підприємств не відносяться до грошових еквівалентів, за винятком тих випадків, коли вони за своєю сутністю ідентичні грошовим коштам.

Акція – це безстроковий цінний папір, який засвідчує внесок до статутного капіталу акціонерного товариства та дає право на отримання частини доходу акціонерного товариства у вигляді дивідендів, а також на участь в управлінні товариством.

Розрізняють привілейовані та прості (звичайні) акції. Від звичайної акції привілейована відрізняється тим, що сума дивідендів за нею фіксована та складає визначений відсоток від номінальної вартості акції, тобто не залежить від отриманого прибутку підприємства. Величина дивідендів за звичайними акціями нефіксована та залежить від отриманого прибутку і рішення зборів акціонерів. При ліквідації підприємства власник привілейованої акції має переважне право у відношенні до держателя звичайних акцій на отримання частини майна акціонерного товариства відповідно до своєї частки в майні підприємства, вираженою кількістю акцій. У випадку недостатності прибутку виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок фондів підприємства.

Облігація – це цінний папір, який засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ньому термін, з виплатою фіксованого відсотку, якщо інше не передбачено умовами випуску.

Облігації можуть випускатися як Урядом та місцевими органами влади, так і окремими підприємствами.

Облігації можуть бути як іменними, так і на пред'явника, процентними та безпроцентними (цільовими), що вільно обертаються на ринку і з обмеженим

обігом. За формою виплати доходу облігації поділяються на: облігації з фіксованою купонною ставкою, з плаваючою купонною ставкою та безкупонні.

Безкупонні облігації реалізуються фізичними та юридичними особами на добровільних засадах за ціною, яка нижче їх номінальної вартості. Різниця між ціною придбання і номінальною вартістю облігацій, яка відшкодовується власнику при погашенні, становить дохід з облігацій.

Казначейські зобов'язання – вид цінних паперів на пред'явника, що засвідчують внесення їх власниками грошових коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу.

Особливим видом є казначейські векселі – векселі, які видаються за рахунок фінансування витрат державного бюджету (за винятком витрат на оплату праці та інших грошових виплат населенню) за згодою відповідного отримувача коштів із державного бюджету.

Депозитний сертифікат – це свідоцтво банку про терміновий процентний внесок, що засвідчує право вкладника (тільки юридичної особи) на одержання після встановленого терміну суми внеску та відсотків за ним. Він повинен відповідати наступним умовам: обмежений строк інвестиції (граничний – 1 рік); гарантована величина доходу на інвестицію (як правило, у відсотках від суми інвестиції).

Депозитні сертифікати може випускати тільки банк у письмовій формі, вони не можуть бути розрахунковим або платіжним засобом за товари та послуги, виконання зобов'язань за сертифікатами можливе лише в грошовій формі; вони не випускаються без повної передоплати їх номінальної вартості, суворо формалізовані та передбачають заповнення всіх обов'язкових реквізитів (відсутність хоча б одного з них робить сертифікат недійсним).

Депозитні сертифікати часто застосовуються як короткострокові фінансові інвестиції, оскільки вони гарантують відносно високий дохід і є досить ліквідними коштами.

Векселі можуть видаватися тільки для оплати за поставлену продукцію, виконані роботи, надані послуги.

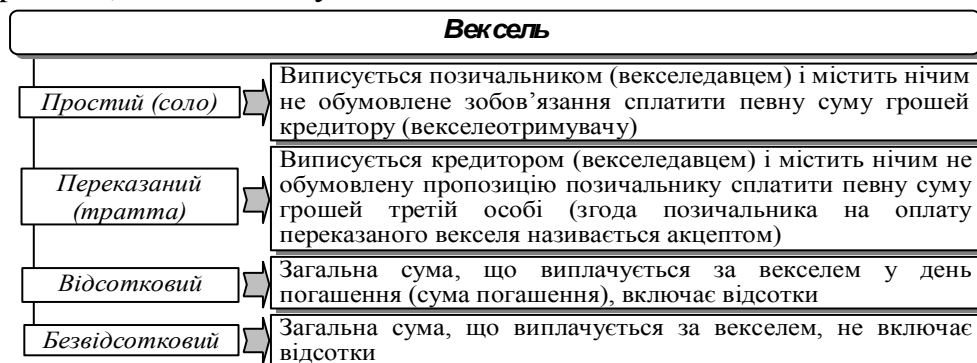


Рис. 1. Види векселів

Документування господарських операцій з обліку векселів розглянуто в лекції 20. На рахунку 34 “Короткострокові векселі одержані” ведеться облік заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, забезпеченими векселями. Рахунок 34 “Короткострокові векселі одержані” має такі субрахунки:

341 “Короткострокові векселі, одержані в національній валюті” – ведеться облік векселів, одержаних в національній валюті;

342 “Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті” – для обліку векселів, одержаних в іноземній валюті.

На рахунку 34 “Короткострокові векселі одержані” за дебетом відображається отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями, за кредитом – отримання коштів в погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо.

Суб’єкти малого підприємництва для обліку короткострокових векселів одержаних можуть використовувати рахунок 37 “Розрахунки з різними дебіторами”.

Облік наявності та руху поточних фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів, у тому числі депозитних сертифікатів, ведеться на рахунку 35 “Поточні фінансові інвестиції”.

Рахунок 35 “Поточні фінансові інвестиції” має наступні субрахунки:

351 “Еквіваленти грошових коштів”;

352 “Інші поточні фінансові інвестиції”.

За дебетом рахунку відображається придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів і поточних фінансових інвестицій, за кредитом – зменшення їх вартості та вибуття.

Суб’єкти малого підприємництва для обліку поточних фінансових інвестицій зобов’язані вести рахунок 35 “Поточні фінансові інвестиції”.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

10.1. Поточні фінансові інвестиції: сутність, визнання, оцінка.

10.2. Документування операцій з поточними фінансовими інвестиціями.

10.3. Облік поточних фінансових інвестицій.

3. Термінологічний словник основних понять

Поточні фінансові інвестиції – інвестиції на строк, який не перевищує одного року, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Акція – це безстроковий цінний папір, який засвідчує внесок до статутного капіталу АТ та дає право на отримання частини доходу акціонерного товариства у вигляді дивідендів, а також на участь в управлінні товариством.

Облігація – це цінний папір, який засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов’язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ньому термін, з виплатою фіксованого відсотку, якщо інше не передбачено умовами випуску.

Депозитний сертифікат – це свідоцтво банку про терміновий процентний внесок, що засвідчує право вкладника (тільки юридичної особи) на одержання після встановленого терміну суми внеску та відсотків за ним.

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 21.1, с. 260; 21.2, с. 261; 21.3, с. 262; 21.4, с. 262; 21.5, с. 263; 21.6, с. 263; 21.7, с. 264; 21.8, с. 265; 21.9, с. 265; 21.10, с. 266; 21.11, с. 266; 21.12, с. 266; 21.13, с. 267; 21.14, с. 267; 21.15, с. 267; 21.16, с. 268; 21.17, с. 268; 21.18, с. 268; 21.19, с. 269; 21.20, с. 269; 21.21, с. 270.

4.2. Облік фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Тематичне завдання для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Укладачі: доц. С.Л. Береза, О.В. Жубро, Н.В. Піка, О.І. Янковська. – Житомир: ЖДГУ, 2004. – 64 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. *Цінний папір, який засвідчує внесок до статутного капіталу акціонерного товариства, дає право на одержання доходу у вигляді дивідендів, а також на участь в управлінні підприємством:*

- а) облігація;
- б) опціон;
- в) акція;
- г) вексель.

2. *Згода оплатити вексель називається:*

- а) аваль;
- б) акцепт;
- в) авізо;
- г) індосамент.

3. *Цінний папір, який є з одного боку фінансовою інвестицією, а з іншого борговим зобов’язанням:*

- а) акція;
- б) інвестиційний сертифікат;
- в) своп;
- г) вексель.

4. *Особа, якій здійснюється сплата коштів по переказному векселю, називається:*

- а) аваліст;
- б) трасант;
- в) трасат;
- г) ремітент.

5. *Вид цінних паперів на пред'явника, що засвідчують внесення їх власником грошових коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу:*

- а) казначейські зобов'язання;
- б) векселі;
- в) інвестиційний сертифікат;
- г) облігації.

6. *Особа, яка є платником по переказному векселю, називається:*

- а) аваліст;
- б) трасант;
- в) трасат;
- г) ремітент.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які об'єкти відносять до фінансових інвестицій?
2. Що таке вексель?
3. Які існують види векселів?
4. Як відображаються в обліку поточні фінансові інвестиції?
5. Як відображаються в обліку короткострокові векселі одержані?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник / [Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський, А.С. Мороз та ін.]; за ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “Інтелект+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2007. – 1200 с.

2. Бухгалтерський облік: навч. пос. / [Ю.А. Верига, М.О. Виноградова, Т.В. Гладких та ін.]; під ред. Ю.А. Вериги. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 396 с.

ТЕМА 11. ОБЛІК ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Згідно з П(С)БО 16 “Витрати” собівартість реалізованої готової продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), реалізованої протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат і понаднормативних виробничих витрат. Собівартість реалізованої готової продукції визначається за методами оцінки вибуття запасів.

За способом включення до собівартості витрати поділяють на прямі та непрямі. Прямими називаються витрати на виробництво конкретного виду продукції, які безпосередньо включаються до її собівартості на підставі первинних документів.

Непрямі витрати – це витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об’єкту витрат економічно доцільним шляхом і тому потребують розподілу.

Склад витрат, що включаються до собівартості реалізованої продукції, відображено в табл. 1.

Таблиця 1. Склад собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг)

<i>Склад витрат у фінансовій звітності згідно з П(С)БО</i>	<i>Структура видів витрат згідно з П(С)БО 16 “Витрати”</i>	<i>Склад витрат, які можна віднести до конкретного об’єкту витрат згідно з П(С)БО 16 “Витрати”</i>
Прямі	Прямі матеріальні витрати	Вартість сировини, основних матеріалів, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів
	Прямі витрати на оплату праці	Заробітна плата й інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції (робіт, послуг)
	Інші прямі витрати	Відрахування на соціальні заходи, амортизація, втрати від браку, які складають вартість остаточно забракованої продукції за справедливою вартістю; суми, що відшкодовуються робітниками, які допустили брак; інші прямі виробничі витрати
Непрямі	Загально-виробничі витрати: – змінні – постійні розподілені	Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, ділянками, відрахування на соціальні заходи, медичне страхування апарату управління цехами, їх відрядження тощо)
		Амортизація необоротних активів загально-виробничого (цехового) призначення
		Витрати на утримання, експлуатацію і ремонт, страхування основних засобів та інших необоротних активів загальновиробничого призначення
		Витрати на опалення, освітлення, водопостачання й інші витрати, пов’язані з утриманням виробничих приміщень

		Витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці, відрахування на соціальні заходи, медичне страхування працівників та апарату управління виробництвом, витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами, за якістю продукції (робіт, послуг))
		Витрати на удосконалення технології та організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи робітників, зайнятих удосконаленням технології та організації виробництва, покращанням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі, витрати матеріалів, комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх підприємств)
		Витрати на охорону праці, техніку безпеки та охорону навколишнього середовища
		Інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складу в цехи та готової продукції на склади; недостачі та втрати від псування запасів у цехах; оплата простоїв тощо)

Цехом називається відокремлена в адміністративно-господарському розумінні виробнича частина підприємства, яка складається з декількох ділянок, що спеціалізуються на випуску певної продукції (заготовок, деталей, вузлів, виробів) або на виконанні однорідних технологічних процесів.

Розрізняють наступні види цехів:

- основні, де здійснюється основний виробничий процес з випуску продукції, що поділяється на три стадії – заготівельну, обробну та збирально-оздоблювальну. До них належать цехи, що виготовляють продукцію, яка за своїм призначенням не відрізняється від тієї, на якій спеціалізується підприємство, але з такого ж основного матеріалу (не з його відходів), і цехи, які випускають напівфабрикати (наприклад, цех деталей – гвинтів, шайб, гайок тощо);

- допоміжні, які не беруть безпосередньої участі у виготовленні продукції, але забезпечують безперебійність виробничого процесу в основних цехах: інструментальний, модельний, ремонтно-механічний тощо;

- обслуговуючі, які сприяють нормальній роботі основних і допоміжних цехів;

- побічні, які займаються переробкою відходів основного виробництва та виготовленням товарів широкого вжитку. Побічне виробництво може бути організоване як самостійна галузь роботи підприємства, яка виконує частину його основної виробничої програми (наприклад, виготовлення паркету з відходів та обрізків деревини);

Для обліку виробничих витрат і визначення собівартості виготовленої продукції призначений активний, калькуляційний рахунок 23 “Виробництво”.

За дебетом рахунку 23 “Виробництво” відображаються прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також виробничі накладні витрати та втрати від

браку продукції (робіт, послуг), з кредиту списуються суми фактичної виробничої собівартості завершеної виробництвом продукції (у дебет рахунків 26, 27), виконаних робіт та послуг (у дебет рахунку 90).

Аналітичний облік за рахунком 23 “Виробництво” ведеться за видами виробництв, статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестись за підрозділами підприємства, центрами витрат і центрами відповідальності за витратами.

Браком у виробництві вважають вироби, напівфабрикати, деталі, вузли тощо, а також роботи, що не відповідають за якістю встановленим стандартам або технічним умовам і не можуть бути використані за прямим призначенням або можуть використовуватись тільки після проведення додаткових робіт з їх виправлення.

На деяких виробництвах виникають відходи, які поділяються на технологічні втрати та технічно неминучий брак. До технологічних втрат належить вилучення напівфабрикатів, деталей, вузлів і виробів, що не відповідають вимогам нормативно-технічної документації та виникають у виробництві внаслідок невідповідності запасів технологічним вимогам або непередбачених відхилень у здійсненні окремих господарських операцій, недостатньої керованості окремими операціями технологічного процесу.

Технічно неминучий брак у виробництві – це напівфабрикати, деталі, вироби, які з технологічних причин не відповідають вимогам нормативно-технічної документації і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані тільки після усунення виявлених недоліків.

Брак у виробництві можна класифікувати за наступними ознаками (рис. 1).

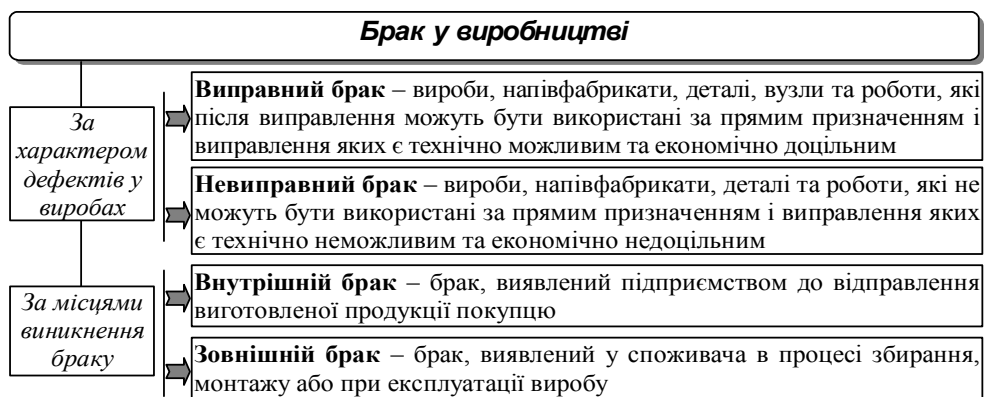


Рис. 1. Класифікація браку у виробництві

Не вважаються браком продукти, вироби, напівфабрикати, виготовлені за підвищеними технічними вимогами, якщо вони не відповідають цим вимогам,

але відповідають стандартам або технічним умовам на аналогічні продукти чи вироби широкого вжитку.

Також не належать до браку втрати від сортності, тобто від переведення продукції за якістю до нижчого сорту.

Брак, який виникає у виробництві, відноситься до виробничих втрат і обчислюється в натуральному та грошовому вираженні. Натуральне обчислення браку (шт., т, м, кг тощо) необхідне для визначення питомої ваги браку у випуску продукції за її конкретними найменуваннями з метою виявлення найбільш несприятливих до браку виробів і проведення необхідних заходів щодо його попередження.

Виникнення браку у виробництві оформлюють актом про брак, повідомленням, листком про брак або відображають цю величину витрат у відомостях. У цих документах зазначають дані про забраковану продукцію (її вид, сорт, типорозмір, одиниці виміру, кількість, причини виникнення браку, винних осіб, вид браку тощо). Зазначені документи підписуються комісією в складі керівника або заступника керівника підприємства, головного бухгалтера, керівників відділів підприємства. Якщо вартість товарно-виробничих запасів зменшується за рахунок втрат споживчих властивостей, комісія підприємства повинна мати пояснювальні записки від матеріально відповідальних осіб про їх неправильне зберігання або використання.

На підставі відповідного акту, брак оцінюють за нормативною вартістю з урахуванням місця виникнення браку і технологічної операції.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

11.1. Облік витрат виробництва.

11.2. Оцінка незавершеного виробництва.

11.3. Документування, синтетичний та аналітичний облік витрат виробництва.

11.4. Облік браку виробництва.

3. Термінологічний словник основних понять

Витрати – зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу.

Змінні витрати – витрати, величина яких змінюється пропорційно зміні обсягу виробництва (випуску).

Непрямі витрати – це витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкту витрат економічно доцільним шляхом, а тому потребують розподілу.

Основні витрати – витрати, безпосередньо пов’язані з виробничим (технологічним) процесом виготовлення продукції (виконання робіт чи надання послуг).

4. Навчальні завдання

4.1. Тематичні завдання:

Облік браку

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

У підприємства “А” у звітному періоді виявлено кілька партій бракованої продукції, які відділом технічного контролю поділені на три види:

– випадковий брак у сумі 600 грн. (винні не встановлені, продукція не придатна для подальшого використання);

– технічно неминучий виправний брак (собівартість бракованих виробів – 800 грн., витрати на виправлення 200 грн.);

– технічно неминучий остаточний брак у сумі 250 грн. (у тому числі витрати на освоєння виробництва – 20 грн., загальновиробничі витрати – 30 грн.).

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На ТзОВ “А” у процесі виробництва виявлено брак на суму – 380 грн. На виправлення цього браку списано матеріалів – 120 грн., МШП – 30 грн. Нараховано заробітну плату працівникам за виправлення браку – 200 грн., проведено відрахування на соціальні заходи. Після виправлення браку незавершені вироби повернуто для закінчення виробничого процесу, але з’ясовано, що брак вартістю 150 грн. є невиправним, причому 100 грн. – в межах норм, а 50 грн. – понад норми.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ТзОВ “А” здійснено попередню оплату в сумі 3600 грн. з ПДВ за листи ДВП, які отримано від постачальника у повній сумі. У процесі виготовлення дверей на ТзОВ “А” виявлено брак у виробництві на суму 1200 грн. У результати роботи комісії встановлено, що причина браку – неякісна сировина, надана постачальником. Вирішено виставити претензію постачальнику. Постачальник претензію визнав і задовольнив допоставкою листів ДВП.

Задача

Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На ТЗОВ “А” виявлено брак у виробництві на суму – 260 грн. На виправлення браку списано матеріалів – 70 грн., МШП – 30 грн. Сума загальновиробничих витрат, яка припадає на виправлення браку, – 25 грн. Нараховано заробітну плату працівникам за виправлення браку – 150 грн., проведено відрахування на соціальні заходи. Після виправлення браку повернуто вироби для завершення обробки.

4.2. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В. Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 15.1, с. 180; 15.2, с. 180; 15.3, с. 181; 15.4, с. 181; 15.5, с. 181; 15.6, с. 182; 15.7, с. 182; 15.8, с. 182; 15.9, с. 183; 15.10, с. 183; 15.11, с. 183; 15.12, с. 184; 15.13, с. 185; 15.14, с. 185; 15.15, с. 186; 15.16, с. 187; 15.17, с. 187; 15.18, с. 188; 15.19, с. 188; 15.20, с. 189; 15.21, с. 190; 15.22, с. 190; 15.23, с. 192; 15.24, с. 192; 15.25, с. 193; 16.1, с. 194; 16.2, с. 194; 16.3, с. 194; 16.4, с. 195; 16.5, с. 195; 16.6, с. 195; 16.7, с. 196; 16.8, с. 196; 16.9, с. 197; 16.10, с. 197; 16.11, с. 198; 16.12, с. 198; 16.13, с. 199; 16.14, с. 200; 16.15, с. 200; 16.16, с. 201.

5. Тести для самоперевірки знань

1. За відношенням до виробничого процесу витрати поділяються на:

- а) постійні та змінні;
- б) основні та накладні;
- в) прямі та непрямі;
- г) одноелементні та комплексні.

2. Витрати, які пов'язані з організацією, обслуговуванням виробництва та управлінням ним, називаються:

- а) основні;
- б) змінні;
- в) накладні;
- г) комплексні.

3. Визначити правильну кореспонденцію за наступною господарською операцією: “Відпущено зі складу виробничі запаси для операційної діяльності підприємства” (підприємство використовує рахунки класу 8):

- а) Д 23 К 80;
- б) Д 801 К 201;
- в) Д 81 К 20;
- г) Д 82 К 20.

4. До собівартості внутрішнього браку не включають:

- а) витрати на його усунення;

- б) загально виробничі витрати;
- в) витрати остаточно забракованої продукції;
- г) вартість деталей, зіпсованих під час налагодження обладнання.

5. *Вироби, які з технологічних причин не відповідають вимогам нормативно-технічної документації і не можуть бути використаними за своїм прямим призначенням відносять до:*

- а) невиправного браку;
- б) технологічних втрат;
- в) технічно неминучого браку;
- г) внутрішнього браку.

6. *Уцінка незавершеного виробництва в обліку відображається наступним чином:*

- а) Д-т 941 К-т 23;
- б) Д-т 947 К-т 23;
- в) Д-т 943 К-т 23;
- г) Д-т 946 К-т 23.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які класифікаційні групи витрат Ви знаєте?
2. Які первинні документи використовуються для обліку витрат виробництва?
3. В яких регістрах обліку надається інформація про витрати виробництва?
4. Що таке брак виробництва?
5. В чому сутність технічно неминучого, виправного та остаточно браку?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник / [Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський, А.С. Мороз та ін.]; за ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “Інтелект+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2007. – 1200 с.

2. Бухгалтерський облік: навч. пос. / [Ю.А. Верига, М.О. Виноградова, Т.В. Гладких та ін.]; під ред. Ю.А. Вериги. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 396 с.

ТЕМА 12. ОБЛІК ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

До витрат майбутніх періодів належать наступні витрати:

- сплачені авансом орендні платежі;
- оплата страхового полісу;
- передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання;
- витрати на оплату патентів (торговельних патентів) тощо.

Списувати ці суми одразу на витрати періоду не можна, оскільки, наприклад, орендні або лізингові відносини підприємства продовжуються протягом тривалого часу, а одночасне списання великої суми орендної плати призведе до необумовленого й значного збільшення витрат і, як наслідок, – зменшення фінансового результату (прибутку), що порушує принцип нарахування та відповідності доходів і витрат.

Розподіл витрат майбутніх періодів здійснюється залежно від терміну (кількості місяців), до якого вони відносяться, та інших факторів.

Наприклад, якщо підприємством була здійснена передплата за періодичні видання на наступний рік в сумі 1200 грн., то щомісячному списанню підлягає сума 100 грн. (1200 грн. : 12 місяців).

Аналогічно здійснюється розподіл витрат на виконання поточного ремонту, орендної плати тощо. Наприклад, планується освоєння нової продукції — нових верстатів. Витрати на підготовку виробництва становлять 2500 грн.; протягом 2 років заплановано виготовити 10 шт. верстатів. У такому випадку до собівартості верстатів щомісячно слід включати 104,17 грн. $((2500 : 10) \times 5 : 12 \text{ міс.})$.

Документування операцій з обліку майбутніх витрат наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Документування господарських операцій, пов'язаних з витратами майбутніх періодів

<i>№ оп.</i>	<i>Зміст господарської операції</i>	<i>Документи, які використовуються для реєстрації операцій</i>
1	Витрати на передплату періодичних видань	Рахунки, платіжні доручення
2	Підготовка до початку діяльності підприємства: – матеріальні витрати, пов'язані з підготовкою	Акти, накладні, лімітно-забірні картки, платіжні доручення, прибуткові ордери
	– реєстрація в державних органах управління	Платіжні доручення, рахунки, квитанції
3	Оренда приміщення	Договори оренди, акти оцінки вартості орендованого майна, платіжні доручення, чеки
4	Патентування діяльності з продажу за готівку	Патент, квитанція про сплату плати за патент, ВКО, авансовий звіт, платіжне доручення

Списання частини витрат оформлюється розрахунком бухгалтерії, в якому зазначається сума витрат майбутніх періодів, які відносяться на витрати звітного

періоду, а також назва, номер документу, на підставі якого було здійснене віднесення таких витрат до витрат звітного періоду.

Аналітичний облік повинен бути організований таким чином, щоб своєчасно надавати управлінцям необхідну повну інформацію про суму витрат з метою їх оптимізації та забезпечення своєчасного списання. Облік витрат майбутніх періодів ведеться на активному, балансовому, операційному, звітно-розподільчому рахунку 39 “Витрати майбутніх періодів”, призначеному для узагальнення інформації щодо здійснених витрат у звітному періоді, які підлягають віднесенню на витрати в майбутніх звітних періодах. Витрати на придбання літератури для інформаційного забезпечення господарської діяльності платника податку, у тому числі з питань законодавства, і передплату спеціалізованих періодичних видань, визнаються валовими витратами за першою подією: або при сплаті грошових коштів, або при акцептуванні рахунку за послуги, що входять до складу витрат майбутніх періодів.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

12.1. Витрати майбутніх періодів: сутність, складові, методи розподілу.

12.2. Облік витрат майбутніх періодів.

3. Термінологічний словник основних понять

Витрати – зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу.

Витрати майбутніх періодів – грошові витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені в майбутньому періоді, частинами.

4. Навчальні завдання

4.1. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум: Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В.Чижевської – 3-тє видання доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 512с.

Завдання 17.1, с. 202; 17.2, с. 202; 17.3, с. 203; 17.4, с. 203; 17.5, с. 204; 17.6, с. 204; 17.7, с. 204; 17.8, с. 205; 17.9, с. 205; 17.10, с. 206; 17.11, с. 207; 17.12, с. 207; 17.13, с. 208; 17.14, с. 208; 17.15, с. 210.

5. Тести для самоперевірки знань

1. *Витрати – це:*

а) зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов’язань;

б) грошові витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені в майбутньому періоді, частинами;

в) зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу;

г) збільшення економічних вигод внаслідок надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу.

2. Витрати майбутніх періодів – це:

а) грошові витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені в майбутньому періоді, частинами;

б) матеріальні витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені в майбутньому періоді, частинами;

в) виробничі витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені в майбутньому періоді, частинами;

г) немає правильної відповіді.

3. До складу витрат майбутніх періодів не входить наступна складова:

а) орендна плата;

б) передплата періодичних видань;

в) оплата послуг зв'язку;

г) правильні відповіді а, в..

4. Обліковими регістрами з обліку витрат майбутніх періодів є:

а) Журнал 5;

б) Журнал 3;

в) Журнал 1;

г) Журнал 2.

5. Списання витрат майбутніх періодів в обліку відображається наступним чином:

а) Д-т 23 К-т 39;

б) Д-т 92 К-т 39;

в) Д-т 94 К-т 39;

г) правильна відповідь а, б, в.

6. З якою періодичністю здійснюється розподіл витрат майбутніх періодів:

а) щомвсячно;

б) щоквартально;

в) на дату балансу;

г) правильна відповідь відсутня.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Що таке витрати майбутніх періодів?

2. Назвіть складові витрат майбутніх періодів.

3. Яка методика розподілу витрат майбутніх періодів?
4. Які первинні документи використовуються для обліку витрат майбутніх періодів?
5. В яких формах фінансової звітності надається інформація про витрати майбутніх періодів?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник / [Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський, А.С. Мороз та ін.]; за ред. Р.Л. Хом'яка. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “Інтелект+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2007. – 1200 с.
2. Бухгалтерський облік: навч. пос. / [Ю.А. Верига, М.О. Виноградова, Т.В. Гладких та ін.]; під ред. Ю.А. Вериги. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 396 с.

ТЕМА 13. ОБЛІК КОРОТКОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Облік на рахунку 60 “Короткострокові позики” ведеться у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув.

При обліку кредитів банку слід розрізняти основну суму боргу, що відображається на рахунку 60 “Короткострокові позики”, та відсотки, що на неї нараховані, заборгованості по сплаті яких відображає за кредитом рахунку 684 “Розрахунки за нарахованими відсотками” в кореспонденції з дебетом рахунку 951 “Відсотки за кредит”.

Нарахування пені за прострочення платежів за відсотками за кредит відображається записом Д-т 948 “Визнані штрафи, пені, неустойки”, К-т 685 “Розрахунки з іншими кредиторами”.

Короткострокові кредити, строк погашення яких минув (але який менше строку позовної давності), повинні бути відображені у складі простроченої заборгованості: Д-т 601 “Короткострокові кредити банків в національній валюті”, К-т 605 “Прострочені позики в національній валюті”.

Переведення короткострокового кредиту банку до складу довгострокових кредитів оформлюється записом Д-т 603 “Відстрочені короткострокові кредити банків в національній валюті”, К-т 501 “Довгострокові кредити банків у національній валюті”.

Для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними зі складу довгострокових, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу призначено рахунок 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями”. Підставою для цього є довідки бухгалтерії, складені на основі договорів, актів приймання-передачі векселів та інших документів, в яких зазначено погашення довгострокової кредиторської заборгованості.

Короткостроковий вексель виданий – це вексель, який забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками й іншими кредиторами на строк менше 12 місяців.

На рахунку 62 “Короткострокові векселі видані” ведеться облік розрахунків за заборгованістю постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за одержані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на яку підприємством видані векселі.

Відносини підприємства з учасниками можна розглядати з двох сторін. З одного боку, учасники повинні повністю розрахуватися з підприємством за внесками до статутного капіталу. З іншого – підприємство зобов'язане сплачувати учасникам дивіденди.

Для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, які пов'язані з розподілом власного капіталу (дивіденди, повернення часток тощо) призначено рахунок 67 “Розрахунки з учасниками” за яким відображається збільшення заборгованості підприємства перед засновниками та учасниками товариства, а також її зменшення (погашення), у тому числі реінвестування доходів тощо.

Розглянемо економічну сутність, визначення і види дивідендів.

Дивіденд – частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. За акціями одного типу та класу нараховується однаковий розмір дивідендів. Отже, дивіденди – це прибуток, одержаний платниками податку від реалізації корпоративних прав, включаючи доходи, нараховані у вигляді відсотків на акції або на внески до статутного капіталу, за винятком доходів, одержаних від торгівлі корпоративними правами, та доходів від операцій з борговими зобов'язаннями та вимогами.

Корпоративні права – це сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які впливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно

до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами.

Відповідно до законодавства слід розрізняти значний пакет акцій – пакет із 10 і більше відсотків простих акцій акціонерного товариства; та контрольний пакет акцій – пакет із 50 і більше відсотків простих акцій акціонерного товариства. Якщо облік власників іменних цінних паперів веде реєстратор, то він готує для емітента перелік осіб для виплати доходів. Емітент повідомляє реєстратору всі показники за кожною зареєстрованою особою.

За привілейованими акціями розмір дивідендів фіксується в проспекті емісії про їх випуск. Виплата дивідендів відбувається після виплати відсотків за облигаціями. Якщо акціонерне товариство (АТ) має прості та привілейовані акції, то оголошена сума дивідендів розподіляється між ними.

Рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями приймається загальними зборами акціонерного товариства.

АТ може нараховувати дивіденди один раз на рік за підсумками календарного року.

Для підприємств інших організаційно-правових форм подібних обмежень законодавство не передбачає.

Оскільки рішення про розподіл прибутку – компетенція загальних зборів акціонерів, то для документального забезпечення нарахування і наступної виплати дивідендів треба мати рішення загальних зборів. Для бухгалтерії документом може бути внутрішній наказ керівника підприємства, прийнятий на виконання такого рішення.

Розмір дивідендів за привілейованими акціями усіх класів визначається у статуті акціонерного товариства.

Для кожної виплати дивідендів наглядова рада акціонерного товариства встановлює дату складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, порядок та строк їх виплати. Дата складення переліку осіб, які мають право на отримання дивідендів, не може передувати даті прийняття рішення про виплату дивідендів. Право на одержання частини прибутку (дивідендів) пропорційно до частки кожного з учасників мають усі учасники товариства на початок строку виплати дивідендів.

Товариство повідомляє осіб, які мають право на отримання дивідендів, про дату, розмір, порядок та строк їх виплати. Протягом 10 днів після прийняття рішення про виплату дивідендів публічне товариство повідомляє про дату, розмір, порядок та строк виплати дивідендів фондову біржу (біржі), у біржовому реєстрі якої (яких) перебуває таке товариство.

Статутом акціонерного товариства може бути передбачено створення спеціального фонду для виплати дивідендів за привілейованими акціями. Порядок формування та використання такого фонду встановлюється Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Спочатку виплачуються дивіденди за привілейованими акціями, а потім – за простими акціями. Особа стає власником корпоративних прав (тобто учасником товариства) з моменту набуття права власності на акції АТ або вступу до інших госптовариств. Наявність неоплачених акцій означає, що АТ не має права оголошувати та виплачувати дивіденди своїм акціонерам, у тому числі, які оплатили акції в повному розмірі. Якщо на початок строку виплати дивідендів (цю дату визначають у статуті або рішенні загальних зборів) особа – учасник товариства, то, незалежно від часу її перебування у цьому складі (або часу володіння акціями) і незалежно від того, за який період нараховують і виплачують дивіденди, саме ця особа претендує на їх одержання. Розмір дивідендів встановлюється у відсотках або в сумі на одну акцію. Не нараховуються дивіденди на акції, власником яких є саме акціонерне товариство (АТ). АТ не може приймати рішення про виплату дивідендів за акціями до повної сплати всього статутного капіталу за номінальною вартістю.

Проміжні дивіденди – це дивіденди, які можуть бути виплачені акціонерам у вигляді авансового платежу щоквартально або один раз на півріччя. Кінцеві дивіденди оголошуються річними зборами акціонерів за результатами року з урахуванням виплати проміжних дивідендів. Наприклад, якщо акціонер отримав за I-ше півріччя проміжні дивіденди на 1 акцію в сумі 40 грн., а на загальних зборах акціонерів оголошена сума дивідендів склала 80 грн., то за результатами року йому видадуть ще 40 грн. на кожен акцію. Однак, якщо за результатами року акціонерне товариство отримує збитки або меншу суму прибутку, ніж за півріччя, у зв'язку з невиробничими витратами та іншими причинами, за рішенням загальних зборів надмірно сплачені дивіденди можуть бути повернуті акціонерами або зараховані в рахунок майбутньої виплати дивідендів.

Виплата дивідендів здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку в обсязі, встановленому рішенням загальних зборів акціонерного товариства, у строк не пізніше шести місяців після закінчення звітного року.

Дивіденди нараховуються підприємством з чистого прибутку після розрахунків з бюджетом, розподіляються відповідно до установчих документів і виплачуються учасникам після вирахування податку.

У разі відсутності або недостатності чистого прибутку звітнього року та нерозподіленого прибутку минулих років виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок резервного капіталу товариства.

Нарахування дивідендів ведеться у відомості обліку дивідендів. Чинним законодавством встановлено, що виплата дивідендів повинна здійснюватись виключно грошовими коштами.

Виплата дивідендів за привілейованими акціями – це один із винятків, за яким авансового внеску не сплачують.

Дивіденди за привілейованими акціями:

не обкладають авансовим внеском з податку на прибуток;

збільшують валові витрати підприємства;

не обкладають соціальними та пенсійними внесками;

обкладають податком з доходів фізичних осіб.

Виключно дивіденди за привілейованими акціями включають до валових витрат. Оскільки валові витрати формують за загальним правилом першої події, і їх можна збільшити вже за датою нарахування дивідендів (тобто датою, з якої у підприємства виникають зобов'язання з їх виплати, наприклад, початку виплати дивідендів, наведеної у проспекті емісії акцій).

Отже, акціонерне товариство не можна оголошувати про дивіденди і виплачувати їх: до повної сплати статутного фонду;б при зменшенні вартості чистих активів до розміру меншого, ніж розмір статутного капіталу і резервного фонду.

Податкове законодавство передбачає можливість виплачувати дивіденди незалежно від того, чи була діяльність підприємства-емітента прибутковою (в бухгалтерському сенсі) протягом звітнього періоду за наявності інших власних джерел для виплати дивідендів, а також від того, чи є прибуток обчислений за правилами податкового обліку.

На рахунку 68 “Розрахунки за іншими операціями” ведеться облік розрахунків за операціями, які не можуть бути відображені на рахунках 63-67.

На субрахунку 682 “Внутрішні розрахунки” ведеться облік всіх видів поточних розрахунків з дочірніми підприємствами.

Для бухгалтерського обліку розрахунків головного підприємства зі своїми структурними підрозділами важливо розуміти юридичний статус цих підрозділів. Право на відкриття філій і представництв зазначено в Господарському та Цивільному кодексах України та в Законі України “Про господарські товариства” (ст. 9).

Філія – це відокремлений підрозділ юридичної особи (головної фірми), яка знаходиться в іншому місці (тобто має іншу юридичну адресу) та виконує всі або деякі функції головного підприємства. Філії головних підприємств можуть сплачувати податок на прибуток самостійно за місцем реєстрації або подавати баланс на головне підприємство, яке складає консолідований баланс і сплачує консолідований податок.

Представництво – це відокремлений підрозділ юридичної особи, який знаходиться в іншому місці, виконує представницьку функцію та укладає угоди від імені головної фірми. Особливістю таких підрозділів є те, що вони не є юридичними особами, а тому діють на підставі відповідних положень про них. Крім того, вони не мають права здійснювати ті чи інші дії від свого імені, а тільки від імені юридичної особи, яка їх створила.

Дочірні підприємства – це самостійні підприємства, засновані на власності материнського підприємства-юридичної особи і діють на підставі власного статуту, який затверджується засновником.

Визначення дочірнього підприємства наведено у П(С)БО 19 “Об’єднання підприємств”, згідно з яким дочірнім є підприємство, контроль за діяльністю якого здійснюється інвестором. Дочірнє підприємство є самостійним суб’єктом господарювання і має права юридичної особи.

На субрахунку 683 “Внутрішньогосподарські розрахунки” обліковуються внутрішньогосподарські розрахунки з виробничими одиницями та господарствами, виділеними на окремий баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей; реалізацією продукції, робіт, послуг; передачею витрат загальноуправлінської діяльності; виплатою заробітної плати працівникам цих господарств; за іншими видами розрахунків.

Облік нарахованих відсотків за: 1) використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих в кредит; 2) використання майна, отриманого в користування (орендні, лізингові операції тощо); 3) за іншими операціями ведеться на субрахунку 684 “Розрахунки за нарахованими відсотками”. Проводки з цим субрахунком було розглянуто вище.

Субрахунок 685 “Розрахунки з іншими кредиторами” призначений для обліку операцій, які не передбачені для обліку на інших субрахунках рахунку 68 “Розрахунки за іншими операціями” – з різними організаціями за операціями некомерційного характеру (навчальними закладами та науково-дослідними установами тощо).

Порядок і форми розрахунків між постачальником і покупцем визначаються в господарських договорах. Це найбільш розповсюджена та важлива основа

виникнення зобов'язань, основна форма реалізації товарно-грошових відносин у ринковій економіці, зміст якої розкрито в лекції 19.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться на рахунку 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, який призначений для обліку поточних зобов'язань за розрахунками з постачальниками, підрядниками та між учасниками ПФГ за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи й надані послуги.

Розрахунки з постачальниками є кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги за умов наступної оплати або іншого погашення зобов'язань. У випадку здійснення передоплати в бухгалтерському обліку виникає дебіторська заборгованість за авансами виданими.

З метою підвищення надійності поставок при виборі постачальника потрібно враховувати ряд умов, серед яких: цінова конкурентоспроможність (включаючи витрати на зберігання, транспортування і страхування); умови платежу; гарантійні строки; ремонт і післяпродажне обслуговування; відповідність продукції постачальника стандартам якості; можливість закупок безпосередньо у виробників або оптовиків; географічне місцезрештування; основні види діяльності та фінансовий стан; виробнича потужність та обсяги випуску продукції за останні роки.

Якщо спеціалізоване стороннє підприємство виконує будівельно-монтажні роботи, то розрахунки з таким підприємством належать до розрахунків з підрядниками.

Розрахунки можуть здійснюватися також між учасниками ПФГ. До складу ПФГ можуть входити промислові й інші підприємства, наукові та проектні установи, інші установи й організації всіх форм власності. У складі ПФГ визначається головне підприємство, яке має виключне право діяти від імені ПФГ як учасника господарських відносин.

Основними джерелами даних для контролю розрахункових відносин за товарними операціями є первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. При купівлі товарів укладається договір купівлі-продажу.

Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками проводяться на підставі документів постачальника: накладних; рахунків-фактур; рахунків; актів приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг); податкових накладних; товарно-транспортних накладних.

Рахунок і рахунок-фактура є розрахунковими документами, які повинні бути акцептовані.

Акцепт розрахункових документів – це надпис уповноваженої особи (акцептанта) на рахунку, який засвідчує згоду оплатити рахунок. Після цього покупець надає своєму банку платіжне доручення на оплату придбаного товару та отримує виписку уповноваженого банку про списання грошових коштів з поточного рахунку. Якщо оплата товару проводиться готівкою через підзвітну особу, то заповнюється видатковий касовий ордер (ВКО) на видачу готівки під звіт та звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт (з квитанцією до прибуткового ордеру, чеком реєстратора розрахункових операцій (РРО), копією розрахункової квитанції з відміткою “сплачено”).

Оприбуткування товару від постачальника залежить від наявності розбіжностей між фактичними даними, та даними, зазначеними в документах постачальника, і оформлюється: прибутковою накладною чи проставленням штампу “оприбутковано” на документі постачальника (якщо розбіжності відсутні), або актом приймання (якщо є розбіжності).

Акт приймання також оформлюється у випадку одержання невідфактурованої поставки.

Крім того, підставою для оприбуткування та оплати придбаного товару є документ, що підтверджує його якість (сертифікат якості).

Оприбуткування імпортованих товарів на склад покупця проводиться на підставі зовнішньоекономічного договору купівлі-продажу, вантажної митної декларації, приймального акту та акту експертизи торговельно-промислової палати, комерційних документів: рахунків-фактур (“invoice” (інвойс)), що підтверджують митну вартість товару); транспортних накладних (CMR, залізничної накладної, авіанакладної, коносаменту, товарно-транспортної накладної, пакувальних листів). При здійсненні розрахунків у іноземній валюті складається довідка бухгалтерії про наявність курсових різниць при перерахуванні заборгованості.

При виявленні недостачі або дефекту товарів приймання не припиняється, а складається рекламацийний акт, в якому зазначаються наступні реквізити: особи, які беруть участь в прийманні; дата, час початку та закінчення приймання, місце складання акту; номер контракту, місця партії; найменування, адреса, країна постачальника; найменування товару, номер коносаменту, номер накладної та інших документів; найменування покупця; кількість товару з кожної позиції асортименту; невідповідність якості, комплектності та іншим даним супровідних документів; стан тари, упаковки та маркування тари.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

1.1. П(С)БО 11 “Зобов’язання”.

1.2. Облік короткострокових позик, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, короткострокових векселів.

1.3. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками.

1.4. Договірна робота на підприємстві. Види договорів та їх структура.

1.5. Документування та облікове відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками.

3. Термінологічний словник основних понять

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди

Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, запасних частин, МШП), надають послуги (подачу електроенергії, газу, води, пари тощо), виконують роботи (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо).

Підрядники – спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.

Промислово-фінансова група (ПФГ) – це об'єднання, яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України на певний строк з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також з метою виробництва кінцевої продукції

Кредит – економічні відносини, які виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позики в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотку.

Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – поточні зобов'язання, переведені зі складу довгострокових, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Короткостроковий вексель виданий – вексель, що забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами терміном менше 12 місяців.

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Облік позикового капіталу. Збірник задач з прикладами розв'язку / Л.В. Чижевська, І.В. Орлов, О.О. Зеленіна. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 96 с.

4.2. Тематичні завдання:

Задача 1. ТзОВ “Еверест” отримало 03.04.2010 р. короткостроковий кредит у банку на купівлю техніки у розмірі 100 тис. грн.. терміном на 6 місяців під 30 % річних. Відсотки за кредит сплачуються в останній робочий день кварталу. Останній кредит погашається 03.10.2010 р. Нарахувати відсотки, які підлягають сплаті, відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 2. ТзОВ “Говерла” отримало 03.07.2010 р. короткостроковий кредит у банку на купівлю техніки у розмірі 200 тис. грн.. терміном на 8 місяців під 30 % річних. Відсотки за кредит сплачуються в останній робочий день кварталу. Останній кредит погашається 04.03.2011 р. Нарахувати відсотки, які підлягають сплаті, відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 3. ТзОВ “Паритет” отримало 03.04.2010 р. короткостроковий кредит у банку на купівлю обладнання у розмірі 50 тис. грн.. терміном на 6 місяців під 40 % річних. Відсотки за кредит сплачуються в останній робочий день кварталу. Останній кредит погашається 04.10.2010 р.. Нарахувати відсотки, які підлягають сплаті, відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 4. Підприємство “Прикарпаття” у зв’язку зі збільшенням попиту на продукцію оформлює кредитну поновлювальну лінію у банку в сумі 200000,00 грн. під 16% річних для розширення виробництва. Для банку подано документи з обґрунтуванням кредиту, застраховано майно (5800,00 грн.), сплачено послуги МБТІ (5600,00 грн.), нотаріуса (7200,00). У липні підприємство позичило 100000,00 грн. у серпні погасило частину кредиту (50000,00 грн.).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 5. Підприємство “Полісся” у зв’язку зі збільшенням попиту на продукцію оформлює кредитну поновлювальну лінію у банку в сумі 210000,00 грн. під 16 % річних для закупівлі обладнання. Для банку подано документи з обґрунтуванням кредиту, застраховано майно (8800,00 грн.), сплачено послуги МБТІ (5600,00 грн.), нотаріуса (6000,00). У серпні підприємство позичило 100000,00 грн. у вересні погасило частину кредиту (60000,00 грн.).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 6. Підприємство “Україна” у зв’язку розширенням ринку збуту оформлює кредитну поновлювальну лінію у банку в сумі 280000,00 грн. під 12 % річних для відкриття виробничої лінії. Для банку подано документи з обґрунтуванням кредиту, застраховано майно (8000,00 грн.), сплачено послуги МБТІ (2600,00 грн.), нотаріуса (1200,00). У липні підприємство позичило 10000,00 грн. у серпні погасило частину кредиту (5000,00 грн.).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 7. Магазин “Побутова хімія” відвантажує покупцю, що оформив споживчий кредит, товар вартістю 9000,00 грн., у тому числі ПДВ – 1500,00 грн. підстава – повідомлення банку про надання кредиту покупцю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 8. Магазин “Хліб” відвантажує покупцю, що оформив споживчий кредит, хліб вартістю 1000,00 грн., у тому числі ПДВ. Підстава – повідомлення банку про надання кредиту покупцю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 9. Магазин “Хвиля” відвантажує покупцю, що оформив споживчий кредит, товар вартістю 19000,00 грн., у тому числі ПДВ. Підстава – повідомлення банку про надання кредиту покупцю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 10. Підприємство “Будсервіс” (позикодавець) передає підприємству “Бета” (позичальнику) на умовах товарної позики матеріали, балансова вартість яких становить 11000,00 грн., справедлива вартість яких – 10000,00 грн.

Після закінчення строку договору підприємство “Бета” придбаває однорідні матеріали тієї самої якості і передає позикодавцю в рахунок погашення товарної позики.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 11. Підприємство “РемБуд” (позикодавець) передає підприємству “Альфа” (позичальнику) на умовах товарної позики матеріали, балансова вартість яких становить 12000,00 грн., справедлива вартість яких – 10000,00 грн.

Після закінчення строку договору підприємство “Альфа” придбаває однорідні матеріали тієї самої якості і передає позикодавцю в рахунок погашення товарної позики.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 12. Підприємство “Музичні інструменти” (позикодавець) передає підприємству “Нота” (позичальнику) на умовах товарної позики матеріали, балансова вартість яких становить 22000,00 грн., справедлива вартість яких – 22000,00 грн. Після закінчення строку договору підприємство “Бета” придбаває однорідні матеріали тієї самої якості і передає позикодавцю в рахунок погашення товарної позики.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Овердрафт

Задача 13. ТОВ “Сузір’я”, що динамічно розвивається уклало з АКБ “Лівий берег” три кредитні договори на надання:

- короткострокової кредитної лінії на закупівлю сезонного товару строком на 6 місяців, на суму 500000,00 грн. з одноразовим погашенням, ставка 24 % – сплата процентів щомісяця (договір від 04.06.10 р. № 1);

- довгострокового кредиту на закупівлю обладнання строком на 3 роки, на суму 2400000 грн. з погашенням рівними частинами в останній день кожного кварталу, ставка 25 % – сплата відсотків щомісячно (договір від 13.06.10 р. № 2);
- короткострокового кредиту у формі овердрафту на поповнення оборотних коштів строком на 3 місяці, на суму 300000 грн. з фіксованою ставкою 21 % – сплата процентів щомісяця (договір від 16.06.10 р. № 3).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 14. ТОВ “Олімп”, що динамічно розвивається уклало з АКБ “Аваль” три кредитні договори на надання:

- короткострокової кредитної лінії на закупівлю сезонного товару строком на 4 місяців, на суму 50000,00 грн. з одноразовим погашенням, ставка 29 % – сплата процентів щомісяця (договір від 05.05.10 р. № 4);
- довгострокового кредиту на закупівлю обладнання строком на 2 роки, на суму 4000000 грн. з погашенням рівними частинами в останній день кожного кварталу, ставка 25 % – сплата відсотків щомісячно (договір від 19.09.10 р. № 2);
- короткострокового кредиту у формі овердрафту на поповнення оборотних коштів строком на 2 місяці, на суму 170000 грн. з фіксованою ставкою 19 % – сплата процентів щомісяця (договір від 19.06.10 р. № 1).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 15. ТОВ “Канцелярський експрес”, уклало з АКБ “Укрсоцбанк” дві кредитні договори на надання:

- короткострокової кредитної лінії на закупівлю товару строком на 2 місяці, на суму 20000,00 грн. з одноразовим погашенням, ставка 24 % – сплата процентів щомісяця (договір від 08.08.10 р. № 1);
- короткострокового кредиту у формі овердрафту на поповнення оборотних коштів строком на 3 місяці, на суму 130000 грн. з фіксованою ставкою 22 % – сплата процентів щомісяця (договір від 16.08.10 р. № 3).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 16. АКБ “Аваль” уклав з підприємством “Проммаш” – позичальником договір овердрафту строком на місяць з 01.06. до 01.07.2010 р. Згідно з угодою, за відкриття кредитної лінії з овердрафту підприємство сплатило 150 грн., при цьому сума кредиту з овердрафту становила 120000,00 грн. Сума відсотків, нарахована банком за місяць, - 350 грн.. Підприємство затримало повернення суми овердрафту в зазначений в договорі термін, за що банк утримав належні йому штраф, пеню і відсотки на загальну суму 42 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 17. АКБ “УкрсібБанк” уклав з підприємством “Агромаш” – позичальником договір овердрафту строком на два місяці з 01.06. до 01.08.2010 р.

Згідно з угодою, за відкриття кредитної лінії з овердрафту підприємство сплатило 130 грн., при цьому сума кредиту з овердрафту становила 150000,00 грн. Сума відсотків, нарахована банком за місяць, - 350 грн. Підприємство затримало повернення суми овердрафту в зазначений в договорі термін, за що банк утримав належні йому штраф, пеню і відсотки на загальну суму 50 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 17. АКБ “ЕрстесБанк” уклав з підприємством “Пролісок” – позичальником договір овердрафту строком на шість місяців з 01.03. до 01.09.2010 р. Згідно з угодою, за відкриття кредитної лінії з овердрафту підприємство сплатило 200 грн., при цьому сума кредиту з овердрафту становила 145000,00 грн. Сума відсотків, нарахована банком за місяць, - 300 грн.. Підприємство затримало повернення суми овердрафту в зазначений в договорі термін, за що банк утримав належні йому штраф, пеню і відсотки на загальну суму 42 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 18. АКБ “ПУМБ” уклав з підприємством–позичальником договір овердрафту строком на місяць – з 01.08 до 01.09 ц.р. згідно з угодою, за відкриття кредитної лінії з овердрафту підприємство сплатило 150 грн. при цьому сума кредиту з овердрафту становила 120000 грн. Сума відсотків, нарахована банком за місяць, – 350 грн. Підприємство затримало повернення суми овердрафту в зазначений у договорі термін, за що банк утримав належні йому штраф, пеню і відсотки на загальну суму 42 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Задача 19. АКБ “Аваль” уклав з підприємством–позичальником договір овердрафту строком на місяць – з 01.06 до 01.07 ц.р. згідно з угодою, за відкриття кредитної лінії з овердрафту підприємство сплатило 200 грн. при цьому сума кредиту з овердрафту становила 1270000 грн. Сума відсотків, нарахована банком за місяць, – 1350 грн. Підприємство затримало повернення суми овердрафту в зазначений у договорі термін, за що банк утримав належні йому штраф, пеню і відсотки на загальну суму 142 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Задача 20. АКБ “ПриватБанк” уклав з підприємством–позичальником договір овердрафту строком на два місяці – з 01.08 до 01.10 ц.р. згідно з угодою, за відкриття кредитної лінії з овердрафту підприємство сплатило 221 грн. при цьому сума кредиту з овердрафту становила 10000 грн. Сума відсотків, нарахована банком за місяць, – 900 грн. Підприємство затримало повернення

суми овердрафту в зазначений у договорі термін, за що банк утримав належні йому штраф, пеню і відсотки на загальну суму 420 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Облік факторингових послуг

Задача 21. Підприємство “Будсервіс” отримало від підприємства “Омега” попередню оплату за договором купівлі-продажу в сумі 30000,00 грн., у т.ч. ПДВ, після чого реалізувало підприємству “Омега” будівельні матеріали на суму 30000,00 грн., у т.ч. ПДВ. Собівартість відвантажених матеріалів 220000,00 грн. Згодом, до настання терміну остаточного розрахунку, відступило своє право грошової вимоги до боржника у сумі 270000,00 грн. банку “Фактор” за факторинговою угодою. За умовами угоди банк “Фактор” перерахує підприємству “Будсервіс” 85 % від суми факторингу (229500,00 грн.), а після отримання всіх коштів від підприємства “Омега” утримає свою винагороду в розмірі 10 % суми боргу (27000,00 грн.), залишок коштів перерахує підприємству “Будсервіс”.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 22. Підприємство “Березень” отримало від підприємства “Квітень” попередню оплату за договором купівлі-продажу в сумі 32000,00 грн., у т.ч. ПДВ, після чого реалізувало підприємству “Квітень” будівельні матеріали на суму 32000,00 грн., у т.ч. ПДВ. Собівартість відвантажених матеріалів 220000,00 грн. Згодом, до настання терміну остаточного розрахунку, відступило своє право грошової вимоги до боржника у сумі 250000,00 грн. банку “Аваль” за факторинговою угодою. За умовами угоди банк “Аваль” перерахує підприємству “Будсервіс” 70 % від суми факторингу (175000,00 грн.), а після отримання всіх коштів від підприємства “Квітень” утримає свою винагороду в розмірі 20 % суми боргу (50000,00 грн.), залишок коштів перерахує підприємству “Березень”.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 23. Підприємство “Еталон” отримало від підприємства “Омега” попередню оплату за договором купівлі-продажу в сумі 40000,00 грн., у т.ч. ПДВ, після чого реалізувало підприємству “Омега” будівельні матеріали на суму 40000,00 грн., у т.ч. ПДВ. Собівартість відвантажених матеріалів 200000,00 грн. Згодом, до настання терміну остаточного розрахунку, відступило своє право грошової вимоги до боржника у сумі 280000,00 грн. банку “ПУМБ” за факторинговою угодою. За умовами угоди банк “ПУМБ” перерахує підприємству “Еталон” 80 % від суми факторингу (209500,00 грн.), а після отримання всіх коштів від підприємства “Омега” утримає свою винагороду в розмірі 10 % суми боргу (28000,00 грн.), залишок коштів перерахує підприємству “Еталон”.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 24. Підприємство “Альфа” відвантажило товар підприємству “Бета” на умовах відстрочки платежу 42000,00 грн. (у т.ч. ПДВ – 7000,00 грн.). Собівартість реалізованого товару становить 30000,00 грн. підприємство “Альфа” уклало з банком договір регресного факторингу щодо відступлення фактору свого права грошової вимоги до кількох підприємств, серед яких підприємство “Бета”. згідно з договором регресного факторингу фактор перераховує підприємству “Альфа” 80 % від вартості поставки підприємству “Бета” відразу після підтвердження факту поставки, останні 20 % – після розрахунку дебітора з фактором. Річна винагорода фактору становить 30 %, із них 24 % – плата за надане фінансування, 4 % – плата за обробку документів та комісійна винагорода фактору. Підприємство “Бета” повністю розрахувалося з фактором у встановлений строк.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 25. Підприємство “Алора” відвантажило товар підприємству “Альфа” на умовах відстрочки платежу 30000,00 грн. Собівартість реалізованого товару становить 25000,00 грн. підприємство “Альфа” уклало з банком договір регресного факторингу щодо відступлення фактору свого права грошової вимоги до кількох підприємств, серед яких підприємство “Альфа” згідно з договором регресного факторингу фактор перераховує підприємству “Алора” 50 % від вартості поставки підприємству “Альфа” відразу після підтвердження факту поставки, останні 50 % - після розрахунку дебітора з фактором. Річна винагорода фактору становить 20 %, із них 24 % - плата за надане фінансування, 5 % – плата за обробку документів та комісійна винагорода фактору. Підприємство “Альфа” повністю розрахувалося з фактором у встановлений строк.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 26. Підприємство “Альфа” відвантажило товар підприємству “Бета” на умовах відстрочки платежу 10400,00 грн. Собівартість реалізованого товару становить 30000,00 грн. підприємство “Альфа” уклало з банком договір регресного факторингу щодо відступлення фактору свого права грошової вимоги до кількох підприємств, серед яких підприємство “Бета” згідно з договором регресного факторингу фактор перераховує підприємству “Альфа” 40 % від вартості поставки підприємству “Бета” відразу після підтвердження факту поставки, останні 60 % – після розрахунку дебітора з фактором. Річна винагорода фактору становить 30 %, із них 24 % – плата за надане фінансування, 6 % – плата за обробку документів та комісійна винагорода фактору. Підприємство “Бета” повністю розрахувалося з фактором у встановлений строк.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 27. Підприємство “Дельта” відвантажило товар підприємству “Альфа” згідно з договором купівлі продажу на суму 150000,00 грн. (у т.ч. ПДВ – 25000,00 грн.). У підприємства “Альфа” виникла заборгованість перед підприємством “Дельта” у сумі 150000,00 грн. Підприємство “Дельта” уклало договір факторингу з підприємством “Бета” (фактор) щодо уступки права грошової вимоги до підприємства “Альфа”. Згідно з умовами договору факторингу підприємство “Бета” перераховує підприємству “Дельта” всю суму заборгованості в розмірі 150000,00 грн. ще до того, як із фактором розраховується боржник за своїм зобов’язаннями.

Після отримання всіх коштів від підприємства “Бета” підприємство “Дельта” виплачує винагороду підприємству “Бета” у сумі 15000,00 грн. (у т.ч. ПДВ – 2500,00 грн.).

Згідно з умовами договору факторингу фактор “Бета” має право повернути клієнту “Дельта” неоплачені боржником боргові вимоги та вимагати від клієнта повернення коштів, які були вже отримані клієнтом. Підприємство “Альфа” повністю розрахувалося з фактором.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 28. Підприємство “Декта” відвантажило товар підприємству “АСТРА” згідно з договором купівлі продажу на суму 50000,00 грн. (у т.ч. ПДВ). У підприємства “АСТРА” виникла заборгованість перед підприємством “Декта” у сумі 50000,00 грн. Підприємство “Декта” уклало договір факторингу з підприємством “Бета” (фактор) щодо уступки права грошової вимоги до підприємства “АСТРА”. Згідно з умовами договору факторингу підприємство “Бета” перераховує підприємству “Декта” всю суму заборгованості в розмірі 50000,00 грн. ще до того, як із фактором розраховується боржник за своїм зобов’язаннями.

Після отримання всіх коштів від підприємства “Бета” підприємство “Декта” виплачує винагороду підприємству “Бета” у сумі 15000,00 грн. (у т.ч. ПДВ).

Згідно з умовами договору факторингу фактор “Бета” має право повернути клієнту “Декта” неоплачені боржником боргові вимоги та вимагати від клієнта повернення коштів, які були вже отримані клієнтом. Підприємство “АСТРА” повністю розрахувалося з фактором.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 29. Підприємство “Дельта” відвантажило товар підприємству “Альфа” згідно з договором купівлі продажу на суму 250000,00 грн. (у т.ч. ПДВ). У підприємства “Альфа” виникла заборгованість перед підприємством “Дельта” у сумі 250000,00 грн. Підприємство “Дельта” уклало договір факторингу з підприємством “Бета” (фактор) щодо уступки права грошової вимоги до підприємства “Альфа”. Згідно з умовами договору

факторингу підприємство “Бета” перераховує підприємству “Дельта” всю суму заборгованості в розмірі 250000,00 грн. ще до того, як із фактором розраховується боржник за своїм зобов’язаннями.

Після отримання всіх коштів від підприємства “Бета” підприємство “Дельта” виплачує винагороду підприємству “Бета” у сумі 25000,00 грн. (у т.ч. ПДВ).

Згідно з умовами договору факторингу фактор “Бета” має право повернути клієнту “Дельта” неоплачені боржником боргові вимоги та вимагати від клієнта повернення коштів, які були вже отримані клієнтом. Підприємство “Альфа” повністю розрахувалося з фактором.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 30. За договором факторингу клієнт ТзОВ “Золота амформа” передає факторові ТзОВ “Маска” право грошової вимоги до боржника ТзОВ “Карат” за раніше відвантажені товари на суму 1000,00 грн. (у т.ч. ПДВ), фінансування надається у розмірі 70 % від суми боргу, решта за вирахуванням нарахованих відсотків перераховується клієнту після погашення боржником зобов’язань. За умовами договору клієнт несе відповідальність за погашення зобов’язання боржником.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 31. За договором факторингу клієнт ТзОВ “Золота гама” передає факторові ТзОВ “Граніт” право грошової вимоги до боржника ТзОВ “Гранат” за раніше відвантажені товари на суму 2000,00 грн. (у т.ч. ПДВ), фінансування надається у розмірі 30 % від суми боргу, решта за вирахуванням нарахованих відсотків перераховується клієнту після погашення боржником зобов’язань. За умовами договору клієнт несе відповідальність за погашення зобов’язання боржником.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 32. За договором факторингу клієнт ТзОВ “Тигріс” передає факторові ТзОВ “Маскарад” право грошової вимоги до боржника ТзОВ “Мірошка” за раніше відвантажені товари на суму 12000,00 грн. (у т.ч. ПДВ), фінансування надається у розмірі 50 % від суми боргу, решта за вирахуванням нарахованих відсотків перераховується клієнту після погашення боржником зобов’язань. За умовами договору клієнт несе відповідальність за погашення зобов’язання боржником.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 33. За договором факторингу фактор ТзОВ “Золота амформа” надає клієнту фінансування у розмірі 500,00 грн., а клієнт для забезпечення виконання зобов’язань передає право грошової вимоги на суму 500,00 грн. Відсотки за фінансуванням клієнт сплачує окремо.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 34. За договором факторингу фактор ТзОВ “Золотий глобус” надає клієнту фінансування у розмірі 1000,00 грн., а клієнт для забезпечення виконання зобов’язань передає право грошової вимоги на суму 1000,00 грн. Відсотки за фінансуванням клієнт сплачує окремо.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 35. За договором факторингу фактор ТзОВ “Фаворит” надає клієнту фінансування у розмірі 700,00 грн., а клієнт для забезпечення виконання зобов’язань передає право грошової вимоги на суму 700,00 грн. Відсотки за фінансуванням клієнт сплачує окремо.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 36. Підприємство “Дельта” відвантажило товар підприємству “Альфа” згідно з договором купівлі продажу на суму 600000,00 грн. (у т.ч. ПДВ – 100000,00 грн.). У підприємства “Альфа” виникла заборгованість перед підприємством “Дельта” у сумі 600000,00 грн. Підприємство “Дельта” уклало договір факторингу з підприємством “Бета” (фактор) щодо уступки права грошової вимоги до підприємства “Альфа”. Вартість грошової винагороди фактору: а) 60000,00 грн. в т.ч. ПДВ, б) в 2-й ситуації фактор не нараховує ПДВ, тому його валовий прибуток становить 50,0 тис. грн. (різниця між повною та покупною вартостями відступленої вимоги, тобто $600,0 - 550,0 = 50,0$).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 37. Підприємство “Бриз” відвантажило товар підприємству “Трик” згідно з договором купівлі продажу на суму 500000,00 грн. (у т.ч. ПДВ). У підприємства “Арфа” виникла заборгованість перед підприємством “Бриз” у сумі 500000,00 грн. Підприємство “Бриз” уклало договір факторингу з підприємством “Бета” (фактор) щодо уступки права грошової вимоги до підприємства “Трик”. Вартість грошової винагороди фактору: а) 50000,00 грн. в т.ч. ПДВ, б) в 2-й ситуації фактор не нараховує ПДВ, тому його валовий прибуток становить 40,0 тис. грн. (різниця між повною та покупною вартостями відступленої вимоги, тобто $500,0 - 460,0 = 40,0$).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 38. Підприємство “Грот” відвантажило товар підприємству “Альф” згідно з договором купівлі продажу на суму 40000,00 грн. (у т.ч. ПДВ). У підприємства “Альф” виникла заборгованість перед підприємством “Грот” у сумі 40000,00 грн. Підприємство “Грот” уклало договір факторингу з підприємством “Кипарис” (фактор) щодо уступки права грошової вимоги до підприємства “Альф”. Вартість грошової винагороди фактору: а) 60000,00 грн. в т.ч. ПДВ, б) в 2-й ситуації фактор не нараховує ПДВ, тому його валовий

прибуток становить 30,0 тис. грн. (різниця між повною та покупною вартостями відступленої вимоги, тобто $40,0 - 10,0 = 30,0$).

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік операцій векселів виданих

Задача 39. ТОВ “Світ” відвантажено товар ТОВ “Глобус” на суму 24000,00 грн. ТОВ “Онiкс” відвантажило товар ТОВ “Світ” на суму 30000,00 грн. ТОВ “Глобус” відвантажено товар ТОВ “Онiкс” на суму 24000,00 грн. В оплату за товар ТОВ “Глобус” передає ТОВ “Світ” простий вексель на суму 24000,00 грн. ТОВ “Світ” передає ТОВ “Онiкс” цей вексель на суму 24000,00 у погашення свого боргу. ТОВ “Онiкс” передає ТОВ “Глобус” цей самий вексель на суму 24000,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 40. ТОВ “Світанок” відвантажено товар ТОВ “Глобал” на суму 29000,00 грн. ТОВ “Сапфiр” відвантажило товар ТОВ “Світанок” на суму 30000,00 грн. ТОВ “Глобал” відвантажено товар ТОВ “Сапфiр” на суму 29000,00 грн. В оплату за товар ТОВ “Глобал” передає ТОВ “Світанок” простий вексель на суму 29000,00 грн. ТОВ “Світанок” передає ТОВ “Сапфiр” цей вексель на суму 29000,00 у погашення свого боргу. ТОВ “Сапфiр” передає ТОВ “Глобал” цей самий вексель на суму 29000,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 41. ТОВ “Свема” відвантажено товар ТОВ “Кодак” на суму 44000,00 грн. ТОВ “Фуджі” відвантажило товар ТОВ “Свема” на суму 30000,00 грн. ТОВ “Кодак” відвантажено товар ТОВ “Фуджі” на суму 30000,00 грн. В оплату за товар ТОВ “Кодак” передає ТОВ “Свема” простий вексель на суму 30000,00 грн. ТОВ “Свема” передає ТОВ “Фуджі” цей вексель на суму 30000,00 у погашення свого боргу. ТОВ “Фуджі” передає ТОВ “Кодак” цей самий вексель на суму 30000,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 42. У розрахунок за відвантажений товар вартістю 6000,00 грн. у т.ч. ПДВ – 1000,00 грн. підприємство-продавець ТзОВ “Неаполь” від покупця отримав вексель. Через нестачу оборотних коштів у подальшому такий вексель було вирішено продати третій особі (іншому підприємству) через посередника (торговця цінними паперами); винагорода посереднику – 500,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 43. У розрахунок за відвантажений товар вартістю 16000,00 грн. у т.ч. ПДВ. Підприємство-продавець ТзОВ “Олена” від покупця отримав вексель. Через нестачу оборотних коштів у подальшому такий вексель було вирішено продати третій особі (іншому підприємству) через посередника (торговця цінними паперами); винагорода посереднику – 1100,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 44. У розрахунок за відвантажений товар вартістю 12000,00 грн. у т.ч. ПДВ. Підприємство-продавець ТЗОВ “Італійська піцца” від покупця отримав вексель. Через нестачу оборотних коштів у подальшому такий вексель було вирішено продати третій особі (іншому підприємству) через посередника (торговця цінними паперами); винагорода посереднику – 200,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 45. Підприємство “БелВест” відвантажило покупцю товар вартістю 12000,00 грн. (у т.ч. ПДВ – 2000,00 грн.), за який покупець розрахувався векселем номіналом 12000,00 грн. Згодом за домовленістю сторін виданий вексель було викуплено покупцем-векселедавцем з дисконтом 2000,00 грн., тобто за 10000,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 46. Підприємство “Жар піцца” відвантажило покупцю товар вартістю 16000,00 грн. (у т.ч. ПДВ), за який покупець розрахувався векселем номіналом 16000,00 грн. Згодом за домовленістю сторін виданий вексель було викуплено покупцем-векселедавцем з дисконтом 1000,00 грн., тобто за 15000,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 47. Підприємство “Скло та фарфор” відвантажило покупцю товар вартістю 32000,00 грн. (у т.ч. ПДВ), за який покупець розрахувався векселем номіналом 32000,00 грн. Згодом за домовленістю сторін виданий вексель було викуплено покупцем-векселедавцем з дисконтом 3000,00 грн., тобто за 29000,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Цінний папір, який засвідчує внесок до статутного капіталу акціонерного товариства, дає право на одержання доходу у вигляді дивідендів, а також на участь в управлінні підприємством:

- а) облігація;
- б) опціон;
- в) акція;
- г) вексель

2. Згода оплатити вексель називається:

- а) аваль;
- б) акцепт;
- в) авізо;
- г) індосамент

3. Цінний папір, який є з одного боку фінансовою інвестицією, а з іншого борговим зобов'язанням:

- а) акція;
- б) інвестиційний сертифікат;
- в) своп;
- г) вексель

4. Особа, якій здійснюється сплата коштів по переказному векселю, називається:

- а) аваліст;
- б) трасант;
- в) трасат;
- г) ремітент

5. Вид цінних паперів на пред'явника, що засвідчують внесення їх власником грошових коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу:

- а) казначейські зобов'язання;
- б) векселі;
- в) інвестиційний сертифікат;
- г) облігації

6. Особа, яка є платником по переказному векселю, називається:

- а) аваліст;
- б) трасант;
- в) трасат;
- г) ремітент

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які об'єкти відносять до фінансових інвестицій?
2. Що таке вексель?
3. Які існують види векселів?
4. Як відображаються в обліку поточні фінансові інвестиції?
5. Як відображаються в обліку короткострокові векселі одержані?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік. Конспект лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 320 с.

2. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.

3. Фінансовий облік: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Сук Л.К., Сук П.Л. – К., 2010. – 629 с., тв. пал. (ст. 10 пр.).
4. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Леня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.
5. Верига Ю.А. Фінансовий облік I: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.
6. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] : теорія та практика : навч. практич. посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла . – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 536 с.

ТЕМА 14. ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Кредитні взаємовідносини регламентуються на підставі кредитних договорів, що укладається між кредитором і позичальником тільки в письмовій формі, які визначають взаємні зобов'язання та відповідальність сторін і не можуть змінюватися в односторонньому порядку без згоди обох сторін.

Кредитний договір повинен містити наступні положення: визначення сторін угоди та основні зобов'язання цих сторін, тобто зобов'язання банку надавати грошові кошти в розпорядження позичальника, і зобов'язання позичальника повернути суму з відсотками; сума позики; графік повернення позики; розмір відсоткової ставки і обставини, за яких вона може бути змінена; сума комісійних по виданій позиці; належні банку виплати у зв'язку з використанням кредиту і забезпечення цього кредиту заставою; умови використання кредиту позичальником; строк погашення позики; зобов'язання позичальника надавати банку інформацію та документи про його фінансовий стан.

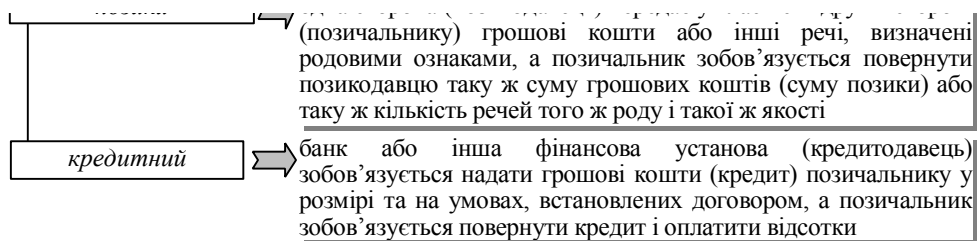


Рис. 1. Відмінність між договором позики, кредитним договором та договором позички

У кредитному договорі банк бере на себе зобов'язання надати в розпорядження позичальника на певний період деяку суму грошей, а позичальник, в свою чергу, бере на себе зобов'язання:

використовувати позичені кошти на умовах і в цілях, визначених договором;

платити всі збори у зв'язку з одержаним кредитом;

повернути основну суму боргу і відсотки в обумовлений період часу.

Відображення отримання та погашення довгострокових кредитів в обліку документально оформлюється виписками банку, ВКО, платіжними дорученнями, розрахунками та довідками бухгалтерії тощо.

Облік розрахунків за довгостроковими кредитами банків та іншими залученими позиковими коштами в інших осіб, які не є поточними зобов'язаннями, ведеться на рахунку 50 “Довгострокові позики”.

Детально сутність і призначення облігацій висвітлено в лекції 4. Зупинимося на обліку довгострокових зобов'язань за облігаціями.

Облігація – цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу у передбачений в ньому термін, з виплатою доходу у вигляді плаваючого чи фіксованого відсотку, якщо інше не передбачено умовами випуску.

Облігації можуть продаватися:

за номіналом (у випадку рівності оголошеної та ринкової ставок облігації);

з премією (якщо оголошена ставка нижче ринкової);

з дисконтом (якщо оголошена ставка більша за ринкову).

Премія по випущених облігаціях – сума, на яку ринкова ціна облігації перевищує її номінальну вартість. Премія, отримана при реалізації облігацій, підлягає амортизації. Амортизація премії – рівномірний розподіл суми премії по періодах платежів.

Дисконт на облігації – метод приведення номінальної вартості облігації до ринкової. Наприклад, облігацію вартістю 1000 грн. продано на фінансовому ринку за 900 грн., з дисконтом 10 % – премія.

Для обліку розрахунків з іншими особами за випущеними та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше дванадцяти місяців з дати балансу призначено рахунок 52 “Довгострокові зобов'язання за облігаціями”.

Види оренди та умови договорів оренди розглянуто в лекції 2. Зупинимося на обліку довгострокових зобов'язань з оренди.

Первинними документами з обліку довгострокових зобов'язань з оренди є розрахунки та довідки бухгалтерії, платіжні доручення, виписки банку, акти приймання-передачі основних засобів, ВКО тощо.

Для узагальнення інформації про стан розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди, призначено рахунок 53 “Довгострокові зобов'язання з оренди”.

Для узагальнення інформації про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями, заборгованість за якими не є поточним зобов'язанням та облік яких не відображається на вищезгаданих рахунках класу 5 “Довгострокові зобов'язання”, призначено рахунок 55 “Інші довгострокові зобов'язання”

Під поняттям “забезпечення” відповідно до П(С)БО 11 “Зобов'язання” слід розуміти зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Забезпечення створюється при виникненні внаслідок минулих подій зобов'язання, погашення якого ймовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють в собі економічні вигоди, та його оцінка може бути розрахунково визначена.

Забезпечення створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

Відповідно до П(С)БО 26 “Виплати працівникам” інші довгострокові виплати працівникам визнаються зобов'язанням через створення на дату балансу забезпечення в сумі теперішньої вартості цього зобов'язання на дату балансу за вирахуванням справедливої вартості на дату балансу активів програми, якими буде погашене це зобов'язання.

Відповідно до галузевих методологічних рекомендацій з планування, калькулювання й обліку собівартості продукції (робіт, послуг) підприємства окремих галузей економіки можуть також створити й інші додаткові резерви на:

- виплату у будівництві премій за введення об'єктів в експлуатацію;
- покриття майбутніх витрат з ремонту предметів прокату;
- покриття виробничих витрат з підготовчих робіт у зв'язку з сезонним характером виробництва;
- будівництво тимчасових (нетитульних) споруд;
- списання товарів в розмірах норм природного убутку;
- гарантійний ремонт реалізованої продукції (робіт, послуг);
- покриття передбачених витрат, пов'язаних із скороченням виробництва, консервацією виробничих потужностей і виплатою вихідних доплат звільненим працівникам;
- покриття витрат, пов'язаних із консервацією й утриманням машин і механізмів сезонного використання;

покриття витрат із перебазування підрозділів підприємства, а також машин і механізмів.

Забороняється створювати забезпечення для покриття майбутніх збитків від діяльності підприємства.

Суми створених забезпечень визнаються витратами. Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу.

Як правило, забезпечення, зобов'язання за якими передбачено погашати грошовими коштами, відображаються за сумою зобов'язання. Якщо забезпечення передбачено погашати шляхом передачі виробничих запасів, то сума забезпечення визначається в оцінці таких запасів згідно з обліковою політикою підприємства. Суми створених забезпечень можуть використовуватися лише для погашення тих витрат, для яких вони були створені, тобто забезпечення має чітко цільовий характер.

Забезпечення необхідно відрізнити від непередбачених зобов'язань. Крім того, їх можуть ототожнювати з резервами та резервами невизначених зобов'язань.

“Забезпечення” – нове для українського обліку поняття, що за своїм визначенням витіснило поняття “резерв”. Раніше термін “забезпечення” у значенні, яке йому надають зараз, не використовувався: до реформування обліку цим словом позначалася наявність цінностей в забезпечення кредиту, а поняття “забезпечення зобов'язань” охоплювало заставу, неустойку, гарантію, завдаток, поруку тощо. За нестабільних економічних умов забезпечення виконання зобов'язань є дуже важливим і необхідним. Разом з тим, очевидним є змішування двох підходів до забезпечень. Не слід плутати забезпечення зобов'язань як об'єкт обліку і забезпечення виконання зобов'язань, характеристику яких закріплено чинним Цивільним кодексом України (глава 49 “Забезпечення виконання зобов'язань”).

Отже, як економічна категорія, забезпечення означають створення резервних і страхових фондів для гарантування погашення заборгованості.

Забезпечення наступних витрат і платежів нараховується у звітному періоді, а використовується у майбутніх періодах. Крім гарантії для кредиторів рівномірне нарахування забезпечень дозволяє включати їх рівномірно до собівартості продукції та відносити на фінансові результати.

Формування забезпечень у бухгалтерському обліку може здійснюватися лише на основі:

1) законодавчих і нормативних документів, які регламентують порядок, обсяги та перелік можливих до формування резервів;

2) внутрішніх розпорядчих документів (Положення про облікову політику, інші організаційно-розпорядчі документи).

Рішення про формування певного виду забезпечення повинно прийматися з урахуванням галузевої специфіки, майнового та фінансового стану, маркетингової політики, стратегічних напрямів діяльності, чисельності працівників та інших факторів.

У Положенні про облікову політику в частині відображення в бухгалтерському обліку формування та використання забезпечень майбутніх витрат і платежів необхідно передбачити:

види забезпечень майбутніх витрат і платежів, а також фондів, які формуються і використовуються на підприємстві, джерела їх формування, обсяг, напрями використання, документування;

порядок проведення інвентаризації забезпечень майбутніх витрат і платежів, а також фондів.

Правильність утворення і погашення сум забезпечень перевіряється за даними кошторисів, розрахунків і за необхідності в кінці року коригується.

Залишок забезпечення переглядається на кожну дату балансу та, у разі необхідності, коригується (збільшується або зменшується). У випадку відсутності ймовірності вибуття активів для погашення майбутніх зобов'язань сума такого забезпечення підлягає сторнуванню.

Узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів та їх включення до витрат поточного періоду, ведеться на рахунку 47 “Забезпечення майбутніх витрат і платежів”.

Резерв на майбутню оплату відпусток працівників визначається, виходячи з суми витрат на оплату праці, які беруться до уваги при розрахунку сум відпускних і відрахувань від них до фондів соціального страхування.

Облік коштів для реалізації програми пенсійного забезпечення ведеться на субрахунку 472 “Додаткове пенсійне забезпечення”.

Додаткове пенсійне забезпечення — рахунок бухгалтерського обліку резервів на додаткове (недержавне) пенсійне забезпечення працівників, що створюються за рахунок власних коштів підприємства (або за рахунок заробітної плати найманих працівників на підставі заяв від їх імені).

На субрахунку 474 “Забезпечення інших витрат і платежів” ведеться облік забезпечення інших наступних витрат, що не знайшли відображення на інших субрахунках рахунку 47 “Забезпечення майбутніх витрат і платежів”.

Виходячи зі змісту пункту 13 П(С)БО 11 “Зобов'язання” рахунок 474 призначено для обліку забезпечень на “реструктуризацію” та “виконання зобов'язань за обтяжливими контрактами тощо”.

Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію створюється у випадку наявності затвердженого керівництвом підприємства плану реструктуризації з конкретними заходами, термінами їх виконання та сумою витрат, які будуть понесені, та після початку реалізації цього плану.

Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання на дату балансу.

Забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію визначається за сумою прямих витрат, які не пов'язані з діяльністю підприємства, що триває.

Обтяжливий контракт – контракт, витрати (яких не можна уникнути) на виконання якого перевищують очікувані економічні вигоди від цього контракту.

На субрахунку 475 “Забезпечення призового фонду (резерв виплат)” ведеться облік забезпечення призового фонду (резерв виплат).

На субрахунку 476 “Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї” ведеться облік резервів на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї.

На субрахунку 477 “Забезпечення матеріального заохочення” ведеться облік забезпечень матеріального заохочення працівників. Створення забезпечення на матеріальне заохочення працівників здійснюється за дебетом рахунків обліку витрат операційної діяльності і кредитом субрахунку 477 “Забезпечення матеріального заохочення”.

На субрахунку 478 “Забезпечення відновлення земельних ділянок” ведеться облік створення за обґрунтованим розрахунком забезпечення на демонтаж, переміщення об'єкта основних засобів та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель), за дебетом субрахунку відображається використання створеного забезпечення на здійснювані роботи з демонтажу, переміщення об'єкта основних засобів, рекультивації порушених земель.

Отримане цільове фінансування визнається доходом протягом тих періодів, у яких були понесені витрати, пов'язані з виконанням умов цільового фінансування. Тобто, якщо підприємству надходять цільові кошти, то це не означає, що такі кошти відразу ж будуть віднесені до рахунків доходів. При застосуванні такого принципу бухгалтерського обліку, як принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, залучені кошти будуть визнані доходом у тому періоді, в якому здійснені витрати, пов'язані з цим цільовим фінансуванням.

До цільового фінансування та цільових надходжень відносять кошти, що отримуються підприємством на суворо визначені цілі: утримання дитячих

установ, підготовку кадрів, науково-дослідні роботи тощо. Таке фінансування здійснюється за рахунок асигнувань з бюджету; внесків батьків; плати за навчання; прибутку, що залишається в розпорядженні; коштів, отриманих від інших підприємств тощо.

Фонди цільового фінансування та цільових надходжень формуються за рахунок лише зовнішніх цільових надходжень. Кошти цільового фінансування і цільових надходжень витрачаються у суворій відповідності до встановлених кошторисів. Забороняється використання цільових коштів не за призначенням та спрямування інших коштів на потреби, фінансування яких повинно здійснюватись тільки за рахунок цільових джерел.

У випадку нецільового використання таких коштів певні особи несуть відповідальність з усіма наслідками, що випливають, і в такому разі кошти підлягають поверненню тим, хто їх вносив.

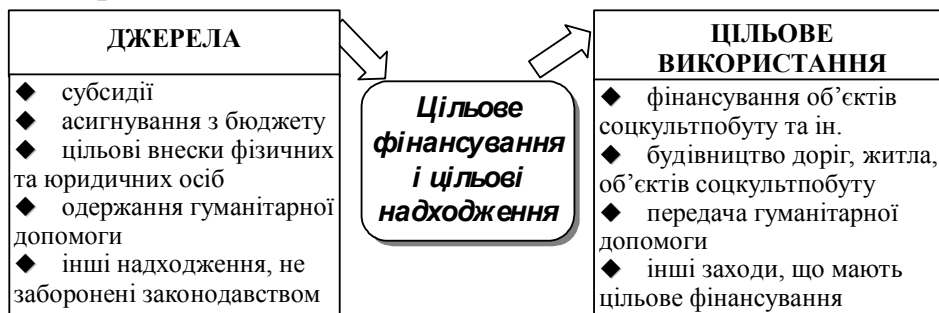


Рис. 2. Джерела та напрями використання коштів цільового фінансування і цільових надходжень

Для узагальнення інформації про наявність та рух коштів, отриманих для здійснення заходів цільового призначення (в тому числі про отриману гуманітарну допомогу) призначено рахунок 48 “Цільове фінансування і цільові надходження”. Суми отриманого цільового фінансування є частиною доходу підприємства, тому рахунок 48 “Цільове фінансування і цільові надходження” кореспондує за дебетом з кредитом відповідних рахунків класу 7 “Доходи і результати діяльності”.

Кошти, отримані на цільове фінансування, визнаються доходом протягом періоду корисного використання об'єктів інвестування пропорційно до суми нарахованої амортизації цих об'єктів. Тобто у разі фінансування капітальних вкладень сальдо за рахунком 48 “Цільове фінансування і цільові надходження” підлягає списанню у кредит рахунку 69 “Доходи майбутніх періодів” і вже з цього рахунку поступово буде списуватися на доходи відповідного звітного періоду одночасно з нарахуванням амортизації об'єкта капітальних вкладень.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

2.1. Облік довгострокових позик.

2.2. Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями.

2.3. Облік довгострокових зобов'язань з оренди.

2.4. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів.

2.5. Облік цільового фінансування.

3. Термінологічний словник основних понять

Кредит – економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позики у грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотку.

Премія по випущених облігаціях – сума, на яку ринкова ціна облігації перевищує її номінальну вартість. Премія, отримана при реалізації облігацій, підлягає амортизації. *Амортизація премії* – рівномірний розподіл суми премії по періодах платежів.

Дисконт на облігації – метод приведення номінальної вартості облігації до ринкової. Наприклад, облігацію вартістю 1000 грн. продано на фінансовому ринку за 900 грн., з дисконтом 10 % – премія.

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Облік позикового капіталу. Збірник задач з прикладами розв'язку / Л.В. Чижевська, І.В. Орлов, О.О. Зеленіна. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 96 с.

4.2. Тематичні завдання:

Задача 1.1. ТзОВ “Еверест” отримало довгостроковий кредит на умовах щоквартальної сплати відсотків у банку 02.02.2009 р. на фінансування будівництва приміщення під офіс у сумі 150 тис. грн. терміном на два роки під 30 % річних. Основна сума боргу погашається одноразово 01.02.2011 р. у повній сумі. Відсотки, нараховані банком, сплачуються першого числа кожного кварталу. За один календарний день сума відсотків становитиме 123,29 грн. $(150000 * 30 / 100 / 365)$.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 1.2. ВАТ “Молочноконсервний комбінат” отримало довгостроковий кредит на умовах щоквартальної сплати відсотків у банку 03.01.2010 р. на фінансування будівництва приміщення під офіс у сумі 200 тис. грн. терміном на два роки під 35 % річних. Основна сума боргу погашається одноразово 02.02.2012 р. у повній сумі. Відсотки, нараховані банком, сплачуються 2 числа кожного кварталу.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 1.3. ТзОВ “ТурСвіт” отримало довгостроковий кредит на умовах щоквартальної сплати відсотків у банку 12.02.2009 р. на фінансування будівництва готелю у сумі 300 тис. грн. терміном на чотири роки під 32 % річних. Основна сума боргу погашається одноразово 11.02.2013 р. у повній сумі. Відсотки, нараховані банком, сплачуються 10 числа кожного кварталу.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 2.1. ТзОВ “Еверест” отримало кредит у банку 03.01.2009 р. на фінансування будівництва приміщення під офіс у сумі 100 тис. грн. терміном на два роки під 40 % річних. Основна сума боргу погашається щорічно нерівними частинами, а саме: 40 % та 60 %. Відсотки нараховуються щокварталу на недопогашену суму боргу щодо основної суми кредиту. Кредитним договором також передбачено нарахування пені у разі прострочення платежів у розмірі 0,03 % за кожен день прострочення. Нараховані банком проценти за кредит, які підлягають сплаті, наведено у табл. Підприємство прострочило сплату суми кредиту та відсотків за нього у 2011 р. на 28 календарних днів.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 2.2. ТзОВ “Ельбрус” отримало кредит у банку 04.04.2009р. на фінансування будівництва приміщення під офіс у сумі 100 тис. грн. терміном на два роки під 45 % річних. Основна сума боргу погашається щорічно нерівними частинами, а саме: 30 % та 70 %. Відсотки нараховуються щокварталу на недопогашену суму боргу щодо основної суми кредиту. Кредитним договором також передбачено нарахування пені у разі прострочення платежів у розмірі 0,01 % за кожен день прострочення. Підприємство прострочило сплату суми кредиту та відсотків за нього у 2011 р. на 8 календарних днів.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 2.3. ТзОВ “Говерла” отримало кредит у банку 03.01.2009 р. на фінансування будівництва приміщення під офіс у сумі 200 тис. грн. терміном на два роки під 40 % річних. Основна сума боргу погашається щорічно нерівними частинами, а саме: 80 % та 20 %. Відсотки нараховуються щокварталу на недопогашену суму боргу щодо основної суми кредиту. Кредитним договором також передбачено нарахування пені у разі прострочення платежів у розмірі 0,02 % за кожен день прострочення. Підприємство прострочило сплату суми кредиту та відсотків за нього у 2011 р. на 17 календарних днів.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 5.1. Підприємству “АгроМаш” 01.01 ц.р. за договором іпотечного кредитування строком на 2 роки надано іпотечний кредит у сумі 240000 грн. Основна сума кредиту погашається щомісячно рівними частинами. Договором передбачена можливість дострокового погашення основної суми кредиту. На залишок заборгованості щомісячно нараховуються відсотки у розмірі 10 % річних. Предметом іпотеки є приміщення складу вартістю 300000 грн. Витрати за оформлення реєстрації несе банк. Станом на 01.06. ц.р. підприємство прострочило погашення основної суми кредиту в розмірі 20000 грн. та нарахованих відсотків у сумі 4000 грн. за два місяці. Підприємство повідомило про неможливість погашення основної суми кредиту та заборгованості за

відсотками. Банк уклав договір, згідно з яким у рахунок погашення заборгованості в сумі 288000 грн. (заборгованість за основною сумою 220000 грн. відсотки 48000 грн.). Банку переходить право власності на приміщення складу. Балансова вартість предмета іпотеки у підприємства становила 440000 грн. (первісна вартість 520000 грн. знос 80000 грн.).

Вартість узгоджена сторонами становила 300000 грн. в т.ч. ПДВ. У податковому обліку підприємства приміщення складу відображалось як об'єкт основних фондів 1 групи за балансовою вартістю 440000 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 5.2. Підприємству “Люцина” 01.04 ц.р. за договором іпотечного кредитування строком на 2 роки надано іпотечний кредит у сумі 250000 грн. Основна сума кредиту погашається щомісячно рівними частинами. Договором передбачена можливість дострокового погашення основної суми кредиту. На залишок заборгованості щомісячно нараховуються відсотки у розмірі 15 % річних. Предметом іпотеки є приміщення складу вартістю 200000 грн. Витрати за оформлення реєстрації несе банк. Станом на 01.06. ц.р. підприємство прострочило погашення основної суми кредиту та нарахованих відсотків за два місяці. Підприємство повідомило про неможливість погашення основної суми кредиту та заборгованості за відсотками. Банк уклав договір, згідно з яким у рахунок погашення заборгованості банку переходить право власності на приміщення складу. Балансова вартість предмета іпотеки у підприємства становила 440000 грн. (первісна вартість 520000 грн. знос 80000 грн.).

Вартість узгоджена сторонами становила 200000 грн. в т.ч. ПДВ. У податковому обліку підприємства приміщення складу відображалось як об'єкт основних фондів 1 групи за балансовою вартістю 440000 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 5.3. Підприємству “Сталкер” 01.08 ц.р. за договором іпотечного кредитування строком на 3 роки надано іпотечний кредит у сумі 270000 грн. Основна сума кредиту погашається щомісячно рівними частинами. Договором передбачена можливість дострокового погашення основної суми кредиту. На залишок заборгованості щомісячно нараховуються відсотки у розмірі 12 % річних. Предметом іпотеки є приміщення складу вартістю 400000 грн. Витрати за оформлення реєстрації несе банк. Станом на 01.10. ц.р. підприємство прострочило погашення основної суми кредиту та нарахованих відсотків за два місяці. Підприємство повідомило про неможливість погашення основної суми кредиту та заборгованості за відсотками. Банк уклав договір, згідно з яким у рахунок погашення заборгованості (заборгованість за основною сумою та відсотках) Банку переходить право власності на приміщення складу. Балансова вартість предмета іпотеки у підприємства становила 450000 грн. (первісна вартість 520000 грн. знос 70000 грн.).

Вартість узгоджена сторонами становила 400000 грн. в т.ч. ПДВ. У податковому обліку підприємства приміщення складу відображалось як об'єкт основних фондів 1 групи за балансовою вартістю 450000 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік зобов'язань підприємства за облігаціями

Задача 23.1. ТзОВ “ФОК” для залучення позикового капіталу випустило облігації номіналом 100 грн. в кількості 1000 штук з терміном погашення три роки. Відсотки за випущеними облігаціями нараховуються й виплачуються в розмірі 10 % річних після закінчення звітного періоду (року). Облігації продані за ціною 105 грн. за штуку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 23.2. ТзОВ “Альбатрос” для залучення позикового капіталу випустило облігації номіналом 110 грн. в кількості 1000 штук з терміном погашення три роки. Відсотки за випущеними облігаціями нараховуються й виплачуються в розмірі 9 % річних після закінчення звітного періоду (року). Облігації продані за ціною 115 грн. за штуку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 23.3. ТзОВ “Еко” для залучення позикового капіталу випустило облігації номіналом 100 грн. в кількості 120 штук з терміном погашення три роки. Відсотки за випущеними облігаціями нараховуються й виплачуються в розмірі 10 % річних після закінчення звітного періоду (року). Облігації продані за ціною 98 грн. за штуку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 24.1. ТзОВ “Автопарк” для залучення позикового капіталу випустило облігації з дисконтом номіналом 100 грн. в кількості 1000 штук з терміном погашення три роки. Відсотки за випущеними облігаціями нараховуються і виплачуються в розмірі 10 % річних після закінчення звітного періоду (року). Облігації продані за ціною 95 грн. за штуку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 24.2. ТзОВ “Автосервіс” для залучення позикового капіталу випустило облігації з дисконтом номіналом 109 грн. в кількості 590 штук з терміном погашення два роки. Відсотки за випущеними облігаціями нараховуються і виплачуються в розмірі 10 % річних після закінчення звітного періоду (року). Облігації продані за ціною 95 грн. за штуку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 24.3. ТзОВ “Автопарк” для залучення позикового капіталу випустило облігації з дисконтом номіналом 100 грн. в кількості 10000 штук з терміном погашення три роки. Відсотки за випущеними облігаціями

нараховуються і виплачуються в розмірі 12 % річних після закінчення звітного періоду (року). Облігації продані за ціною 110 грн. за штуку.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 25.1. Підприємство-емітент “КРОТ” розмістив купонні облігації номінальною вартістю 20000 грн. терміном обігу 4 роки. Держателям ці облігації були продані, й загальна сума виручки становила 19200 грн. (сума дисконту - 800 грн.). Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена в розмірі 10 % річних зі щорічною виплатою.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 25.2. Підприємство-емітент “Едельвейс” розмістив купонні облігації номінальною вартістю 10000 грн. терміном обігу 3 роки. Держателям ці облігації були продані, й загальна сума виручки становила 9000 грн. (сума дисконту - 1000 грн.). Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена в розмірі 9 % річних зі щорічною виплатою.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 25.3. Підприємство-емітент “КРОК” розмістило купонні облігації номінальною вартістю 30000 грн. терміном обігу 5 років. Держателям ці облігації були продані, й загальна сума виручки становила 29200 грн. (сума дисконту - 800 грн.). Фіксована ставка відсотка за облігаціями встановлена в розмірі 12 % річних зі щорічною виплатою.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 26.1. Підприємство-емітент “Електросталь” розмістив купонні облігації номінальною вартістю 20000 грн. терміном на чотири роки. Виручка від продажу облігацій становила 20800 грн. (у т.ч. премія 800 грн.). Фіксована ставка відсотка встановлена в розмірі 10 % річних. Зі щорічною виплатою.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 26.2. Підприємство-емітент “Електровимір” розмістив купонні облігації номінальною вартістю 10000 грн. терміном на два роки. Виручка від продажу облігацій становила 10800 грн. (у т.ч. премія 800 грн.). Фіксована ставка відсотка встановлена в розмірі 11 % річних. Зі щорічною виплатою.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 26.3. Підприємство-емітент “БуміРанг” розмістив купонні облігації номінальною вартістю 5000 грн. терміном на один рік. Виручка від продажу облігацій становила 10000 грн. (у т.ч. премія 5000 грн.). Фіксована ставка відсотка встановлена в розмірі 12 % річних. Зі щорічною виплатою.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 27.1. Підприємство “Фарби України” у жовтні 2009 р. розмістило облігації номінальною вартістю 500000,00 грн. на суму 550000,00 грн. витрати,

пов'язані з випуском та розміщенням облігацій, становили 5000,00 грн. Згідно з умовами випуску проценти нараховуються і виплачуються наприкінці кожного кварталу з розрахунку 24 % річних від номінальної вартості. Термін погашення облігацій – 30 вересня 2010 р.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 27.2. Підприємство “Ліки України” у січні 2010 р. розмістило облігації номінальною вартістю 150000,00 грн. на суму 500000,00 грн. витрати, пов'язані з випуском та розміщенням облігацій, становили 5000,00 грн. Згідно з умовами випуску проценти нараховуються і виплачуються наприкінці кожного кварталу з розрахунку 24 % річних від номінальної вартості. Термін погашення облігацій – 31 грудня 2011 р.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 27.3. Підприємство “Поліграфія” у липні 2010 р. розмістило облігації номінальною вартістю 200000,00 грн. на суму 400000,00 грн. витрати, пов'язані з випуском та розміщенням облігацій, становили 7000,00 грн. Згідно з умовами випуску проценти нараховуються і виплачуються на початку кожного кварталу з розрахунку 24 % річних від номінальної вартості. Термін погашення облігацій – 30 вересня 2012 р.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік зобов'язань підприємства з оренди

Задача 28.1. Підприємство–орендодавець “Жуковський і Ко” придбало виробниче обладнання первісною вартістю 200000,00 грн. без ПДВ для подальшої передачі у фінансовий лізинг. А за договором фінансового лізингу передало виробниче обладнання на таких умовах: термін дії договору лізингу – 2 роки; орендна ставка – 20 % річних; мінімальні орендні платежі у розмірі 30000,00 (з ПДВ) сплачуються щокварталу; після закінчення терміну дії лізингу майно переходить у власність лізингоодержувача за нульовою вартістю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 28.2. Підприємство–орендодавець “Світ” придбало обладнання первісною вартістю 250000,00 грн. без ПДВ для подальшої передачі у фінансовий лізинг. А за договором фінансового лізингу передало обладнання на таких умовах: термін дії договору лізингу – 2 роки; орендна ставка – 15 % річних; мінімальні орендні платежі у розмірі 20000,00 (з ПДВ) сплачуються щокварталу; після закінчення терміну дії лізингу майно переходить у власність лізингоодержувача за нульовою вартістю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 28.3. Підприємство-орендодавець “Мередіан” придбало виробниче обладнання первісною вартістю 350000,00 грн. без ПДВ для подальшої передачі у фінансовий лізинг. А за договором фінансового лізингу передало виробниче

обладнання на таких умовах: термін дії договору лізингу – 3 роки; орендна ставка – 10 % річних; мінімальні орендні платежі у розмірі 30000,00 (з ПДВ) сплачуються щокварталу; після закінчення терміну дії лізингу майно переходить у власність лізингоодержувача за нульовою вартістю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 29.1. Підприємство “БонПрікс-Україна” за договором фінансового лізингу отримало автомобіль (куплений раніше лізингодавцем за 54000,00 грн. з ПДВ) на таких умовах: термін дії лізингу - 3 роки, орендна ставка 20 % річних, мінімальні орендні платежі у розмірі 10000,00 (без ПДВ) сплачуються раз на півроку. Після закінчення терміну лізингу майно переходить у власність лізингоодержувача за нульовою вартістю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 29.2. Підприємство “БонШератон” за договором фінансового лізингу отримало автобус (куплений раніше лізингодавцем за 1000000,00 грн. з ПДВ) на таких умовах: термін дії лізингу - 3 роки, орендна ставка 20 % річних, мінімальні орендні платежі у розмірі 100000,00 (без ПДВ) сплачуються раз на півроку. Після закінчення терміну лізингу майно переходить у власність лізингоодержувача за нульовою вартістю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 29.3. Підприємство “Будівельник” за договором фінансового лізингу отримало вантажний автомобіль (куплений раніше лізингодавцем за 54000,00 грн. з ПДВ) на таких умовах: термін дії лізингу – 4 роки, орендна ставка 20 % річних, мінімальні орендні платежі у розмірі 10000,00 (без ПДВ) сплачуються раз на півроку. Після закінчення терміну лізингу майно переходить у власність лізингоодержувача за нульовою вартістю.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 30.1. Вантажний автомобіль, отриманий за договором фінансового лізингу, використовується лізингоодержувачем в загальногосподарських цілях. Лізингоодержувач нараховував амортизацію автомобіля прямолінійним методом по нормі 14,3 % при ліквідаційній вартості 4000,00 грн.

Через рік після отримання об'єкта лізингу (період після 31.12.2008 р.) залишок заборгованості лізингоодержувача по оплаті становив 265940,00 грн., в т.ч. ПДВ – 44323 грн. Залишкова вартість об'єкта фінансового лізингу при амортизації його вартості, нарахованій в сумі 42900,00 грн., становить 257100,00 грн. Об'єкт фінансового лізингу був повернутий лізингодавцю. При цьому звичайна ціна вантажного автомобіля для податкового обліку була прийнята в сумі 257100,00 грн.(без ПДВ), тому податкові зобов'язання по ПДВ донараховані в сумі 7097,00 грн. У зв'язку з розірванням договору через

невиконання обов'язків лізингодержувачем він сплатив неустойку в сумі 35028,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 30.2. Легковий автомобіль, отриманий за договором фінансового лізингу, використовується лізингодержувачем в адміністративних цілях. Лізингодержувач нараховував амортизацію автомобіля прямолінійним методом по нормі 14 % при ліквідаційній вартості 3000,00 грн.

Через рік після отримання об'єкта лізингу (період після 31.12.2009 р.) залишок заборгованості лізингодержувача по оплаті становив 277940,00 грн., в т.ч. ПДВ – 46323 грн. Залишкова вартість об'єкта фінансового лізингу при амортизації його вартості, нарахованій в сумі 43500,00 грн., становить 256100,00 грн. Об'єкт фінансового лізингу був повернутий лізингодавцю. При цьому звичайна ціна вантажного автомобіля для податкового обліку була прийнята в сумі 256100,00 грн.(без ПДВ), тому податкові зобов'язання по ПДВ донараховані в сумі 6097,00 грн. У зв'язку з розірванням договору через невиконання обов'язків лізингодержувачем він сплатив неустойку в сумі 21028,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 30.3. Автобус, отриманий за договором фінансового лізингу, використовується лізингодержувачем в загальногосподарських цілях. Лізингодержувач нараховував амортизацію автомобіля прямолінійним методом по нормі 12 % при ліквідаційній вартості 3500,00 грн.

Через рік після отримання об'єкта лізингу (період після 31.12.2008 р.) залишок заборгованості лізингодержувача по оплаті становив 1215940,00 грн., в т.ч. ПДВ. Залишкова вартість об'єкта фінансового лізингу при амортизації його вартості, нарахованій в сумі 112900,00 грн., становить 227100,00 грн. Об'єкт фінансового лізингу був повернутий лізингодавцю. При цьому звичайна ціна вантажного автомобіля для податкового обліку була прийнята в сумі 227100,00 грн.(без ПДВ), тому податкові зобов'язання по ПДВ донараховані в сумі 17097,00 грн. У зв'язку з розірванням договору через невиконання обов'язків лізингодержувачем він сплатив неустойку в сумі 35028,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 31.1. Підприємство “Будсервіс” (орендодавець) придбало і передало у фінансовий лізинг обладнання підприємству “Омега” 30 вересня 2006 року. Строк оренди – 5 років. Транспортні витрати по доставці обладнання несе орендар в сумі 1800,00 грн., у т.ч. ПДВ – 500,00 грн. Всі витрати щодо утримання, експлуатації, технічного обслуговування і ремонту несе орендар. Графік сплати лізингових платежів складено відповідно до П(С)БО 14. платежі сплачуються починаючи з жовтня 2006 р. Орендна ставка визначена в розмірі 10 % за період. Підприємство

“Омега” нараховує амортизацію в бухгалтерському обліку прямолінійним методом. У жовтні компенсація вартості обладнання становитиме 200,00 грн. Фінансовий дохід у лізингодавця – 20,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 31.2. Підприємство “Паперова фабрика” (орендодавець) придбало і передало у фінансовий лізинг обладнання підприємству “Альфа” 30 серпня 2009 року. Строк оренди – 5 років. Транспортні витрати по доставці обладнання несе орендар в сумі 1000,00 грн., у т.ч. ПДВ. Всі витрати щодо утримання, експлуатації, технічного обслуговування і ремонту несе орендар. Графік сплати лізингових платежів складено відповідно до П(С)БО 14. платежі сплачуються починаючи з вересня 2009 р. Орендна ставка визначена в розмірі 11 % за період. Підприємство “Альфа” нараховує амортизацію в бухгалтерському обліку прямолінійним методом. У вересні компенсація вартості обладнання становитиме 300,00 грн. Фінансовий дохід у лізингодавця – 33,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 31.3. Підприємство “Калина” (орендодавець) придбало і передало у фінансовий лізинг обладнання підприємству “БетаКом” 01 вересня 2008 року. Строк оренди – 3 роки. Транспортні витрати по доставці обладнання несе орендар в сумі 1900,00 грн., у т.ч. ПДВ. Всі витрати щодо утримання, експлуатації, технічного обслуговування і ремонту несе орендар. Графік сплати лізингових платежів складено відповідно до П(С)БО 14. платежі сплачуються починаючи з жовтня 2008р. Орендна ставка визначена в розмірі 19 % за період. Підприємство “БетаКом” нараховує амортизацію в бухгалтерському обліку прямолінійним методом. У жовтні компенсація вартості обладнання становитиме 200,00 грн. Фінансовий дохід у лізингодавця – 38,00 грн.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік простроченої кредиторської заборгованості

Задача 43.1. ТОВ “Бумі” – продавець за договором купівлі-продажу 25.12.2005 одержало попередню оплату за приміщення в сумі 44000,00 грн. у т.ч. ПДВ – 7333,33 грн. Згідно з рішенням суду від 14.06.2007 р. договір купівлі-продажу було розірвано через невиконання умов договору покупцем. 25.12.2006 р. минув строк позовної давності нестягнутої кредиторської заборгованості в продавця. Поставка приміщення покупцю не відбулася. Нестягнута кредиторська заборгованість у продавця списана в грудні 2010 року.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 43.2. ТОВ “Стар” – продавець, за договором купівлі-продажу 20.12.2009 одержало попередню оплату за товари в сумі 40000,00 грн. у т.ч. ПДВ. Згідно з рішенням суду від 20.12.2010 р. договір купівлі-продажу було розірвано через невиконання умов договору покупцем. Після закінчення строку

позовної давності нестягнута кредиторська заборгованість у продавця списана в 2013 році.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 43.3. ТОВ “Аква” – продавець за договором купівлі-продажу 20.12.2009 одержало попередню оплату за товари в сумі 40000,00 грн. у т.ч. ПДВ. Згідно з рішенням суду від 14.06.2010 р. договір купівлі-продажу було розірвано через невиконання умов договору покупцем. Після закінчення строку позовної давності нестягнута кредиторська заборгованість у продавця списана в 2013 році.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 44.1. Підприємство “Будсервіс” - єдино податник, платник ПДВ, одержало товари від підприємства “Бета” на суму 1200,00 грн. в т.ч. ПДВ і за них не розрахувалося. Термін позовної давності минув. Кредитор не може пред’явити ніяких претензій. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 44.2. Підприємство “Бриз” - єдино податник, платник ПДВ, одержало товари від підприємства “Бета” на суму 40000,00 грн. в т.ч. ПДВ і за них не розрахувалося. Термін позовної давності минув. Кредитор не може пред’явити ніяких претензій. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 44.3. Підприємство “Бумі” - єдино податник, платник ПДВ, одержало товари від підприємства “Бумі+” на суму 10000,00 грн. в т.ч. ПДВ і за них не розрахувалося. Термін позовної давності минув. Кредитор не може пред’явити ніяких претензій. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 45.1. Підприємство “Будсервіс” – продавець товарів за договором купівлі-продажу отримало попередню оплату від покупця в сумі 1200,00 грн. Договір купівлі-продажу було розірвано внаслідок невиконання умов договору. Строк позовної давності минув, кредиторська заборгованість стала безнадійною і підлягає списанню.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 45.2. Підприємство “Пекар” – продавець товарів за договором купівлі-продажу отримало попередню оплату від покупця в сумі 10000,00 грн. Договір купівлі-продажу було розірвано внаслідок невиконання умов договору. Строк позовної давності минув, кредиторська заборгованість стала безнадійною і підлягає списанню.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Задача 45.3. Підприємство “Косметик” – продавець товарів за договором купівлі-продажу отримало попередню оплату від покупця в сумі 1100,00 грн. Договір купівлі-продажу було розірвано внаслідок невиконання умов договору. Строк позовної давності минув, кредиторська заборгованість стала безнадійною і підлягає списанню.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Облік забезпечень зобов'язань та цільового фінансування

Завдання 55. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Плановий розмір оплати праці на 200х рік складає 24000 грн, а планова сума на оплату відпусток – 2000 грн.

У 1 кварталі заробітна плата працівникам склала 5000 грн. У цьому ж кварталі у відпустку пішла одна особа, а сума її відпускних склала 200 грн.

Завдання 56. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Нарахувати суму відпускних (за рахунок резерву майбутніх відпусток).*

Економіст працює на підприємстві з 01 квітня 2006 року. 13 квітня 2009 року йому надано щорічну основну відпустку тривалістю 24 календарних дні. У зв'язку з тим, що на період відпустки припадає 2 святкових дні відпустку продовжено на 2 дні, тобто з 13 квітня по 08 травня 2009 року (26 календарних дні).

З квітня 2008 року по березень 2009 року економіст отримував такі види виплат:

- основна заробітна плата – 18000 грн;
- виплата до ювілейної дати – 300 грн;
- виплата за вислугу років – 350 грн;
- допомога по тимчасовій втраті працездатності – 400 грн.

Завдання 57. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Нарахувати суму відпускних (за рахунок резерву майбутніх відпусток).*

Працівнику надається основна щорічна відпустка терміном 24 календарні дні з 05 серпня 2009 року. Загальний заробіток за останні 12 місяців складає:

- основна заробітна плата – 21000 грн;
- відпускні за 2008 рік – 1000 грн;
- премія до ювілею – 480 грн;
- допомога по тимчасовій втраті працездатності – 165 грн.

Завдання 58. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Нарахувати резерв на відпустки за всіма категоріями працівників.*

На підприємстві прийнято плановий ФОП в розмірі 600000 грн, в т.ч. для:

- основних робітників – 320000 грн;
- загальновиробничого персоналу – 65000 грн;
- адмінперсоналу – 58000 грн;
- персоналу, який займається збутом продукції – 52000 грн;
- персоналу обслуговування виробництв – 105000 грн.

Річна планова сума відпускних становить – 55000 грн, в т.ч.:

- основних робітників – 35000 грн;
- загальновиробничого персоналу – 6000 грн;
- адмінперсоналу – 7000 грн;
- персоналу, який займається збутом продукції – 4000 грн;
- персоналу обслуговування виробництв – 3000 грн.

Фактично нарахована заробітна плата у поточному місяці – 52800 грн, в т.ч.:

- основних робітників – 25800 грн;
- загальновиробничого персоналу – 6600 грн;
- адмінперсоналу – 8500 грн;
- персоналу, який займається збутом продукції – 7900 грн;
- персоналу обслуговування виробництв – 4000 грн.

Завдання 59. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Нарахувати резерв на відпустки за всіма категоріями працівників.*

На підприємстві прийнято плановий ФОП в розмірі 100000 грн. в т.ч. для:

- основних робітників – 55000 грн;
- загальновиробничого персоналу – 25000 грн;
- адмінперсоналу – 20000 грн;

Річна планова сума відпускних становить – 22000 грн, в т.ч.:

- основних робітників – 11000 грн;
- загальновиробничого персоналу – 6500 грн;
- адмінперсоналу – 4500 грн;

Фактично нарахована заробітна плата у поточному місяці – 9000 грн, в т.ч.:

- основних робітників – 5200 грн;
- загальновиробничого персоналу – 2500 грн;
- адмінперсоналу – 1300 грн;

Завдання 60. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Будівництво установки завдало екологічну шкоду земельним ресурсам. Вартість усунення заподіяної шкоди шляхом рекультивациі по завершенню строку корисного використання оцінюється в 10000 грн.

Загальна розрахункова вартість екологічної шкоди, завданої в процесі видобування, становить 15000 грн; коефіцієнт окупності капіталовкладень – 10 %; наведена вартість однієї гривні через 5 років (до оподаткування) приблизно дорівнює 0,55 грн, через 4 роки – 0,60 грн.

Завдання 61. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

На поточний рахунок підприємства “А” надійшли благодійні внески у розмірі 1000 грн. Ці кошти витрачено на закупівлю матеріалів для ремонту сходової площадки (1000 грн). Від підприємства “Б” отримано комп’ютер як добровільне пожертвування (балансова вартість якого складає 5000 грн).

Нараховано амортизацію на балансову вартість комп’ютера у наступному звітному періоді на суму 83,33 грн.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позики у грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотку – це:

- а) депозит;
- б) кредит;
- в) відстрочені податкові зобов’язання;
- г) зобов’язання за векселем

2. Тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню – це:

- а) облігація;
- б) кредит;
- в) відстрочені податкові зобов’язання;
- г) вексель

3. До довгострокових зобов’язань належить:

а) довгострокові зобов’язання за кредитами, векселями, облігаціями та відстрочені податкові зобов’язання;

б) короткострокові зобов’язання за кредитами, векселями, облігаціями та відстрочені податкові зобов’язання;

в) довгострокові зобов’язання за кредитами, чеками, облігаціями та відстрочені податкові зобов’язання;

г) довгострокові зобов’язання за кредитами, векселями, облігаціями та акціями

4. Цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов’язання відшкодувати йому номінальну вартість цього

цінного паперу у передбачений в ньому термін, з виплатою фіксованого відсотка, якщо інше не передбачено умовами випуску – це:

- а) облігація;
- б) акція;
- в) відстрочені податкові зобов'язання;
- г) вексель.

5. За строками кредити поділяються на:

- а) строкові, безстрокові;
- б) короткострокові, середньострокові та довгострокові;
- в) строкові, до запитання, прострочені, відстрочені;
- г) довгострокові та поточні

6. Договір, за яким банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальнику у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та оплатити відсотки називається:

- а) депозитним;
- б) купівлі-продажу;
- в) комісійним;
- г) кредитним

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Охарактеризуйте поняття та складові довгострокових зобов'язань.
2. В яких облікових реєстрах і формах звітності відображаються довгострокові зобов'язання?
3. Дайте характеристику кредиту та його видам. Охарактеризуйте основні умови кредитної угоди.
4. Розкрийте порядок облікового відображення довгострокових позик і векселів.
5. Розкрийте порядок облікового відображення довгострокових зобов'язань за облігаціями та з оренди.
6. Дайте визначення поняттю відстрочені податкові зобов'язання та охарактеризуйте порядок їх відображення в обліку.

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік. Конспект лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 320 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.];

під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.

3. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Леня, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Леня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

ТЕМА 15. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКІВ ТА ОБОВ’ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Порядок нарахування та сплати загальнодержавних податків регулюється відповідним податковим законодавством України, а місцевих податків і зборів – рішенням органів місцевого самоврядування.

Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, які є доходом бюджету, призначено рахунок 64 “Розрахунки за податками й платежами”.

Первинними документами для нарахування податків є розрахунки бухгалтерії, з розрахунків з ПДВ – податкові накладні, а для нарахування митних платежів – вантажна митна декларація.

Перерахування податків та обов’язкових платежів здійснюється на підставі платіжних доручень. Крім того, про сплату податків можуть свідчити виписки банку.

Відповідно до чинного податкового законодавства у складі розрахунків за податками відображаються розрахунки як за загальнодержавними податками (ПДВ, акцизним збором, податком на прибуток, прибутковим податком з громадян, платою за землю, податком з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, митом, єдиним податком, фіксованим сільськогосподарським податком тощо), так і місцевими (комунальним податком і податком з реклами).

Особливим видом розрахунків є податкові зобов’язання та податковий кредит. Ці розрахунки призначені для забезпечення обліку податкових зобов’язань з ПДВ, що виникають при отриманні передплати, та податкового кредиту, право на який з’являється при оплаті без отримання товарів.

Сума прибутку, яка підлягає оподаткуванню за даними податкових розрахунків, як правило, не збігається з сумою прибутку, отриманого за даними фінансового обліку.

До загальнодержавних обов'язкових платежів належать митні збори, збір за спеціальне використання лісових ресурсів, збір за спеціальне використання водних ресурсів, збір за геологорозвідувальні роботи, рентна плата за нафту та природний газ, збір за забруднення навколишнього середовища, збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства, державне мито.

До місцевих зборів належать: збір на паркування автотранспорту; ринковий збір; збір за видачу ордеру на квартиру; курортний збір; збір на участь у перегонах на іподромі; збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; збір на право використання місцевої символіки; збір на право проведення кіно- і телезйомок; збір на проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу та лотерей; збір на проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон; збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг; збір з власників собак; збір на право використання суб'єктами підприємницької діяльності приміщень, пов'язаних з їх діяльністю, що знаходяться у центральній частині населеного пункту, й у будинках, які є пам'ятками історії та культури.

У складі обов'язкових платежів відображаються розрахунки зі штрафів, пені, неустойок, за неправильне нарахування та несвоєчасну сплату податків, обов'язкових платежів тощо.

Відстрочені податкові зобов'язання – це тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню.

Відстрочені податкові активи – це сума податку на прибуток, яка належить до відшкодування в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки.

Податкова база статті звітності представляє собою суму, яка відноситься на дану статтю для податкових цілей податковими органами.

Тимчасові різниці представляють собою різниці між податковими базами статей і їх балансовою вартістю, і можуть бути:

оподатковуваними тимчасовими різницями, що впливають на суми, належні до оподаткування в майбутніх періодах;

тимчасовими різницями, які вираховуються, що впливають на суми, які необхідно вираховувати з податку на прибуток до сплати в майбутніх періодах.

Відстрочені податкові зобов'язання (ті, на які нараховуються відсотки) в звітності відображаються за тією оцінкою, за якою відображаються в обліку, як правило, це фактична (історична) собівартість.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

3.1. Облік податку на додану вартість. Податкові активи, податкові зобов'язання, податковий кредит.

3.2. Облік податку на прибуток. Відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання.

3. Термінологічний словник основних понять

Податки – це обов'язкові платежі підприємств та окремих осіб до державного або місцевого бюджетів.

Обов'язкові платежі – це система встановлених законодавством внесків і відрахувань юридичних і фізичних осіб, що формують доходи державних фондів.

Податкове зобов'язання – загальна сума податку, одержана платником податку в звітному (податковому) періоді.

Податковий кредит – сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

Акцизний збір – це непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари, які виробляються в Україні або імпортуються.

Обов'язкові платежі – це система встановлених законодавством внесків і відрахувань юридичних і фізичних осіб, що формують доходи державних фондів.

Відстрочені податкові зобов'язання – це тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню.

Відстрочені податкові активи – це сума податку на прибуток, яка належить до відшкодування в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки.

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Облік позикового капіталу. Збірник задач з прикладами розв'язку / Л.В. Чижевська, І.В. Орлов, О.О. Зеленіна. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 96 с.

4.2. Тематичні завдання:

Задача 1. *Визначити суму ПДВ до сплати та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Підприємство придбало МШП на суму 1200 грн., в т.ч. ПДВ на умовах попередньої оплати. У звітному періоді підприємством надано послуги, вартість яких склала 18000 грн., в т.ч. ПДВ. Форма оплати послуг – 100 % аванс.

Задача 2. За звітний період підприємство “В” здійснило наступні господарські операції.

Журнал реєстрації господарських операцій підприємства “В”

№ з/п	Первинні документи	Зміст господарських операцій	Сума, грн.	Бухгалтерський облік	
				Дт	Кт
1		Видано аванс на відрядження підзвітній особі	100,00		
2		Відвантажено підприємству "А" продукцію на суму 3600 грн.	3600,00		
3		Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	600,00		
4		Придбано бухгалтером канцелярські товари на суму 12 грн., в т.ч. ПДВ	10,00		
5		Відображено ПК з ПДВ	2,00		
6		Оприбутковано на склад дзеркала від УТОГ на суму 400 грн.	400,00		
7		Відвантажено МП "М" будівельні матеріали на суму 4200 грн. (за договором) – МП не платники ПДВ	4200,00		
8		Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	700,00		
9		Перераховано кошти з поточного рахунку в рахунок попередньої оплати за фурнітуру ПП "М" – платники єдиного податку за ставкою 6 %- на суму 350 грн., крім того ПДВ	420,00		
10		Відображено податковий кредит з ПДВ	70,00		
11		Оприбутковано на склад побутовий обігрівач ETR 03 на суму 420 грн., для використання у відділі бухгалтерії	350,00		
12		Відображено податковий кредит з ПДВ	70,00		
13		Оприбутковано на склад дошки дуба для виробництва меблів на 4200 грн. (від платника ПДВ за касовим методом)	3500,00		
14		Відображено податковий кредит з ПДВ	700,00		
15		Реалізовано 30 столів за ціною 60 грн. неплатнику ПДВ	1800,00		
16		Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	300,00		
17		Здійснено попередню оплату за тканину для обшивки меблів платнику ПДВ за касовим методом (ним виписано податкову накладну) в сумі 2400 грн.	2400,00		
18		Відображено податковий кредит з ПДВ	400,00		
19		Отримано від платника ПДВ за касовим методом підприємства "О" попередню оплату за офісний гарнітур в сумі 5400 грн.	5400,00		
20		Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	900,00		
21		Виставлено рахунок чеському підприємству "Р" за надані послуги з переробки давальницької сировини на території нашої країни – на 72000 грн.	72000,00		
22		Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	0		
23		Оплачено підзвітною особою послуги готелю на 3600 грн. з ПДВ (податкова накладна не надана)	3000,00		
24		Відображено ПК з ПДВ	600,00		

Задача 4. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство здійснило передоплату за товари постачальнику. За угодою мають бути отриманні товари на суму 600 грн., в т.ч. ПДВ – 100 грн. товари надійшли на підприємство.

На одержані від постачальника товари нарахована торговельна націнка у розмірі 15 %. Товари оприбутковані за продажними цінами.

Задача 5. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство “П” взяло у підприємства “М” в оренду на три місяці мобільний телефонний апарат. Орендна плата в розмірі 120 грн. сплачується щомісяця.

Задача 6. ТОВ “Схід” замовило підприємству виготовлення прайс-листів на власну продукцію на суму 200 грн. Від виконавця отримано та оплачено рахунок на загальну суму 240 грн в т.ч. ПДВ. Згідно з наказом керівника підприємства про рекламну акцію прайс-листи було потім роздано покупцям.

Задача 7. ТОВ “Захід” замовило рекламну акцію на території продовольчого супермаркету, направлену на вивчення попиту покупців на власну продукцію, з одночасною безоплатною дегустацією зразків ковбасних виробів. Всього за місяць було роздано продукції власного виробництва на суму 400 грн. З супермаркетом укладено договір про оренду площі. Щомісячна сума оренди становить 120 грн (у т. ч. з ПДВ).

Задача 8. Підприємство замовило виготовлення та встановлення рекламного щита рекламній агенції м. Києва. Рекламна агенція в свою чергу оплачує послуги за встановлення рекламного щита розповсюджувачу.

Рахунок-фактура, рекламної агенції рекламодавцю має такий вигляд:

Найменування	Од. вим.	К-сть	Ціна	Сума
Виготовлення рекламного щита	шт.	1	1 000,00	1 000,00
Встановлення рекламного щита	шт.	1	500,00	500,00
Всього				1 500,00
Податок з реклами 0,5 %				2,50
Податок на додану вартість (ПДВ)				300,00
Загальна сума з ПДВ				1 802,50

Розповсюджувач виставляє рекламній агенції рахунок-фактуру на її виконання послуг:

Найменування	Од. вим.	К-сть	Ціна	Сума
Встановлення рекламного щита	шт.	1	300,00	300,00
Всього				300,00
Податок з реклами 0,5 %				1,50
Податок на додану вартість (ПДВ)				60,00
Загальна сума з ПДВ				361,50

Задача 9. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство в одному звітному періоді:

–перерахувало постачальнику передоплату за товари – 10000 грн., крім того ПДВ;

–одержало аванс від покупця – 30000 грн., в т.ч. ПДВ;

–продало товарів на суму 42000 грн., придбаних за 22000 грн.

Задача 10. За договором поставки від 01.10.2009 № 10 ТОВ “МЕБЛІ” відвантажило покупцеві – ТОВ “ОФІС” меблі:

–стіл письмовий за ціною 400 грн. без ПДВ;

–шафу за ціною 800 грн. без ПДВ;

–стілець за ціною 100 грн. без ПДВ.

–вартість транспортних послуг з доставки включено в ціну товару.

4.3. Вирішення завдань: Лабораторний практикум з фінансового обліку для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” денної форми навчання / Укладачі: доц. Т.В. Барановська, доц. Н.І. Петренко, доц. О.М. Глущук, доц. І.В. Замула, доц. С.З. Мошенський, викл. Н.А. Остап’юк, викл. В.В. Травін. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 41 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари, які виробляються в Україні або імпортуються, – це:

- а) податок на додатну вартість;
- б) обов’язковий платіж;
- в) акцизний збір;
- г) мито

2. Відстрочені податкові зобов’язання – це:

а) сума податку на прибуток, яка належить до відшкодування в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки;

б) тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню;

в) сума податку на прибуток, яка не належить до відшкодування в наступних періодах;

г) правильна відповідь а, б

3. Яка проводка відображає нарахування податку на прибуток:

- а) Д791 К 981;
- б) Д981 К641;
- в) Д641 К631;

г) Д641 К311.

4. При реалізації продукції у продавця виникає:

- а) податковий кредит ;
- б) податковий актив;
- в) податкове зобов'язання;
- г) немає правильної відповіді.

5. ПДВ – це:

- а) непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари, які виробляються в Україні або імпортуються
- б) обов'язкові платежі підприємств та окремих осіб у державний або місцевий бюджети;
- в) сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду;
- г) непрямий податок, який є часткою новоствореної вартості, входить до ціни реалізації товарів і сплачується споживачем до державного бюджету на кожному етапі виробництва товарів.

6. *Обов'язкові платежі підприємств та окремих осіб у державний або місцевий бюджети – це:*

- а) ПДВ;
- б) податки;
- в) податок на прибуток;
- г) акциз.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Навести приклади обов'язкових платежів, розрахунки за якими відображаються на субрахунку 642 “Розрахунки за обов'язковими платежами”.
2. Який рахунок призначено для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, які є доходом бюджету?
3. Назвіть первинні документи для нарахування податків?
4. На підставі яких документів здійснюється перерахування податків та обов'язкових платежів?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.
2. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Лєня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

3. Верига Ю.А. Фінансовий облік I: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.

ТЕМА 16. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Основним елементом власного капіталу є статутний капітал – один із основних показників, що характеризує розміри та фінансовий стан підприємства. Статутний капітал – це організаційно-правова форма капіталу, величина якого визначається установчими документами суб'єкта господарювання згідно з чинним законодавством. Це сукупність внесків (часток, акцій за номінальною вартістю) засновників (учасників) в майно, виражених у грошовому вимірнику, при створенні підприємства для забезпечення його статутної діяльності. З 01.01.04 р. основними нормативними документами з формування статутного капіталу виступають Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України та Закон України “Про господарські товариства”.

Приватні акціонерні товариства мають право випускати тільки іменні акції. Обіг іменних акцій фіксується товариством, яке зобов'язане вести Книгу реєстрації акцій. Реєстраційною інформацією в даному випадку є дані про власників акцій, час їх придбання, пакет акцій кожного акціонера.

Акціонерне товариство має право за рішенням загальних зборів акціонерів збільшити статутний капітал шляхом збільшення номінальної вартості акцій або додаткового випуску акцій.

Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства допускається після його повної сплати. Збільшення статутного капіталу товариства для покриття збитків не допускається.

Акціонерне товариство має право за рішенням загальних зборів акціонерів зменшити статутний капітал шляхом зменшення номінальної вартості акцій або шляхом купівлі товариством частини випущених акцій з метою зменшення їх загальної кількості.

Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства допускається після повідомлення про це всіх його кредиторів у порядку, встановленому законом. При цьому кредитори товариства мають право вимагати дострокового припинення або виконання товариством відповідних зобов'язань та відшкодування збитків.

Пайовий капітал – це сукупність добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності коштів фізичних і юридичних осіб. Він формується за рахунок сум пайових внесків членів споживчих товариств, житлово-будівельних кооперативів, кредитних спілок

та інших підприємств, а також паїв членів сільськогосподарських виробничих кооперативів (СВК) у сільському господарстві, одержаних у результаті розподілу на паї колективної власності.

Додатковий капітал складається з емісійного доходу, тобто доходу, одержаного від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість; дооцінки активів; безоплатного одержання необоротних активів; іншого додаткового капіталу, фондів спеціального призначення.

Суми вилученого капіталу відображають вартість акцій власної емісії, які на даний момент не розміщені серед акціонерів. Вилучений капітал не впливає на суму власного капіталу. Він показує, що капітал належить підприємству, але не закріплений за конкретною фізичною особою (акціонером). Вилучений капітал повинен бути перепроданий або анульований.

Кошти резервного капіталу використовуються відповідно до напрямів, передбачених установчими документами: як правило, у випадку недостатці прибутку за рахунок резервного капіталу покриваються непередбачені витрати, погашаються борги перед кредиторами при ліквідації підприємства, виплачуються дивіденди за привілейованими акціями тощо.

Чинним законодавством передбачено право для господарських товариств формувати резервний капітал у розмірі не менше ніж 15 % статутного капіталу, якщо інше не визначено статутом товариства. Резервний капітал формується шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 % суми чистого прибутку товариства за рік.

Резервний капітал створюється для покриття збитків товариства, а також для збільшення статутного капіталу, виплати дивідендів за привілейованими акціями, погашення заборгованості у разі ліквідації товариства тощо.

Нерозподілені прибутки – це прибутки, одержані в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємства, зменшені на суму прибутків, використаних у звітному році. Нерозподілений прибуток є власністю акціонерів (учасників, засновників) і збільшує суму власного капіталу. Якщо фінансовим результатом діяльності є збиток, то сума збитку зменшує суму власного капіталу.

Суцільна та безперервна реєстрація в документах даних про всі господарські операції, що здійснюються, є важливим засобом контролю за правильним формуванням та використанням власного капіталу підприємства. Це відбувається завдяки принципу превалювання сутності над формою, який передбачає, що всі господарські операції, пов'язані з формуванням, змінами та використанням власного капіталу, обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Майно підприємства становлять необоротні й оборотні засоби. При формуванні статутного капіталу в обліку слід дотримуватися принципу автономності, згідно з яким кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від власників. Тому особисте майно власників, засновників, акціонерів не повинно відображатися в обліку та звітності.

Грошові кошти засновники вносять на тимчасовий рахунок у банку. Для надання документів до органів реєстрації, засновницький опис майна нотаріально засвідчується.

Враховуючи те, що внески до статутного капіталу можуть здійснюватися не лише грошовими коштами в національній (іноземній) валютах, але й основними засобами, нематеріальними активами, виробничими запасами, використовують натуральні та грошові вимірники. Однак загальна вартість майна на початку діяльності підприємства визначається в грошовому вимірнику відповідно до принципу єдиного грошового вимірника.

Для відображення у бухгалтерському обліку подій, які викликають зміни у структурі власного капіталу, первинні документи мають містити дані про: дозвіл (розпорядження) власника на здійснення операції з внесення додаткового капіталу; особу, яка здійснює такий внесок; зміст і грошову оцінку внеску; дату; підписи осіб, що брали участь у внесенні і прийнятті додаткового капіталу.

При реєстрації змін статутного капіталу акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю потрібно керуватися чинним законодавством. При зменшенні статутного капіталу потрібно дотримуватися мінімальних вимог до розміру статутного капіталу на момент реєстрації змін та документально правильно їх оформлювати.

Для обліку статутного капіталу використовують три основні рахунки: 40 “Статутний капітал”, 46 “Неоплачений капітал” та 45 “Вилучений капітал”.

Акціонерне товариство (АТ) відрізняється від інших товариств тим, що відповідальність кожного з учасників товариства обмежується одним лише його внеском – акцією.

Відповідно до закону України “Про акціонерні товариства”, акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства.

Кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 чоловік.

Публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій.

Приватне акціонерне товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у тому числі про зміну типу товариства – з приватного на публічне.

Мінімальний розмір статутного капіталу в акціонерному товаристві відповідно до чинного законодавства становить 1250 мінімальних розмірів заробітної плати, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення(реєстрації) акціонерного товариства. Статутний капітал товариства визначає мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів.

Статутний капітал товариства збільшується шляхом підвищення номінальної вартості акцій або розміщення додаткових акцій існуючої номінальної вартості у порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Збільшення або зменшення розміру статутного капіталу відображається у бухгалтерському обліку після внесення про це змін до зареєстрованих установчих документів.

При заснуванні акціонерного товариства усі його акції мають бути розподілені між засновниками. Відкрита підписка на акції акціонерного товариства не проводиться до повної сплати статутного капіталу.

Частина привілейованих акцій у розмірі статутного капіталу акціонерного товариства не може перевищувати 25 відсотків.

Облік та узагальнення інформації про стан і рух статутного капіталу АТ відображається на рахунку 40 “Статутний капітал”. На цьому рахунку ведеться облік внесків та акцій за первісною (номінальною) їх вартістю, визначеною в установчих документах.

Оплата вартості акцій, що розміщуються під час заснування акціонерного товариства, може здійснюватися грошовими коштами або майном, майновими і немайновими правами, що мають оцінку, цінними паперами (крім боргових емісійних цінних паперів, емітентом яких є засновник, та векселів).

Кожний засновник акціонерного товариства повинен оплатити повну вартість придбаних акцій до дати затвердження результатів розміщення першого випуску акцій. У разі неоплати (неповної оплати) вартості придбаних акцій до дати затвердження результатів розміщення першого випуску акцій акціонерне товариство вважається не заснованим. До оплати 50 відсотків статутного капіталу товариство не має права здійснювати операції, не пов'язані з його заснуванням.

Переважне право товариства на придбання акцій, що продаються акціонерами цього товариства, може бути реалізовано протягом 10 днів після

закінчення строку дії переважного права на придбання цих акцій акціонерами товариства, якщо коротший строк не передбачено статутом товариства.

Акціонерне товариство за рішенням загальних зборів може підвищувати або знижувати номінальну вартість акцій.

Акціонерне товариство не має права здійснювати викуп розміщених ним привілейованих акцій до повної виплати поточних дивідендів за привілейованими акціями, власники яких мають перевагу щодо черговості отримання дивідендів.

На рахунку 45 “Вилучений капітал” ведеться облік вилученого капіталу у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо (рис. 1).

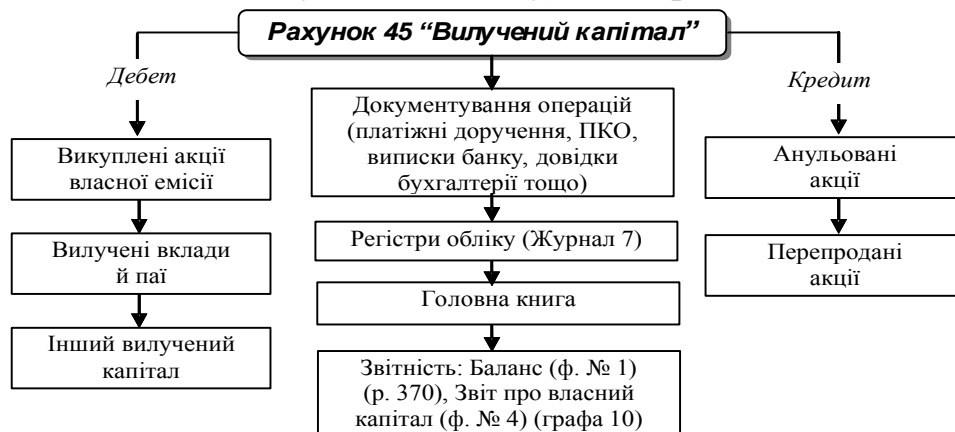


Рис. 1. Загальна схема бухгалтерського обліку вилученого капіталу

Оплата одержаних акцій може здійснюватися грошовими коштами. Якщо акції анульовано, то на цю суму зменшується статутний капітал; при перепродажу акцій – зазначається зменшення вилученого капіталу та збільшення відповідних активів. При реалізації акцій своїм акціонерам заборгованість може відображатися на рахунку 46 “Неоплачений капітал”.

Акціонерне товариство має право за рішенням загальних зборів викупити в акціонерів акції за згодою власників цих акцій. Порядок реалізації цього права визначається у статуті товариства та/або рішенні загальних зборів. Рішенням загальних зборів обов'язково встановлюються:

- 1) порядок викупу, що включає максимальну кількість, тип та/або клас акцій, що викупуються;
- 2) строк викупу;
- 3) ціна викупу (або порядок її визначення);
- 4) дії товариства щодо викуплених акцій (їх анулювання або продаж).

Строк викупу включає строк приймання письмових пропозицій акціонерів про продаж акцій та строк сплати їх вартості. Строк викупу акцій не може перевищувати одного року. Письмова пропозиція акціонера про продаж акцій товариству не може бути відкликана.

Ціна придбання акцій не може бути меншою за ринкову ціну

Оплата акцій, що викуповуються, здійснюється виключно у грошовій формі.

Товариство зобов'язане придбавати акції у кожного акціонера, який приймає (акцептує) пропозицію (оферту) про викуп акцій, за ціною, вказаною в рішенні загальних зборів.

Можливі випадки викуплення АТ власних акцій:

- з метою отримання додаткових прибутків від перепродажу акцій;
- для розповсюдження серед працівників для їх мотивації;
- з метою подальшого анулювання;
- у випадках, передбачених законом.

Також підприємство може здійснювати викуп акцій власної емісії з метою запобігання захопленню контрольного пакету акцій іншими інвесторами.

Викуплені акції АТ повинно реалізувати у строк, що не перевищує одного року з дати їх придбання. Протягом цього періоду відбувається розподіл прибутку, відповідне голосування та визначення кворуму на загальних зборах акціонерів без урахування придбаних АТ акцій.

АТ не має права придбавати власні акції до повної оплати всіх раніше випущених акцій.

Порядок формування і розміри неподільного капіталу встановлюються статутом кооперативу. Неподільний капітал утворюється за рахунок вступних внесків коштами та майном СВК (за винятком землі). Пайові внески членів СВК до нього не відносяться. Пайові внески вносяться фізичними чи юридичними особами-засновниками СВК в грошовій формі понад вступні при вступі в СВК для організаційного забезпечення його діяльності в розмірах, що зазначені в статуті СВК. Вступні внески членів кооперативу, які увійшли в неподільний капітал, в разі наступного виходу з кооперативу не повертаються.

Розміри обов'язкових пайових внесків встановлюються в рівних частинах або пропорційно до очікуваної участі у його господарській діяльності.

Передача активів у рахунок паю оформлюється актами приймання-передачі.

В СВК для ведення аналітичного обліку з пайових внесків членів кооперативу використовують книги обліку паїв. В таких книгах відображається інформація про внесені вступні та пайові внески членів СВК, про перерахунок розміру пайового внеску за результатами діяльності СВК.

Під час створення СВК та оформлення установчих документів слід врахувати, що законодавство передбачає членство та асоційоване членство в СВК. Члени СВК, що внесли вступні та пайові внески, дотримуються вимог статуту СВК і приймають трудову участь у діяльності кооперативу, мають право ухвального голосу в кооперативі, право частини прибутку.

Асоційовані члени вносять тільки пайові внески та користуються правом дорадчого голосу, правом на отримання частини прибутку СВК. Але асоційовані члени СВК в разі ліквідації мають першочергове право на отримання свого майнового внеску та відповідних часток прибутку. Взагалі, механізм розподілу прибутку та щорічного, за результатами діяльності, уточнення вартості паїв членів СВК, повинен бути передбачений статутом СВК та затверджений на загальних зборах.

Додатковий капітал включає суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, а також суми дооцінки активів та вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу.

Додатковий капітал може направлятися на збільшення статутного, пайового, резервного капіталу та на покриття збитків від діяльності підприємства.

В бухгалтерському обліку прибуток (збиток) формується поступово протягом року від усіх видів діяльності шляхом визначення фінансового результату від: реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тобто діяльності, яка є метою створення даного підприємства; інших операційних доходів (витрат); інших фінансових доходів (витрат); інших доходів (витрат); надзвичайних доходів (витрат).

Фінансовий результат визначають за допомогою рахунку 79 “Фінансові результати”, після чого чистий прибуток списують з дебету рах. 79 “Фінансові результати” у кредит рахунку 441 “Прибуток нерозподілений”, а збиток – за дебетом рахунку 442 “Непокриті збитки”.

При складанні фінансової звітності порівнюються залишки за рахунками 441 “Прибуток нерозподілений” та 443 “Прибуток, використаний у звітному періоді”, і, якщо за рахунком 441 “Прибуток нерозподілений” наявне кредитове сальдо, то підприємство на цю суму різниці матиме нерозподілений прибуток поточного року.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

- 4.1. Власний капітал та його складові.
- 4.2. Облік зареєстрованого капіталу.
- 4.3. Облік капіталу в дооцінках, додаткового і резервного капіталу, нерозподілених прибутків (непокритих збитків).
- 4.4. Облік вилученого капіталу.

3. Термінологічний словник основних понять

Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів.

Пайовий капітал – це сукупність добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності коштів фізичних і

юридичних осіб. Він формується за рахунок сум пайових внесків членів споживчих товариств, житлово-будівельних кооперативів, кредитних спілок та інших підприємств, а також паїв членів сільськогосподарських виробничих кооперативів (СВК) у сільському господарстві, одержаних у результаті розподілу на паї колективної власності.

Додатковий капітал складається з емісійного доходу, тобто доходу, одержаного від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість; дооцінки активів; безоплатного одержання необоротних активів; іншого додаткового капіталу, фондів спеціального призначення.

Нерозподілені прибутки – це прибутки, одержані в результаті господарсько-фінансової діяльності підприємства, зменшені на суму прибутків, використаних у звітному році. Нерозподілений прибуток є власністю акціонерів (учасників, засновників) і збільшує суму власного капіталу. Якщо фінансовим результатом діяльності є збиток, то сума збитку зменшує суму власного капіталу.

4. Навчальні завдання

Облік зареєстрованого капіталу

Завдання 1. Згідно з протоколом засновницьких зборів ВАТ “Б” прийнято рішення про формування СК, що складається з 10 000 акцій номіналом 60 грн.

Під час передплати акцій частина їх була оплачена грошовими коштами у розмірі 360 000 грн., частина – шляхом передачі виробничого приміщення вартістю 240 000 грн. (отримано від засновника – фізичної особи).

Завдання 2. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

З метою збільшення статутного капіталу ВАТ “А” здійснило додаткову емісію акцій на суму 185000 грн.

ТОВ “Б” оплатило номінальну вартість акцій ВАТ “А” шляхом:

- 1) перерахування грошових коштів у сумі 100000 грн;
- 2) передачі активів за вартістю, узгодженою з ВАТ “А”, яка не включає в себе суму ПДВ, а саме:
 - товарів на суму 25000 грн, крім того ПДВ – 5000 грн, собівартістю 25000 грн;
 - об’єктів основних фондів на суму 50000 грн, крім того ПДВ – 10000 грн, балансова вартість яких – 70000 грн, знос – 20000 грн;
 - нематеріальних активів на суму 10000 грн, крім того ПДВ – 2000 грн, балансова вартість – 13000 грн, знос – 3000 грн.

ТОВ “Б” є єдиним покупцем акцій. ВАТ “А” і ТОВ “Б” є платниками ПДВ та податку на прибуток на загальних підставах.

Завдання 3. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Емітент ВАТ “А” випустив 2000 акцій номінальною вартістю 20 грн кожна і розмістив їх за ціною 25 грн за одну акцію.

Завдання 4. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

На загальних зборах ЗАТ прийняте рішення збільшити розмір статутного капіталу на суму індексації балансової вартості основних фондів (за вирахуванням суми зносу за такими основними фондами), що дорівнює 20000 грн, шляхом збільшення номінальної вартості раніше випущених акцій.

Завдання 6. Зборами засновників ТОВ “Д” (у ТОВ два засновники, частка кожного становить 50%) прийняте рішення про збільшення СК шляхом внесення кожним засновником грошових коштів у розмірі 10 000 грн. При цьому співвідношення часток залишається попереднім.

Завдання 7. ВАТ “Е” прийняло рішення про збільшення СК шляхом додаткового випуску 5 000 акцій номіналом у 10 грн., що будуть сплачені акціонерами за рахунок оголошених дивідендів.

Завдання 8. Необхідно: визначити суму до виплати засновнику за різними варіантами; відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи. 01.02.2009 р. Анісімов А.В. оголосив про своє рішення вийти зі складу товариства. Відомості про власний капітал і зобов’язання ТзОВ «Світязь» на 31.01.2009 р. наведено в таблиці 2.

Таблиця 2. Пасив балансу ТзОВ «Світязь» на 31.01.2009 р.

Статті балансу	I варіант	II варіант	III варіант
Статутний капітал	?	?	?
Додатковий капітал	200,00	–	–
Прибуток (збиток)	36000,00	(25000,00)	(178000,00)
Власний капітал	?	?	?
Зобов’язання	15000,00	160000,00	245000,00
Пасив	?	?	?

Завдання 9. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Сума належна до сплати учаснику при його виході з товариства становить 10000 грн. Згідно з протоколом до виплати підлягає сума 25000 грн, у т.ч.:

- грошовими коштами – 7000 грн;
- основними засобами – 18000 грн, в т.ч. ПДВ – 3000 грн.

Первісна вартість основних засобів – 19000 грн, накопичений знос – 11000 грн.

Дата виплати учаснику, який вийшов, належної частки в майні 15.08.09 р.

Завдання 10. Зборами засновників прийнято рішення про зменшення СК ТОВ “К” на загальну суму 5 000 грн. і про повернення кожному засновнику

частини його внеску до СК відповідно до його частки у статутному капіталі, після чого співвідношення часток залишиться попереднім.

Пізніше прийнято окреме рішення про викуп товариством частки одного із засновників (номінальна вартість 50 000 грн.) і подальший продаж такої частки третій особі за 60 000 грн.

Завдання 11. Розмір СК ВАТ “Л” становив 190 000 грн. На загальних зборах акціонерів прийнято рішення про зменшення СК на 20 000 грн. шляхом викупу та анулювання 2 000 шт. акцій номінальною вартістю 10 грн. (акції були викуплені за ціною 8 грн. за акцію).

Завдання 12. Статутний капітал ТОВ “М” становить 70 000 грн. Частка підприємства “Н” у статутному фонді “М” становить 20%, або 14 000 грн. ($70\,000 \times 20\%$).

Підприємство «Н» приймає рішення про вихід із складу учасників ТОВ “М” (протокол зборів засновників про вихід підприємства “Н” із складу засновників, а також про зменшення статутного фонду ТОВ “М” на частку учасника, який вибуває).

Розмір власного капіталу* ТОВ “М”, відображений за рядком 380 Балансу, становить 760 000 грн. Частка майна, що підлягає виплаті підприємству “Н”, у вартісному вираженні становить 152 000 грн. ($760\,000 \text{ грн.} \times 20\%$).

Виплата за рішенням сторін здійснюється таким чином:

- грошовими коштами – 100 000 грн.;
- об’єктами 03 (група 4), придбаними ТОВ “М” у процесі господарської діяльності, а саме комп’ютерною та офісною технікою на суму 52 000 грн. з ПДВ.

Завдання 13. ТОВ “П” має повністю оплачений СК у розмірі 80 000 грн., у складі якого частка учасника № 1 становить 20%, частка учасника № 2 – 30%, частка учасника № 3 – 40%, частка учасника № 4 – 10%.

На зборах засновників прийнято рішення про вихід учасника № 1, учасника № 2 та учасника № 4 із ТОВ, при цьому частку учасника № 1 буде передано ТОВ безоплатно (СК буде зменшений), частка учасника № 2 (фізичної особи) і частка учасника № 4 (юридичної особи) будуть передані новим учасникам. Власний капітал ТОВ складається із суми СК і суми нерозподіленого прибутку у розмірі 20 000 грн.

Завдання 15. *Визначити частку в майні товариства, що належить учаснику до виплати, при різних варіантах визначення чистих активів.*

Частка у статутному капіталі товариства учасника, який виходить із цього товариства, на дату виходу становить 20 %. Визначимо вартість частки в майні ТОВ.

Завдання 18. З ТОВ виходить учасник, внесок якого становив 10000. До виплати йому належить 12000 грн. Зі згоди учасника виплату здійснюють основними засобами на 6000 грн. і грошима також на 6000 грн. Залишкова вартість основних засобів 4000 грн., знос – 12000 грн.

Завдання 19.

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Станом на 01.01 ц.р. у складі власного капіталу акціонерного товариства знаходиться:

- статутний капітал, поділений на 10000 простих акцій номінальною вартістю 100 грн (1000000 грн);

- додатковий вкладений капітал – 30000 грн;

- інший додатковий капітал – 80000 грн;

- резервний фонд (капітал) – 55000 грн;

- нерозподілений прибуток – 300000 грн;

Акціонерним товариством за звітний період здійснені такі операції:

- у березні викуплено та анульовано 2000 акцій за ціною 156 грн кожна;

- у квітні викуплено 2000 акцій за ціною 150 грн кожна та реалізовано за ціною 160 грн за акцію;

- у травні викуплено 2000 акцій за ціною 150 грн кожна та реалізовано за 130 грн за акцію;

- у червні прийнято рішення про збільшення розміру статутного капіталу шляхом збільшення номінальної вартості акцій на 10 грн;

- у липні прийнято рішення про збільшення розміру статутного капіталу шляхом додаткового випуску 1000 акцій номінальною вартістю 100 грн за акцію;

- у серпні оголошено про зменшення номінальної вартості акцій на 20 грн;

- у вересні прийнято рішення про збільшення номінальної вартості акцій на 10 грн за рахунок реінвестиції дивідендів.

Завдання 20

Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

З метою збільшення статутного капіталу ВАТ “А” здійснило додаткову емісію акцій на суму 185000 грн.

ТОВ “Б” оплатило номінальну вартість акцій ВАТ “А” шляхом:

3) перерахування грошових коштів у сумі 100000 грн;

4) передачі активів за вартістю, узгодженою з ВАТ “А”, яка не включає в себе суму ПДВ, а саме:

- товарів на суму 25000 грн, крім того ПДВ – 5000 грн, собівартістю 25000 грн;
- об'єктів основних фондів на суму 50000 грн, крім того ПДВ – 10000 грн, балансова вартість яких – 70000 грн, знос – 20000 грн;
- нематеріальних активів на суму 10000 грн, крім того ПДВ – 2000 грн, балансова вартість – 13000 грн, знос – 3000 грн.

ТОВ “Б” є єдиним покупцем акцій. ВАТ “А” і ТОВ “Б” є платниками ПДВ та податку на прибуток на загальних підставах.

Завдання 21. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

На загальних зборах ЗАТ прийняте рішення збільшити розмір статутного капіталу на суму індексації балансової вартості основних фондів (за вирахуванням суми зносу за такими основними фондами), що дорівнює 20000 грн, шляхом збільшення номінальної вартості раніше випущених акцій.

Завдання 22. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Сума належна до сплати учаснику при його виході з товариства становить 10000 грн. Згідно з протоколом до виплати підлягає сума 25000 грн, у т.ч.:

- грошовими коштами – 7000 грн;
- основними засобами – 18000 грн, в т.ч. ПДВ – 3000 грн.

Первісна вартість основних засобів – 19000 грн, накопичений знос – 11000 грн.

Дата виплати учаснику, який вийшов, належної частки в майні 15.08.05р.

Завдання 23. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Заповнити звіт про власний капітал.*

Підприємством за звітний період здійснено такі операції:

- 1) погашено заборгованість учасників та засновників до статутного капіталу на суму 145000 грн;
- 2) зараховано суму перевищення вартості внесків учасників над номінальною вартістю акцій (без рішення про зміну розміру статутного капіталу) – 25000 грн;
- 3) оприбутковано внески засновників у вигляді виробничих запасів понад суму зареєстрованого статутного капіталу вартістю 60,0 тис грн.

Завдання 24. За підсумками 2008 року АТ зі статутним капіталом у розмірі 90000 грн. отримало збитки в сумі 10000 грн. вартість чистих активів становила 80000 грн., тобто суму, яка виявилася меншою ніж розмір статутного капіталу на 10000 грн.

Варіант 1): на загальних зборах акціонерів прийнято рішення про зменшення

статутного капіталу АТ шляхом зменшення номінальної вартості акцій на загальну суму 10000 грн. з компенсацією акціонерам різниці між старою й новою номінальною вартістю акцій.

Варіант 2): на загальних зборах акціонерів прийнято рішення про зменшення статутного капіталу АТ шляхом зменшення номінальної вартості акцій на загальну суму 10000 грн. без компенсації акціонерам різниці між старою й новою номінальною вартістю акцій.

Варіант 3): на загальних зборах акціонерів прийнято рішення про зменшення статутного капіталу АТ шляхом викупу у акціонерів частини акцій за вартістю нижче за номінальну з подальшим отримання викуплених акцій (ціна викупу становить 50000 грн. номінальна вартість викуплених акцій – 10000 грн).

Варіант 4): акції вирішили викупити за ціною, яка дорівнює їх номінальній вартості 10000 грн.

Завдання 25. Розмір статутного капіталу ТОВ дорівнює 180000 грн., власний капітал включає статутний капітал – 100000 грн. і нерозподілений прибуток – 8000 грн., частка учасника, що вийшов становить 40 % від статутного капіталу, тобто 4000 грн. Учасник прийняв рішення про вихід з товариства та про безоплатне відступлення частки у статутному капіталі.

Завдання 26 Для Звіту ф. № 4

Необхідно: відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи; скласти Звіт про власний капітал.

Журнал реєстрації господарських операцій ТзОВ «Світязь» за 2006 рік

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн.
1	10.01.06 р.	Прийнято рішення про створення ТзОВ і оголошено статутний капітал	?
2	12.01.06 р.	Внесено до статутного капіталу Кузьменко К.О. легковий автомобіль	45000,00
3	12.01.06 р.	Внесено до статутного капіталу Кузьменко К.О. готівку	16000,00
4	12.01.06 р.	Внесено до статутного капіталу Котом К.Т. верстат торцювальний	6500,00
5	12.01.06 р.	Внесено до статутного капіталу Котом К.Т. виробниче приміщення	112000,00
6	12.01.06 р.	Внесено до статутного капіталу Котом К.Т. грошові кошти на поточний рахунок	5000,00
7	12.01.06 р.	Внесено до статутного капіталу Пазинич П.В. акції ВАТ «Оберіг»	18000,00
8	06.07.06 р.	Отримано безоплатно складське приміщення від ВАТ «Сокіл»	16000,00
9	30.09.06 р.	Проведено дооцінку вартості основних засобів	400,00
11	03.10.06 р.	Отримано безоплатно технологічну лінію від ПП «Вітер»	7500,00
12	31.10.06 р.	Проведено дооцінку вартості основних засобів	780,00
13	30.12.06 р.	Відображено суму чистого прибутку за 2006 рік	45300,00
14	30.12.06 р.	Прийнято рішення засновниками про розподіл прибутку: – на поповнення резервного капіталу (5 %) – на поповнення статутного капіталу (20 %)	? ?

	– на виплати засновникам (40 %)	?
--	---------------------------------	---

Викуп власних акцій з подальшим їх повторним розміщенням

Завдання 32. На загальних зборах акціонерів акціонерного товариства ухвалене рішення про додатковий випуск акцій кількістю 1000 шт. номіналом 50 грн; ці акції потім були продані за ціною 55 грн. Після введення 1000 акцій в обіг 100 з них викуплені за ціною, що склалася на момент викупу, 60 грн.

Зі 100 вилучених акцій були знову випущені в обіг: 40 шт. за ціною 60 грн; 20 шт. за ціною 65 грн; 30 шт. за ціною 45 грн. 10 акцій зі 100 вилучених залишилися у портфелі (на рахунку 451).

Облік додаткового капіталу та капіталу в дооцінках

Завдання 33. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

ВАТ “А” викупило 500 акцій власної емісії за ціною 15 грн за акцію (з оплатою з поточного рахунку) та реалізувало 250 акцій за ціною 12 грн за акцію (кошти надійшли в касу).

Завдання 34. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

ВАТ “Галактика” викупило 500 акцій власної емісії, що перебували в обігу, за ціною 150 грн кожна. Кошти в оплату за акції сплачено з поточного рахунку. Зборами засновників вирішено перепродати 400 акцій за ціною 650 грн за акцію.

Завдання 35. ВАТ “Крокус” доручає торговцю цінними паперами викупити через фондову біржу 30000 акцій. Їх номінальна вартість – 1,5 грн./шт., ціна викупу – 1,0 грн./шт. Потім той самий торговець повинен продати акції за ціною 1,8 грн./шт. Сума комісійної винагороди – 1400 грн.

Завдання 36. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Заповнити звіт про власний капітал.*

Сальдо іншого додаткового капіталу на початок року становило 160000 грн. Упродовж звітнього періоду підприємством здійснено такі операції:

- 1) проведено дооцінку основних засобів на суму 5000 грн.
- 2) проведено уцінку попередньо дооцінених нематеріальних активів на суму, яка не перевищує попередньої дооцінки (3000 грн);
- 3) нараховано амортизацію за звітний рік на суму дооцінки основних засобів 6000 грн;
- 4) нараховано амортизацію за безоплатно отриманими основними засобами на суму 12000 грн;
- 5) оприбутковано безоплатно отримані основні засоби на суму 65000 грн.

Завдання 37. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

ВАТ “А” вирішило поповнити додатковий капітал за рахунок дооцінки своїх необоротних активів. Первісна вартість дооцінки склала 3000 грн, а сума дооцінки зносу – 350 грн.

Завдання 38. *Визначити переоцінену вартість і знос необоротного активу. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; за кожною із операцій вказати первинні документи.*

На балансі підприємства обліковується друкувальний верстат. Первісна вартість верстату – 29000 грн, знос – 16000 грн. Відповідно до отриманих даних бюро експертної оцінки основних засобів, справедлива вартість верстату станом на 01 січня ц.р. становить 14000 грн.

Завдання 39. *Визначити суму переоцінки. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказавши первинні документи.*

У минулому році на підприємстві було проведено уцінку штампувального апарату, після якої первісна вартість апарату становила 10500 грн, знос – 3000 грн. В кінці звітного року вирішено провести переоцінку шліфувального апарату, оскільки його справедлива вартість становить: а) 15750 грн; б) 10000 грн.

Завдання 40. *Визначити суму переоцінки. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказавши первинні документи.*

У минулому році на підприємстві проведено до оцінку барної стійки. Після переоцінки первісна вартість барної стійки становить 6500 грн, знос – 2000 грн. На кінець поточного року з'ясувалося, що справедлива вартість барної стійки: а) 3400 грн, б) 1500 грн. Тому було прийнято рішення провести переоцінку основного засобу.

Облік безоплатного отримання необоротних активів

Приклад 41. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

У грудні минулого року підприємство отримало в подарунок CD-диск, справедлива вартість якого становить 90 грн, в т.ч. ПДВ – 15 грн. У березні ц.р. диск було випадково пошкоджено та списано з обліку.

Завдання 42. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Підприємство “А” безоплатно отримало від підприємства “Б” станки з програмним управлінням. Вартість за актом приймання-передачі – 20000 грн, витрати з доставки – 360 грн, з ПДВ, монтажні роботи, виконані сторонньою організацією – 1440 грн, з ПДВ. Щомісячна амортизація – 150 грн, з них 138 грн – в частині вартості безоплатно отриманих активів.

Завдання 43. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Підприємство безоплатно отримало об'єкт ОЗ – виробниче обладнання. Справедлива вартість обладнання становить 60000.

Витрати на доставку обладнання склали 3000 грн, в т.ч. ПДВ 20 % – 500 грн). Вартість послуг з установавання обладнання – 600 грн, в т.ч. ПДВ 20 % – 100 грн). Наказом про облікову політику підприємства передбачено, що амортизація обладнання нараховується прямолінійним методом.

Строк служби обладнання дорівнює 2 роки.

Облік резервного капіталу

Завдання 51. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємством за підсумками звітнього року отримано чистий прибуток у розмірі 50000 грн. Згідно із засновницькими документами відрахування до резервного фонду становлять 5 % чистого прибутку.

За рішенням зборів учасників:

- 500 грн резервного капіталу направлено на збільшення прибутку для покриття непередбачених витрат;

- 1000 грн резервного капіталу направлено на збільшення статутного капіталу;

- 1000 грн резервного капіталу використати для виплати дивідендів за привілейованими акціями.

Облік прибутку, використаного в звітному періоді

Завдання 52. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство за результатами звітнього 2008 року отримало збиток у розмірі 1470 грн. У I кварталі 2009 року фінансовий результат склав 10000 грн прибутку. У декларації з податку на прибуток підприємство показало зобов'язання з податку у розмірі 2800 грн. Нараховано дивіденди засновникам у розмірі 3000 грн. У статуті цього підприємства передбачене використання нерозподіленого прибутку в наступних цілях:

- на покриття збитків – 35 %;
- створення резервного капіталу – 40 %;
- збільшення статутного капіталу – 25 %.

Завдання 53. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку виплат дивідендів у натуральній формі, вказати первинні документи.

Підприємство “А” за підсумками року отримало прибуток в сумі 200000 грн. Загальні збори засновників прийняли рішення реінвестувати всю

суму та збільшити відповідно статутний фонд. Засновниками підприємства “А” є підприємство “Б” (частка 60 %) та Іванов С.С. (частка 40 %).

Завдання 54. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку виплат дивідендів за привілейованими акціями, вказати первинні документи.

ЗАТ “А” нарахувало дивіденди за привілейованими акціями фізичним особам у сумі 30000 грн.

Завдання 55. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку виплат дивідендів за привілейованими акціями, вказати первинні документи.

Підприємство “А” нарахувало та виплатило дивіденди учасникам: підприємство “Б” – 15000 грн і Петрову В.В. – 12000 грн.

Завдання 56. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Підприємство “А” за минулий рік понесло збиток в сумі 4200 грн. У поточному році підприємству “Б” відвантажило покупцю готову продукцію вартістю 72000 грн, в т.ч. ПДВ. Собівартість реалізованої продукції – 48000 грн, витрати на пакування – 2000 грн. Отриманий прибуток зборами акціонерів вирішено спрямувати на покриття збитку минулого року, 5 % – на поповнення резервного капіталу, а 10 % – для виплати дивідендів.

Завдання 57. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Протягом року підприємство реалізувало продукцію на суму 5 млн. грн, собівартість якої 2,5 млн. грн. Сума адміністративних витрат склала 5000 грн, витрат на збут – 2000 грн, інших операційних витрат – 700 грн. За підсумками визначено прибуток та сплачено податок на прибуток.

Відповідно до протоколу зборів засновників прибуток був розподілений наступним чином:

- 5 % – на поповнення резервного капіталу;
- 20 % – на виплату дивідендів.

Завдання 58. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Загальними зборами засновників підприємства прийняте рішення направити прибуток у сумі 50000 грн на збільшення статутного капіталу, тобто реінвестувати дивіденди. При цьому пропорційне співвідношення часток засновників до статутного капіталу не змінилося, а збільшилося вартісне значення частки кожного засновника в ньому.

Засновниками підприємства є:

- підприємство А – частка у статутному капіталі становить – 70 %;

– фізична особа (не СПД) – частка у статутному капіталі – 30 %.

Завдання 10. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Загальними зборами акціонерів прийнято рішення про зменшення статутного капіталу шляхом викупу та анулювання акцій власної емісії, номінальна вартість яких становить 50000 грн. Акції викуплено за ціною:

- 1) нижчою від номінальної (45000 грн);
- 2) вищою від номінальної (56000 грн);
- 3) що дорівнює номінальній.

Завдання 11. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

АТ викупує (для перепродажу) 10000 акцій номінальною вартістю 10 грн/шт. за ринковою ціною 7 грн/шт. Вартість послуг брокера – 800 грн (без ПДВ).

Викуплені акції реалізують на фондовій біржі: 6000 шт. за ціною 11 грн/шт.; 4000 шт. за ціною 6 грн/шт.

Вартість послуг брокера – 1000 грн (без ПДВ).

Завдання 12. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

На зборах акціонерів прийнято рішення про зменшення статутного капіталу АТ шляхом викупу у акціонерів частини акцій за вартістю нижче за номінальну з подальшим анулюванням викуплених акцій. При цьому акції викупуються за ціною 50000 грн, а їх номінальна вартість складає 100000 грн).

Завдання 13. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

ВАТ “А здійснює повторне розміщення раніше викуплених у засновника акцій у кількості 20000 шт. номінальною вартістю 1 грн за акцію загальною балансовою вартістю 30000 грн.

При цьому придбано:

- покупцем 1 – 5000 акцій за ціною, яка дорівнює ціні викупу;
- покупцем 2 – 10000 акцій за ціною, яка дорівнює 0,8 номінальної вартості акцій;
- покупцем 3 – 5000 акцій за ціною, яка дорівнює 1,6 номінальної вартості акцій.

Завдання 14. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Акціонерним товариством було анульовано 100 акцій номінальною вартістю 100 грн за акцію.

Завдання 15. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Акціонерне товариство продало 100 акцій за ціною 110 грн за штуку. Викупна вартість акцій склала 120 грн за штуку.

Завдання 16. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Акціонерне товариство реалізувало 100 акцій за ціною 130 грн за акцію. Викупна вартість акцій становила 120 грн за акцію.

Завдання 17. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Згідно з наведеними даними заповнити Звіт про власний капітал.*

Акціонерне товариство у звітному році викупило 50000 власних акцій за ціною придбання 75000 грн, номінальна вартість однієї акції 1 грн. Упродовж року здійснено повторне розміщення таких акцій: 10000 акцій на суму 9000 грн, 20000 акцій на суму 30000 грн, 20000 акцій на суму 60000 грн.

Завдання 18. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Загальними зборами акціонерів прийнято рішення про тимчасове вилучення акцій у кількості 1000 шт. із обігу. Поточна ринкова ціна акції на дату викупу – 60 грн за шт. при номіналі 50 грн. При подальшому розміщенні поточна ринкова ціна акції сягнула 65 грн.

Завдання 19. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

На загальних зборах ВАТ зі статутним капіталом 250000 грн прийнято рішення про тимчасове вилучення акцій у кількості 1000 шт. із обігу. Поточна ринкова ціна акції на дату викупу – 40 грн за шт. при номіналі 50 грн. При подальшому розміщенні поточна ринкова ціна акції сягнула 65 грн.

Завдання 20. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

На загальних зборах акціонерів АТ ухвалене рішення про додатковий випуск акцій кількістю 1000 шт. номіналом 50 грн з подальшим їх продажем за ціною 55 грн. Після введення 1000 акцій в обіг 100 з них були викуплені за ціною, що склала на момент викупу, 60 грн.

Зі 100 шт. вилучених акцій було повторно введено в обіг: 40 шт. за ціною 60 грн; 20 шт. за ціною 65 грн; 30 шт. за ціною 45 грн.

10 акцій зі 100 вилучених залишилися у портфелі (на рахунку 451).

Відповідно до облікової політики корпорації, до рахунка 421 “Емісійний дохід” відкрито два рахунки такого порядку: 4211 “Емісійний дохід, отриманий від первісного випуску акцій”; 4212 “Емісійний дохід, отриманий від повторного введення акцій в обіг після їх вилучення”.

Завдання 21. *Відобразити господарські операції на рахунках*

бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

ВАТ “А” викупило 500 акцій власної емісії, що перебували в обігу, за ціною 150 грн кожна (номінальна вартість 100 грн). Зборами засновників вирішено перепродати 400 акцій. Ціна реалізації однієї акції – 350 грн.

Завдання 22. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

ВАТ “А” викуплено 500 акцій власної емісії за ціною 15 грн з оплатою з поточного рахунку (номінальна вартість 16 грн). Реалізовано 250 акцій за ціною 12 грн за акцію (кошти надійшли в касу).

5. Тести для самоперевірки знань

1. З точки зору економічної теорії під капіталом розуміють

- а) вартість, яка у своєму русі зростає;
- б) суму заощаджень, достатню для ведення підприємницької діяльності;
- в) все, що має певну цінність;
- г) вартість, яка має властивість самозростати, приносячи так звану додану

вартість

2. Забезпечення використовується для відшкодування:

- а) витрат від операційної діяльності;
- б) витрат від фінансової та інвестиційної діяльності;
- в) довгострокових витрат;
- г) тих витрат, для покриття яких воно було створено

3. На величину власного капіталу не впливають:

а) вилучення коштів власниками підприємства, що зменшує активи підприємства;

б) сформовані суми забезпечень зобов'язань;

в) інвестиції, які збільшують активи за рахунок додаткових коштів власника підприємства;

г) доходи, які призводять до зростання власного капіталу

4. Забезпечення – це:

а) зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу;

б) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

в) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, суму якого не можна достовірно визначити;

г) заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів

підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди

5. Кошти резервного капіталу не використовуються на:

- а) покриття непередбачених витрат;
- б) погашення боргів перед кредиторами при ліквідації підприємства
- в) виплату заробітної плати та премій управлінському персоналу підприємства;

г) виплату акціонерам дивідендів за привілейованими акціями

6. Бухгалтерський рахунок 41 призначений для обліку:

- а) пайового капіталу;
- б) капіталу в дооцінках;
- в) додаткового капіталу;
- г) неоплаченого капіталу.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Назвати та охарактеризувати складові власного капіталу.
2. Що відповідно до чинного законодавства не може бути внеском до статутного капіталу?
3. Деталізувати порядок формування та цілі використання резервного капіталу.
4. Охарактеризувати документальне забезпечення змін у власному капіталі.
5. Сформулювати мету створення забезпечень зобов'язань.

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік. Конспект лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 320 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.
3. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Лєня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Господарським кодексом України передбачено особливості формування статутного капіталу на підприємствах різних форм власності.

Сума, яка на дату реєстрації підприємства оголошена, але фактично не внесена засновниками, представляє собою неоплачений капітал підприємства. Невкладені кошти засновників (учасників) зменшують реальний розмір статутного капіталу та в пасиві балансу відображаються в дужках, що означає необхідність віднімання від підсумку за розділом. Непогашені суми внесків засновників до статутного капіталу обліковуються на рах. 46 (контрпасивний).

Неоплачений капітал – за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) і за кожним засновником (учасником) підприємства.

Учаснику товариства, який повністю вніс свою частку до статутного капіталу, а, отже, погасив свою заборгованість перед товариством, видається свідоцтво товариства.

Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю, командитного товариства, повного товариства, товариства з додатковою відповідальністю формується за рахунок внесків його учасників та засновників (рис. 1).



Рис. 1. Внески до статутного капіталу

2. Перелік питань (план) до практичних занять

5.1. Формування неоплаченого капіталу та документальне забезпечення його обліку.

5.2. Облікове відображення операцій з неоплаченим капіталом.

3. Термінологічний словник основних понять

Неоплачений капітал – за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) і за кожним засновником (учасником) підприємства

4. Навчальні завдання

4.1. Тематичні завдання:

Завдання 1. Засновники ТОВ “А” формують СК у розмірі 100 000 грн. Згідно із засновницькою угодою частка засновника – юридичної особи становить 60% (або 60 000 грн.), частка засновника – фізичної особи – 40% (або 40 000 грн.). На момент реєстрації ТОВ внески внесені в повному обсязі у такому вигляді: товарами вартістю 60 000 грн. з урахуванням ПДВ (юридична особа); грошовими коштами у сумі 40 000 грн. (фізична особа).

Завдання 2. Необхідно: визначити розмір статутного капіталу на момент реєстрації і в 2009 р.; відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.

ТЗОВ «Світязь» створене 07 жовтня 2002 р. Внески засновників до статутного капіталу наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Внески засновників ТЗОВ «Світязь» до статутного капіталу

Засновники	Внески	Сума, грн.	Сума внеску та частка засновника, %
Шпак Ш.К.	– приміщення цеху	18500	
	– грошові кошти	70000	
	– комп'ютери (2 шт.)	8500	
Анісімов А.В.	– грошові кошти	33500	
	– принтер	500	
	– складське приміщення	1000	
Булгаков Б.В.	– грошові кошти	25500	
	– приміщення для офісу	72500	
Іванов І.В.	– грошові кошти	500	
	– легковий автомобіль	36000	

На момент реєстрації Анісімов А.В. вніс лише грошові кошти, Булгаков Б.В. – приміщення для офісу. Залишок заборгованості Анісімова А.В. і Булгакова Б.В. погашено до кінця 2002 р.

05.01.2009 р. прийнято рішення про поповнення статутного капіталу на суму 100000 грн. Внески здійснюються засновниками різним майном відповідно до їх часток у статутному капіталі.

Завдання 3. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Засновники ВАТ зареєстрували випуск акцій на суму 1000000 грн (10000 акцій за номінальною вартістю 100 грн). Емісійна вартість акцій – 105 грн за 1 акцію. До дня скликання установчих зборів внесено 67 % вартості акцій, з них: коштами – 30 %, основними засобами – 10 %, нематеріальними активами – 5 %, ТМЦ – 15 %, цінними паперами – 7 %. Сплачено держмити – 0,1% оголошеної вартості випуску акцій – 1000 грн.

Завдання 4. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Громадяни П.Й. Поручський, А.М. Шелест, К.А. Квітка, М.К. Моряк у квітні ц.р. вирішили створити підприємство, що буде займатися здійсненням ремонтів

приміщень. Статутний капітал було оголошено на суму 45000 грн. Поруцьким П.Й. до статутного капіталу було внесено будівельні матеріали вартістю 15000 грн. Всі інші засновники внесли грошові кошти.

4.2. Лабораторний практикум з фінансового обліку для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” денної форми навчання / Укладачі: доц. Т.В. Барановська, доц. Н.І. Петренко, доц. О.М. Глушук, доц. І.В. Замула, доц. С.З. Мошенський, викл. Н.А. Остап’юк, викл. В.В. Травін. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 41 с.

Завдання 5. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Заповнити звіт про власний капітал.*

Підприємством за звітний період здійснено такі операції:

4) погашено заборгованість учасників та засновників до статутного капіталу на суму 145000 грн;

5) зараховано суму перевищення вартості внесків учасників над номінальною вартістю акцій (без рішення про зміну розміру статутного капіталу) – 25000 грн;

6) оприбутковано внески засновників у вигляді виробничих запасів понад суму зареєстрованого статутного капіталу вартістю 60,0 тис. грн.

Завдання 6. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Підприємство зареєструвало статутний капітал у розмірі 75000 грн. Частка кожного учасника (усього учасників троє) становить 25000 грн. При реєстрації два учасника зробили внески до статутного капіталу в розмірі 12500 грн. Третій учасник вніс 20000 грн.

Завдання 7. Засновники прийняли рішення про створення ТОВ зі статутним капіталом 40000 грн. Засновнику, юридичній особі належить частка 60 %. Він вносить її грошима: 70 % до реєстрації ТОВ на спеціальний банківський рахунок, решту – через півроку після реєстрації.

Завдання 8. У статуті ТОВ “В” розмір СК визначено у сумі 60 000 грн., засновники – юридичні особи (платники ПДВ) внесли до реєстрації 50 % внесків грошовими коштами, решту суми – наприкінці першого року після реєстрації – товарами (тобто вартість товарів, внесених до СК, склала 30 000 грн. з ПДВ). При цьому на момент внесення товарів ТОВ “В” уже було зареєстровано платником ПДВ.

Пізніше було прийнято рішення про внесення додаткових внесків до суми 20 000 грн. для поповнення оборотних коштів ТОВ – без зміни розміру СК.

Крім того, було безкоштовно отримано виробниче обладнання вартістю 30 000 грн.

4.2. Лабораторний практикум з фінансового обліку для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” денної форми навчання / Укладачі: доц. Т.В. Барановська, доц. Н.І. Петренко, доц. О.М. Глушук, доц. І.В. Замула, доц. С.З. Мошенський, викл. Н.А. Остап’юк, викл. В.В. Травін. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 41 с.

5. Тести для самоперевірки знань

1. Учаснику товариства, який повністю вніс свою частку до статутного капіталу та погасив свою заборгованість перед товариством:

- а) видається свідоцтво товариства;
- б) надається бухгалтерська виписка;
- в) видається довідка бухгалтерії;
- г) примірник статуту.

2. Сума, яка на дату реєстрації підприємства оголошена, але фактично не внесена засновниками, представляє собою:

- а) неоплачений капітал;
- б) статутний капітал;
- в) капітал в дооцінках;
- г) немає правильної відповіді.

3. Невкладені кошти засновників (учасників) зменшують реальний розмір статутного капіталу та в пасиві балансу відображаються:

- а) в дужках;
- б) зі знаком мінус;
- в) наводяться «звичайно»;
- г) немає правильної відповіді.

4. Непогашені суми внесків засновків до статутного капітал обліковуються на рахунку:

- а) 404;
- б) 46;
- в) 403;
- г) 41.

5. Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться:

а) за видами розміщених неоплачених акцій;
 б) за кожним засновником підприємства;
 в) за кожним учасником підприємства;
 г) за видами розміщених неоплачених акцій та за кожним засновником (учасником) підприємства.

6. Неоплачений капітал має бути погашеним протягом:

- а) року з моменту реєстрації підприємства;
- б) місяця з моменту реєстрації підприємства;
- в) 6-ти місяців з моменту реєстрації підприємства;
- г) безтерміново.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Охарактеризувати неоплачений капітал.
2. Що відповідно до чинного законодавства не може бути внеском до статутного капіталу?
3. Протягом якого терміну повинен бути погашений неоплачений капітал?
4. Що повинно робити підприємство у разі непогашення неоплаченого капіталу протягом законодавчо встановленого терміну? Яке це буде мати облікове відображення.

7. Рекомендована література

4. Бухгалтерський фінансовий облік. Конспект лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 320 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.
6. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Лєня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

ТЕМА 18. ОБЛІК ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

До фонду оплати праці включаються: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата й інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу згідно з встановленими нормами праці (норм часу, виробітку, обслуговування, посадових обов’язків). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) й відрядних розцінок для працівників і посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата – це винагорода за роботу, виконану понад встановлених норм, за трудові успіхи та винахідництво й особливі умови праці. Вона складається з доплат, надбавок, гарантійних і компенсаційних виплат,

передбачених чинним законодавством, премій, пов'язаних з виконанням виробничих завдань і функцій.

До інших заохочувальних і компенсаційних виплат належать виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами та положеннями, компенсаційні й інші грошові та матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або здійснюються понад встановлених зазначеними актами норм.

На підприємствах застосовуються дві форми оплати праці: погодинна та відрядна. Існують різновиди цих форм, які називаються системами оплати праці: проста погодинна, погодинно-преміальна, пряма відрядна, відрядно-бригадна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна й акордна. В умовах ринкової економіки набули розповсюдження форми оплати праці за кінцевий результат – у відсотках до одержаного доходу або прибутку.

Система оплати праці – це сукупність правил, які визначають співвідношення між мірою праці та мірою винагороди працівників.

Погодинна форма оплати праці – це оплата праці, яка залежить від кількості відпрацьованих годин і тарифної ставки (окладу) за одну годину.

Погодинно-преміальна система оплати праці – це різновид погодинної оплати праці, при якій понад заробітної плати, належної за фактично відпрацьований час, сплачується преміальна винагорода за досягнення високих кількісних і якісних показників.

Відрядна форма оплати праці має наступні системи: пряма відрядна, преміальна, прогресивна, акордна, бригадна.

Пряма відрядна система – це система, при застосуванні якої заробіток нараховується тільки за виконану роботу (виготовлену продукцію).

Відрядно-преміальна система – це різновид відрядної форми оплати праці, при якій понад заробітної плати, належної за виконану роботу, виплачується премія.

Відрядно-прогресивна система оплати праці – це різновид відрядної форми оплати праці, при якій робота, виконана в межах встановлених норм, оплачується за звичайними відрядними розцінками, а частина роботи, виконаної понад норм, – за прогресивно-зростаючими розцінками та залежно від відсотку перевиконання норм.

Акордна система оплати праці – це різновид відрядної системи, при якій норма та розцінка для виконавця або групи виконавців встановлюється не за кожною окремою операцією, а на весь комплекс робіт.

Відрядна бригадна система оплати праці – це оплата, яку визначають шляхом множення розцінки за одиницю роботи на фактично виконаний обсяг робіт бригадою. Найпростіший спосіб розподілу заробітку між членами бригади здійснюється пропорційно до відпрацьованого часу. Заробіток також може бути розподілений між членами бригади за допомогою інших методів (наприклад, за допомогою коефіцієнту розподілу).

Трудові відносини на підприємстві між власником (роботодавцем) і працівником регулюються, крім нормативних і законодавчих актів, ще й за допомогою трудових договорів і угод, види яких наведено нижче (рис. 23.3).

Трудовий договір – це угода між працівником і власником підприємства або фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник підприємства чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін (ст. 21 КЗпП).

Іншими словами, за трудовим договором працівника приймають на роботу (посаду), яка включена до штату підприємства, для виконання певної роботи (певних функцій) за конкретною кваліфікацією, професією, посадою; працівнику гарантується заробітна плата та встановлені трудовим законодавством гарантії, пільги, компенсації; працівник підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку тощо (лист Мінпраці України від 11.03.2002 р. № 06/2-4/42).

Відповідно до ст. 102 КЗпП працівники, які працюють за сумісництвом, одержують заробітну плату і саме заробітна плата є об'єктом оподаткування внесками до соціальних фондів.

Основним договором цивільно-правового характеру, що передбачає оплату за певну роботу, є договір підряду.

Договір підряду – це угода, за якою підрядник зобов'язується виконати на свій ризик певну роботу за завданням замовника з його або своїх матеріалів, а замовник зобов'язується прийняти й оплатити виконану роботу.

Роботодавці, які укладають з громадянами угоди цивільно-правового характеру, виплачують винагороду за результат виконаної роботи.

Годинами нічної роботи вважається період з 22 до 6 години. При цьому встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на 1 годину. До роботи в нічний час не допускаються: вагітні жінки та жінки, які мають дітей віком до 3 років; працівники до 18 років; працівники інших категорій (згідно з чинним

законодавством). Години нічної роботи оплачуються в підвищеному розмірі, що встановлюється генеральною, галузевою (регіональною) угодами та колективним договором, але не нижче 20 % тарифної ставки (окладу) за кожну годину роботи у нічний час.

Надурочною вважається робота понад встановлену законом тривалість робочого дня. Надурочні роботи допускаються у виключних випадках і з дозволу профспілки. До надурочних робіт не допускаються: вагітні жінки та жінки, які мають дітей віком до 3 років; працівники до 18 років; у дні занять працівники, які навчаються без відриву від виробництва в загальноосвітніх школах і професійно-технічних навчальних закладах; працівники інших категорій (згідно з чинним законодавством).

Робота у надурочний час оплачується при відрядній оплаті праці – в розмірі 100 % тарифної ставки працівника-відрядника відповідної кваліфікації, при погодинній – у подвійному розмірі годинної тарифної ставки. Надурочні роботи не повинні перевищувати для кожного працівника 4 години протягом 2 днів підряд і 120 годин на рік. Компенсація надурочних робіт відгулом не допускається.

Робота у вихідний день компенсується працівнику наданням іншого дня відпочинку або за угодою сторін у грошовій формі. Робота у вихідні та святкові дні оплачується не менше, ніж в подвійному розмірі:

відрядникам – не менше, ніж за подвійними відрядними розцінками;

працівникам, праця яких оплачується за годинними (денними) ставками, – в розмірі не менше подвійної годинної (денної) ставки;

працівникам, які одержують місячний оклад, – у розмірі не менше однієї годинної (денної) ставки окладу, якщо робота проводилася в межах місячної норми робочого часу, і в розмірі не менше подвійної годинної (денної) ставки понад окладу, якщо робота проводилася більше місячної норми.

Повний брак з вини працівника оплаті не підлягає, а частковий оплачується залежно від ступеня придатності продукції за зниженими розцінками.

Місячна заробітна плата працівника в такому випадку не може бути нижчою 2/3 тарифної ставки встановленого йому розряду (окладу).

Брак, що виник у результаті прихованого дефекту в матеріалі, який оброблявся, а також брак не з вини працівника, виявлений після приймання виробу органом технічного контролю, оплачують працівнику нарівні з придатними виробами.

Час простою з вини працівника оплаті не підлягає. Час простою не з вини працівника, якщо він попередив адміністрацію (бригадира, майстра та ін.) про

початок простою, оплачують з розрахунку не нижче 2/3 тарифної ставки встановленого працівнику розряду або окладу.

Підставою для призначення допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю є виданий у встановленому порядку лікарняний лист (лист непрацездатності). Інші документи не можуть бути підставою для призначення допомоги цього виду. Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю призначається у наступних випадках:

при захворюванні (травмі), пов'язаному з втратою працездатності;

при санаторно-курортному лікуванні;

при хворобі члена сім'ї у випадку необхідності догляду за ним;

при карантині;

при тимчасовому переведенні на іншу роботу у зв'язку із захворюванням туберкульозом або професійним захворюванням;

при протезуванні із перебуванням у стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства.

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю обчислюється, виходячи із загального стажу роботи працівника в розмірах, які визначаються залежно від загального трудового стажу працівника (рис. 1).

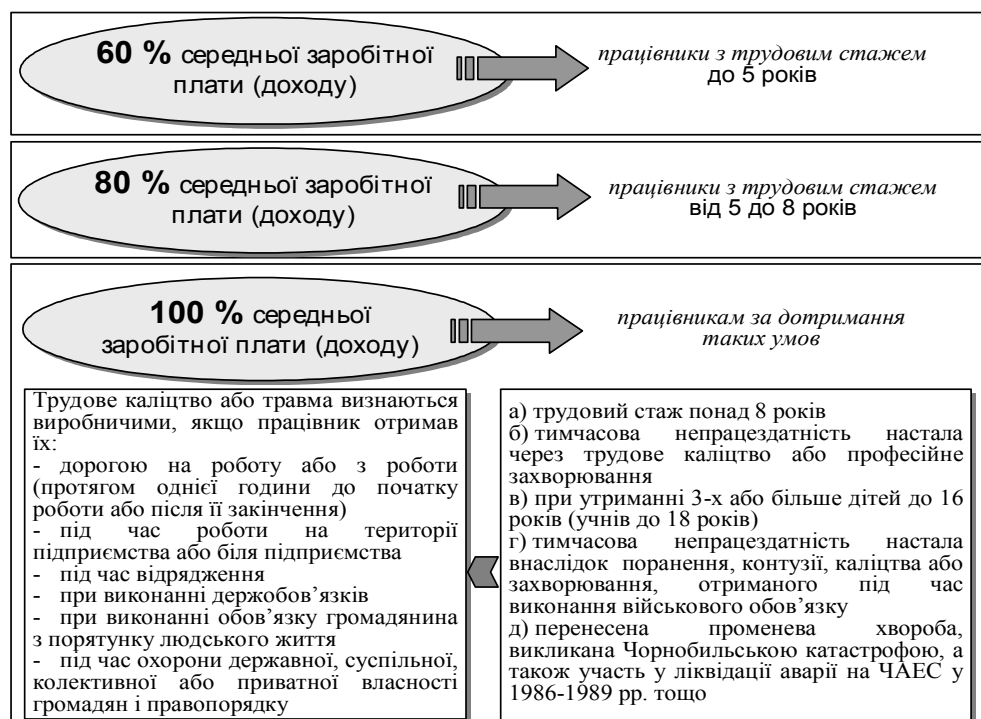


Рис. 1. Розміри допомоги із тимчасової непрацездатності залежно від загального стажу працівника

Сума допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю визначається шляхом множення середньоденної заробітної плати за попередні шість місяців (або фактично відпрацьований час) на кількість робочих днів, а у випадках,

передбачених законодавством, – на число календарних днів, пропущених у період непрацездатності, та на відсоток, визначений на підставі загального трудового стажу працівника.

З оплати праці членів трудового колективу й осіб, які працюють на підприємстві за трудовими угодами, договорами підряду, за сумісництвом, виконують разові та випадкові роботи, відбуваються різні утримання. За своїм характером вони поділяються на 2 групи: обов'язкові й утримання за ініціативою підприємства.

Обов'язкові утримання включають:

податок з доходів фізичних осіб – це обов'язковий платіж, що встановлюється державою для фізичних осіб, які отримують доходи. Ставка податку з доходів фізичних осіб складає 15 %.

Сума податку визначається з нарахованої суми заробітної плати за вирахуванням суми утримань ЄСВ;

утримання ЄСВ – 3,6 %.

Кожен громадянин України, який перебуває у трудових відносинах з підприємствами, організаціями, установами, має право на відпустку.

Відпустка – це тимчасове звільнення від роботи для відпочинку. Право на відпустку не залежить від місця роботи, форми власності підприємства, посади, системи оплати праці, тривалості та періодичності робочого часу, терміну трудового договору.

Законом України “Про відпустки” встановлено такі види відпусток (рис. 2).

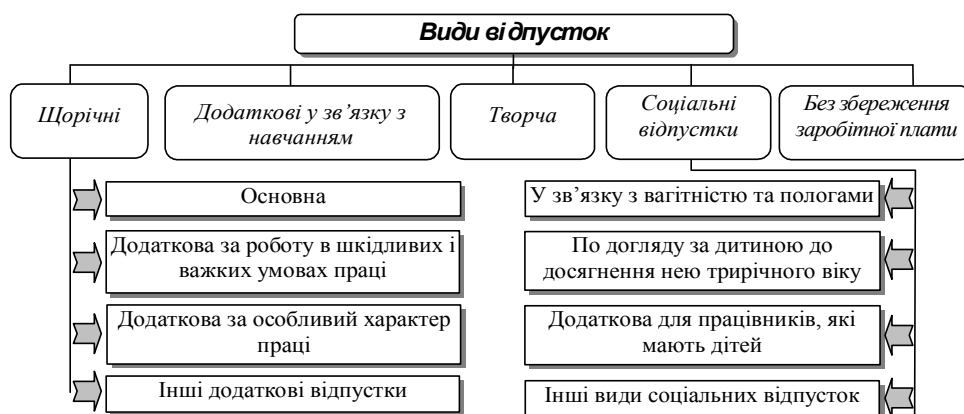


Рис. 2. Класифікація відпусток

Порядок розрахунку суми відпускних. Обчислення суми відпускних здійснюється в такому порядку:

розраховується середньоденна заробітна плата;

встановлюється тривалість відпустки в календарних днях;

обчислюється сума відпускних.

Порядок обчислення середньоденної заробітної плати наступний:

$$\text{Середньоденна заробітна плата} = \frac{\text{заробіток за останні 12 місяців перед наданням відпустки або за менший фактично відпрацьований період}}{\text{відповідна кількість календарних днів року або меншого відпрацьованого періоду (за виключенням 10 святкових і неробочих днів, встановлених законодавством)}} \times \text{число календарних днів відпустки}$$

У бухгалтерському обліку інформація про розрахунки з персоналом, який відноситься як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, – з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), а також розрахунки за неoderжану персоналом у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами) узагальнюється на рахунок 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”, який має наступні субрахунки: 661 “Розрахунки за заробітною платою”, 662 “Розрахунки за депонентами”, 663 “Розрахунки за іншими виплатами”. Субрахунок 661 “Розрахунки за заробітною платою” призначений для обліку розрахунків з оплати праці з персоналом, який належить як до облікового, так і до необлікового складу підприємства (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо). На субрахунок 662 “Розрахунки за депонентами” ведеться облік розрахунків за нарахованими, але не одержаними персоналом у встановлений строк сумами з оплати праці. Субрахунок 663 “Розрахунки за іншими виплатами” призначений для обліку розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема, допомога з часткового безробіття, допомога з тимчасової непрацездатності.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

- 6.1. Форми оплати праці. Структура фонду оплати праці.
- 6.2. Особливі випадки оплати праці згідно з КЗпП.
- 6.3. Документування операцій по нарахуванню та виплаті оплати праці.
- 6.4. Облік нарахувань та утримань із виплат працівникам.
- 6.5. Облік податку з доходів фізичних осіб. Податкова соціальна пільга.
- 6.6. Облік нарахування та сплати працівникам виплат соціального характеру

3. Термінологічний словник основних понять

Основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу згідно з встановленими нормами праці (норм часу, виробітку, обслуговування, посадових обов’язків). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) й відрядних розцінок для працівників і посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата – це винагорода за роботу, виконану понад встановлених норм, за трудові успіхи та винахідництво й особливі умови праці. Вона складається з доплат, надбавок, гарантійних і компенсаційних виплат,

передбачених чинним законодавством, премій, пов'язаних з виконанням виробничих завдань і функцій.

Система оплати праці – це сукупність правил, які визначають співвідношення між мірою праці та мірою винагороди працівників.

Погодинна форма оплати праці – це оплата праці, яка залежить від кількості відпрацьованих годин і тарифної ставки (окладу) за одну годину.

Погодинно-преміальна система оплати праці – це різновид погодинної оплати праці, при якій понад заробітної плати, належної за фактично відпрацьований час, сплачується преміальна винагорода за досягнення високих кількісних і якісних показників.

Пряма відрядна система – це система, при застосуванні якої заробіток нараховується тільки за виконану роботу (виготовлену продукцію).

Відрядно-преміальна система – це різновид відрядної форми оплати праці, при якій понад заробітної плати, належної за виконану роботу, виплачується премія.

Відрядно-прогресивна система оплати праці – це різновид відрядної форми оплати праці, при якій робота, виконана в межах встановлених норм, оплачується за звичайними відрядними розцінками, а частина роботи, виконаної понад норм, – за прогресивно-зростаючими розцінками та залежно від відсотку перевиконання норм.

Акордна система оплати праці – це різновид відрядної системи, при якій норма та розцінка для виконавця або групи виконавців встановлюється не за кожною окремою операцією, а на весь комплекс робіт.

Відрядна бригадна система оплати праці – це оплата, яку визначають шляхом множення розцінки за одиницю роботи на фактично виконаний обсяг робіт бригадою.

Трудовий договір – це угода між працівником і власником підприємства або фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник підприємства чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін (ст. 21 КЗпП).

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Облік праці та її оплати. Методичні рекомендації для студентів економічних спеціальностей всіх форм навчання / Укладач: Остапчук Т.П. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 56 с.

4.2. Тематичні завдання:

Завдання 1. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Бухгалтер М.К. Максимчук відповідно до табеля обліку робочого часу відпрацював у березні 2009 р. 244 год. Розцінка за 1 год. – 10,4 грн. Наказом керівника встановлена премія 25 % від заробітку.

Завдання 2. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Токарем III розряду Шапіренко Ш.О. було відпрацьовано за місяць 195 год. На підприємстві встановлено розцінку за 1 год. в розмірі 2 грн. Наказом керівництва по підприємству робітнику Шапіренко Ш.О. окрім того встановлено премію в розмірі 9 %.

Завдання 3. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Робітник В.К. Кравчук у березні 2009 р. відповідно до виписаних нарядів виготовив 47 деталей при нормі 35 деталей. Розцінка за 1 деталь в межах норми становить 33,31 грн., понад норму – 47,45 грн.

Завдання 4. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Робітник-відрядник IV розряду виготовив 400 деталей. На підприємстві встановлено норму в кількості 250 деталей, з розцінкою за 1 деталь при заданій нормі – 4 грн., а понад встановлену норму – 4,80 грн. Колективним договором передбачено премію в розмірі – 6 % вартості понаднормово виготовлених деталей.

Термін виплати заробітної плати на підприємстві встановлено з 3 числа. Працівник не з'явився у встановлені терміни. Зарплату отримав у наступному місяці.

Завдання 5. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Робітник-відрядник Ничипорук Н.К. за місяць виготовив 380 гайкових ключів. На підприємстві встановлено місячну норму в розмірі 300 гайкових ключів за розцінкою – 2,10 грн. Робітнику Ничипорку Н.К. передбачено премію в розмірі 5 % за виконання норми та 0,3 % за кожний відсоток перевиконання норми від оплати праці за розцінкою.

Завдання 6. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Підсобний робітник обслуговує 2-х робітників основного виробництва, виробіток яких складає 625 деталей. Розцінка за 1 деталь становить 1,23 грн.

Завдання 7. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Бригада текстильників отримали в лютому ц.р. заробітну плату в сумі 8000 грн. При цьому була використана праця наладчика. Обумовлено, що заробітна

плата наладчика за обслуговування верстатів складає 8 % від заробітку бригади текстильників.

Завдання 8. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Акордний заробіток становить 4510 грн., роботу виконували 3 працівники.

Витяг з таблицю обліку робочого часу в березні 2009 р.

ПІБ	Тарифний розряд	Тарифний коефіцієнт	Відпрацьований час, год.		Розцінка за 1 год., грн.	Оплата праці, грн.
			фактично	з урахуванням коефіцієнту		
Кос Ю.І.	II	1,1	164	?	?	?
Пилип П.І.	IV	1,5	117	?	?	?
Симон Р.Л.	VI	2,0	148	?	?	?
Разом	X	X	?	?	?	4510,00

Завдання 8а. *Нарахувати колективно відрядну оплату праці, визначити суми відрахувань та утримань. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Тарифна заробітна плата бригади – 603,51 грн, розмір премії у відсотках до заробітку (тарифу) – 35 %, сума премії колективу (бригади) – 211,16 грн.

Виписка з наряду на відрядні роботи (для бригадного розрахунку)

№ з/п	ПІБ	Відпрацьовано годин	Годинна тарифна ставка, коп.	Тарифна зарплата за місяць, грн	Коефіцієнт трудової участі (КТУ)
1	Краснов К.В.	160	0,53	84,80	0,8
2	Ляшук Л.К.	150	0,58	87,00	1,1
3	Симоненко С.О.	144	0,58	83,52	0,9
4	Мельник М.К.	157	0,62	97,34	1,2
5	Штейн Ш.Н.	136	0,62	84,32	1,0
6	Соколов С.В.	121	53,00	64,13	0,8
7	Рудченко Р.О.	160	64,00	102,40	1,2
	Разом			603,51	

Завдання 8б. *Нарахувати відрядно-прогресивну оплату праці. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Норма землекопа становить 1,5 м³ викопаного ґрунту. Розцінка 10 грн за 1 м³. За кожний кубометр викопаний понад норму розцінка зростає на 45 %. За даними наряду землекоп викопав 5 м³ за день.

Завдання 9. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Менеджер відділу збуту П.П. Трофімчук відпрацював у березні 2009 р. відповідно до таблиця обліку робочого часу 232 год. Розцінка за 1 год. – 14,1 грн. У трудовому договорі працівника передбачено отримання 0,02 % комісійних від

виручки від реалізації за місяць. Кредитовий оборот по рах. 70 “Доходи від реалізації” у березні – 1540 тис. грн.

Завдання 10. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Розкрійниці Довга Д.А. та Бондаренко Б.О. працюють за різними системами оплати праці. Довгій Д.А. встановлено тарифну ставку – 3 грн за 1 год.

Бондаренко Б.О. – 5 % від виручки за місяць.

Розкрійниці Довга Д.А. та Бондаренко Б.О. працювали понаднормово 7 год. в червні. Фактично відпрацювали 22 робочі дні по 8 год. (в т.ч. 28 червня). Виручка за місць склала 10300 грн і окремо за 28 червня – 700 грн.

Завдання 11. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Робітник Журавель Ж.Л. працює за відрядною формою оплати праці. Ставка робітника становить 5 % від виручки за місяць. Журавель Ж.Л. відпрацював понадурочно 10 год. в травні. Фактично ним було відпрацьовано 22 робочі дні по 8 год. в т.ч. 1,2,9 травня. Виручка в травні місяці склала 13200 грн і окремо

01 травня – 500 грн;

02 травня – 550 грн;

09 травня – 600 грн.

Завдання 12. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Розкрійниці Довга Д.А. та Бондаренко Б.О. працюють за різними системами оплати праці. Довгій Д.А. встановлено тарифну ставку – 3 грн за 1 год.

Бондаренко Б.О. – 5 % від виручки за місяць.

Розкрійниці Довга Д.А. та Бондаренко Б.О. працювали понаднормово 7 год. в червні. Фактично відпрацювали 22 робочі дні по 8 год. (в т.ч. 28 червня). Виручка за місць склала 10300 грн і окремо за 28 червня – 700 грн.

Завдання 13. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Визначити розрахунковий період.*

Зарплата торговельного агента за місяць – 1000 грн. Сума надбавки за роз’їзний характер роботи за три дні місяця – 90 грн ($30,00 \times 3$ дн.).

Завдання 14. *Нарахувати заробітну плату та відобразити нарахування на рахунках бухгалтерського обліку; вказати первинні документи.*

Бухгалтер Сивко С.О. з посадовим окладом 550 грн виконувала обов’язки головного бухгалтера Мазур М.О. під час її хвороби (хворіла 5 днів). Необхідно визначити суму доплати за суміщення посад, якщо посадовий оклад головного бухгалтера становить 670 грн; бухгалтер Сивко С.О. відпрацювала в цьому місяці 22 робочі дні.

Завдання 15. *Визначити суму доплати за суміщення посад. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Бухгалтер Хомчук Х.К. з посадовим окладом – 1050 грн виконував обов'язки головного бухгалтера Соботович С.С. під час її хвороби (7 днів). Посадовий оклад головного бухгалтера становить 2500 грн. У звітному місяці бухгалтер Хомчук Х.К. відпрацював 22 робочі дні.

Завдання 15а. *Визначити суму нарахованої заробітної плати та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи, провести відрахування та утримання із заробітної плати.*

Головний економіст з посадовим окладом 1900 грн (8-год. робочий день) 6 днів виконував обов'язки економіста з посадовим окладом 1600 грн. В межах нормованого часу працював понадурочно 3 години. В місяці 22 робочі дні. Головному економісту встановлена премія 10 % від його посадового окладу.

Завдання 16. *Визначити оплату праці у вихідний день. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Робітник-відрядник, працюючи у вихідний день, виготовив 20 деталей, за розцінкою 0,50 грн.

Завдання 17. *Визначити доплату праці за години нічної роботи. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Робітник-відрядник, працюючи в нічну зміну, виготовив 15 деталей, з розцінкою 0,70 грн. Колективним договором передбачена оплата праці за години нічної роботи в розмірі 40 %.

Завдання 18. *Визначити доплату за години нічної роботи та загальний розмір заробітної плати, визначити суму нарахувань та утримань із заробітної плати та скласти бухгалтерські проводки.*

Робітник-відрядник, працюючи в нічну зміну виготовив 25 деталей з розцінкою 0,80 грн. Колективним договором передбачена доплата за години нічної роботи в розмірі 85 %. Всього за місяць робітник виготовив – 800 деталей.

Завдання 19. *Визначити оплату праці за час простою. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Працівник-погодинник протягом місяця мав простій у роботі 10 год., з годинною тарифною ставкою 0,50 грн.

Завдання 20. *Визначити оплату праці за час простою. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Працівник погодинник Дуднік Д.К. протягом місяця мав простій у роботі 9 год. з годинною тарифною ставкою 6,50 грн.

Завдання 21. *Визначити суму заробітної плати працівника, провести утримання із заробітної плати, а також визначити та відобразити суми нарахувань на заробітну плату. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; за кожною із операцій вказати первинні документи.*

Ковальов К.В. – працівник-відрядник VI-го розряду у серпні виготовив 400 деталей (розцінка за одну деталь – 1,20 грн), у тому числі 100 деталей – в нічний час. Крім того, 65 деталей виготовлено під час понаднормової праці (8 годин). Тарифна ставка працівника-погодинника V-го розряду – 1,35 грн. На підприємстві встановлено доплату за роботу в нічний час у розмірі 35 %.

Завдання 22. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Здійснити нарахування та утримання.*

Робітнику відділу збуту нараховано заробітну плату у 200х р.:

Варіант 1. 480 грн.;

Варіант 2. 600 грн.

Завдання 23. *Визначити доплату за години нічної роботи та загальний розмір заробітної плати. Визначити суму нарахувань та утримань із заробітної плати. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Робітник-відрядник, працюючи в нічну зміну виготовив 15 деталей з розцінкою – 0,80 грн колективним договором передбачена доплата за години нічної роботи в розмірі 85 %. Всього за місяць робітник виготовив – 800 деталей.

Завдання 24. *Визначити оплату праці у святкові дні, понаднормово виконану роботу та загальний розмір заробітної плати. Визначити суму нарахувань та утримань із заробітної плати. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Робітник Журавель Ж.Л. працює за відрядною формою оплати праці. Ставка робітника становить 5 % від виручки за місяць. Журавель Ж.Л. відпрацював понадурочно 10 год. в травні. Фактично ним було відпрацьовано 22 робочі дні по 8 год. в т.ч. 1,2,9 травня. Виручка в травні місяці склала 13200 грн і окремо 01 травня – 500 грн; 02 травня – 550 грн; 09 травня – 600 грн.

Завдання 25. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Провести нарахування та утримання.*

Зарплата працівника служби збуту за звітний місяць становить 2000 грн.

Сума компенсації звітного місяця за використання особистого вантажного автомобіля для доставки продукції покупцям – 500 грн.

Послуги з доставки відповідно до базису поставки “франко-склад покупця” здійснюються за рахунок підприємства та не оплачуються покупцями окремо. Тобто відповідні витрати відносяться до збутових.

Завдання 26. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Провести нарахування та утримання.*

Працівнику сільськогосподарського підприємства Іваненко І.О. нараховано заробітну плату: у грошовій формі 770 грн.; у натуральній формі зерном ячменю – 7 ц по 80 грн (560 грн.).

Завдання 27. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Продавець торгового підприємства написав заяву з проханням видати в рахунок зарплати за поточний місяць крупи (нарахована зарплата продавця становитиме 500 грн). Крупа відпущена в кількості 70 кг за ціною 3,0 грн/кг (у т.ч. ПДВ – 0,5 грн.). Вартість крупи (визнана звичайною ціною) становить 3,60 грн/кг (у т.ч. ПДВ – 0,60 грн). Працівник має право на загальну податкову пільгу – 200 грн.

Завдання 28. В.І. Колесник із 3 по 20 листопада 2008 року перебуває у відрядженні. У вересні згідно з табелем він був на роботі 2 дні, в інші дні – у відрядженні, у жовтні – 3 дні, а Інші – у відрядженні. За вересень йому нараховано 4300 грн (з них 340 грн за відпрацьовані дні і 1000 грн премії), а у жовтні – 4290 (з них 432 грн за відпрацьовані дні і 1000 грн премії).

Завдання 29. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Підприємство нарахувало працівнику в травні 200х року допомогу в розмірі 5000 грн, яку виплатило в червні. Щомісячна сума нарахованих та утриманих внесків складає 700 грн (для спрощення прийемо, що нарахування почалося з травня 200х р.) разом зі Звітом про відшкодування частини понесених витрат в сумі 1500 грн. Цю суму було перераховано Фондом у липні 200х р. на поточний рахунок підприємства, зазначений у заяві.

Завдання 30. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Зарплата працівника служби збуту за звітний місяць становить 2000 грн.

Сума компенсації звітного місяця за використання особистого вантажного автомобіля для доставки продукції покупцям – 500 грн.

Послуги з доставки відповідно до базису поставки “франко-склад покупця” здійснюються за рахунок підприємства та не оплачуються покупцями окремо.

Завдання 41. *Розрахувати розмір ПСП*

Гуцалюк Г.К. є студенткою ЖДТУ і працює в одному з маркетів Житомира на посаді оператора з введення даних. Її заробітна плата становить 1550,00 грн. Розрахувати розмір ПСП, на яку вона має право.

Завдання 42. *Визначити, які з осіб мають право на ПСП у розмірі 100 %, 150 %, 200 %.*

Самотня матір, самотній батько, працівник селищної ради, студент, Герой України, інвалід I групи з дитинства, матір однієї дитини віком 19 років, батько двох дітей віком до 18 років, Герой Соціалістичної праці, учень.

Завдання 43. *Визначити чи має право Довгалюк Д.К. на податково-соціальну пільгу?*

Довгалюк Д.К. отримує заробітну плату у розмірі 2500 грн і є батьком чотирьох дітей віком до 18 років і в якому розмірі.

Завдання 44. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Здійснити всі необхідні відрахування та утримання.*

Заробітна плата Костюченко К.О. складає 1350 грн (працівник маркетингового відділу).

Завдання 45. *Розрахувати суму з/п до виплати.*

Працівник Іванюк І.К. працює бухгалтером на ТзОВ «Мрія» (за цивільно-правовою угодою та індивідуальним графіком роботи) з з/п 580 грн, та менеджером на ПП «Віктор» (за індивідуальним графіком роботи) з з/п 750 грн.

Завдання 46. *Розрахувати суму з/п до виплати.*

Іванова І.А. мати 4-ох дітей (4, 7, 15 та 18 років) працює головним бухгалтером на ТзОВ «Смак» за вересень 2013 р. їй було нараховано з/п в розмірі 3500 грн.

Завдання 47. *Розрахувати суму з/п до виплати.*

Федоренко Ф.О. нараховано з/п в розмірі 1200 грн. Він є студентом ЖДТУ та героєм України, відповідно до указу президента №254 від 25.12.2007 р.

Завдання 48. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Заробітна плата Грищенко О.Г. становить 1200 грн. Розрахувати розмір ПСП, на яку вона має право, якщо вона є самотньою матір'ю двох дітей до 18 років.

Завдання 49. *Визначити суму до виплати та відобразити відповідні нарахування в бухгалтерському обліку.*

Працівника відділу міжнародних зв'язків Ткача Т.А. преміювали подарунком вартістю 1000 грн, крім того ПДВ. Йому також нарахували заробітну плату в розмірі 800 грн.

Завдання 50. *Визначити суму утримань. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Секретарю Смирновій С.А. нарахована заробітна плата в розмірі 389 грн. Вона має трьох дітей віком до 16 років та відноситься до III-ої категорії постраждалих від Чорнобильської катастрофи.

Завдання 51. Визначити суму нарахованої заробітної плати та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи, провести відрахування та утримання із заробітної плати.

Робітник-відправник (слюсар III-го розряду) Л.О. Логвиненко, який є самотній батько трьох дітей і Героєм України, за місяць виготовив 200 деталей (у т.ч. в нічний час – 30 деталей, понадурочно (6 годин) – 20 деталей). Розцінка за одну деталь – 0,70 грн. Тарифна ставка працівника-погодинника такого ж розряду – 1 грн. Колективним договором передбачена оплата праці за години нічної роботи 40 %.

Завдання 52. Визначити суму нарахованої заробітної плати та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи, провести відрахування та утримання із заробітної плати.

Працівник-погодинник III розряду протягом місяця відпрацював 22 повних робочих дні (8-годинний робочий день) і тому числі мав простій у роботі (6 годин) через відключення електроенергії (адміністрація про простій попереджена). Працівнику встановлена премія у розмірі 5 %. Тарифна ставка – 0,50 грн.

Частина заробітної плати йому виплачено продукцією підприємства – паркетними дошками – 50 м² за ціною 2 грн за 1 м².

Завдання 53. Визначити суму заробітної плати працівника, провести утримання із заробітної плати, а також визначити та відобразити суми нарахувань на заробітну плату. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; за кожною із операцій вказати первинні документи.

Ковальов К.В. – працівник-відрядник VI-го розряду, якого визнано працівником тилу під час Другої світової війни – у серпні виготовив 400 деталей (розцінка за одну деталь – 1,20 грн), у тому числі 100 деталей – в нічний час. Крім того, 65 деталей виготовлено під час понаднормової праці (8 годин). Тарифна ставка працівника-погодинника V-го розряду – 1,35 грн. На підприємстві встановлено доплату за роботу в нічний час у розмірі 35 %.

Завдання 54. Визначити суму утримань. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Працівнику нарахована заробітна плата в розмірі 700 грн. Він має двох дітей віком до 16 років, а також він подав посвідчення встановленого зразка про віднесення його до II-ої категорії постраждалих від Чорнобильської катастрофи. Крім цього йому були нараховані дивіденди в розмірі 50 грн.

Облік нарахувань з тимчасової втрати працездатності

Завдання 55. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Бухгалтер хворів з 3 по 12 вересня ц.р. На основі наданого ним листа непрацездатності йому нараховано лікарняні у розмірі 720 грн, в т.ч. за рахунок підприємства 490 грн. Здійснити утримання та нарахування на лікарняні.

Завдання 56. Визначити суму утримань. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Нарахувати робітнику-відряднику допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, якщо він хворів 10 робочих днів, відпрацював за два попередні місяці 41 робочий день, загальний стаж роботи 7 років 9 місяців.

№ з/п	Види виплат	Сума, грн
1	Основна заробітна плата	1336,00
2	Надбавки за професійну майстерність	456,00
3	Премії за економію ресурсів	230,00
4	Одноразова матеріальна допомога	50,00
5	Компенсація за невикористану відпустку	189,00
6	Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю	30,76

Завдання 57. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Працівником підприємства ЗАТ "А" Луценко Л.О. пред'явлено до оплати листа непрацездатності, що виданий на 21 день (з яких 15 робочих). Заробітна плата працівника за останні 6 місяців становить 9400 грн. Кількість робочих днів за останні 6 місяців становить 86 днів. Розрахувати розмір лікарняних, якщо Луценко Л.О. є постраждалим I категорії аварії на ЧАЕС і стаж роботи становить 7 років.

Завдання 58. Визначити суму лікарняних виплат та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Згідно наданого листку непрацездатності майстер цеху Сидорук С.Н. хворів з 15.09 по 23.09 включно. Протягом останніх 6 місяців, Сидоров мав наступні виплати: оплата праці – 3683 грн, доплата в нічний час – 180 грн, премія за раціоналізаторство – 380 грн, допомога по тимчасовій непрацездатності – 78 грн, неоподаткована матеріальна допомога – 950 грн. Майстром відпрацьовано 119 днів. Загальний стаж роботи – 9 років, страховий – 7 років 9 місяців.

Завдання 59. Необхідно нарахувати працівнику допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю:

– якщо він хворів 5 робочих днів в травні ц.р., суми нарахованої йому заробітної плати за березень ц.р. – 250 грн, за квітень – 260 грн, відпрацював за два місяці 42 робочі дні та має загальний трудовий стаж 7 років.

Завдання 60. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Менеджер зі збуту згідно з листом непрацездатності хворів з 01.09 (середа) по 13.09 включно. Загальний застрахований стаж 4 року 9 місяців. Протягом розрахункового періоду відпрацював 98 робочих днів, отримав наступні виплати: 4400 грн; в березні отримано премію за підсумками роботи за рік – 832 грн. Крім того, в травні отримана оподатковувана матеріальна допомога – 250 грн. Відпускні – 2800 грн. Доплата за роботу в нічний час в серпні – 130 грн, компенсація проїзду в транспорті щомісячно – 31 грн.

Завдання 61. *Визначити суму лікарняних. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Згідно з наданим листком непрацездатності майстер цеху хворів з 15.09 по 23.09 включно. Протягом останніх 6 місяців він мав наступні виплати: оплата праці – 3683 грн, доплата в нічний час – 180 грн, премія за раціоналізаторство – 380 грн, допомога по тимчасовій непрацездатності – 78грн, неоподаткована матеріальна допомога – 950 грн. Майстром відпрацьовано 119 днів. Загальний стаж роботи – 9 років, страховий – 7 років 9 місяців.

Завдання 62. *Розрахувати розмір допомоги з тимчасової непрацездатності та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Працівник підприємства надав в бухгалтерію листок непрацездатності, у якому зазначено, що він хворів з 10 жовтня по 24 жовтня ц.р. Загальний страховий стаж працівника – 7 років. На підприємстві відпрацював 3 роки. Заробітна плата, нарахована у жовтні – 160 грн.

Відомості про доходи, отримані працівником протягом квітня-вересня ц.р.

<i>№ з/п</i>	<i>Вид доходу</i>	<i>Сума, грн</i>
1	Основна заробітна плата	1800,00
2	Доплата: –за роботу в нічний час; – за суміщення посад	100,00 250,00
3	Виплати за виконання державних обов'язків	100,00
4	Компенсація за невикористану відпустку	250,00
5	Компенсаційні виплати на відрядження	60,00

Завдання 63. Працівник із загальним страховим стажем 10 років прохворів протягом 7робочих днів (з 03.07.08 р. по 11.07.08 р.). З 15.05.08 р. та по 30.06.08 р. підприємство знаходилося у вимушеному простої. Працівнику, що хворів, з 2007 року встановлено посадовий окладу розмірі 2700 грн, із тих пір він не змінювався. Інших видів заробітку не було. З січня по липень 2008 р. він працював згідно з загальним графіком роботи підприємства. Інших перерв у роботі, крім простою, не було.

Нарахування допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами

Завдання 64. *Визначити суму допомоги по вагітності та пологах та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати*

первинні документи.

Секретарю Шимко М.О. (застрахована особа) на підставі поданого нею листа непрацездатності надано відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 126 календарних днів. Шимко працює на підприємстві 5 місяців, за які відпрацювала з 01.02 ц.р. 108 днів. Заробітна плата за цей період: 2700 грн; допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю – 250 грн, компенсація за проїзд у міському транспорті – 80 грн, оподаткована матеріальна. допомога – 400 грн. Доплата за знання і використання в роботі іноземної мови – 550 грн.

Завдання 65. *Нарахувати суму допомоги по вагітності та пологах, відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Нарахувати суму допомоги по вагітності та пологах секретарю Власовій В.А., якщо за два попередні місяці вона відпрацювала 42 робочі дні.

<i>№ з/п</i>	<i>Види виплат</i>	<i>Сума, грн</i>
1	Посадовий оклад	1037,00
2	Доплати за надурочний час	380,00
3	Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю	85,00
4	Матеріальна допомога	38,90
5	Дотації на проїзд	65,00
6	Вартість оплаченої підприємством путівки до санаторію	270,50

Завдання 66. *Визначити суму допомоги по вагітності та пологах та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку; за кожною із операцій вказати первинні документи.*

Помічнику бухгалтера Т.О. Телішенко (застрахована особа) на підставі поданого нею листа непрацездатності надано відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 126 календарних днів з 10 червня 2004 р. (89 робочих днів).

За попередніх шість місяців Т.О. Телішенко відпрацювала 122 дні, їй нараховано: заробітну плату за посадовим окладом – 11200 грн, доплату за роботу в надурочний час – 380 грн, премію за досягнення в роботі – 580 грн, допомогу у зв'язку з тимчасовою втратою непрацездатності – 250 грн, неоподатковувану матеріальну допомогу – 258 грн, компенсацію за проїзд у міському транспорті – 180 грн.

Завдання 67. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Працівницею надано лікарняний лист у зв'язку з вагітністю і пологами на 126 днів з 05 січня до 10 травня 200х р. Визначити суму відпускних у зв'язку з вагітністю та пологами. Дані з нарахування заробітної плати за попередні 6 місяців

<i>Місяць</i>	<i>Нараховано</i>	<i>Кількість робочих днів</i>
Липень	600,00	21
Серпень	580,00	22
Вересень	560,00	21

Жовтень	620,00	22
Листопад	600,00	22
Грудень	700,00	21
Разом	3660,00	129

Завдання 68. *Визначити суму допомоги з вагітності та пологах та відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Помічнику бухгалтера (застрахована особа) на підставі поданого нею листа непрацездатності надано відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 126 календарних днів з 10 червня 2004 р. (89 робочих днів).

За попередніх шість місяців вона відпрацювала 122 дні, їй нараховано: заробітну плату за посадовим окладом – 11200 грн, доплату за роботу в надурочний час – 380 грн, премію за досягнення в роботі – 580 грн, допомогу у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності – 250 грн, матеріальну допомогу – 258 грн, компенсацію за проїзд у міському транспорті – 180 грн.

Завдання 69. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.*

Працівниця підприємства “А” надала до бухгалтерії лікарняний листок по вагітності та пологах на 126 календарних днів з 14 квітня по 17 серпня 2008 року. За 6 останніх календарних місяців з 1 жовтня 2007 року по 31 березня 2008 року їй нарахована зарплата у розмірі 4669,44 грн. Кількість робочих днів за цей період становить – 128 дн. (жовтень 23 дн. + листопад 22 дн. + грудень 21 дн. + січень 21 дн. + лютий 21 дн. + березень 20 дн.). За 9 днів, відпрацьованих у квітні, працівниці нарахована зарплата у розмірі 234 грн.

Облік інших виплат і утримань

Завдання 70. *Нарахувати суму вихідної допомоги начальнику відділу маркетингу.*

Дроздову Д.В., у зв'язку з закінченням строку дії трудової угоди, якщо за попередні два місяці він відпрацював 43 робочі дні.

<i>№ з/п</i>	<i>Види виплат</i>	<i>Сума, грн</i>
1	Посадовий оклад	1677,00
2	Доплати за надурочний час	650,00
3	Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю	76,00
4	Матеріальна допомога	70,00

Завдання 71. *Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Визначити розрахунковий період.*

Співробітник звільнений за скороченням штату 30.05 ц.р. Перед звільненням він 3 місяці хворів: лікарняні листки на періоди 01.02 – 31.03 ц.р. та 01.04 – 30.04 ц.р. Колдоговором передбачена виплата вихідної допомоги у розмірі середньомісячного заробітку.

Розрахуємо суму допомоги, виходячи з того, що зарплата працівника за цей період становила:

- січень ц.р.: 10 робочих днів – 1300 грн та 11 днів відпустки – 1000 грн,
- лютий ц.р.: лікарняний листок на 20 днів – 2000 грн,
- березень ц.р.: лікарняний листок на 21 день – 2000 грн,
- квітень ц.р.: лікарняний листок на 20 днів – 2000 грн.

У травні ц.р. нараховано зарплату за 19 робочих днів травня – 2400 грн і компенсацію за невикористану відпустку – 800 грн (усього 3200 грн).

Завдання 72. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Працівнику підприємства за липень 2007 року було нараховано 756 грн, у тому числі:

- заробітна плата (3 раб. дн.) – 84 грн;
- відпускні (24 календ. дн.) – 576 грн;
- компенсація за невикористану додаткову відпустку (4 календ. дн.) – 96 грн.

На підставі виконавчого листа у працівника здійснюються утримання аліментів на неповнолітню дитину у розмірі 25 %.

Завдання 33. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Працівник на підставі виконавчих документів є платником аліментів на двох неповнолітніх дітей, йому нарахована заробітна плата в розмірі 687 грн. Стягувач аліментів проживає за межами населеного пункту, у якому проживає платник. Визначити загальну суму утримань аліментів і поштового збору. Скласти відповідні проводки.

Завдання 74. Визначити загальну суму утримань аліментів і поштового збору. Відобразити операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Працівник на підставі виконавчих документів є платником аліментів на неповнолітню дитину в розмірі четвертої частини його заробітку (25 %), йому нарахована заробітна плата в розмірі 480 грн. Стягувач аліментів проживає за межами населеного пункту, у якому проживає платник. Розмір заробітку платника аліментів після утримання ПДФО і зборів на обов'язкове пенсійне та соціальне страхування за поточний місяць склав 386,45 грн.

Завдання 75. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи.

Працівник подав авансовий звіт 20 січня 200х р., за яким він винен підприємству 300 грн. Кошти він ані до, ані в день подання звіту не повернув. Керівник 30 січня видав наказ, згідно з яким названі кошти необхідно стягнути із зарплати працівника. За січень працівнику нарахували 2000 грн зарплати.

Завдання 76. В.І. Колесник із 3 по 20 листопада 2008 року перебуває у відрядженні. У вересні згідно з табелем він був на роботі 2 дні, в інші дні – у відрядженні, у жовтні – 3 дні, а Інші – у відрядженні. За вересень йому нараховано 4300 грн (з них 340 грн за відпрацьовані дні і 1000 грн премії), а у жовтні – 4290 (з них 432 грн за відпрацьовані дні і 1000 грн премії).

5. Тести для самоперевірки знань

1. Нарахування відпускних за рахунок створеного резерву відображається проводкою:

- а) Д 471 К 661;
- б) Д 652К 661;
- в) Д 48 К 661;
- г) Д 661 К 30.

2. Кількість годин надурочної роботи у рік для працівника не повинна перевищувати:

- а) 120 годин;
- б) 124 години;
- в) 100 годин;
- г) 96 годин.

3. Система оплати праці, за якою заробіток залежить від кількості відпрацьованого часу та тарифної ставки, називається:

- а) відрядна;
- б) погодинна;
- в) погодинно-преміальна;
- г) погодинно-прогресивна

4. Якщо відносини з працівником регулюються трудовою угодою, то оплата праці здійснюється відповідно до:

- а) таблицю обліку робочого часу;
- б) наряду на виконання робіт;
- в) акту виконаних робіт;
- г) угоди – в розмірі встановленої суми

5. Основними даними для нарахування заробітної плати за відрядною системою є:

- а) обсяг виконаної роботи;
- б) обсяг виконаної роботи, час на її виконання та відповідні розцінки;
- в) обсяг виконаної роботи, кваліфікація працівника й тарифна ставка за годину роботи;
- г) кількість відпрацьованих годин

6. Заробітну плату неможливо виплатити за:

- а) розрахунково-платіжною відомістю;

- б) розрахунковою відомістю;
- в) платіжною відомістю
- г) ВКО

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Дати визначення поняття “заробітна плата” та які її види існують?
2. Які виділяють форми та системи оплати праці?
3. Яким чином відбувається документування операцій з обліку розрахунків з оплати праці?
4. Чим відрізняються умови оплати праці працівників, які працюють за трудовим договором і трудовою угодою? Як документуються відносини з персоналом у наведених випадках?
5. Які відрахування і утримання із заробітної плати здійснюються в Україні?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.
2. Фінансовий облік: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Сук Л.К., Сук П.Л. – К., 2010. – 629 с., тв. пал. (ст. 10 пр.).
3. Верига Ю.А. Фінансовий облік I: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.

ТЕМА 19. ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Витрати в бухгалтерському розумінні відрізняються від витрат в економічному тлумаченні. Як загальноекономічна категорія витрати характеризуються використанням різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють “затрати втрачених можливостей”, тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному з усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Таким чином, економічні витрати будь-якого ресурсу, обраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості за найкращого з усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору, витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів.

Наявність різних точок зору щодо сутності витрат обумовлена різними підходами у поглядах на природу економічного буття взагалі і виробничого процесу зокрема. Можна виділити два основоположних підходи. Перший базується на розумінні господарського життя з позицій трудової теорії вартості, яка передбачає взаємодію у процесі виробництва трьох основних факторів (робочої сили, предметів праці та засобів праці) з відповідною інтерпретацією поняття вартості, її складових і структури. Даний підхід переважав у розумінні сутності економічного життя у вітчизняній науці та практиці, відповідно відбувався процес формування поглядів на поняття витрат виробництва і в бухгалтерській сфері. Типовим тлумаченням витрат виробництва за даного підходу є наступне: витрати – це затрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції. Другий підхід базується на ресурсному розумінні природи господарства, передбачаючи обмеженість всіх видів ресурсів та альтернативність варіантів їх застосування. Даний підхід передбачає, що місце та роль витрат розглядається та розкривається у прикладному аспекті як складовий елемент ціни, яка формується в ринковій системі на основі зміни попиту та пропозиції.

До основних відносяться витрати, безпосередньо пов'язані з виробничим (технологічним) процесом виготовлення продукції (виконання робіт чи надання послуг). У будь-якому виробництві вони складають найважливішу частину витрат. Накладні витрати пов'язані з організацією, обслуговуванням виробництва та управлінням ним. Величина цих витрат залежить від структури управління підрозділами, цехами й підприємством.

За відношенням до обсягів виробництва витрати поділяються на змінні та постійні.

Змінними називаються витрати, величина яких змінюється пропорційно зміні обсягу виробництва (випуску). Звідси розмір цих витрат на кожен одиницю продукції залишається незмінним. До постійних відносять витрати, величина яких не змінюється або майже не змінюється (умовно-постійні витрати) при зміні обсягу виробництва (прикладом можуть бути адміністративні витрати).

Слід відмітити, що поділ на змінні й постійні витрати є дещо умовним, оскільки в чистому вигляді вони не проявляються: змінні витрати на одиницю продукції змінюються під впливом організаційно-технічних заходів; величина постійних витрат – при суттєвій зміні обсягу виробництва. Тому правильніше їх називати умовно-змінними та умовно-постійними витратами.

За єдністю складу витрати можуть бути одноелементними або комплексними.

Одноелементні витрати включають економічно однорідні витрати, які не поділяються на різні компоненти, незалежно від їх місця і цільового призначення (сировина, матеріали, паливо, енергія, заробітна плата тощо). На цьому принципі побудована класифікація витрат за економічними елементами. Комплексні витрати складаються з декількох економічних елементів. Характерним прикладом статті комплексних витрат є загальновиробничі витрати, які включають практично всі економічні елементи.

За способом включення до собівартості окремих видів продукції витрати поділяються на прямі та непрямі.

Витрати на виробництво конкретного виду продукції, які безпосередньо включаються до її собівартості економічно доцільним шляхом, тобто на підставі первинних документів без додаткового розподілу, називаються прямими. Непрямі витрати – це витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкту витрат економічно доцільним шляхом, а тому потребують розподілу. Розподіл непрямих витрат призводить до неточностей у визначенні собівартості окремих видів продукції, тому при організації обліку повинна приділятися увага зменшенню їх питомої ваги.

За доцільністю витрачання виділяють продуктивні витрати, до яких відносяться виправдані або доцільні для даного виробництва витрати. Відповідно, до непродуктивних відносяться витрати, що виникають з причин, які свідчать про недоліки в технології та організації виробництва (брак продукції, втрати від простоїв, оплата понадурочних робіт тощо). За відповідної організації технології виробництва та праці всі витрати повинні бути тільки продуктивними.

Для узагальнення інформації про витрати підприємства за елементами, здійснені протягом звітного періоду, призначені рахунки класу 8 “Витрати за елементами”, характеристика яких наведена в Додатку А.

У підприємств, які здійснюють облік витрат тільки із застосуванням рахунків класу 8 “Витрати за елементами”, витрати операційної діяльності збираються на рахунках 80 “Матеріальні витрати” – 84 “Інші операційні витрати”, а всі витрати, пов'язані з інвестиційною і фінансовою діяльністю, а також витрати, які виникли за надзвичайних подій, – на рахунку 85 “Інші затрати”. Прямі витрати операційної діяльності за елементами списуються на рахунок 23 “Виробництво”, а всі інші витрати, в тому числі з кредиту рахунку 85 “Інші затрати”, списуються на рахунок 79 “Фінансові результати”.

Використовувати тільки рахунки класу 8 “Витрати за елементами” мають право суб’єкти малого підприємництва. Разом з тим, вести облік витрат лише на рахунках класу 8 доцільно за невеликої кількості господарських операцій і за відсутності декількох напрямів діяльності.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” регламентує порядок групування витрат операційної діяльності за наступними економічними елементами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг ведеться на рахунку 90 “Собівартість реалізації”.

За дебетом рахунку 90 “Собівартість реалізації” на підставі бухгалтерських довідок (розрахунків), накладних, рахунків відображається собівартість реалізованої готової продукції (робіт, послуг), фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок); за кредитом – списання на рахунок 79 “Фінансові результати”, яке оформлюється довідкою бухгалтерії. Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, а тому інформація про такі витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат звітного періоду – 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”.

Рахунок 90 “Собівартість реалізації” має наступні субрахунки:

901 “Собівартість реалізованої готової продукції” – ведеться облік виробничої собівартості реалізованої готової продукції;

902 “Собівартість реалізованих товарів” – відображення собівартості реалізованих товарів;

903 “Собівартість реалізованих робіт і послуг” – ведеться облік собівартості реалізованих за звітний період робіт і послуг;

904 “Страхові виплати” – узагальнення інформації про страхові суми та страхові відшкодування за умовами договору страхування \ перестраховування при настанні страхового випадку. Цей субрахунок використовується підприємствами – страховиками.

Загальновиробничими є витрати, пов'язані з обслуговуванням основних і допоміжних цехів та управлінням ними. Загальновиробничі витрати поділяються на постійні та змінні.

З метою більш повного виявлення резервів економії витрат на обслуговування виробництва, їх планування, облік таких витрат необхідно вести за статтями витрат. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин роботи, заробітної плати, обсягу виробництва, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Величина нормальної виробничої потужності визначається підприємством самостійно та зазначається в Положенні про облікову політику підприємства.

База розподілу – це показник (грошовий або натуральний), в розрахунку на одиницю виміру якого встановлюється норматив розподілу загальновиробничих витрат.

Оскільки фактична потужність за звітний період може відрізнятись від нормальної (збільшуватись або зменшуватись), то для встановлення величини постійних загальновиробничих витрат, які підлягають віднесенню до складу виробничої собівартості, необхідно запланований на одиницю бази розподілу норматив постійних витрат помножити на фактично досягнутий обсяг діяльності.

Усі розподілені витрати є елементами собівартості готової продукції та незавершеного виробництва. Загальна сума розподілених і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичної величини.

Облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, ділянками, відділеннями, бригадами й іншими підрозділами основного та допоміжного виробництва, а також витрат на утримання та експлуатацію машин і устаткування ведеться на рахунку 91 “Загальновиробничі витрати”. Цей рахунок не застосовується підприємствами торгівлі.

За дебетом рахунку 91 “Загальновиробничі витрати” відображається сума визнаних витрат, за кредитом – щомісячне списання, з відповідним розподілом, на рахунки 23 “Виробництво” та 90 “Собівартість реалізації”. Аналітичний облік ведеться за місцями виникнення, центрами та статтями (видами) витрат.

Відповідно до П(С)БО 16 “Витрати” витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, а також від надзвичайних подій призначені рахунки класу 7 “Доходи і результати діяльності”.

Рахунки даного класу є тимчасовими та використовуються для накопичення даних про доходи за звітний період. У кінці звітного періоду сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 “Фінансові результати”. На початок звітного періоду рахунки класу 7 “Доходи і результати діяльності” мають нульове сальдо.

На рахунках класу 7 “Доходи і результати діяльності”, крім рахунку 76 “Страхові платежі”, протягом звітного періоду за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов’язкових платежів), за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов’язкових платежів) і віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 “Фінансові результати”.

Узагальнення даних про доходи від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, доходи від страхової діяльності, а також суми знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу здійснюється на рахунок 70 “Доходи від реалізації”.

За кредитом рахунку 70 “Доходи від реалізації” відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належна до сплати сума непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших обов’язкових платежів, передбачених законодавством); результат операцій перестраховування (у кореспонденції з субрахунком 705 “Перестраховування”); результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях) та списання у порядку закриття на рахунок 79 “Фінансові результати”. Крім того, за дебетом субрахунку 703 “Доходи від реалізації робіт і послуг” щомісяця відображається списання сум з рахунку 76 “Страхові платежі”. Для забезпечення ефективного управління та отримання більш деталізованої інформації з метою її аналітичної обробки бухгалтерський облік доходів від реалізації ведеться за наступними розрізами аналітики: видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту та/ або іншими напрямками, визначеними підприємством. Підприємство може самостійно розробляти рівні аналітики, виходячи зі специфіки діяльності, конкретних потреб, завдань управління й контролю.

Первинними документами з обліку доходів від реалізації є договори купівлі-продажу, міни, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, ПКО, виписки банку, акти виконаних робіт (наданих послуг), розрахунки (довідки) бухгалтерії.

Розрахункові документи вважаються пред'явленими покупцеві (замовникові) за умови, що це відбулося способом, передбаченим договором (якщо розрахунки здійснюються без участі установ банків), або після подання їх до установи банку (якщо розрахунки здійснюються через установи банків).

У складі інших операційних доходів відображаються всі інші доходи, не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг):

дохід від реалізації іноземної валюти;

дохід від реалізації інших оборотних активів (виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо);

дохід від операційної оренди активів;

дохід від операційної курсової різниці;

пені, штрафи, неустойки, визнані боржником або щодо яких отримано рішення судових органів про їх стягнення;

доходи від відшкодування раніше списаних активів;

дохід від списання кредиторської заборгованості, яка виникла в ході операційного циклу після закінчення строку позовної давності;

дохід від безоплатно одержаних оборотних активів;

інші доходи від операційної діяльності.

Для узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), використовується рахунок 71 "Інший операційний дохід".

За кредитом рахунку 71 "Інший операційний дохід" відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – суми непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору та інших зборів (обов'язкових платежів)) і списання в порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати".

Основними видами доходів, які належать до фінансової діяльності, є:

доходи від інвестицій в асоційовані, спільні та дочірні підприємства;

дивіденди одержані;

відсотки одержані;

інші доходи від фінансових операцій.

З названими доходами тісно пов'язані такі поняття як метод участі в капіталі та асоційоване підприємство.

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, який передбачає збільшення або зменшення балансової вартості інвестицій відповідно на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Асоційоване підприємство – підприємство, в якому інвестору належить блокувальний пакет акцій (більш як 25 % акцій) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Узагальнення інформації про доходи від інвестицій, здійснених в асоційовані, дочірні або спільні підприємства та облік яких ведеться за методом участі в капіталі, відображається на рахунку 72 “Дохід від участі в капіталі”.

За кредитом рахунку відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – списання у порядку закриття на рахунок 79 “Фінансові результати”.

Узагальнення інформації про доходи, отримані у процесі фінансової діяльності підприємства, зокрема, дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не обліковуються на рахунку 72 “Дохід від участі в капіталі”, ведеться на рахунку 73 “Інші фінансові доходи”.

За кредитом рахунку відображається визнана сума доходу, за дебетом – списання кредитового обороту на рахунок 79 “Фінансові результати”.

До складу доходів від інвестиційної діяльності належать доходи від: реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів тощо), майнових комплексів;

неопераційних курсових різниць;

безоплатно одержаних необоротних активів;

інші доходи від звичайної діяльності.

Для узагальнення інформації про доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов’язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства, призначено рахунок 74 “Інші доходи”.

За кредитом рахунку 74 “Інші доходи” відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належна до сплати сума непрямих податків і списання в порядку закриття на рахунок 79 “Фінансові результати”.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

7.1. Формування та облік доходів за видами діяльності. Класифікація доходів згідно П(С)БО 15 “Дохід”.

7.2. Облік доходів від реалізації, інших операційних доходів, доходів від участі в капіталі, інших фінансових, інших доходів.

7.3. Загальні підходи до формування та обліку витрат діяльності підприємства. П(С)БО 16 “Витрати”.

7.4. Облік витрат за елементами.

7.5. Облік собівартості реалізації, загальнопромислових і адміністративних витрат, витрат на збут, інших витрат операційної діяльності, фінансових витрат і витрат від участі в капіталі інших витрат.

3. Термінологічний словник основних понять

Дохід (виручка) є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманим від продажу продукції, товарів, робіт, послуг.

Операційна діяльність – це основна статутна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Основна діяльність – це здійснення операцій, пов'язаних з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), що є визначальною метою створення підприємства та забезпечує основну частку його доходу. Доходи, пов'язані з основною діяльністю, розрізняють за функціями: виробництво, управління, збут.

Інвестиційна діяльність – це операції придбання і реалізації тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до зміни розміру та складу власного й позикового капіталу підприємства.

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Збірник задач з курсу “Фінансовий облік 2” на тему “Облік доходів підприємства” для самостійного вивчення студентів / Л.В. Чижевська, Т.П. Назаренко. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 88 с.

4.2. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум. Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / за ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В. Чижевської

Завдання 23.1, с. 291

Завдання 23.2, с. 292

Завдання 23.3, с. 293

Завдання 23.4, с. 293

Завдання 23.5, с. 294

Завдання 23.6, с. 294

Завдання 23.7, с. 294

Завдання 23.8, с. 295

Завдання 23.9, с. 296

Завдання 23.10, с. 296

Завдання 23.11, с. 297

Завдання 23.12, с. 297

Завдання 23.13, с. 298

Завдання 23.14, с. 298

Завдання 23.15, с. 299

Завдання 23.16, с. 300

Завдання 23.17, с. 301

- Завдання 23.18, с. 301
- Завдання 23.19, с. 301
- Завдання 23.20, с. 302
- Завдання 23.21, с. 303
- Завдання 23.22, с. 304
- Завдання 23.23, с. 306
- Завдання 25.1, с. 325
- Завдання 25.2, с. 325
- Завдання 25.3, с. 326
- Завдання 25.4, с. 326
- Завдання 25.5, с. 327
- Завдання 25.6, с. 327
- Завдання 25.7, с. 327
- Завдання 25.8, с. 328
- Завдання 25.9, с. 329
- Завдання 25.10, с. 329
- Завдання 25.11, с. 330
- Завдання 25.12, с. 332
- Завдання 25.13, с. 332
- Завдання 25.14, с. 332
- Завдання 26.1, с. 335
- Завдання 26.2, с. 335
- Завдання 26.3, с. 336
- Завдання 26.4, с. 337
- Завдання 26.5, с. 338
- Завдання 26.6, с. 338
- Завдання 26.7, с. 339
- Завдання 26.8, с. 339
- Завдання 26.9, с. 340
- Завдання 26.10, с. 340
- Завдання 26.11, с. 341
- Завдання 26.12, с. 341
- Завдання 26.13, с. 342
- Завдання 26.14, с. 342
- Завдання 26.15, с. 343
- Завдання 26.16, с. 344
- Завдання 26.17, с. 344
- Завдання 26.18, с. 345
- Завдання 26.19, с. 345

- Завдання 26.20, с. 346
 Завдання 26.21, с. 346
 Завдання 27.1, с. 349
 Завдання 27.2, с. 349
 Завдання 27.3, с. 350
 Завдання 27.4, с. 350
 Завдання 27.5, с. 350
 Завдання 27.6, с. 351
 Завдання 27.7, с. 352
 Завдання 27.8, с. 352
 Завдання 27.9, с. 353
 Завдання 27.10, с. 354
 Завдання 27.11, с. 354
 Завдання 27.12, с. 355
 Завдання 27.13, с. 356
 Завдання 27.14, с. 357
 Завдання 27.15, с. 357
 Завдання 27.16, с. 358
 Завдання 27.17, с. 358
 Завдання 27.18, с. 358
 Завдання 27.19, с. 360

Завдання 1

Термін	Визначення
1. Доходи	А. Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення)
2. Витрати	Б. Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання, власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників)
3. Прибуток	В. Перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати
4. Збиток	Г. Сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати
5. Операційна діяльність	Д. Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства
6. Фінансова діяльність	Е. Придбання та реалізація необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів
7. Інвестиційна діяльність	Ж. Операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частину його доходу, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи, фінансовою діяльністю

Завдання 2. Відобразити операції в обліку та скласти Звіт про фінансові результати за III квартал ц.р.

Господарські операції підприємства ЗАТ "Дніпро" за III квартал ц.р.

Зміст операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума, грн.
липень 2009 р.			
Підписано накладні на внутрішнє переміщення: - для сировини на виробництво готової продукції - для пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції			310000 1400
Підписано РПВ для: - виробничого персоналу - апарату управління цехом - апарату управління підприємством - персоналу, що забезпечує збут готової продукції • персоналу їдальні			15000 4000 12000 8000 4200
Заборгованість перед фондами соціального страхування з ФОП: - виробничого персоналу - апарату управління цехом - апарату управління підприємством - персоналу, що забезпечує збут готової продукції • персоналу їдальні			
Підписано акт приймання-передачі основного засобу для верстату, одержаного безоплатно			18000
Складено розрахунок бухгалтерії на амортизацію: • основних засобів загально виробничого призначення - інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення - офісного обладнання			6500 600 2400
Підписано акт на списання основних засобів (ОЗ-3) для офісних меблів внаслідок непридатності їх для подальшого використання: - первісна вартість 2400 грн. - знос 2350 грн.			
Нараховано поточні зобов'язання згідно з договорами операційної оренди, крім того ПДВ: - складського приміщення для зберігання готової продукції - офісного приміщення			5000 2000
Акцептовано рахунки про витрати на утримання основних засобів (поточний ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, охорона), крім того ПДВ: - загальновиробничого призначення вартість послуг - загальногосподарського призначення вартість послуг			8000 1500
Підписано акти наданих послуг з транспортування готової продукції, без ПДВ			9000
Акцептовано рахунки за послуги зв'язку, без ПДВ			800
Складено розрахунок комунального податку			17
Підприємство замовило на умовах попередньої оплати 4-разове розміщення рекламного оголошення в газеті «Нічний експрес» на суму 120 грн., в т.ч. ПДВ 20,0 грн. Платіжок на рекламу – 0,5 % від вартості оголошення			

Списано загальновиробничі витрати. <i>Примітка. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати відсутні</i>			
Підписано накладну на внутрішнє переміщення готової продукції. За актом інвентаризації незавершене виробництво – 25 %			
Виписано накладну на реалізацію від 15 липня 2009 р.: 1000 шт. за ціною 400 грн, крім того ПДВ			
Виписано податкову накладну			
Складено розрахунок бухгалтера про собівартість реалізованої готової продукції. Продукція реалізована на 60 %			
Складено накладну на оприбуткування 1 од. бракованої продукції, поверненої покупцем			
серпень 2009 р.			
Підписано накладну на реалізацію акцій (не власної емісії): - вартість реалізації акцій 95000 грн. - балансова вартість акцій 90000 грн.			
Одержано випуску з поточного рахунку в національній валюті: по Кредиту рахунку – оплата покупців за реалізовану продукцію. <i>Примітка: оплачено на 50 %</i>			
Згідно з договором покупцю надана знижка за дострокову оплату – 2 % від вартості продукції			
Складено розрахунок амортизації на безоплатно одержаний верстат			200
вересень 2009 р.			
29.09.2009 р. нараховано резерв сумнівних боргів в розмірі 15 % від заборгованості			
На підставі виписки з поточного рахунку в національній валюті відбулося одержання штрафу за порушення договору купівлі-продажу			120
Підписано акт наданих послуг з доставки продукції покупцям, без ПДВ			6000
Виписано накладну на реалізацію виробничих запасів, вартість реалізації без ПДВ – 8000 грн.			
Підписано розрахунок бухгалтерії на собівартість реалізованих запасів			7200
На підставі виписки з поточного рахунку в національній валюті визнано штрафні санкції за порушення податкового законодавства			150
Згідно з довідкою бухгалтера визнано дохід від списання кредиторської заборгованості (за електроенергію) по закінченні строку позовної давності			30
На підставі акту інвентаризації: - оприбуткована сировина, раніше не врахована у складі активів			240
- списана недостача готівки в національній валюті			80
Підписано акт на уцінку матеріалів			21

На підставі виписки з поточного рахунку в національній валюті відбулося одержання відсотків за користування банком коштами на поточному рахунку в національній валюті			15
Відповідно до кредитного договору відображається нарахування зобов'язань зі сплати відсотків за користування кредитом банку			1000
Підписано накладну на реалізацію виробничого обладнання: - вартість реалізації без ПДВ 15000 грн. - первісна вартість виробничого обладнання 12000 грн. - знос 700 грн.			
За розрахунком бухгалтерії нараховується дебіторська заборгованість за належними до одержання дивідендами від володіння корпоративними правами			3000
Складено розрахунок амортизації на безоплатно одержаний верстат			200
Складено розрахунок бухгалтерії на закриття рахунку 79 «Фінансові результати» та визначення прибутку (збитку)			

5. Тести для самоперевірки знань

1. За умови здійснення обміну товарами, які є подібними за призначенням та мають однакову справедливу вартість:

- а) дохід визнається у сумі справедливої вартості об'єктів обміну;
- б) дохід не визнається;
- в) дохід визнається у періоді прийняття рішення про обмін;
- г) дохід визнається у розмірі, встановленому за домовленістю сторін

2. До прибутку, отриманого від операційної діяльності до оподаткування, відноситься:

- а) прибуток, отриманий від розміщення на депозитних рахунках тимчасово вільних коштів;
- б) прибуток, отриманий від реалізації цінних паперів;
- в) прибуток, отриманий від реалізації продукції допоміжних виробництв;
- г) дивіденди отримані

3. Між поняттями “дохід”, “витрати”, “прибуток” існує такий зв'язок:

- а) дохід = прибуток – витрати;
- б) прибуток = дохід + витрати;
- в) прибуток = дохід – витрати;
- г) прибуток = виручка + дохід.

4. Дохід від реалізації оборотних активів виникає в ході:

- а) інвестиційної діяльності;
- б) фінансової діяльності;
- в) іншої діяльності;

г) операційної діяльності.

5. *Доходи від інвестицій в спільні, асоційовані та дочірні підприємства є:*

- а) доходи від фінансової діяльності;
- б) доходи від інвестиційної діяльності;
- в) доходи від страхової діяльності;
- г) доходи від операційної діяльності.

6. *Групування витрат операційної діяльності в П(С)БО 16 “Витрати” здійснюється за такими економічними елементами, як:*

- а) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;
- б) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати, інші затрати;
- в) сировина й матеріали, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати;
- г) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які існують критерії визначення доходів від продажу продукції (товарів, робіт, послуг)?
2. Які особливості визначення доходу у вигляді цільового фінансування?
3. Яка економічна сутність та критерії визнання витрат?
4. За яким елементами поділяються витрати?
5. Де у фінансовій звітності відображаються доходи і витрати?
6. Які рахунки призначені для обліку витрат і доходів?
7. Які П(С)БО регламентують облік витрат і доходів?
8. Як класифікуються доходи і витрати за Податковим кодексом України?
9. Назвіть приклади фінансових доходів?
10. Назвіть приклади фінансових витрат?

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.
2. Фінансовий облік: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Сук Л.К., Сук П.Л. – К., 2010. – 629 с., тв. пал. (ст. 10 пр.).
3. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Лєня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

4. Верига Ю.А. Фінансовий облік І: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.

ТЕМА 20. ОБЛІК ДОХОДІВ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ

1. Методичні вказівки до вивчення теми

2. Перелік питань (план) до практичних занять

8.1. Економічна сутність доходів майбутніх періодів.

8.2. Облік формування та розподілу (списання) доходів майбутніх періодів.

3. Термінологічний словник основних понять

Доходи майбутніх періодів – надходження грошових коштів та інших активів, що одержані в звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів.

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Збірник задач з курсу “Фінансовий облік 2” на тему “Облік доходів підприємства” для самостійного вивчення студентів / Л.В. Чижевська, Т.П. Назаренко. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 88 с.

4.2. Бухгалтерський фінансовий облік. Практикум. Навчальне видання для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / за ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця та доц. Л.В. Чижевської

Завдання 28.1, с. 363

Завдання 28.2, с. 363

Завдання 28.3, с. 364

Завдання 28.4, с. 364

Завдання 28.5, с. 365

Завдання 28.6, с. 366

Завдання 28.7, с. 366

Завдання 28.8, с. 367

Завдання 28.9, с. 367

Завдання 28.10, с. 367

Завдання 28.11, с. 368

Завдання 28.12, с. 368

Завдання 28.15, с. 369

Завдання 28.16, с. 370

Завдання 28.17, с. 370

Завдання 28.18, с. 371

Завдання 28.19, с. 371

Завдання 28.20, с. 372

Завдання 28.21, с. 372

Завдання 28.22, с. 373

Завдання 28.23, с. 374

Завдання 28.24, с. 374

5. Тести для самоперевірки знань

1. Доходи, що отримані, але підлягають отриманню у майбутньому періоді відображаються у:

- а) ф. № 1 “Звіт про фінансовий стан”;
- б) ф. № 2 “Звіт про сукупний дохід”;
- в) ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів”;
- г) ф. № 4 “Звіт про власний капітал”

2. До доходів майбутніх періодів відносять:

- а) авансові платежі за роботи та послуги;
- б) передоплату за газети і журнали, якщо підприємство займається видавництвом;
- в) авансові орендні платежі;
- г) відповіді б) і в).

3. Який бухгалтерський рахунок призначений для обліку доходів майбутніх періодів?

- а) 39;
- б) 69;
- в) 79;
- г) 70.

4. Доходи майбутніх періодів – це:

- а) надходження грошових коштів та інших активів, що одержані в звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів;
- б) зменшення грошових коштів та зобов’язань, що витрачені в звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів;
- в) збільшення зобов’язань, що виникли в звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів;
- г) немає правильної відповіді.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Яка економічна сутність доходів майбутніх періодів?
2. Який порядок облікового відображення доходів майбутніх періодів?
3. Поясніть методику списання (розподілу) доходів майбутніх періодів.
4. Де у регістрах обліку а фінансовій звітності відображаються доходи майбутніх періодів?

5. Назвіть документи, що підтверджують виникнення доходів майбутніх періодів.

7. Рекомендована література

5. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.

6. Фінансовий облік: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Сук Л.К., Сук П.Л. – К., 2010. – 629 с., тв. пал. (ст. 10 пр.).

7. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Леня, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Леня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

8. Верига Ю.А. Фінансовий облік I: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.

ТЕМА 21. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Величина доходів безпосередньо впливає на рівень прибутку. В економічній теорії у різні періоди розвитку країни категорія прибутку була об’єктом особливого вивчення. Однак до теперішнього часу в економічній літературі не існує єдності у позиції щодо сутності даної категорії, її походження та функцій.

Прибуток є рушійною силою ринкової економіки, джерелом економічного та соціального розвитку підприємства й держави, критерієм ефективності діяльності.

Як економічна категорія прибуток відображає кінцеву грошову оцінку господарської діяльності та є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур. У загальному вигляді, прибуток – це різниця між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Ін інформує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва й реалізації, розширення асортименту товарів, доцільність змін у ціновій політиці. Прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання.

У ринкових умовах розрізняють прибуток, зароблений “на ініціативі”; прибуток, отриманий за сприятливих умов; прибуток, вилучення якого можливе завдяки визнанню громадськими інститутами, серед яких важливу роль відіграють органи державної влади (допустимий прибуток). Жодна з вищеописаних ситуацій у

чистому вигляді в економічній дійсності не зустрічається. У переважній більшості випадків прибуток одночасно є отриманим, заробленим і допустимим.

У сучасній економічній науці поняття “прибуток” має різне значення. Він може визначатися як доходи, отримані підприємством, задоволення, яке одержить споживач, зиск (вигода), отриманий внаслідок проведення того або іншого заходу. У всіх випадках йдеться про прибуток підприємства, споживача, суспільства. Незалежно від існування різних точок зору, в основі поняття прибутку завжди була ідея, що він є “дечим”, що міститься у виручці від продажу.

Отже, прибуток – це позитивна форма фінансових результатів, яка є рушійною силою, метою підприємницької діяльності та показником її ефективності. Він визначається як перевищення суми доходів над сумою витрат, понесених для отримання цих доходів.

Поняття фінансових результатів діяльності трактується в П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”. Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати. Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати.

У бухгалтерському обліку чистий прибуток (збиток) формується поступово протягом звітного року від усіх видів звичайної і надзвичайної діяльності та включає:

- валовий прибуток (збиток);
- фінансові результати від операційної діяльності;
- фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування;
- фінансові результати від звичайної діяльності;
- чистий прибуток (збиток).

Валовий прибуток (збиток) – це різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) податку на додану вартість, акцизного збору, інших зборів, знижок тощо.

Фінансовий результат від операційної діяльності – це алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування – це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових й інших доходів, фінансових та інших витрат. Фінансовий результат від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток. Чистий прибуток (збиток) є кінцевим фінансовим результатом.

Узагальнення інформації про фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій здійснюється на рахунку 79 “Фінансові результати”.

Сальдо рахунку при його закритті списується на рахунок 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”.

Бухгалтерський облік фінансових результатів ведеться за видами діяльності, для яких відкриваються відповідні субрахунки.

Аналітичний облік фінансових результатів ведеться за їх характером, видами продукції, товарів, робіт, послуг та іншими напрямками, визначеними підприємством самостійно.

Первинними документами для відображення накопичення фінансових результатів від різних видів діяльності та віднесення до складу нерозподіленого прибутку (збитку) є довідки та розрахунки бухгалтерії.

На підприємстві бухгалтерський облік фінансових результатів організовується наступним чином (рис. 1).



Рис. 1. Схема організації бухгалтерського обліку фінансових результатів

2. Перелік питань (план) до практичних занять

9.1. Поняття та класифікація фінансових результатів.

9.2. Порядок формування та обліку фінансових результатів.

9.3. Документування та відображення фінансових результатів в облікових регістрах.

3. Термінологічний словник основних понять

Прибуток – це позитивна форма фінансових результатів, яка є рушійною силою, метою підприємницької діяльності та показником її ефективності.

Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати

Валовий прибуток (збиток) – це різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) податку на додану вартість, акцизного збору, інших зборів, знижок тощо.

Фінансовий результат від операційної діяльності – це алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування – це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових й інших доходів, фінансових та інших витрат.

Чистий прибуток (збиток) є кінцевим фінансовим результатом, який розраховується як алгебраїчна сума фінансових результатів від звичайної діяльності та надзвичайних доходів (витрат) за звітний період.

4. Навчальні завдання

4.1. Вирішення завдань: Збірник задач з курсу “Фінансовий облік 2” на тему “Облік доходів підприємства” для самостійного вивчення студентів / Л.В. Чижевська, Т.П. Назаренко. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 88 с.

4.2. Збірник задач з курсу “Фінансовий облік 2” на тему “Облік доходів підприємства” для самостійного вивчення студентів / Л.В. Чижевська, Т.П. Назаренко. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 88 с.

Завдання 24.1, с. 307

Завдання 24.2, с. 308

Завдання 24.3, с. 308

Завдання 24.4, с. 309

Завдання 24.5, с. 309

Завдання 24.6, с. 310

Завдання 24.7, с. 310

Завдання 24.8, с. 310

Завдання 24.9, с. 311

Завдання 24.10, с. 312

Завдання 24.11, с. 313

Завдання 24.12, с. 313

Завдання 24.13, с. 313

Завдання 24.14, с. 313

Завдання 24.15, с. 314

Завдання 24.16, с. 314

Завдання 24.17, с. 315

Завдання 24.18, с. 315

Завдання 24.19, с. 315

Завдання 24.20, с. 316

Завдання 24.21, с. 317

Завдання 24.22, с. 318

Завдання 24.23, с. 319

Завдання 24.24, с. 320

Завдання 24.25, с. 320

5. Тести для самоперевірки знань

1. До прибутку, отриманого від операційної діяльності до оподаткування, відноситься:

- а) прибуток, отриманий від розміщення на депозитних рахунках тимчасово вільних коштів;
- б) прибуток, отриманий від реалізації цінних паперів;
- в) прибуток, отриманий від реалізації продукції допоміжних виробництв;
- г) дивіденди отримані

2. Між поняттями “дохід”, “витрати”, “прибуток” існує такий зв’язок:

- а) дохід = прибуток – витрати;
- б) прибуток = дохід + витрати;
- в) прибуток = дохід – витрати;
- г) прибуток = виручка + дохід

3. За умови відсутності прибутку у звітному періоді для нарахування дивідендів за привілейованими акціями такі дивіденди нараховуються за рахунок:

- а) додаткового капіталу;
- б) резервного капіталу;
- в) валового прибутку;
- г) прибутку, обчисленого за правилами податкового обліку.

4. Напрями розподілу прибутку визначає:

- а) бухгалтер;
- б) економіст;
- в) власник або уповноважений ним орган;
- г) всі відповіді вірні.

5. Нерозподілений прибуток це:

- а) сума чистого прибутку, який підлягає розподілу;
- б) сума чистого прибутку після розподілу;
- в) сума валового прибутку, що підлягає розподілу;
- г) сума валового прибутку після розподілу.

6. Сальдо рахунку 79 “Фінансові результати” після реформації балансу буде:

- а) нульовим;
- б) від’ємним;
- в) позитивним;
- г) всі вищезгадані варіанти можуть мати місце.

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Напрями використання чистого прибутку.
2. Порядок бухгалтерського обліку спрямування чистого прибутку на поповнення статутного капіталу господарських товариств.
3. Класифікація фінансових результатів.
4. Порядок (методи) визначення фінансових результатів.
5. Специфіка визначення та обліку чистого доходу від реалізації.
6. Джерела покриття збитків підприємства.
7. Відображення фінансових результатів у облікових регістрах та фінансовій звітності.
8. Оподаткування фінансових результатів.

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський фінансовий облік. Конспект лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид. доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2005. – 320 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с.
3. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Леня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.
4. Верига Ю.А. Фінансовий облік І: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.

ТЕМА 22. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

1. Методичні вказівки до вивчення теми

Господарські операції, які щоденно здійснюються підприємствами, оформлюються первинними документами та відображаються в облікових регістрах. Для управління діяльністю підприємства, оцінки її результатів необхідне певне узагальнення усіх змін внаслідок проведених господарських операцій. Це особливо потрібно для зовнішніх користувачів. Для задоволення їх інтересів складається фінансова звітність.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить

інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Метою складання фінансової звітності є забезпечення користувачів повною, правдивою, неупередженою інформацією про фінансові результати діяльності та фінансовий стан підприємства.

Для досягнення мети і завдань створення підприємства суб'єкт господарювання повинен мати таку інформацію, яка б надавала можливість швидко та адекватно реагувати на ринкові зміни. В таких умовах значно підвищується роль інформаційного забезпечення в процесі управління майном, важливе місце при цьому надається фінансовій звітності. Вона набуває ролі основного засобу комунікації та найважливішого інформаційного джерела економічного аналізу.

Показники звітності відображають майно та джерела його утворення, результати господарської діяльності підприємств і допомагають користувачам оцінити величину та структуру ресурсів, капіталу, заборгованості, кінцеві результати діяльності підприємства. У результаті управлінські рішення отримують належне обґрунтування, що сприяє їх ефективності та успішності діяльності підприємства в цілому.

Ефективне та правильне використання звітності можливе, якщо вона є достовірною. Завданням бухгалтера виступає забезпечення об'єктивності звітних даних та дотримання встановлених вимог до їх формування.

Користувачі фінансової звітності – це фізичні або юридичні особи, яким необхідна інформація про діяльність підприємства для прийняття рішень. Для вищих організацій звітність є базою для вивчення роботи підвідомчих підприємств, планування та координації їх діяльності. Фінансово-кредитні установи використовують звітні дані для оцінки фінансового стану підприємства, рівня його платоспроможності, аналізу ефективності використання отриманих кредитів і коштів цільового фінансування. Фінансова звітність одночасно виступає джерелом інформації для розрахунку показників системи національних рахунків, забезпечуючи потреби макроекономічного аналізу. Керівникам підприємств і виробничих підрозділів звітні показники дозволяють проаналізувати результати господарської діяльності та вжити необхідних заходів з їх покращення.

Суб'єкти підприємницької діяльності відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, а також чинних П(С)БО повинні надавати: річну фінансову звітність: Звіт про фінансовий стан, Звіт про сукупний дохід, Звіт про рух грошових коштів (прямим, непрямим методами), Звіт про власний капітал, Додаток до приміток до річної фінансової звітності

“Інформація за сегментами”; квартальну фінансову звітність: Звіт про фінансовий стан, Звіт про сукупний дохід.

Строки подання фінансової звітності (квартальної та річної) для усіх підприємств встановлені Кабінетом Міністрів України у Порядку подання фінансової звітності. Відповідно до цього документу квартальна звітність подається не пізніше 25-го числа місяця, наступного за звітним кварталом. Річна – не пізніше 20-го лютого наступного за звітним року. Фінансова звітність (квартальна та річна) подається:

- до державних органів статистики;
- в органи, до сфери управління яких належить підприємство;
- до інших державних органів (за наявності асигнувань з бюджету);
- трудовим колективам за їх вимогою;
- власникам (засновникам) відповідно до установчих документів.

При підготовці річного звіту керівництво підприємства повинно усвідомлювати відповідальність за складений звіт. Якісно складений та своєчасно оприлюднений звіт – це один із способів залучення інвесторів, постачальників і клієнтів. Керівництво повинно розглядати цей звіт не як чергову звітність перед ще одним контролюючим державним органом, а, передусім, як звіт про результати діяльності перед власниками підприємства.

Інакше кажучи, фінансова звітність відображає результати управління та вміння керівництва ефективно використовувати наявні ресурси господарюючого суб'єкта. У зв'язку з цим, інформація фінансової звітності повинна відповідати певним вимогам (табл. 1).

Таблиця 1. Вимоги до інформації фінансової звітності

<i>Вимоги</i>	<i>Зміст</i>
Достовірність	Звітність повинна давати достовірне та повне уявлення про фінансовий стан і його зміни, а також результати діяльності підприємства. Для забезпечення достовірності звітності оцінка її статей повинна відповідати об'єктивній дійсності
Послідовність	Кожна наступна звітна інформація (звітні дані) повинна впливати з попередньої. На підприємстві, яке функціонує декілька років, застосовуються однакові методи оцінки при складанні звітності
Зіставність	Дотримання встановлених норм заповнення звітності, забезпечення постійності в змісті та формах звітності, що надає користувачам можливість порівнювати: звітність підприємства за різні періоди, звітність різних підприємств
Доречність	Звітність повинна відповідати вимогам часу і надаватися у строки, встановлені для її подання. Наявність лише доречної інформації у звітності дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їх оцінки, зроблені в минулому
Своєчасність	Необхідна для ефективного використання звітних показників, для контролю та оперативного керівництва й управління суб'єктом господарювання та іншими користувачами. Недотримання строків представлення призводить до втрати цінності даних, що містяться у звітності та сплати штрафів
Повнота	У звітності наводяться всі дані, пов'язані з діяльністю підприємства за

	звітний період, а також такі, які раніше не відображалися в ній (вони повинні розшифровуватися у пояснювальній записці)
Економічність	Звітність має містити тільки ті показники, які необхідні для прийняття рішень та висновків. Показники звітності мають зводитися у найбільш компактні та зручні для використання таблиці. Саме тому більша частина форм звітності представляється на типових або стандартних формах, тобто звітні відомості у вже наявний бланк з таблицею проставляються

Важливість окремих з наведених вимог підтверджується тим, що вони закріплені й передбачені як обов'язкові у П(С)БО 1 (достовірність, зіставність, доречність, дохідливість).

Всі звіти обов'язково підписуються керівником і головним бухгалтером підприємства, що підтверджує достовірність звітних показників.

2. Перелік питань (план) до практичних занять

10.1. Склад і призначення фінансової звітності. Н(С)БО 1.

10.2. Порядок складання фінансової звітності підприємства.

3. Термінологічний словник основних понять

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період

Користувачі фінансової звітності – це фізичні або юридичні особи, яким необхідна інформація про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал.

Активом визнаються ресурси, які контролюються підприємством у результаті минулих подій і використання яких призведе до отримання економічної вигоди в майбутньому.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок подій, що відбулися, та погашення якої призведе до зменшення ресурсів підприємства, що вміщують у собі економічні вигоди.

Датою коригування є дата, на яку складається фінансова звітність за рік, в якому кумулятивний приріст інфляції перевищив 90 % (31 грудня звітного року). Результати коригування в реєстрах і на рахунках бухгалтерського обліку не відображаються.

Коефіцієнт коригування є показником, отриманим шляхом ділення індексу інфляції на дату балансу (кінець звітного року) та індексу інфляції на дату визнання (переоцінки) відповідної статті звітності.

4. Навчальні завдання

Задача 1. Необхідно: заповнити журнал господарських операцій, визначити кінцевий фінансовий результат; згідно з розрахованими оборотами за рахунками скласти Звіт про сукупний дохід. *Дані для виконання:*

Журнал реєстрації господарських операцій ВАТ “Галактон”

№ з/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн.
1	Відвантажено готову продукцію покупцеві	120000,00
2	Визнано іншим операційним доходом суму цільового фінансування, яка належить до звітнього періоду	10000,00
3	Визнано дохід від інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі	4500,00
4	Отримано роялті в готівковій формі	3200,0
5	Визнано дохід від реалізації основних засобів	54000,00
6	Визнано надзвичайний дохід від погашення заборгованості за довгостроковими позиками	6000,00
7	Відображено собівартість готової продукції	60000,00
8	Списано адміністративні витрати	4800,00
9	Списано витрат на збут	2600,00
10	Відображено витрати з виконання досліджень та розробок	1900,00
11	Відображено відсотки за кредит	2000,00
12	Списано залишкову вартість об'єктів основних засобів у зв'язку з реалізацією	1350,00

Завдання 2. Відобразити операції в обліку та скласти Звіт про фінансовий стан, Звіт про сукупний дохід за III квартал ц.р. Скласти ЖРГО за III квартал, визначити фінансовий результат та заповнити Звіти.

Дані для виконання. Залишки на початок звітнього періоду: основні засоби – 100000,00 грн., амортизація основних засобів – 90000,00 грн., статутний капітал – 650000,00 грн., нерозподілені прибутки – 98500,00 грн., рахунки в банках – 820000,00 грн., матеріали – 50000,00 грн., розрахунки з постачальниками – 100000,00 грн., каса – 85000,00 грн., готова продукція – 80000,00 грн., розрахунки з покупцями та замовниками – 1000,00 грн., нематеріальні активи – 13000,00 грн., розрахунки за виплатами працівникам – 152300,00 грн., амортизація нематеріальних активів – 200,00 грн., розрахунки за страхуванням – 50000,00 грн., резерв на виплату відпускних – 8000,00 грн.

Основною діяльністю ПАТ «Караван» є оптова торгівля.

1. На підставі рішення загальних зборів акціонерів (протокол зборів акціонерів № 1 від 03.08.12 р.) ПАТ «Караван» прийняло рішення про збільшення статутного капіталу шляхом додаткового випуску 5000 акцій номіналом у 10 грн., що сплачені в повному обсязі акціонерами за рахунок оголошених дивідендів.

2. Відповідно до накладної № 245 від 06.08.12 р. підприємство оптової торгівлі ПАТ «Караван» відвантажило покупцям печиво «Марія» 1200 кг за ціною 6,00 грн. на загальну вартість 7200 грн. (в т.ч. ПДВ), собівартість печива – 4900 грн. У виписці банку № 38 від 06.08.12 р. зазначено, що підприємство отримало 7200 грн. за відвантажені товари. Після оплати та оприбуткування печива «Марія» покупець виявив неякісний товар на суму 1400 грн., в т.ч. ПДВ. Собівартість повернутих товарів – 780 грн. Претензія покупця була прийнята

ПАТ “Караван” до виконання. Згідно з платіжним дорученням № 12 від 07.08.12 р. та виписки банку № 39 від 07.08.12 р. кошти (платіж) за неякісне печиво було повернуто.

3. Організовано презентацію нового товару (печива “Доміно”) з рекламною ціллю. Списано на підставі накладної № 246 від 08.08.12 р. 200 кг печива “Доміно” для презентації на загальну суму 3000 грн. Відповідно до розрахунково-платіжної відомості № 14 від 14.08.12 р. за проведення презентації нараховано зарплату працівнику Іванову П.А. в сумі 780 грн.

4. Відповідно до кредитного договору № 17 від 14.07.12 р. укладеного з банком та згідно з випискою банку № 42 від 14.08.12 р. було нараховано та сплачено відсотки за користування довгостроковою позикою банку в сумі 1400 грн.

5. 15.08.2012 р. внаслідок стихійного лиха зруйновано будівлю Цеху № 1. Відповідно до інвентарної картки первісна вартість приміщення - 180000 грн., накопичений знос - 15000 грн. Експертом видано експертний висновок за яким оцінено вартість будівельних матеріалів в 14500 грн., що були оприбутковані на склад за накладною № 59 від 17.08.2012 р.

За послуги згідно з актом виконаних робіт № 14 від 20.08.12 р. вартість робіт експерта становить 600 грн. (в т.ч. ПДВ), які було сплачено 21.08.12 р., (платіжне доручення № 13 та виписка банку № 25 від 21.08.12 р.).

Відповідно до договору страхування № 15 від 20.07.12 р. та виписки банку № 26 від 22.08.12 р. ПБАТ “Караван” отримало від страхової компанії страхову виплату в сумі 152000 грн. Внаслідок розбирання зруйнованої будівлі оприбутковано будівельні матеріали на склад за внутрішньою накладною № 278 від 22.08.12 р.

6. Згідно з накладною № 646 від 03.09.2012 р. ПАТ “Караван” безоплатно отримало цукор вищого сорту 300 кг на загальну вартість 2900 грн. (крім того ПДВ).

7. Відповідно до договору оренди № 12 від 11.09.12 р. ПАТ “Караван” передало в операційну оренду складське приміщення, первісна вартість якого 78500 грн., знос – 13800 грн. (відповідно до інвентарної картки). Згідно з випискою банку № 31 від 28.09.2012 р. отримано дохід від операційної оренди (орендну плату) за складське приміщення в сумі 2750 грн.

Задача 3. *Необхідно скласти ф. № 3 Звіт про рух грошових коштів.* На підставі рішення загальних зборів акціонерів (протокол зборів акціонерів № 1 від 03.08.12 р.) ПАТ “Караван” прийняло рішення про збільшення статутного капіталу шляхом додаткового випуску 5000 акцій номіналом у 10 грн., що сплачені в повному обсязі акціонерами за рахунок оголошених дивідендів. Відповідно до накладної № 245 від 06.08.12 р. підприємство оптової торгівлі

ПАТ «Караван» відвантажило покупцям печиво «Марія» 1200 кг за ціною 6,00 грн. на загальну вартість 7200 грн. (в т.ч. ПДВ), собівартість печива – 4900 грн. У виписці банку № 38 від 06.08.12 р. зазначено, що підприємство отримало 7200 грн. за відвантажені товари. Після оплати та оприбуткування печива «Марія» покупець виявив неякісний товар на суму 1400 грн., в т.ч. ПДВ. Собівартість повернених товарів – 780 грн. Претензія покупця була прийнята ПАТ «Караван» до виконання. Згідно з платіжним дорученням № 12 від 07.08.12 р. та виписки банку № 39 від 07.08.12 р. кошти (платіж) за неякісне печиво було повернуто. Відповідно до кредитного договору № 17 від 14.07.12 р. укладеного з банком та згідно з випискою банку № 42 від 14.08.12 р. було нараховано та сплачено відсотки за користування довгостроковою позикою банку в сумі 1400 грн. За послуги згідно з актом виконаних робіт № 14 від 20.08.12 р. вартість робіт експерта становить 600 грн. (в т.ч. ПДВ), які було сплачено 21.08.12 р., (платіжне доручення № 13 та виписка банку № 25 від 21.08.12 р.). Відповідно до договору оренди № 12 від 11.09.12 р. ПАТ «Караван» передало в операційну оренду складське приміщення, первісна вартість якого 78500 грн., знос – 13800 грн. (відповідно до інвентарної картки). Згідно з випискою банку № 31 від 28.09.2012 р. отримано дохід від операційної оренди (орендну плату) за складське приміщення в сумі 2750 грн.

***Задача 4.** Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати первинні документи. Заповнити звіт про власний капітал.*

На початок звітного періоду на ПАТ «Случ» наявні такі залишки:

- зареєстрований капітал – 250 тис. грн.
- капітал у дооцінках – 48 тис. грн.
- додатковий капітал – 12 тис. грн.
- резервний капітал – 9 тис. грн.
- нерозподілений прибуток – 13,6 тис. грн.
- неоплачений капітал – 145 тис. грн.
- вилучений капітал – 145 тис. грн.

За звітний період на ПАТ «Случ» відбулися наступні операції:

1) 01 серпня 2012 р. бухгалтер ПАТ «Случ» на основі акту приймання-передачі № 1 оприбуткував від Кузьменка К.О. легковий автомобіль (Opel Combo), внесений в рахунок погашення заборгованості засновника перед підприємством, на суму 80 000,00 грн.

2) 02 серпня 2012 р. бухгалтер ПАТ «Случ» отримав виписку банку № 26, в якій зазначалося, що на поточний рахунок ТОВ «Случ» № 4696515615566 надійшли грошові кошти від засновника ПАТ «Случ» Петришина К.М. у розмірі 30 000,00 грн.

3) 05 серпня 2012 р. бухгалтер ПАТ «Случ» на основі рахунку № 365 від ТОВ «Оберіг» оприбуткував дошки соснові (100 м²) на суму 35 000,00 грн. в рахунок внеску до статутного капіталу.

4) 06 серпня 2012 р. засновники провели загальні збори акціонерів, на яких прийняли рішення про зменшення розміру статутного капіталу ПАТ «Случ» шляхом викупу та анулювання акцій номінальною вартістю 20 000,00 грн.

5) 12 серпня 2012 р. на основі договору дарування № 45 від 25.07.2012 р. ПАТ «Случ» отримало безоплатне складське приміщення від ПАТ «Сокіл» на суму 16 000,00 грн.

6) 15 серпня 2012 р. бухгалтером ПАТ «Случ» було встановлено, що залишкова вартість деревообробного верстату АПЕА 5674 істотно відрізняється від справедливої вартості. Згідно даних бухгалтерського обліку первісна вартість верстату складає 26 000,00 грн., сума зносу – 16 000,00 грн.

7) У звітному році згідно даних бухгалтерського року ПАТ «Случ» отримало чистий прибуток у розмірі 27 000,00 грн.

24 грудня 2012 р. на зборах акціонерів прийнято рішення про розподіл прибутку:

- на поповнення резервного капіталу (5%)
- на поповнення статутного капіталу (20%)
- на виплати засновникам (40%)

5. Тести для самоперевірки знань

1. *Звітність, що відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці, називається:*

- а) фінансовою;
- б) консолідованою;
- в) податковою;
- г) статистичною

2. *Сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, формує:*

- а) Звіт про сукупний дохід;
- б) Звіт про рух грошових коштів;
- в) Звіт про власний капітал;
- г) пояснювальна записка до річної фінансової звітності.

3. *Звітним періодом для складання річної фінансової звітності є:*

- а) календарний рік;
- б) поточний рік;
- в) операційний цикл;
- г) правильної відповіді не запропоновано.

4. *До складу фінансової звітності в Україні не відносять:*

- а) Звіт про сукупний дохід;
- б) Звіт про прибутки і збитки;
- в) Звіт про рух грошових коштів;
- г) Звіт про власний капітал.

5. До активу Звіту про фінансовий стан входять розділи:

- а) необоротні активи;
- б) власний капітал;
- в) позикові кошти;
- г) поточні зобов'язання.

6. Яка проводка відображає нарахування податку на прибуток:

- а) Д-т 791 К-т 981;
- б) Д-т 981 К-т 641;
- в) Д-т 641 К-т 631;
- г) Д-т 641 К-т 311

6. Програмні питання для самостійного вивчення теми

1. Які існують якісні характеристики фінансової звітності та принципи її підготовки?

2. Які існують звітні періоди для складання фінансової звітності?

3. Як формуються фінансові результати від різних видів звичайної діяльності?

4. З якою метою складається Звіт про рух грошових коштів?

5. З яких статей складається власний капітал? Проаналізувати їх відображення у звіті.

7. Рекомендована література

1. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Лєня. – Вид. 4-те. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.

2. Верига Ю.А. Фінансовий облік I: метод рек. / Ю.А. Верига, О.М. Губачова, Н.В. Прохар, В.Л. Вороніна. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 71 с.